DET NYE SIBIRIEN

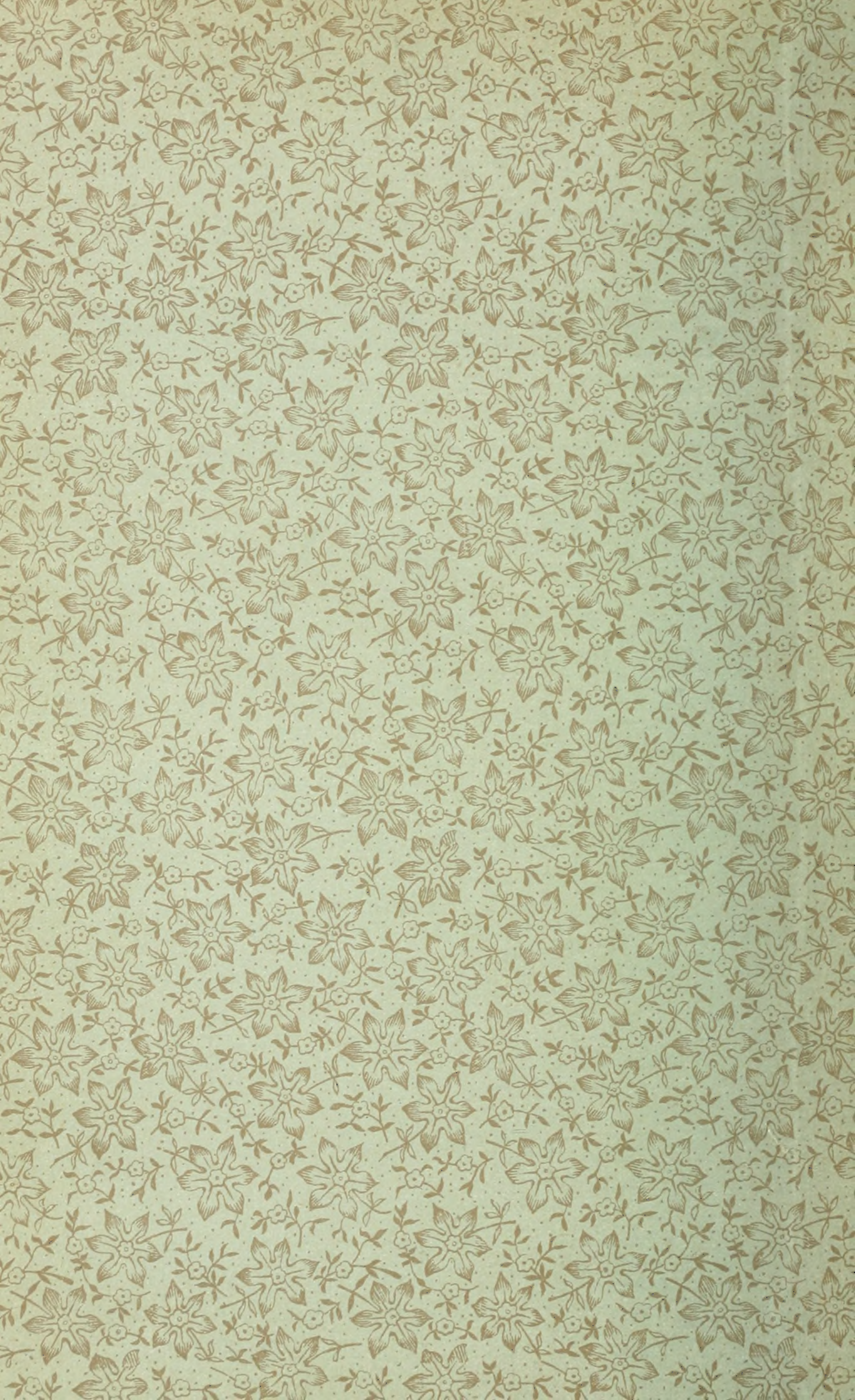
AF

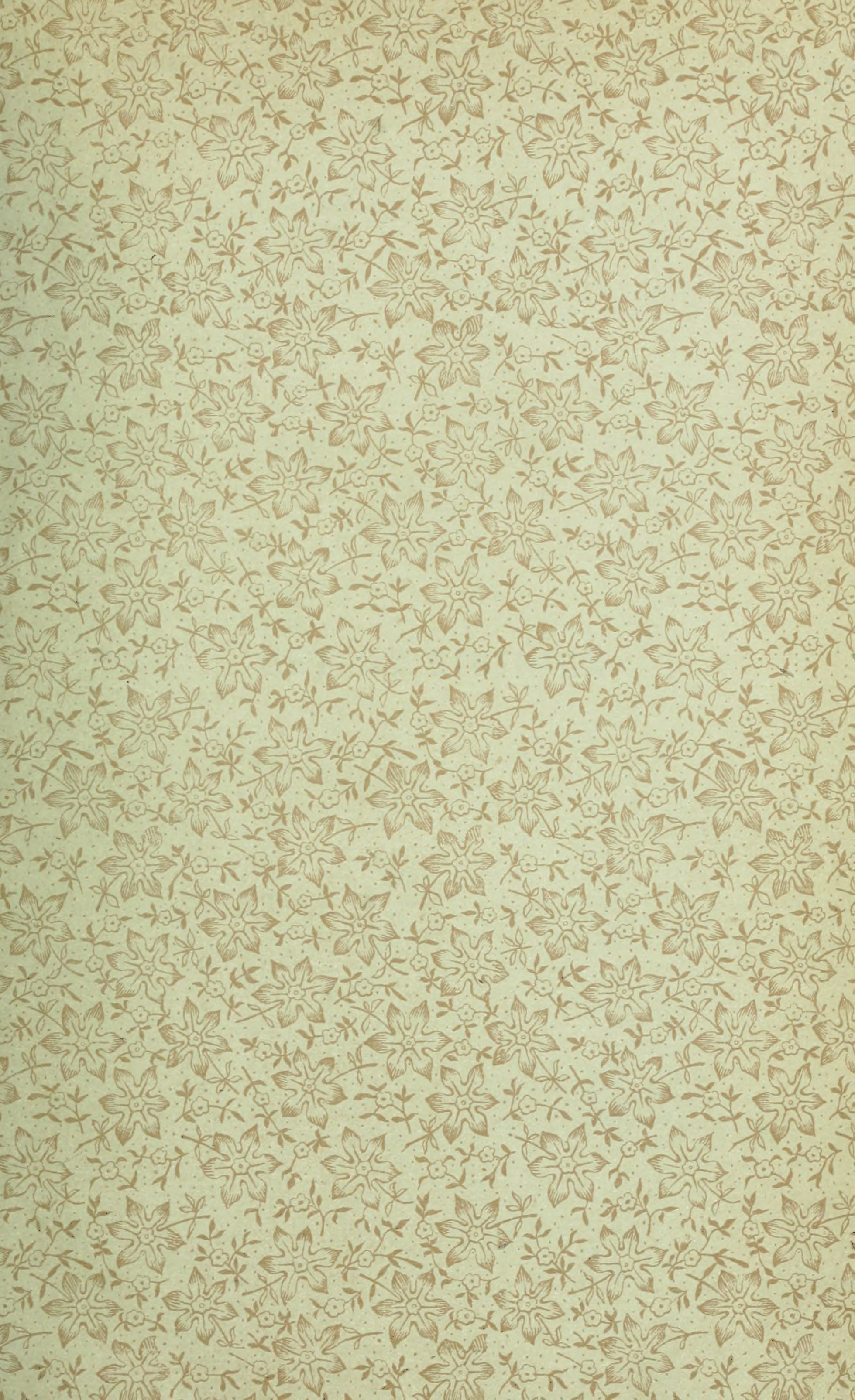
HOLGER ROSENBERG

(CRAAL)

ASIEN

MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG ODENSE

429

DET NY SIBIRIEN

HOLGER ROSENBERG
(»CRAAL«)

DET NY SIBIRIEN

EN SKILDRING AF DET OMKRING DEN
SIBIRISKE JÆRNBANE OPBLOMSTRENDE FREMTIDSLAND

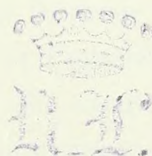
SAMT AF

EN REJSE I MANTSHURIET

MED ET FORORD AF STATSRAAD THOR LANGE

STØRSTEPARTEN AF ILLUSTRATIONERNE
EFTER FORF S FOTOGRAFIER

ODENSE
MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG
MILO'SKE BOGTRYKKERI
1904

LIBRARY
MAR 19 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

FORORD.

Hr. Holger Rosenberg besidder to for en Forfatter uvurderlige Egenskaber: at være fordomsfri og være Indtryksmenneske. Han gaar til sin Opgave aldrig uforberedt, men altid uforbeholdent, ser med egne friske Øjne paa Sagen og dømmer om den med et levende bevægeligt Menneskehjerte. Derfor bliver Dommen god og retfærdig, subjektiv sand uden Stikken under Stol af det, han ikke synes om, men ogsaa uden Sneversyn eller Ufrihed af forud anvist Partistandpunkt. Hertil kommer, at Holger Rosenberg har en for Danske desværre yderst sjelden Begavelse til at omgaas Russere og vinde dem for sig. Dette heldige Anlæg hos ham har jeg oftere selv iagttaget og moret mig derover. Vi gik til Ex. sammen ned ad Malaja Bronnaja; der stod i en Port nogle russiske Bønder, søndagspyntede og feststemte med glade, røde Ansigter; den ene af dem havde en Paafuglefjer i Huen og i Haanden en trestrenget Balalejka. Min Landsmand smækkede Fyren paa Skulderen, knibsede til Instrumentet, saa det sang, og sagde af sit lille Ordforraad et Par pæne Ting. Hillemænd, hvor Russeren blev glad. Han spillede løs paa sin Balalejka for ham og dansede dertil i Hop, skiftevis paa det ene og paa det andet Ben, saa Paafuglefjeren nikkede til alle Sider; tilsidst vilde han forære Rosenberg Balalejkaen; det Hele endte

med en Omfavnelse og gensidige Kys paa begge Kinder. Saadan skal det netop være; kun ved selv at have Hjertelag til at vinde Hjerter hos det Folk, man vil stifte Bekendtskab med og skildre, kan en Skildring komme frem, med hvilken det til Gavn for Aand og Hjerte lønner sig at stifte Bekendtskab.

Læseren af denne Bog vil ikke blive skuffet. Her er Lejlighed nok til baade at berige sig med Kundskab og føle Fantasien sat i Bevægelse. Stoffet selv fører dette med sig ved at fortælle om et Vidunderland, som virkelig er til. Forfatteren er trængt ind i Æventyrets Rige; han har set, han har følt, han er grebet deraf. Gennem Bogen gaar et Pust af Stemning, som bærer op, Glædesstemning over Livet og Kærlighed til Medmennesker.

Lipovetz, Selo Napàdovka, August 1904.

Thor Lange.

INDHOLDSFORTEGNELSE

SIBIRIENS EROBRER

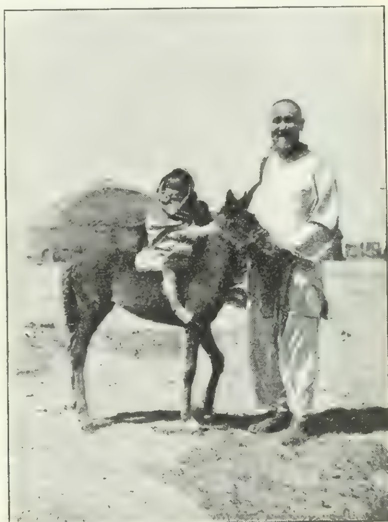
KOSAKHØVDINGEN JERMAK TIMOFEJEVITSCH

[illegible]

STORE, STOLTE, FRIE SIBIRIEN —!

Store, stolte, frie Sibirien — Verden for dig selv! Jeg priser dig for dine uendelige, blomstertunge Stepper, dine tavse, alvorlige Vidder, dine tusindaarige, mørke Skove, din Ensomhed, din Poesi, din Rigdom, din jomfruelige Skønhed, dit Folk, din Fremtid!

En Digter burde fremstaa, som kunde synge en Højsang til din Pris, som kunde stemme sine Strenge i den lyseste Dur eller den sorteste Mol. Thi her er ingen Brug for Mellemtoner. Her er enten Solskin eller Mørke, skingrende Sommer eller knugende Vinter, Ædelhed eller Nederdrægtighed, uigennemtrængelig Urskov eller nøgen Steppe, Fattigdom eller Rigdom, Skidt eller Kanel!

Steppens
ældste og yngste.

Ingen uden den tavse Steppes Kalmuk eller den øde Tundras Ostjak har hidtil sunget sine højtstemte, vemodige Sange til din Pris, og ingen kender disse Sange uden for den Kibitke eller den Jordhytte, hvor Naturens Digtere sang af deres fulde Hjærte, hvad Røvertog og Heltefærd lagde dem paa Tungen, hvad utøjlet Elskov og blodrødt Had fik til at røre sig i deres Hjærter, hvad de mægtige Floder og de endeløse Snemarker fortalte, hvad Vindens Suk i Cedrenes tunge

Kroner og deres rappe Hestes Hovslag i den bløde, blomstrende Steppe hviskede dem i Øret.

Store, stolte Rige! Naar du faar din Digter, vil Verden lytte, thi dine Sange bliver ikke blødsøde Strofer. I *Attilas* og *Djengis-Khans* gamle Hjem er der endnu den Dag i Dag Blod af deres Blod og Mænd, »hvis største Lyst det er at besejre deres Fjende, røve hans Rigdomme, ride hans Gangere, se hans kæres Taarer

Lamafest ved Buræternes Datzan i Transbaikalien.

og favne hans Kvinder.« Din Poesi vil virke paa Vestevropas forfinede Nerver som Skagens stærke Luft paa Bomuldsnaturer. Din Natur er Alvor, og hver den, som er alvorlig, vil lytte. Thi din Poesi vil være lige saa langt fra Nutidens Dekadence-Litteratur som »Brand« er fra en moderne »Damebuksebog«. Man vil lytte, thi her er nok at besynge: den uberørte Naturs gribende Afspejling af Guddommen, Mennesker med Særpræg, denne kostelige Vare i et moderne Samfund, og Religioner, som kun den ærværdigste af alle Verdensdele fostrer ved sit Hjærte, Lamatilbedere og Buddhister, Afgudsdyrkere og syge Sind, som i fanatisk Tro paa

de kristnes Gud mishandler deres eget Legeme. Her er nok at besynge!

Først din Storhed og din Ensomhed!

Fra Ishavet til Ørkenen Gobi, fra det kaspiske Hav til det stille Ocean naar dine Grænser. Evropa kunde begraves i dig, og der blev endda en smuk lille Verdensdel tilovers. Alt bliver saa forsvindende lille i Maal med dine uendelige Vidder, og ingen kan fatte din Storhed, som ikke har kæmpet sig frem Dag efter Dag for blot at naa en menneskelig Bolig. I en halv Snes Dage og lige saa mange Nætter kan man i Iltogsfart rulle fremad og atter fremad uden at naa uden for dine Grænser, og i en uafbrudt Række paa 6000 Verst peger den russiske Kirke med sine himmelblaa Kupler og gyldne Kors op mod Himlen som et straalende Tegn paa den kristne Kirkes og Ruslands Magt. Menneskene bliver smaa i dette uhyre Land, men bedre, lige som man bliver slettere indenfor snævre Grænser med Kamp for Livet til alle Sider. Her er Albuerum og Ensomhed, Frihed og Ro, ingen Kiggen ind ad hverandres Vinduer og ingen Snusen til hverandres Skorstensrøg. En sibirisk Gade er fem Gange saa bred som en dansk, og der er fem Hundrede Gange længere imellem Byerne i Sibirien end i Danmark.

Kirke i Omsk.

I vore moderne Samfund klumper Menneskene sig sammen i Byer, som vokser og vokser, Husene bliver højere og Værelserne mindre. Som Lig i Katakomber bliver Menneskene stablet oven paa hverandre, og fra Dagligstuen til det lille Hul ved Siden af Soveværelset er der propfyldt med alt det, Livet kræver af nyttigt og unyttigt — mest unyttigt. Der er ikke Plads til at aande ud, og den længste Udsigt er tyve Alen, til Genboejendommens Glasøjne, bag hvis Trækgardiner et Par Menneskeøjne altid følger, hvad

der foregaar i Synsvidde. Mennesker hugger til hverandre og tramper paa hverandre og kæmper denne fortvivlede Kamp for Tilværelsen, som er en Følge af for mange Menneskers Sammenstimlen paa et Sted. Og Byerne kæmper med Landet, og Landet kæmper for sit, og Samfundet vaander sig derunder.

Men naar man har levet mange Aar i et saadant Samfund — som man dog trods alt ikke vil undvære — og en skønne Dag stiger ud af Toget i et Land, hvor ingen menneskelige Boliger er at øjne uden de sytten Træhuse, der har samlet sig om Jærnbanestationen som Myg om et Lys, hvor Lærken synger og Steppen blomstrer lige saa smukt som hjemme, hvor Solen skinner varmere og Himlen den er højere, og hvor man føler sig som Konge — saa stiger det til Hovedet. Og naar man har forladt et saadant Land, saa længes man tilbage dertil trods Farer, man har overstaaet der, trods Møje og Besvær og trods Savn, man har lidt.

— — — Din Rigdom priser jeg! — — —

I din skaanede Jord, i de Tusinder af Kvadratmile, som har ligget brak fra Verdens Skabelse, behøver Bonden kun at lægge sit Korn, og det spirer og vokser og modnes med Fold, som overgaar højtkultiverede Landes plejede og gødede Jorder. I Jakutskegnen, hvor Jorden kun vaagner til et kort Sommerliv efter otte Maaneders isstivnet Søvn, sælger et amerikansk Firma allerede lige saa mange Landbrugsmaskiner som i Danmark. Men naar dette finder Sted i en Egn, som er en af Jordens koldeste, hvor uhyre rig maa da Sibiriens Jord ikke være under mildere Himmelstrøg.

»Sibiriens sande Guld« kalder *Brehm* Vestsibiriens sorte Muld.

Og dine endeløse, blomstertunge Stepper med deres bugnende Velstand af Græs, som aldrig Menneskehaand har saaet, hvor finder man deres Lige?

Dine Stepper og dine dybe Skove, ja selv dine øde Tundraer er rige paa Vildt, saa Sibirien, endnu forinden Rusland kom i Besiddelse deraf, har været berømt for sit Pelsværk. Polarlandenes kostbareste Pelsdyr, Zobelen, mødes i Sibirien med Tropernes stolteste Dyr, den bengalske Tiger, og imellem disse Yderpunkter findes et Utal at store og smaa Pelsdyr. Solen formørkes af dine Fugleskarer, og Fisk, hvis Produkter Konger ofrer Kapitaler paa at se paa deres Bord, Sterletten og Støren, lever i dine mægtige Floder.

Og som din Jord fostrer en vældende Frodighed af Planter og Dyr, skjuler den i sit dybe Skød de ædleste Stene, de kostbareste Metaller.

Under mit Ophold i Novo Nikolajevsk ved Ob fik jeg opspurgt, at der i Byen levede en Dansker, en Jærnbaneingeniør ved Navn *Gottlieb*, som viste sig at være en Søn af Admiral G., Chefen for »Niels Juel« i Kampen ved Helgoland. I et langt ensomt Liv var den fine, gamle Herre bleven sær, og først efter

Vestsibiriske Bønder.

en Times Samtale begyndte han at kunne forme sine Tanker paa nogenlunde flydende Dansk. Hans bedste Selskab var en Fonograf, og hans største Fornøjelse var at pille Smaasten op af Ballasten, naar han vandrede langs Banelinien. Disse Smaasten havde han omhyggelig sorteret i Kasser, og det var hans Stolthed at vise dem frem til sine Gæster.

Intet Musæum har nogensinde saa levende som denne Stensamling givet mig en Illustration til Sibiriens Rigdom. Sten for Sten, ædle og halvædle, pillede min Vært nemlig ud af sine Kasser: vinrøde Granater og røgfarvede Ametyster, lyseblaa Tur-

kiser og gyldengule Topaser, Aleksandriter, blaagrønne Akvamariner og gulgrønne Krysoliter, Malakit med det irgrønneste Kobbers Farve og Askarit med smaragdgrønt Skær, Lapis Lazuli, dybblaa som Adriaterhavet, og kødfarvet Porfyr, Nefrit og Diorit, Jaspis og Agat, Guld i Kvarts og Sølv i Erts o. m. a. Han overøste Borde og Stole med sine Skatte, de flød ud over Gulvet i brede Strømme, indtil vi tilsidst vadede i dem som i Gruset paa en Banelinie. Saa satte han en ny Valse i Fonografen, og medens det skrattende Uhyre begyndte at skraale den russiske Nationalhymne, kastede han et Blik hen over Stenene saa kærligt som en Moders paa sit Barn og sagde disse Ord, jeg aldrig kan glemme:

Vejen til Sibirien igennem Ural.

»Hvilket andet Land i Verden, tror De, kan belægge sine Jærnbanelinier med den Slags Ballast?«

— — — Saa priser jeg endelig i denne min Bog din Fremtid.

Den sibiriske Bane, der har aabnet for dine Rigdomme som med en Hovednøgle, som har løst alle de bundne Kræfter og omvurderet de fleste Værdier, har ogsaa skabt en gyldent lovende Fremtid. Som vaagnet af en tusindaarig Søvn ligger Landet. Jorden er steget i Værdi, og en Ko, som før beregnedes efter saa og saa mange Pd. Kød à 4—6 Øre pr. Pund, bliver nu takseret efter det Smør, den kan producere. Kulminer, hvis Tilværelse ingen før havde Anelse om, dukker frem og muliggør Industrier, hvor saadanne før var umulige af Mangel paa Brændselsmateriale. Ærværdige gamle Byer ved den gamle Landevej, hvis Storhed ofte kun beroede paa Fangetransporters Gennemmarch eller paa et »Jahr-

markt«, sygner hen, nu da Fangetransporterne gaar ad Jærnbanen, og Handelen foregaar under andre Former, og ny Byer skyder frem som Ukrudt i et Aspargesbed. Tyske Handelsrejsende og amerikanske Agenter jager igennem Landet, Smørtog, Kødtog og Fragttog, saa lange som en daarlig Præken og saa stoppede som en Trimlepølse, slæber det ny Sibiriens Produkter til Havnestederne og den moderne Kulturs Frembringelser tilbage igen, og Luksustog bringer Rejsende, som Sibirien aldrig har drømt om at se, fra den ene Ende af Landet til den anden.

Gyldent aabner sig din Fremtid. De rigeste Muligheder har en gavmild Natur nedlagt i dit Skød. Men i Aarhundreder har du været vanrøgtet, misledet. Foruden de spredte indfødte Folkestammer, som man tilgiver deres Rovdrift, fordi de aldrig havde kendt bedre, har hidtil kun halvvilde Kosakbander, Forbrydere og fattige Udvandrere befolket din rige Jord. Din Vildtbestand har man plyndret og brændt dine Skove af, dine Mineralskatte har ligget saa godt som urørte, og Rovdrift af din Jord har været god Moral.

Omslaget i Sibiriens Tilværelse skriver sig fra *Alexander den tredie*. Denne Kejsers varme Interesse for sit Riges asiatiske Besiddelse gav sig bl. a. Udslag i følgende Hjærtesuk, som Kejseren skrev i Margenen til et Regnskab:

»Hvor mange Regnskaber fra sibiriske Generalguvernører har jeg allerede læst! Men til min Sorg og min dybe Beskæmmelse maa jeg tilstaa, at Regeringen indtil Dato endnu intet som helst har gjort for at efterkomme dette rigt velsignede men forsømte Lands Fordringer. Dog! Det er Tid — høje Tid!«

Og da Projektet til den sibiriske Bane forelagdes Kejseren, blev den umaadelige Kraft og Energi, der boede i den store, stærke Mand, vakt, og han skrev atter, som det var hans Vane, i Margenen til Udkastet: »*Banen skal bygges saa hurtig som paa nogen Maade mulig!*«

Fra denne Dag — i Juli 1890 — da Kejser Alexander skrev disse faa men fyndige Ord, daterer sig Revolutionen, det Omslag, som nu har henledet hele Verdens Opmærksomhed paa Sibirien.

Maaske ser jeg for lyst paa dette Fremtidsland, men jeg trøster mig med, at de Forfattere, som hidtil har skildret Sibirien,

fortrinsvis har søgt at finde dets Skyggesider. Dette enorme Rige med sin forskelligartede Natur, sine talløse Folkeslag, sine mange Religioner og uforstaaelige Sæder og Skikke, er ikke bleven vel behandlet i Skrift. Nogle Forfattere har skrevet videnskabelige Værker derom saa tørre som en Jerikorose. Længe maatte disse Værker ligge i Bløil ligesom Jerikorosen, før Menigmand fik Øje paa, at de var andet og mere end en knastør Knold. Andre Forfattere

Jærnbanen udstikkes ved Baikalsøen.

har været »populære« nok, men en har pløjet Landet igennem pr. Tarantas, en anden pr. Slæde og har indskrænket sig til at skildre Ubehagelighederne ved deres Rejse, en engelsk Dame har studeret Spedalskhed, og en amerikansk Skribent har næsvis blandet sig i Landets Fængselsforhold. Men at disse populære Værker hver for sig eller sammenholdt har givet et vrangt Billede af Sibirien, slutter jeg deraf, at den hidtil herskende Anskuelse om Ruslands asiatiske Besiddelse har været den, som kortelig kan sammenfattes i disse Ord: En Isørk med ulykkelige Mennesker.

Da *Kaarsberg* for en halv Snes Aar siden besøgte Kalmukkerne, burde han have forlænget sin Rejse ind i Sibirien. Allerede i en Aarrække vilde vi da her i Danmark have set med andre Øjne paa dette Kæmperige. Kaarsberg med sin Kærlighed til Dyr og Naturmennesker, sin levende Naturbegejstring og sin Friskhed kunde have givet et glimrende Billede af Sibirien.

To Motiver bringer Mennesker til at rejse af Lyst: Trangen til at udforske og Driften til at se det ukendte. Sibirien har hidtil

Forfatteren sættes over en Flod i Transbaikalien.

kun kendt Lystrejsende, som Forskertrangen har drevet, Videnskabsmanden, som har begravet sig i sine specifike Emner. Rejsende af den anden Kategori, Turisten, hører Fremtiden til. Men at Turisten vil komme, derom er der ingen Tvivl, d. v. s. den dristige, friske, søgende Turist, som gaar uden om de fortrampede, banale, evropæiske Turistruter, og som væmmes ved Vandfald à 10 Pfennig pr. Straale.

Jeg har ofte spurgt mig selv, hvorfor Folk, som baade har Raad og Evne og ogsaa Ungdom nok til at give efter for denne hellige Drift i Sjælen til at se det ukendte, oftest gaar ad de banede Veje, de udtraadte Stier, hvorfor Berlin og Paris, muligvis Rom og i sjældneste Tilfælde Cairo bliver Punktumet for deres videre

Fremtrængen i Verden, og hvorfor unge Mænd, naar de endelig løsriver sig fra en københavnsk Varieté med en dertil hørende Dame, nøjes med at slaa sig ned i en evropæisk Storby, der har akkurat de samme Varietéer og de samme Damer. Hvorfor løsriver unge, raske Folk sig ikke fra disse obligate Lystrejser, som kan være yndige for nygifte, der kun bryder sig om et godt Hotelværelse, et godt Spisehus og Fred for Venner og bekendte, men som mangler Rejselivets dybeste Hemmelighed, den evige Higen, som aldrig faar Fred. Vorherre maa vide, hvorfor f. Eks. Grækenland, som vi danske dog har nogen Forbindelse med, omtrent er terra incognita uden for Kunstnerkredse. Er det Frygt for at kunne klare sig derude i den store Verden, saa lær af denne lille Historie:

Jeg havde en Ven — nu er han død — han druknede under Badning ved Port Said. Nogle siger, en Haj tog ham, andre, at han fik Krampe. Han var hverken Videnskabsmand eller Kunstner og endnu mindre rig. Han var en fattig Skomagerenkes Søn fra Sydfyn. Forøvrigt var han Malersvend og solid som en Klippe. Men Driften til at se fremmede Lande glødede i hans Sjæl. Gud give, den glødede blot halvt saa stærkt i mange af hans Landsmænds!

Om Børnene i en sydfynsk Landsbyskole lærer Græsk og Tyrkisk, ved jeg ikke. Men jeg ved, at da jeg mødte min Ven første Gang i Konstantinopel, kunde han begge disse Sprog og et Par Verdenssprog foruden. Den Gang var han endnu knap tredive. Han havde bygget Kirker i Betlehem og Skoler i Makedonien, og nu var han Entreprenør paa den anatoliske Jærnbane. Hans Æventyr var utallige som hans Planer, han vilde købe Uld op i Lilleasien og anlægge elektriske Sporveje i Konstantinopel, han vilde gøre de varme Kilder ved Brussa til Verdensbadesteder og knytte Handelsforbindelser imellem Sortehavsbyerne og København — — — det var den Gang, »D. f. D. S.« endnu viste det danske Flag i hine Farvande. Da han var et Par og tredive, kom han hjem med en køn lille Kapital. Men han maatte ud igen. Saa flakkede han atter viden om, og saa døde han, som jeg har fortalt, netop da han stod i Begreb med at rejse til Sibirien, hvor man havde begyndt Bygningen af den store Bane.

Han havde Rejsedriften, Rejselængslen, Rejselysten i sit Hjærte, og han elskede Rejselivet for Rejsens egen Skyld, for dens Æventyr og Farer, for det uanede, stadig vekslende, stadig nye, som er Rejsens Natur.

Ingen, som ikke selv har prøvet det, aner hvilken Beruselse der er deri at være langt ude i Verden med ukendte Egne og ukendte Mennesker om sig, med Nordstjærnen langt nede paa Himlen eller Havet tusind Mile borte og kun sig selv at stole paa. Lad disse Vandringer ad vildsomme Veje ogsaa af og til være forbundne med Farer — selv Farerne forhøjer Nydelsen for den kække, den søgende — lad det koste Anstrængelser og Savn, Hug og Stød, maaske endog Hjærteblod, der bliver dog tilbage for den, som slipper igennem, Mindet, det lønlige Kildespring, og Spor i Karakteren.

Rejsefæller.
Et ungt Lægepar paa Vej til Nordsibirien.

Hvor er dog Erindringen en guddommelig Sans! Erindringen er som de gyldne Led i en Kæde af gode og onde Oplevelser. Erindringen er som den Vædske, hvormed Fotograferne forstærker Negativer, Lyset træder stærkere frem, og Skyggerne forsvinder. Meget af det, vi oplever, bliver først smukt, naar det bliver til Minder. Det væsenlige bliver gennem Erindringens Lutring tilbage, det uvæsenlige opbrændes.

Og Rejselivet, dette rigtige, ægte Rejseliv, som gaar ud over Turistruternes banale Grænser, sætter Spor i Karakteren. Derude i Verden er der Plads til at udvide sig og prøve Kræfter, til at Karakteren kan vokse baade i Højden og i Drøjden, hvad den gamle Anekdote om Amtmanden og Skomagersvenden tyder paa, at der ikke er her hjemme.

— — — En Skomagersvend, som havde set sig om i Verden, kom hjem og mødte en Dag Amtmanden. Da alle Mennesker i

de Dage hilste paa Amtmanden, blev denne meget forbavset over at møde en ung Mand, som lod Kasketten sidde. Ærværdigt standsede den store Mand Skomagersvenden og spurgte:

— »Sig mig, ved du ikke, hvem jeg er?«

— »Nej!«

Goldepige.

— »Jeg er Amtmand over Ribe Stift!«

— »Fanden heller! — Ved De, hvem jeg er?«

— »?«

— »Jeg er Skomagersvend over hele Verden!« — — —

Jeg nærer en til Vished grænsende Formodning om, at de fleste vil vælge at være Amtmand over Ribe Stift fremfor Skomagersvend over hele Verden, men der er en Drift i mit Hjærte, som bringer mig stærkt til at tvivle paa, om jeg vilde opgive at være en lykkelig, fribaaren Skomagersvend for at blive klistret fast til Ribe — selv om det var i Amtmandsboligen. Og det ved jeg i al Fald, at mine Erindringer fra Sibirien er for dyrebare til at maales efter Guldmøntfod. Mennesker og Forhold, om hvis Eksistens jeg aldrig havde drømt, har jeg set, Egne har jeg besøgt, som i Skønhed maaler sig med Svejts', et Land med mange Skyggesider men ogsaa med de rigeste Muligheder har jeg lært at kende, et Land, hvor der er noget at lære for enhver, som vil søge og forstaa, hvor der er Liv og Rigdom og Albuerum.

Næst at haabe, at denne hellige Drift til at rejse ud og se og lære og smage Rejselivets Sødme og Rejselivets beske Draaber, maa være nedlagt stærkere i hver ny opvoksende Generation af dansk Ungdom, vil jeg da ogsaa ønske, at den Tid maa være inde,

da denne Drift ogsaa begynder at drage kække unge Mænd imod Øst, imod Riget, som strækker sig fra det kaspiske Hav til det stille Ocean, fra Ishavet til Ørkenen Gobi.

Rejsen dertil er ikke Omtale værd, nu da Luksustog flere Gange ugenlig fører rejsende fra Moskva lige ind i Hjærtet af Sibirien. Hverken hvad Tid, Omkostninger eller Vanskeligheder angaar, overstiger Rejsen til Sibirien i nævneværdig Grad en Tur f. Eks. til Grækenland. Men det være sagt paa Forhaand, at viger man blot den mindste Smule uden for den slagne Jærnbanelinie, begynder Besværlighederne saa meget stærkere. De Vanskeligheder, som Sproget lægger i Vejen, er endda ikke store, da det ikke vil være uoverkommeligt at tilegne sig saa meget Russisk som nødvendig, og det iøvrigt næppe vil være vanskeligt i de større Byer at finde en Mand, som vil agere Tolk og Fører og som kan tale Tysk eller Fransk. Men den, som i Sibirien venter at finde et ordenligt Hotel, bliver skuffet. En Seng, fri for Utøj, er vanskeligere at finde end en Perle i en Muslingeskal. De sibiriske Vogne er Torturinstrumenter, som slaar Lever og Lunge, og hvad der iøvrigt findes inden i et Menneske, sønder og sammen, naar de i susende Fart farer hen over de vejløse Stepper. Fødemidler maa man selv føre med sig, bevæbnet bør man være, og farefri er Rejsen i mange Egne ingenlunde.

Idyl i Urskoven.

Store Naturskønheder og vilde Bjærglandskaber ejer Sibirien vel, men de ligger som oftest langt fra Alfarvej, og Rejsen dertil er besværlig. Sydens besnærende Magt, de sydlandske Nætters

Beruselse og Fortryllelsen, som vi Nordboere gribes af ved Synet af Sydens halvnøgne, stærkt pulserende, farverige Folkeliv — alt dette møder man heller ikke i Sibirien.

Jærnbanebro over Irtysh.

Men den tavse, uendelige Steppe, de snedækkede, alvorlige Tundraer, de dybe Urskove og de mægtige Floder har deres egen Skønhed og ejer for mig tusinde Gange mere Poesi end et Svejtserlandskab med Søndags-Tindebestigere som Fluer paa en Sukkerstang. — Folkelivet i en sibirisk By er mere nøgternt, mindre farverigt end i en italiensk By, men det er mangefold friskere og naturligere. Og Sibiriens Nætter er ganske vist ikke som Sydens, lune og sanseberusende, men en Vintermaaneskinsnat eller en Sommernat i Midnatssolens Rige er ubeskrivelige i al deres gennemsigtige Klarhed og Friskhed.

Den, som elsker Guds fri Natur, den jomfruelig uberørte, elsker Sibiren. Den, som har den hellige Drift i sit Hjærte, bør komme og se det Rige, som Kejser Alexander paa Regnskabets Margen kaldte »rigt velsignet«, men som man nu ikke længere tør kalde »forsømt«.

DET GAMLE SIBIRIEN.

I sidste Halvdel af 15-Aarhundredet levede der i Rusland en grusom Czar og en ædel Røver. Czaren hed *Ivan Vasiljevitsh* og Røveren hed ogsaa noget med »-vitsh«, nemlig *Timofei Timofejevitsh*. De to Mænd var dog hverken Fætre eller Svogre. »Vitsh« betyder paa Russisk nemlig ikke andet end det danske »sen«, og der var derfor ikke mere Forbindelse imellem Czaren og Røveren, end imellem en Kong Frederiksen og en Stabssergent Jokumsen. Baade Czaren og Røveren havde et Tilnavn som alle Mennesker i Rusland. Ivan gav man Tilnavnet »*den grusomme*« og Timofei fik Tilnavnet *Jermak*. Czaren fik sit Tilnavn, fordi han i blindt Had til de mægtige Bojarer lod disse myrde, brænde og pine til døde. Hvoraf Røveren havde faaet sit Tilnavn, melder Historien intet om. Man ved blot om hans Barndom, at han blev bortført af en Skare halvvilde Kosakker, som brugte Drengen til at koge deres Mad.

Der var endnu flere Lighedspunkter imellem Ivan den grusomme og Jermak. Da Czaren var 17 Aar overtog han Regeringen, og hans første og vigtigste Opgave var at knuse Adelens og de riges Magt. Da Jermak var lige saa gammel, udnævnte Kosakkerne ham til deres Anfører, og ogsaa han foer ubarmhjærtig frem imod de rige og Godsbesidderne, medens han var god og gavmild imod fattige.

Om de donske Kosakkers Røvertog under Jermaks Anførsel gaar der haarrejsende Beretninger, men alt blev dem tilgivet, fordi de var et godt Redskab for Ivan Vasiljevitshs blodige Hensigter. Alt blev dem tilgivet. Men en Dag gik Jermaks Forvovenhed saa vidt, at han trængte ind i selve Czarens Residensstad og røvede store Kostbarheder. Czaren blev rasende over en saa

uhørt Frækhed og erklærede Jermak og hans Staldbrødre fredløse i Rusland.

En herlig gammel russisk Folkevise handler om Jermak og hans Bedrifter, og Statsraad *Thor Lange* har vist mig den Venlighed paa min Anmodning at oversætte og forme det Brudstykke deraf, som omtaler det vigtige Vendepunkt i Jermaks Liv. I Hr. Langes klangfulde, stemningsrige Strofer lyder den gamle Folkevise saaledes:

Hej, paa Steppen nedenfor Saràtovs Stad,
hej, paa Steppen ovenfor Kimùshins By
fløj Kosakker, frie Falke, frem i Flok,
herreløse Bønder slutted enig Kreds.
Og til Hetman kaared de hin Helt *Jermàk*,
af sin Fader kaldet *Timofèjevitsh*,
men *Astàko*, Sønnen af *Laurentios*,
blev som Underhøvding valgt, Jermak til Hjælp.
Og de plejed Venneraad med stærke Ord:
»Hvide Falke, hvilken Skæbne venter os,
naar paa Steppen døer det grønne Sommergræs
og den hvide Vinter kryster Vand til Is!
Op ad Volga kommer aldrig mer vi frem,
om Kasan staar Ild og Gny af Czaren selv,
af den vrede Czar *Ivan Vasilys* Søn.
Dig, Jermak, han klynger højt i Galgen op,
at din Krop kan dreje sig for Stormens Sus,
men paa os Kosakker slaar et Haglvejr ned,
Hagl af Pisk og Uvejrsmulm af Fængselsna ......«

Ingen af Venneskaren kan give Svar paa de pinlige Spørgsmaal. Kun Frygt er at spore i hvert et Ord, i alle Miner i disse Ansigter, som intet hidtil har kunnet faa til at blegne. Men da træder Jermak, Høvedsmanden, frem for Brødrene, stor, stærk, skægget, alvorlig, med Stridsøksen i sin knyttede højre. Ingen Frygt er at spore i hans Ansigt, og hans Stemme er fast som Klippen og malmklingende som Ekkoet i Bjærgene, da han med et underlig vidt Blik mod Øst tiltaler sine Kampfæller saaledes:

Hej, Kosakker, frie Fugle, Falkeflugt,
spænd de hvide Vinger over Strømmen ud,
flyv for hvide Sejl tværsover Volgas Flod,
langvejs bort mod Østerled, hvor Sol staar op,

ELVEN GENNEMBRYDER ALTABERGENE

Tobolsk med Kreml paa den høje gamle Flodbred

bort til *Basurmanski*-Kongens store Land.
Basurmanski-Kongens Land, Sibiriens Guld,
tage vi til Eje for den hvide Czar,
Kong *Kutshuma* føre vi som Fange med,
stille ham for Czarens klare Øje frem!
For den hvide, kristne Czar, hvem Gud har døbt,
træder jeg med Gave frem i Zobel svøbt,
og med Naade lønner da den hvide Czar
alle os, som trofast for ham kæmpet har.

Som Jermak foreslog, saa gik det. Omtrent samtidig med at Kosakkerne paa Grund af deres forrykte Dristighed havde gjort sig umulige i Rusland, var der nemlig udbrudt Krig imellem Moskovitterstaten og Tatarfyrsten *Kutshum*, som herskede over det stærkt splittede tatarske Kæmperige. Kasan og Astrakan havde allerede givet sig ind under den sejrrig fremtrængende Moskovitterstat, men Sibirien, Kiva og Bokhara holdt endnu Stand.

Krigen kom Jermak saa belejlig som muligt; thi han var ikke alene en af de vældigste Røvere, som har levet, men ogsaa en af de snedigste. Og det vil sige noget, thi Røvere plejer ikke at være Dumrianer. Som han ogsaa selv mener i ovenstaaende Tale til sine Kampfæller, vilde ikke blot hans Røversynder blive ham tilgivet, hvis han slog Kutshum, men ogsaa Guld og Ære regne ned over ham.

Det var imidlertid ikke nogen Børneleg, han begyndte paa, da han samlede sine Kosakker og fik nogle Hundrede Krigere, der havde staaet i Familien *Stroganofs* Sold, til at slutte sig til, for som selvbestaltet Hærfører under Moskovitterbanneret at drage imod Tatarfyrsten, som nedstammede i lige Linie fra den frygtelige *Djengis-Khan*. Først maatte han hugge sig Vej igennem de uigennemtrængelige Skove, som laa imellem Ural og Tatarhovedstaden ved Irtyshs Bredder, og dernæst skulde han med sine kun godt og vel tusind Mand slaa en Hær paa mange Tusinde.

I Efteraaret 1580 var Jermak naaet til Floden Tura, hvor han først slog den tatarske Hærfører, *Jepatsha*, og derefter stormede den ostjakisk-tatarske Stad *Tshingi Tura* (det nuværende Tjumen). Det var allerede et godt Kup, men saa lagde den frygtelige sibiriske Vinter Hindringer i Vejen for enhver videre Fremtrængen. Da Varmen atter kom i Luften, og Isen brød op, da et brusende,

vældende Liv i Plante- og Dyreverdenen vaagnede, da vaagnede ogsaa Kamplysten hos Jermak og hans Krigere. Paa Tømmerflaader, som de havde lavet i Vinterens Løb, drog de afsted og kom efter et Par Ugers Sejlads ad Tura og Tobol til Kutshums Stad, som Tatarerne kaldte »*Isker*« eller »*Sibir*«, hvilket er oversat med »den bedste«, »den herligste«. Efter en længere Belejring indtoges Sibir, og efter et afgørende Slag den 23. Oktober 1581 ved det saakaldte »*Tshuvaskerbjærg*« (i Nærheden af det nuværende Tobolsk) var Tatarernes Magt brudt og Jermak Herre i Sibirien.

Tshuvaskerbjærget,
hvor Jermak indtog Sibirien.

Et Sagn, som har holdt sig indtil vore Dage, fortæller, at Tatarerne ved Tobols Munding ofte saa to Dyreskikkelser stige op af Vandet og brydes paa en Sandbanke. Den ene, som var stor, hvid og ulvelignende, steg op fra Irtysh, den anden, som var lille, sort og hundelignende, steg op fra Tobol. Den lille dræbte den store og sank derpaa selv tilbage i Vandet, og Troldmænd tydede Synet for Kutshum saaledes: den store Dyreskikkelse var hans Rige, den lille Moskovitterstaten, som vilde komme fra Vest og opsluge Tatarriget.

I Nikolskikirken i Omsk opbevares en Fane, som angives at være Jermaks, og der er stor Sandsynlighed for, at Sibirien virkelig er bleven erobret under den. Paa den ene Side ses Erkeenglen Michael paa en rød, vinget Hest, gennemborende Satanas med sit Spyd og styrtende Huse og Taarne i Bølgerne. Paa den anden Side ses paa en mørkegrøn Hest den hellige Demitri, som kaster Kutshum af en hvid Hest i Afgrunden.

Kun én Gang om Aaret, paa Kejserens Navnedag, bliver Jermaks Fane udfoldet og stillet til offenlig Beskuelse. Til daglig er det meget vanskeligt at faa Tilladelse til at se det interessante historiske Klenodie. — — —

Som Kasan var Nøglen til Volgadistriktet, var Sibir Nøglen til Irtysh-Obvandvejen og dermed til de rigeste og bedste Dele af Sibirien. Tatarhærens Splittelse og Sibirs Indtagelse var saaledes Grundlæggelsen af Russernes Herredømme i Sibirien. Det er da heller ikke at undres over, at Ivan den grusomme modtog Jermaks Høvedsmand, som overbragte Budskabet om Tatarernes Underkastelse, med Glæde, tilgav Kosakkerne og sendte Høvedsmanden tilbage til »*Sibiriens Erobrer*« med rige Gaver.

Jermaks Fane.

Tatarerne glemte imidlertid ikke Jermak. Og tre Aar efter Sibirs Indtagelse lokkede en Skare forvovne Mænd deres gamle Fjende i en Snare, saa den store Kosak-Røverhøvding ynkelig fandt Døden i Irtyshs gule Vand. Men Jermak blev en Nationalhelt ikke mindst for sit tragiske Endeligts Skyld, og for »Sibiriens Erobrer« rejste Sibiriens Befolkning en Mindesten, omtrent paa det Sted, hvor han fandt sin Død, paa den høje, gamle Flodbred, som overskygger Tobolsk. Slank og rank, synlig milelangt ud over det flade Steppeland, knejser Jermaks simple Obelisk som et Ungdommens, Frihedens og Kækhedens Symbol, som et Minde om Røveren, der blev en Nationalhelt, og som et

Tegn paa Ruslands evige Sejr over Tatarerne og den kristne Kirkes Sejr over Muhameds Lære.

Det er hændt før og hænder vel endnu, at Røvere nævnes i Historien som Nationalhelte. Men vistnok næppe nogen Røver har gjort sit Land den Tjeneste at erobre for det *en Trettendedel af hele Jordens Overflade*, et Rige, tre Gange saa stort som Moderlandet og halvanden Gang større end Evropa.

Jermaksøjlen.

Paa et Kæmpelærred i Alexander den tredjes Musæum i St. Petersborg, har den berømte russiske Maler *Surikoff* fremstillet Jermaks Friskarer i Kamp med Tatarerne. Det gribende, vaabendirrende Skuespil, som her med Mesterhaand er fremstillet, drog mig med uimodstaaelig Kraft Gang paa Gang mod dette vidunderlige Lærred. Og da modnedes den Beslutning hos mig, først og fremmest under min Sibiriensrejse at besøge de Egne, hvor Jermak kæmpede, de historisk minderige Steder, Tjumen og Tobolsk.

I 3 Aarhundreder har Indvandringen fra Rusland til Sibirien gaaet over disse to Byer, og navnlig har Tjumen, lige indtil Jærnbanen aabnedes, været Hovedcentret for Sibiriens Kolonisation. Det virker derfor ganske overraskende at finde disse Byer i en fuldstændig middelalderlig Forfatning.

Som en levende Illustration til Stagnationen i dette Stykke gamle Sibirien, som Middelalderens Inkarnation erindrer jeg et Optog, jeg blev Vidne til et Stykke uden for Tobolsk, en af de første Dage, jeg opholdt mig der.

Ad en Vej, i bundløst Ælte kom vandrende mange Mænd og Kvinder, ludende, tilsølede, med blottede Hoveder, korsende sig i det uendelige og mumlende Bønner uden Ophør. Højt over Mængdens Hoveder blev baaret Abalaskermunkeklostrets undergørende Billede af Gudsmoderen. Det gyldne Diadems ædle Stene funklede som Stjærner paa Nathimlen, og de som til Velsignelse hævede Hænder var smykkede med to store Ametyster af en sjælden Skønhed og Glans. Gudsmoderens Øjne hvilede milde og sjælfulde paa Præsterne og Mængden. Rundt om det guddommelige Billede bares Kors paa lange Stænger, silkebroderede Kirkebannere og store, gammeldags, forgyldte Lygter med Lys. De barfodede og barhovede Mænd og Kvinder kæmpede om at komme i Nærheden af Præsterne og Diakonerne i Spidsen af Toget for at komme til at berøre Bannernes nedhængende Snore med Læberne eller for at hente Helbredelse for legemlige Svagheder ved Berøring af det hellige Billede. Som Toget kom dragende hen over den uendelige, flade Steppe, skrigende lurvet i Forhold til det kostbare Helgenbillede, mumlende, messende, nogle med Troens Glødi Øjnene, andre

Det undergørende Gudsmoderbillede fra Abalasker-Klostret.

i sløv Følgen-med, nogle i Forsagelse, andre i Beregning, gjorde det et saa ejendommeligt Indtryk paa mig, at jeg ikke vilde være bleven mere overrasket, om jeg pludselig havde staaet Ansigt til Ansigt med en Skare Korsfarere paa Vej til det hellige Land under en eller anden fanatisk Trosridders Førerskab.

Jeg følte mig sat flere Hundrede Aar tilbage i Tiden i Egnen omkring Tobolsk og Tjumen. Udviklingen synes at have staaet stille her lige som Naturen, der knuges under en lang Vinters knugende Favntag, og som kun fire Maaneders hæftig Sommer

Tjumen ved Turafloden.

kalder til Live og fører et kort Stykke fremad. Alt, hvad der er levende, Mennesker og Dyr og Planter, er mindre og mere forkrøblede, end jeg har set andre Steder i Verden. Alle menneskelige Frembringelser er som fra en Periode, den øvrige Verden forlængst har overstaaet, og nu er der intet Haab om at disse Egne kan komme med i Udviklingen. Thi den store Bane vil langt fra at hjælpe dem fremad kun gøre dem til Ofre for den ny Tid, der er oprundet for Ruslands mægtige asiatiske Rige.

Tjumen og Tobolsk tæller hver 30—40,000 Indbyggere. Men hvis nogen venter i en af disse Byer at finde et Sidestykke til en evropæisk Købstad af samme Størrelse, bliver man skuffet. Tjumen og Tobolsk er en Samling flade, graa, skæve Træhuse. Op

over den graa Fladhed rager en halv Snes hvide Kirker, et Fængsel, to Gymnasier — et for Drenge og et for Piger — og en imponerende Brændevinsfabrik. Midt i Byen findes et halvt Hundrede Birketræer i syv Rækker. Det er Byens Lystanlæg med Keglebane og Musikpavillon. For at frembringe smaa idylliske Partier er et Par af Byens Rendestene ledede ind igennem Anlæget, og smaa Broer med yndige smaa Bænke er anbragte paa

Gade i Tjumen.

passende Steder for at befordre Forlovelser. Paa de smaa Bænke hensættes elskende Par nemlig ved Bølgernes Skvulpen i den rette Stemning.

I Tjumen er Gadernes Forfatning i Regnvejr saaledes, at det er umuligt selv med de højeste Galosker at vade over dem. De er nemlig ubrolagte, og den bløde, sorte Muld køres tilsidst op til en fuldstændig Vælling. I Tobolsk er Gaderne belagte med Planker, men der findes imellem disse saa store, dybe Huller, at det er livsfarligt at køre i Trav igennem Gaderne.

Men det er kun i det Ydre, at disse Byer er et saa ynkeligt Billede af Fattigdom og Bedrøvelighed. Inde i de smaa Træhuse

lever der en lykkelig Befolkning, en Befolkning, der intet som helst kender til Verden uden omkring, en Befolkning saa velsignet uvidende, at den ingen Sorger kan have, Mennesker, som spiser, hvis de har noget at spise, sover og arbejder — det sidste saadan pænt til Maade — og som intet fordrer, fordi de intet andet kender. Om Vinteren kryber Befolkningen i Hi som Bjørnen. Ingen tager Livet af sig i denne Del af Verden, skøndt de har den herligste Flod af Verden at springe i. Og selv disse Steder med deres smaa Huse, smaa Vinduer, der spiller i alle Farver som venetiansk Glas, med deres smaa Mennesker og smaa Tanker har sine Skønheder, sine Stemninger, som kan lægge sig blødt og mildt over Sindene. Naar Solen gaar ørkenrød ned over de flade, uendelige Vidder, i hvilke Floden snor sig som en Ildorm, naar alle de gamle Klokker, der i Aarhundreder har ringet over onde og gode, glade og bedrøvede, forviste og indfødte, begynder at spille — thi russiske Kirkeklokker ringer ikke, de spiller — og naar Folk efter Aftenbadet samles paa Turas stejle, højtliggende Bred eller oppe paa Tobolsks Kreml, hvor Søjlen over Jermak knejser stolt og rank — saa føler man, at trods Stilstand og Tilbagegang vil ingen

Gade i Tobolsk.

nogen Sinde kunne gøre disse Byer Rangen stridig som Sibiriens mindeværdigste, historiske Steder.

Og selv om Russerne nu er Herrer og har været det i tre Aarhundreder, saa har man dog daglig ogsaa deres gamle Fjender, Tatarerne, for Øje. Thi medens Ostjakerne efter Jermaks Sejr trak sig Nord paa og bosatte sig et Par Hundrede Verst fra Tobolsk, drog Tatarerne ikke længere bort, end at de kunde komme tilbage, naar Forholdene atter blev rolige. De var for flegmatiske og for store Fatalister til at gøre sig Ulejlighed med at finde nyt Land og ny Jord, hvor de kunde genoprette deres Rige, og den Dag i Dag finder man endnu i Tjumen og Tobolsk et Stykke Tyrkiet, som forekommer meget mærkeligt i dette højst ublide Klima.

Ny og gamle Herrer i Sibirien.

Forholdet mellem Russerne og Tatarerne er nu ganske fredeligt, endskønt de to Folk, i hvis Karakter der dog findes saa mange Lighedspunkter, aldrig vil komme hinanden nærmere end nødvendigt for at vedligeholde Forretningsforbindelsen. Alle Byer, selv den mindste Landsby, er delt i en russisk og en tatarsk Del, og Russernes hvidkalkede, grøn- eller blaakuplede Stenkirke og Tatarernes smaa, graa Træmoskeer med det minaretlignende, halvmaaneprydede Spir angiver, hvor hvert Folk har til Huse.

Tatarerne er Handelsfolk eller Kvægopdrættere og ofte velstaaende. Selv den simpleste Tatar er præget af den samme Majestæt, som er i en Tyrks Væsen, og selv om hans lille, klokkebehængte Hest er aldrig saa radmager og udslidt, og selv om hans lille Vogn næppe kan hænge sammen, sidder han nonchalant henslængt i det ene Hjørne med en Mine af Alvor og Værdighed, af Ringeagt og Overlegenhed i sit trekantede, brunlige Ansigt. Sjælden

har jeg set skønnere og grimmere Kvinder end blandt Tatarerne. Den unge Pige er fint skabt, aristokratisk i Sammenligning med den klodsede russiske Almuekvinde, hendes hvide, skære Teint og store, brune Øjne, hendes stærkt buede Øjenbryn og tykke, sorte Haar giver hende en Skønhed, som kan maale sig med Georgierindernes. De gamle Tatarkvinder er derimod alle de afskyeligste Hekse. Børnene er nogle af Vorherres yndigste smaa Skabninger. Meget ofte tilslører Kvinderne sig, og Tatarerne søger i det hele taget saa vidt mulig at efterligne Tyrkerne i deres Levevis. De er ikke ugæstfri, og et Par Nætter, jeg maatte tilbringe i Tatarbyer, fandt jeg uden Vanskelighed Husly hos dem. Mange Tatarer er højt intelligente.

Tatarkvinder.

Saaledes glemmer jeg aldrig en Samtale, jeg havde med en ung Tatardame paa en Floddamper, som gik fra Tobolsk til Omsk. Hun kom ombord i Tara sammen med sin Mand. Ikke blot var denne Tatarfrue en af de smukkeste Kvinder, jeg har set, men hun forbavsede mig med sin Viden og sin fine, klare Intelligens. Hun talte udmærket Fransk og havde læst Hovedværkerne i moderne evropæisk Litteratur, også Ibsen og Zola. Men navnlig Tolstoys »Kreutzersonaten« havde vakt alle hendes Tanker, og vi talte længe derom.

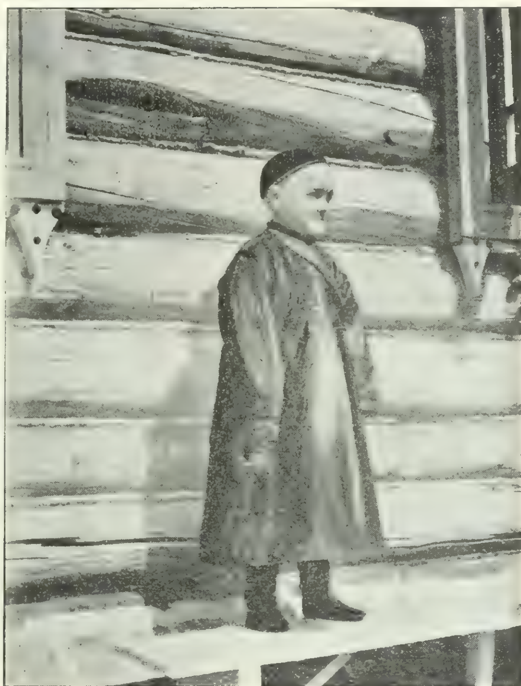
Ja, saa forunderlige Hændelser møder én i det moderne Sibirien, at man paa en Floddampers Dæk kan komme i Samtale med en muhamedansk Kvinde, som udtaler sin kloge Dom over en stor Tænkers Anskuelser om det moderne Ægteskab. — — —

— — — Egnen om Tobolsk er fyldt med Legender, som knytter sig til den kristne Kirkes Kamp med Islam i de første Aarhundreder. En af de smukkeste fortæller om, hvorledes Russerne i Tobolsk slæbte Byggemateriale sammen og gemte det omhyggeligt, indtil de en skønne Nat samledes for at rejse den første Kirke. Da Morgenen brød frem, stod Kirken der rank og

skær med Korset over Kuplen, Tatarerne til et Under og Kristendommen til Forherligelse.

Dette skete i Aaret 1657, og Kirken paavises endnu.

Mange Aar tidligere var den første sibiriske Kristenkirke imidlertid rejst i Tjumen, og i det gamle, ærværdige Troiski*-Kloster i samme By fandt jeg Graven over Sibiriens første og største kristne Missionær, Metropoliten *Filofei Leszinski*, som under Navnet *Feodor* aflagde Munkeløftet i det Kloster, hvor han nu ligger begravet.

Tatardreng.

— — — Hvorledes Russerne underlagde sig Sibirien efter Tatarrigets Splittelse, kan snart fortælles.

Fribytterskarer — som imidlertid altid gik under Navn af Kosakker — gjorde det første grove Arbejde, d. v. s. undertvang de genstridige Folk. Disse Æventyrere, hvis Drivfjeder var at komme i Besiddelse af Sibiriens Pelsværk, var modige, raske Folk af alle Stænder, som med ubegribelig Dristighed trængte dybt ind i de ganske ukendte, tildels skovdækkede Egne. Som en Flok glubende Rovdyr ligefrem udryddede de Vildtet paa store Strækninger. Med Skydevaaben, Fælder og Gift foer de frem, samvittighedsløs plyndrende Dyrebestanden.

* Treenighed.

Kosakkerne var imidlertid gode mod de indfødte, saalænge disse ikke lagde dem Hindringer i Vejen for at komme i Besiddelse af det eftertragtede Pelsværk, og Russerne optraadte i det hele taget med Mildhed, paatvang ikke de indfødte deres Kirke og lod dem beholde deres Sæder og Skikke.

Moskeen i Tara.

Disse Røver-Kosakker, som altsaa var Sibiriens første Kolonisatorer, blev stærkt understøttede af den russiske Regering, og medens kun de mest velhavende udvandrende russiske Bønder kunde tillade sig den Luksus at købe sig en Kone, der var dyr i Sibiriens første Aar, fik Kosakkerne af Regeringen gratis tildelt Kvinder, som frivillig tilbød at ville udvandre for at blive Kosakhustruer.

Efter at Kosakkerne havde banet Vej og efter Oprettelsen af en Række befæstede Punkter ved de tre Hovedfloder Ob, Jenissej og Lena, begyndte Indvandringen af frivillige Kolonister og deporterede.

De første Kolonister var 30 russiske Bønderfamilier, som knap 10 Aar efter Sibirs Erobring nedsatte sig i Vestsibirien.

De første deporterede var en Snes Mænd fra Uglitsch og — en Kirkeklokke. Mændene havde været saa forbryderske at vidne imod *Boris Godunof*, da han for selv at komme paa Tronen, lod Ivan den grusommes Søn myrde, og Kirkeklokken havde været

saa forbrydersk at ringe Storm ved samme Lejlighed. Denne enestaaende Kirkeklokke er forøvrigt fornylig bleven benaadet og atter ophængt i Kirken i Uglitsch.

Sejt og planmæssigt, som det altid har været Russernes Skik, trængte de fremad, og deres ejendommelige Assimilationsevne, ved hvilken de fremmede Folk ligefrem opsugedes i det fremtrængende

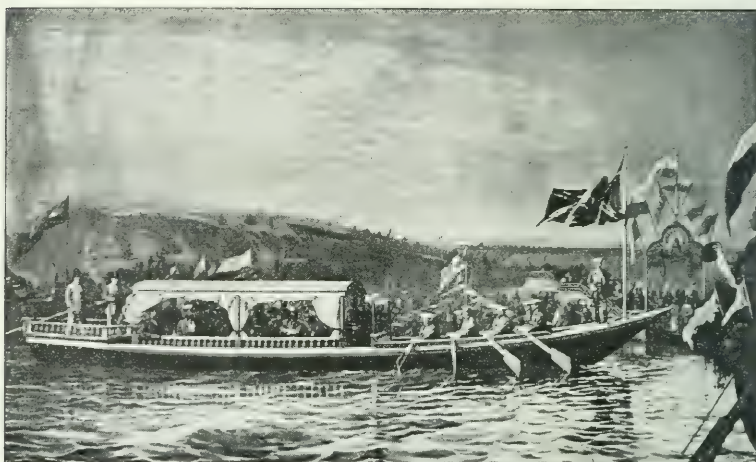

Gamle Fæstningsværker ved Jakutsk.

Russerrige, hjalp dem til overalt at faa fast Fod. I hele den Del af Sibirien, som nu ligger Nord for Jærnbanen, stod ingen dem i Vejen, og inden 15-Aarhundredet var løbet ud, var allerede Byerne Beresov, Surgut og Narym grundlagt. I 1604 grundlagdes Tomsk, i 1620 Jenissejsk, i 1661 Irkutsk, og i 1664, altsaa kun 80 Aar efter Jermaks Død, var Russerne allerede kommen over paa den anden Side af Baikalsøen.

Med det ny Lands Kolonisering i det hele og store gik det alligevel dog smaat. Rædselsherredømmet under de sidste Ruriker

og Forvirringen under de første Romanover forhalede Sibiriens Underlæggelse, og det var først, da *Peter den store* kom til, at der blev Fart i Kolonisationen. Indesluttelsen i Rusland af et saa uhyre Rige som Sibirien var netop noget, som laa for hans vidtskuende, reformatoriske Daadkraft og tiltalte hans højt flyvende Planer. *Katharina II* fortsatte med mandhaftig Styrke det paabegyndte Værk, og af senere Kejsere, som med Interesse har fulgt Udviklingen i Sibirien, kan nævnes *Alexander I*, der foretog en længere Rejse i Vestsibirien for med egne Øjne at se Landet.

Tjumens Borgere ror Alexander I over Turafloden.

Paa Raadhuset i Tjumen fandt jeg et meget morsomt Maleri, der forestiller denne sidste Kejsers Ankomst til Tjumen. Byens Borgere satte selv Kejseren og hans Følge over Floden Tura.

Den danske Urmager *Markussen*, som i mange Aar har boet i Tjumen, og som jeg med Glæde besøgte, fik fra sine Gemmer fundet frem en gammel, gulnet Gengivelse af Raadhusmaleriet, som han med største Beredvillighed overlod mig, og som jeg her lader gaa videre til mine Læsere.

Blodige Kampe kostede det især at faa underlagt den sydlige og frugtbareste Del af det ny Rige, hvor de vilde Kirgiser- og Kalmukhorder beredte Russerne mange Nederlag, forinden Steppe-

territoriet underkastede sig. I 1723 aabnedes det første Bjærgværk i Altai.

Embedsmænd, som kunde holde lidt Orden paa den meget blandede Befolkning af Kosakker, Nybyggere og deporterede, faldt det ikke Regeringen vanskeligt at finde, idet disse Ordenshaandhævere i et Snuptag avancerede til Stillinger, som de aldrig vilde være naaet til i evropæisk Rusland. Det blev nemlig Skik, at jo længere en Embedsmand drog Øst paa, jo mere avancerede han, og Naturforskeren *Steller* fortæller, at en Soldat forlod Moskva som menig og endte i Kamshatka som Oberst.

Gudebillede af Sten i Omsk Musæum.

Hvad Indvandringen af deporterede angaar er det imidlertid indlysende, at en saa aparte Maade at kolonisere paa, som den Rusland nu i tre Aarhundreder har benyttet i Sibirien, maatte føre til et fortvivlet Resultat. At vælte den ene Bande Forbrydere efter den anden ud over et Land, som man samtidig gav fredelige Nybyggere til Opdyrkning, skulde synes at maatte føre til den rene Ruin for Befolkningen og for Regeringen, og den Embedsstand og navnlig den Præstestand, som man lige op til den nyeste Tid har givet Sibirien, har snarere forværret end forbedret Befolkningens Begreber om Ret og Moral. Det slog nemlig ganske fejl, hvad Regeringen vel havde tænkt sig, at Forbryderne — som blev overladt til sig selv og som var fuldstændig fri i deres Bevægelser, naar de blot ikke forlod Sibirien — vilde slaa sig ned som Agerbrugere i tyndt befolkede Egne for der at begynde et nyt og bedre Liv. De deporterede, som ofte hørte til Ruslands værste Udskud, slog sig tværtimod ned i eller i Nærheden af Byerne, hvor de fuldstændig demoraliserede Befolkningen.

Og ikke alene moralsk men ogsaa fysisk blev denne forrykte Udlossen af Forbrydere til Skam og Skade for Ruslands uhyre og saa rige asiatiske Besiddelse. Forbrydernes tidligere Liv, deres legemlige Nedbrudthed, Fængselsopholdet i Rusland og den derpaa følgende lange Vandring ofte midt i den sibiriske Vinter havde en frygtelig Grad af Dødelighed til Følge, og Efterkommerne af disse deporterede var fra Fødslen stemplede af Sygdom og Last.

Det er denne aparte Maade at kolonisere paa, i Forbindelse med Ukendskab til Landet og de spredte, ofte fejlagtige, ofte haarrejsende Beretninger fra de sibiriske Forbryderkolonier, som har udbredt til hele den civiliserede Verden det Syn paa Sibirien, som først nu, efter at en ny Tid er oprundet og Landet er bleven aabnet med Jærnbanen, lidt efter lidt vil forandre sig.

Længe var Regeringen om at indse, at der næst en fuldstændig Omkalfatring af Deportationsvæsenet, maatte bringes Orden og Planmæssighed ind i den frivillige Indvandring, og først 1881 oprettedes der i Tjumen et Hovedkontor for Sibiriens Kolonisation. Kontoret flyttedes efter Jærnbanens Aabning til Tsheljabinsk. Alle Nybyggere indregistreres her, hjælpes og støttes paa bedste Maade – hvad disse jævne, haardføre, nøjsomme russiske Bønder ogsaa med Rette kan gøre Krav paa — og det er nu muligt at følge den brede Bølge af Mennesker, som hvert Aar kommer skyllende fra Rusland ind over Sibirien.

Et Par Tal vil bedre end mange Ord illustrere denne Indvandring.

I 17 Aar, fra 1883—90 passerede ca. 500,000 Udvandrere Tjumen, hvilket gennemsnitlig bliver 30,000 aarlig. I 1895, altsaa efter Jærnbanens Aabning, passerede mere end 90,000 Udvandrere Tscheljabinsk, og i 1898 var Tallet allerede steget til langt over 200,000. Alene i Tobolsk Guvernement, som ganske vist er 4 Gange større end det tyske Rige, oprettes der aarlig ca. 100 ny Landsbyer med en samlet Befolkning af ca. 45,000 Mennesker.

Samtidig med denne planmæssige Organisation af Indvandringen, er Sibirien ophørt med at være Deportationssted for russiske Forbrydere, Embedsstanden bliver forbedret, de mest forargelige Præster faar Rejsepas, Love, som modarbejder Rovdrift i Jagt og Fiskeri og Plyndring af Skovene, udstedes, og Agerbrug og Kvæg-

Et Giljakpar

SIBIRIEN
med
Forfatterens Rejse.
Landegrænse
Jærnbane.
Forfatterens Rejse
Kristiania
Stockholm
København
Berlin
Wilna
Petersborg
Archangelsk
Moskva
Tula
Volga
Nishnji Novgorod
Kasan
Perm
Samara
Ufa
Astrakan
Jekaterinburg
Tjumen
Tobolsk
Omsk
Tomsk
Krasnojarsk
Irkutsk
Novaja Semlja
Kariske Hav
URAL
Vest Sibirien
Øst Sibirien
Baikal Sø
Obdorsk
Samarovsk
Turukansk
Nedre Tunguska
Jeniseisk
Jenisei
Lena
Jakutsk
Polarkreds
Amur Provins
Trans-baikalien
Kyst-Provins
Blagovestschensk
Khabarovsk
Sretensk
Mantschuria
Harbin
Vladivostok
Mukden
Peking
KOREA
JAPAN
SAKALIN
KINA
Kirgiser-Steppe
Kaspiske Hav
Aral Sø
Balkash Sø
ALTAJ BJ.
Semipalatinsk
Barnaul
Bisk
Novo Nicolajevsk
Kansk
Minusinsk
Kiatka
Maimatshin
Selenga
Petropavlovsk
Kainsk
Barabinske Sump-stepper
Tara
Narym
Ket
Ob
Irtysch
Tobol
Ischim
Dvina
Tschita
Port Arthur
Dalni
Nagasaki

Port Arthurs Havn og Rhed.

avl fremhjælpes paa mange Maader. Det gamle Sibirien er død, et nyt vokser frem! Ruslands vældige asiatiske Rige *skal* bringes til at blive et nyt Amerika, dets uendelige Rigdomme *skal* bringes frem for Dagens Lys. Den forstenede eller forbenede Kolos, den unyttige Isblok, som Verden hidtil har anset Sibirien for at være, *skal* tøes op og bearbejdes og skaffe Føde til Ruslands Legioner af forarmede og Penge i det russiske Riges dybe Statskasse. Og ikke mindst skal selvfølgelig de allerede opdyrkede Egne af Sibirien i den kommende Sommer bringes til at præstere deres yderste i Retning af Hø og Brødkorn for at kunne mætte de Tusinder af Heste og de Hundred Tusinder af Mennesker, som kæmper i Mantshuriet. Thi den Krig, som nu er begyndt med Japanerne, bliver vel nok saa langvarig, at Sommer og Vinter nogle Gange vil skifte, inden Russerne atter er uindskrænkede Herrer i Nordasien.

I tre Hundrede Aar har Rusland ejet Sibirien uden at udnytte dets Rigdomskilder. Skatten laa ved Landevejen, og man rørte den ej! Først nu, takket være Jærnbanen, er der kommet Liv i Udviklingen. Landet med den mørke Fortid er bleven Landet med den store, lyse Fremtid. Det gamle Sibirien var Jermaks. Det ny Sibirien er Alexander den tredies.

DET NY SIBIRIEN.

SOM en frisk Strøm igennem en forsømt Have faar alt til at blomstre, skyder allerede den frodigste Vegetation op omkring den sibiriske Jærnbanes Skinnerækker. Gamle Byer, som før stod i Stampe, vokser paany, sætter Grene og Frugter, og ny Byer skyder frem som Asparges i Maj. Der er Flugt og Fart i Væksten som i Amerikas Præriebyer, da Pacifikbanen aabnede det gamle Amerika.

Sibirien er et nyt Amerika. Stepper og Bjærge drages daglig ind under Jærnbanens Omraade, Interesser, som knytter sig nær til Banen og dens blomstrende Byer, opstaar, og Aanden, der udgaar fra denne moderne Indretning, driver som Røgen fra Mammutlokomotivernes korthalsede Skorstene ud over Landet.

Det er dog meget troligt, at den Evropæer, som første Gang skrumpler afsted i sibirisk Droske den halve Mils Vej, der i Reglen er imellem Jærnbanestationen og en sibirisk Baneby, føler det koldt ned ad Ryggen og ser Dantes grusomme: Her lades alt Haab ude! danse Heksekankan for sine Øjne, navnlig da, hvis han — saaledes som Snese af Danskere i de senere Aar — er kommen for at slaa sig ned i Sibirien for lang Tid. Selv ikke *Omsk*, den første, største og mest karakteristiske Repræsentant for det ny Sibirien, man støder paa, er værre eller bedre end de fleste andre sibiriske Banebyer, som kan takke Skinnevejen for deres Storhed. Og lystelige ser disse Byer ikke ud i en Vestevropæers Øjne.

Men kommer man — som jeg — til Omsk Nord fra, ad Flodvejen, og har man modtaget sine første Sibiriensindtryk i Tjumen og Tobolsk, i de gamle Steder, hvor Middelalderens Støv endnu ligger lunt og tykt ikke blot i Krogene men midt i Dagslyset, saa ser man noget anderledes paa Vestsibiriens Hovedstad, saa tror man

sig i Omsk hensat til en ny Verden, da ser man med Beundring paa et Stenhus og en Gade, som blot er lidt fremkommeligere end en Pløjemark i Regnvejr, da betragter man en blot nogenlunde moderne paaklædt Dame som en Aabenbaring og en Opvarter med Strømper som et højtstaaende Væsen. Og Omsk har ikke blot Stenhuse — om end ikke mange — men ogsaa et Guvernør-»palads«, ikke blot Damer men endog Modedamer, der med Glæde

Mammutlokomotiv.

giver 10 Rubler for at faa Kjolen ekstra stram, og Opvartere, der ikke alene har Strømper paa men ogsaa Spidskjole. Ja, Omsk har mere endnu! Den har en Opvarter, som har myrdet baade Kone og Elsker og som desaarsag blev forvist til Sibirien, hvor han nu — vist meget imod hvad han en Gang er født til, at dømme efter hans fornemme Optræden — farer om med Whiskers og Serviet for at betjene Gæsterne paa Byens fineste Hotel.

Tjumen og Tobolsk er det gamle Sibirien, det stagnerende, Fortiden — Omsk repræsenterer det nye, det opvoksende, Fremtiden.

Som alle Vestsibiriens Stationsbyer har Landbruget og Jærnbanen ogsaa skabt Omsks Storhed. Thi stor tør man allerede kalde den, og større vil den blive — et nyt Chikago, et Centrum for alt, hvad der duer i Vestsibirien. Hvad Guvernementsforvaltningen og Domstoles Oprettelse ikke kunde udrette, hvad militære og civile Autoriteters Forflyttelse til Omsk ikke kunde bevirke, det skabte Jærnbanen i en Haandevending. Omsk er nemlig ikke nogen ny By, men Omsk er ny som Storstad.

Gamle Omsk under Vand.

Grundlæggelsen foregik allerede i Begyndelsen af 17-Aarhundredet, da Russerne efter Sibiriens Erobring anlagde befæstede Punkter til Værn imod de vilde Horder. 1782 fik Omsk Byprivilegium, og da den laa godt ved den sejlbare Irtysh, voksede den hurtig. Midt i forrige Aarhundrede blev Overkommandoen over Steppekosakhæren henlagt til Omsk, og i 1882 drog Generalguvernøren fra Tobolsk til Omsk med fuld Musik og hele sin Tjenerstab.

Anset blev Omsk vel nok herved, men stor blev den ikke. Thi selv om der næppe er nogen, som vil mistænke en russisk Embedsmand for at have for faa underordnede, saa fyldte dog hverken de civile eller de militære Embedsmænd synderlig. Stor blev

den først, da Jærnbanen kom, da den blev Stabelplads for Kirgisersteppen og Centrum for det store, frugtbare, vestsibiriske Korn- og Steppeland, og nu kan man omkring Jærnbanestationen se et glimrende Bevis paa, hvad en Skinnevejs Anlæggelse igennem Sibirien vel vil sige.

Som alle sibiriske Banebyer ligger Omsk en halv dansk Mil fra Stationen. Det er næppe Umagen værd at spekulere over,

Et Magasin du Sibirie.

hvilke personlige Interesser, der har foranlediget dette Vanvid. Men at Banegaardene er kommen til at ligge et Stykke borte fra de gamle Byer, har bevirket, at der omkring Stationerne vokser Stationsbyer op, og det ikke smaa Landsbyer med en Høker, en Kro og en Væver, men Byer med Tusinder af Indbyggere. Ja, Omsks Stationsby tæller i dette Øjeblik maaske over 15,000 Indbyggere.

Fra Amerika er man vant til den Slags Fænomener; men fra Sibirien! — det lyder saa ufatteligt, at jeg næppe selv havde troet det, om jeg ikke havde set Byen med egne Øjne. Ret beset

er det vel endog mer end amerikansk. Thi det er tvivlsomt, om Amerika kan fremvise Sidestykke til, at der paa den bare Steppe i Løbet af 5—6 Aar er vokset Byer paa Titusinder op med Kirker og Skoler, Hospitaler og Asyler, med Karuseller og Markedsgøgl og Manufakturbutiker, hvor entreprenante Forretningsfolk tjener Formuer ved at sælge det sletteste Bomuldstøj med det mest skrigende Mønster efter det gamle, men mere og mere uholdbare Princip: »Til Sibirien med Skidtet!«

Kommer man pr. Jærnbane til Omsk, ruller man altsaa først igennem en 15,000 Menneskers By, inden man kommer til den rigtige By med sine godt og vel halvt Hundred Tusinde Indbyggere. Om 20 Aar vil begge Byerne være voksede sammen til ét stort hele paa Hundred Tusinder.

Hvorledes Omsk ser ud? Dyp i en graa Malerpotte og smør et Billede op, som i flad Ensformighed og Bedrøvelighed ikke overgaas af en tarvelig dansk Landsby — saa har man Omsk! Det kan være, at Vestsibiriens Hovedstad er nogle Grader muntrere end de andre, og Midtpunktet af Byen omkring Generalguvernørens Bolig nogenlunde præsentabelt, men iøvrigt er den kun et af de trivielle Led i en lang Række af vestsibiriske Banestæder. Heller ikke med Hensyn til Folkeliv udmærker Omsk sig, og i Sammenligning med saadanne Byer som Tjumen og Tobolsk med deres usminkede gammelrussiske Liv og deres interessante Tatarbefolkning er Befolkningen her endog ualmindelig farveløs. Det eneste, som af og til vækker den fremmedes Opmærksomhed i nogen Grad, er en Kirgiserkaravane, som kommer dragende med Kameler og Heste og Stude, der paa en Gang bruges til Ride- og Trækbrug.

Nej, det, som gør Omsk til en af de interessanteste Byer i Vestsibirien, er dens Betydning som Centrum for hele den sibiriske Smørhandel. Liggende midt i Vestsibiriens sorte Jord ved en mægtig Flod og ved den store Bane har Omsk alle tænkelige Betingelser for at blive Smørhullet i Sødgrøden. Man behøver kun om Sommeren at gaa en Gang igennem Omsks støvdampende Gader for at forstaa, at man er kommen til en Smørby par excellence. Svenske Centrifuger paa hvert andet Skilt og i smagfulde Opstillinger langt ud paa Gaden imellem amerikanske Slaamaskiner og Saamaskiner og Harver og Plove og alt muligt af den Slags,

og gode danske Navne som *Petersen* og *Hansen* og *Holbæk* og *Esmann*, som i smørgule Bogstaver paa steppegrøn Baggrund fra mindst ét Skilt i hver Gade proklamerer højt og lydeligt, hvor de russiske Bønder bedst kan blive af med deres Produkt — det er ikke til at tage fejl af. Herinde i Byen holder der Vogntog ved Vogntog med Smørdritler paa smaa, knirkende Vogne og smaa,

Et Smørtog paa den sibiriske Bane.

magre Heste for hver lille Vogn. Og ude paa Banegaarden holder der hver Dag i Ugen Smørtog med 25 hvide Isvogne, som Kl. 6 om Morgenen ruller af Sted med Iltogsfart de halvfjerde Tusind Kilometer mellem Omsk og en Østersøhavn.

Naar man ser disse Vogntog, enten det nu er dem med Heste eller Lokomotiver for, er det som at faa sat Lysbilleder til et Foredrag eller Illustrationer til en Bog, og naar man dernæst hører, at disse sibiriske Smørtog hver Uge i Sommermaanederne samler 7—8000 Fustager Smør à 130 Pd., faar man Respekt for det ny Sibirien.

En Fjerdedel af alt dette Smør kommer fra Omsk, og den langt overvejende Part af Smørforretningerne har deres Hovedkontor her. Uden at træde nogen af de andre vestsibiriske Byer for nær, tør jeg derfor ogsaa nok kalde Omsk »Smørhullet« — Smør har skabt dens Storhed, og et »Hul« skal Guderne vide, at den er. Men Byen gaar — som sagt — frem med amerikansk Fart, og naar Banen fra Omsk Syd paa over Semipalàtinsk til Tashkend bliver anlagt, er den Tid heller ikke fjærn, hvor Omsk vil straale i en Glans og Herlighed, med hvilken Betegnelsen »Hul« er aldeles uforenelig. Et nyt, flot Teater er allerede bygget i Stedet for den væmmelige gamle Trækasse, hvor Byens Honoratiores før gav 6 Kr. for at sidde i 1ste Parket og faa Snue. En ny Bro over Om i Stedet for den vaklende Træindretning, der før forbandt Stadens to Dele, er bleven bygget. Stenhuse afløser Træhuse, Fortovene bliver lagt i Mursten, elektrisk Lys vil naturligvis komme, og Gadernes bundløse Ælte eller grufulde Støv vil uden Tvivl blive afløst af Brolægning eller Asfalt.

Saa kommer ogsaa det Tidspunkt, hvor Modedamen vil kunne præsentere sig i den rette Belysning og den spidskjolede Opvarter høste det fulde Udbytte af at have slaaet Kone og Elsker ihjæl, saa vil selv ikke den allermest forvænte og allermest levelystne Vestevropæer, som kommer hertil for at fiske med i rørte Vande, se Dantes Ord danse Heksedans, og saa vil ethvert Spor af Folkeliv være forsvundet for den Mand, som kommer hertil og tror at finde et Stykke Asien. Denne sidste vil skuffet vende Omsk Ryggen og drage længere bort, hvor hverken Jærnbaner eller Smør eller Kødfabriker eller Talgsyderier har ødelagt Landets Umiddelbarhed, til Tobolsk med sin Tatarbefolkning eller Steppen med sine Kirgiserhorder. Han vil finde Musik i alle Omsks Haver, men Musiken er ikke nær saa god som den, han har hørt hjemme. Elektriske Lamper vil lyse paa hans Vej, men Skæret er mat imod, hvad han er vant til i Evropa. Damer vil han finde, og det kan maaske gærne være, at de er herlige at skue, men jeg tør holde 10 mod 1 paa, at de er halvandet Aar bag efter sidste Parisermode. Han vil finde samtlige en Stads Behageligheder men ogsaa hele Rækken af Mangler. Interesserer det ham at studere, hvorledes et Chikago vokser op, vil der være Stof i rigeste Maal; men

er han en stille, varmhjærtet Beundrer af Naturfolk, af Sæders og Skikkes Originalitet, af Uberørthed, da vil han skuffet vende Omsk Ryggen og drage længere ud paa Landet.

Og der vil da Gud ske Lov endnu i Aarhundreder være Steder nok i Sibirien, hvor en stille Videnskabsmand kan slaa sig ned!

— — — Men bort med bedrøvelige Betragtninger over, hvorledes fremtrængende Kultur udsletter Egnes og Folks Særpræg. Saa lidt som der kan være hvid og sort Maling i samme Potte,

Sibirisk Jærnbanestation.

kan Kultur og Naturtilstand bevare deres rene Farver, naar de støder sammen. Ligesom hvid og sort i den samme Malerpotte løber sammen til graa, er der i de Lande, hvor Kultur og Natur brydes, mest Udsigt til en graa Pærevælling, der imidlertid nydes med stor Appetit af overciviliserede Evropæere, som — uden at slaa af paa deres Vaner og Bekvemmeligheder — kan betragte Naturens ynkelig tamme og forkvaklede »Vidundere« fra deres up-to-date-Hotels Vinduer. Lige som Levemanden, der sidder sammensunken paa Varietélogernes Fløjlshynder, for at overvære Dyretæmmerens ret ufarlige Leg med en Flok forskræmte vilde Dyr.

Sibirien er i Øjeblikket et saadant Land, hvor Kultur og Naturtilstand brydes. En Jærnbane er en god Murbrækker. Hvor den

først er kommen ind, lukker Hullet sig ikke efter den igen, især naar Haanden, som fører den, er saa fast som den russiske Regerings. Og Aanden fra Jærnbanen vil brede sig. Allerede nu driver den paa brede Vinger ud over de nærmeste Egne, Sidebaner vil føre den ud til alle Verdens Hjørner, og Folkeslag, som ikke vil underkaste sig, vil Lokomotivrøgen drive ud som Ræve af deres Huler. Nomadefolk vil sygne hen, naar de bliver tvungne til at tage fast Bopæl som Landbrugere, ligesom Sømænd, man vilde lænke til en Væv, og Nybyggere vil tage Jorden i Besiddelse.

Damper »Johan Kronstadsky«, opkaldt efter den bekendte russiske Præst.

Jærnbanen er det ny Sibiriens Banner; den var nødvendig for at faa Sibirien underlagt. Ikke blot fra et kommercielt, et politisk og et strategisk Standpunkt set var Jærnbanen en Nødvendighed, hvis Rusland skulde faa Gavn af sine vældige asiatiske Besiddelser, men ikke mindst kulturelt set vil den blive af den største Betydning.

Allerede forinden Jærnbanens Aabning var Sibirien ikke ilde forsynet med Samfærdselsmidler. Landet havde sine ikke blot imponerende lange men ogsaa i høj Grad sejlbare Floder. Ikke blot fra den kinesiske Grænse til Ishavet strækker sig vældige Vandveje, men ved Hjælp af en eneste kunstig Kanal — imellem *Ket*, en af Obs Bifloder, og *Kass*, en af Jenissejs Bifloder — kunde alle Sibiriens store Byer fra Tjumen til Baikalsøen, fra Polarkredsen til Altais Bjærge sættes i Forbindelse med hverandre. Kommer hertil, at Transbaikalien, Amurlandet og Kystprovinsen ved den

mægtige Amurstrøm sættes i Forbindelse med det stille Ocean, skal man søge længe paa Jorden for at finde et med sejlbare Floder saa rigt velsignet Land. Næsten æventyrligt forekommer det, at man inden for et enkelt Lands Grænser kan foretage en Flodrejse paa et Par Tusind danske Mil. Og det lyder som en Fabel, at den Dampbaad, jeg paa forrige Side bringer et Billede af, er sat

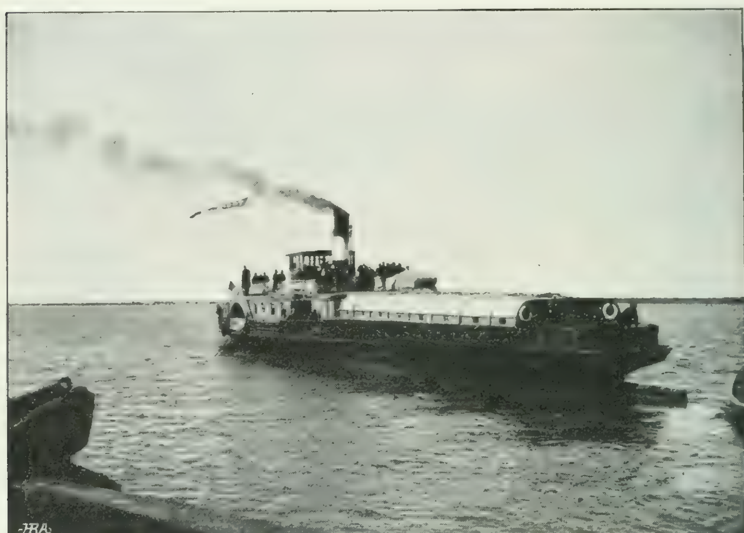

Flodlægter paa Turafloden ved Tjumen.

i Vandet fra et engelsk Værft og *sejlet* fra England til Baikalsøen, hvor den endnu den Dag i Dag er at se.

Under andre Himmelstrøg vilde dette sibiriske Flodnæt da ogsaa delvis overflødiggøre en Jærnbane, i ethvert Fald reducere dens Betydning. I Sibirien er der imidlertid et meget alvorligt men« ved Sagen. Den strænge Vinter slaar nemlig i 7—8 Maaneder af Aaret en eneste stor, uløselig Knude paa Nættet, og den Nytte, Landet har af sine iøvrigt fortræffelige Vandveje, svinder saaledes stærkt ind. De 4—5 Sommermaaneder benyttes imidlertid godt. I denne Tid slæbes der ad Vandvejene saa vældige Varepartier fra

den ene Ende af Sibirien til den anden, at man næppe i Evropa gør sig et blot nogenlunde rigtigt Begreb herom. Alene i Vestsibirien ligger en Flaade paa mindst 400 Lægtere, der gennemsnitlig kan sluge omtrent halvanden Million Pund, sejlklare fra Tøbrudstider med Last stablet op til Mastetoppene. Og med indtil fire af disse flydende Pakhuse paa Slæb sejler smaa men stærke Dampere afsted ved første aabne Vande ad de brede, gule Floder,

Floddamper til Passager- og Bugserbrug.

bringer Jærngryder og Manufakturvarer, Slæder og Vogne, Tændstikker og Brændevin, Sukker og Korn o. m. a. langt ned i Stepperne eller højt op i Tundraerne, og faar hos Kirgiserne indladet Huder og Skind, Talg og Salt, Honning og Stearin og Mineraler, og hos Ostjakerne og Samojederne Pelsværk og saltet Fisk, som disse Folkeslag har samlet sammen i den lange Vinter.

Det er dog saa langt fra, at Jærnbanen vil overflødiggøre Floderne, at jeg er overtydet om, Jærnbanen kun vil fremkalde et hidtil uanet Liv paa det sibiriske Flodnæt. Med stor Klogskab er Banen nemlig anlagt saaledes, at den med et Snit overskærer baade Tobol, Irtysh, Ob, Jenissej og endnu en hel Del mindre Floder,

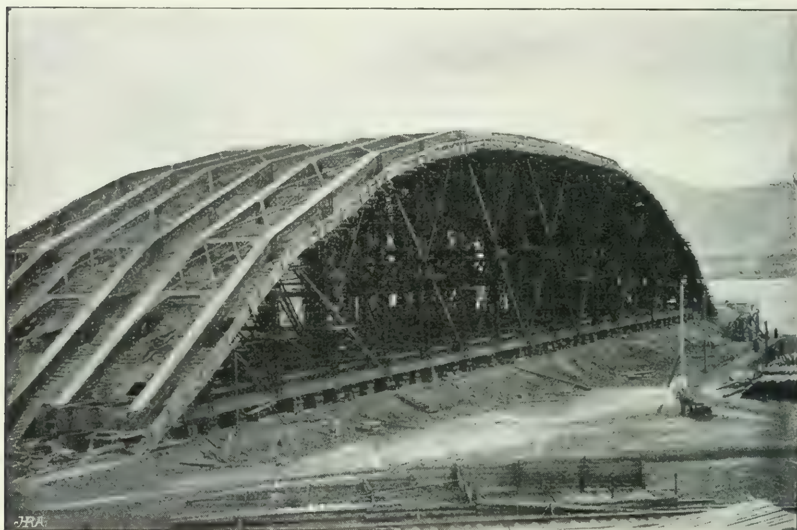
og ad disse fortrinlige Vandveje vil der baade Nord og Syd fra kunne tilføres Jærnbanen Produkter til Viderebesørgelse, ligesom Jærnbanens Gods ad Floderne kan bringes de fjærnestboende Folkeslag.

Anlæggelsen af den sibiriske Bane er et Kæmpeværk, som maa aftvinge Verden Respekt for russisk Foretagsomhed og russisk Ingeniørkunst. Hvilke uhyre Vanskeligheder der har været at kæmpe imod, kan kun den dømme om, som har set Sibirien, som har følt den sibiriske Vinters isnende Favntag og været plaget af den sibiriske Sommers Myggesværme. For den russiske Ingeniør tager jeg min Hat af! Igennem tropetæt Urskov, over Moradser og Sumpe, i altid fugtigt Græs maatte Ingeniørerne foretage Nivellementet, eller om Vinteren hen over aabne Stepper, hvor Snestormen hylede, og Kulden gjorde Legemet følelsesløst lige ind til Hjærtet. Hertil kom om Sommeren et evigt Slagsmaal med Myg, Moskitos og andre blodsugende Uhyrer fra et Støvfnugs Størrelse til Drabanter som en Bi. Tiltrods for, at Ingeniører og Arbejdere bar Næt om Hoved og Hænder, plagedes de frygteligt af disse Insekter og bragtes ofte til sand Fortvivlelse deraf. Sump ved Sump igennem Hundreder af Mile, ingen Landsby, ikke en Gang enkelte Huse, saa man. I ugevis afskaaret fra Omverdenen, uden et eneste Hvilested, maatte Arbejdet udføres. Levnedsmidler kunde kun fremskaffes af professionelle Jægere, indtil der med uendelig Møje var dannet en fremkommelig Kørevej af fældede Træstammer. Det var næppe muligt at holde paa Arbejderne, som forsvandt enkeltvis eller i hele Flokke ved den første bedste Lejlighed og ikke oftere viste sig. Om Vinteren lagde Frosten Hindringer i Vejen, som intet andet Jærnbaneanlæg har haft at kæmpe imod. Ikke nok med at Jorden i flere Egne var evig frossen, men

Trafikminister, Fyrst Chilkov.

om Vinteren bundfrøs baade Floder og Søer, og for at skaffe Vand til Mennesker, Dyr og Maskiner, maatte der graves Brønde, som ved Hjælp af Damprør, der lagdes ned i Brønden, forhindredes i at fryse til. Uden om Bropillerne i de større Floder maatte der bygges Træhuse, som om Vinteren holdtes opvarmede, for at Arbejdet paa Opførelsen af Pillerne uhindret kunde fortsættes Vinteren igennem. Man vidste nemlig af dyrekøbt Erfaring, at Isgangen

Tre Buer eller Halvdelen af Jenissejbroen opstillet paa Flodbredden.

om Foraaret vilde rive enhver Pille, som ikke var ført godt over Vandfladen, bort som et Stykke Tømmer. Mod Oversvømmelser og Bjærgskred havde man at kæmpe, mod Skovbrande og Postkuske, som i Raseri over at blive gjort brødløse, brændte Broerne af, og uhyre Summer medgik til Transport af Byggematerialier og Levnedsmidler igennem de vejløse og mennesketomme Egne.

Naar da dette Kæmpeværk er ført til Ende, rejst af russiske Hænder, baaret frem af russisk Industri og opført af russisk Materiale, saa er der heller ikke Tvivl om, at Historien vil nævne det som en af Kejser Alexanders og Kejser Nikolais stolteste Regeringshandlinger. Har Rusland i 300 Aar ladet dets asiatiske Besiddelse

skøtte sig selv og snarere mishandlet end behandlet Landet vel, saa har Moderlandet nu gjort Forsømmelsen god. Gigantiske Ofre, som i lange Tider vil hvile tungt paa Ruslands Finanser, har det kostet, thi alene Anlæget af Banen igennen Sibirien og Mantshuriet har til Dato slugt med et rundt Tal 1000 Millioner Rubler eller *omtrent to Milliarder Kroner.* Hertil kommer saa yderligere de Krav, som Banen indirekte har stillet til Forøgelse af det militære og administrative Personel, til Forøgelse af Flaaden i Østen, til Bygning af Havne etc.

Naa, men en Pølse i Slagtetiden, og en Milliard, naar der endelig skulde være Gilde, spillede næppe nogen Rolle for den Mand, som i første Række har været med til at skabe det ny Sibirien, den tidligere russiske Finansminister *Witte.*

Fhv. Statsminister Witte.

Med Rette kunde man kalde denne mærkelige Mand »det ny Sibiriens Fader«. For hans eminente Finanstalent og for hans maalbevidste Styrke var et Rige, halvanden Gang saa stort som Evropa, et værdigt Forretningsobjekt. Ingen Finansminister har som han styrket den russiske Stats Magt, thi han har forøget Statens Indtægter efter en Maalestok, som man hverken i Evropa eller Amerika har set Sidestykke til, og de Milliarder, han har tilladt sig at ofre paa Sibirien, vil komme igen med Renter.

I Historien regnes Fremskridt med Aarhundreder og ikke med Aar, og har Witte i ét Decennium ofret paa Sibirien, hvad der i Følge almindelig Regning burde have været fordelt paa ti, saa har han ogsaa den Glæde at se et nyt Sibirien blomstre frem med tifold, ja hundredfold Styrke. — — —

— — — Én Gang har jeg mødt Finansminister Witte, og det var under ret ejendommelige Omstændigheder. Jeg saa ham nemlig siddende i en Jordhytte og slubre The i sig af en Underkop.

En bitterkold Morgenstund under min Rejse i Mantshuriet havde jeg sat mig ind i Jordhytten, som et drabeligt Skilt over en lavbenet Dør betegnede som »Bufet«. Jeg var i Færd med at sluge en skoldhed Portion af denne velsignede russiske Nationalret, hvis Navn lyder som en Nysen,* og Samtalen i den lille, lavloftede, overfyldte og overspyttede »Bufet« drejede sig kun om et Emne, nemlig at Finansministeren var paa Vej til Mantshuriet. »Witte kommer!« meddelte Officererne mig og saa betænkelige ud. »Witte kommer!« fortalte Ingeniørerne med Skælven i deres ellers ret faste Stemme. »Witte kommer!« hviskede Jærnbanefolkene med Skrækken i Ansigtet, som havde der lydt et »Der Löwe kommt!« Alle vidste, at han vilde komme, men ingen vidste hvornaar. Han kunde være nær ved og langt borte, han kunde komme som en Konge eller som en Nysen. Men det var mest sandsynligt, han kom som det sidste, thi han vilde nok vide, hvorledes man realiserede hans store Planer om at skabe et nyt russisk Handelscentrum i Østen med Dalni som Udførselshavn og Port Arthur som det militære Støttepunkt.

Gæster gik, og Gæster kom. Blandt disse sidste var der en Herre, som straks fangede min Opmærksomhed. Hans mørke Fuldskæg og bløde, bølgende Haar indrammede et stærkt ovalt Ansigt med en umaadelig høj Pande og et Par forunderlige, nærmest melankolske Øjne, hvoraf Klogskab lyste. Næsten ubemærket satte han sig, bestilte The og begyndte paa god Russerfaçon at slubre den i sig af Underkoppen. Samtalen i Skænkestuen fortsattes uhindret, og saa ubemærket, som han var kommen, forlod Herren med de kloge Øjne atter det tilrøgede, overfyldte, overspyttede Rum.

— Men det var jo Witte!« — sagde pludselig en Ingeniør med en stor rød Næse.

* Retten hedder — for saa vidt det er mulig at gengive en saa umulig Lyd med vore Bogstaver — *Schtschi*, og den er en Slags Hvidkaalssuppe, hvori et stort Stykke Oksekød svømmer rundt, og hvortil der sættes sur, pisket Fløde. Retten er lige saa velsmagende som varmende og nærende, og den har dertil den udmærkede Egenskab, at den er billig. Schtschi og Russerne er lige saa uadskillelige som Makaroni og Italienerne, og selv paa den tarveligste Jærnbanestation kan der altid faas en Tallerken af denne fortræffelige Spise.

Henrettede mantshuriske Rovere.

— »Witte! — — Var det Witte!?« — — — Du forbarmende Gud og Skaber, var det Witte?! — — Herre Jemini! — Afsted! — — Der Löwe kommt!«

Og ud af den lavbenede Dør styrtede Skænkeværten og Ingeniørerne og Officererne og jeg og alle de øvrige Gæster. Jo, ganske rigtig! Henne ved den Trærønne, der midlertidig skulde agere Jærnbanestation, holdt Ministertoget, uden for hvilket Ruslands Finansminister, Sibiriens Fader og Mantshuriets Opdager stod i en Kreds af Ingeniører med mange store Stjærner paa deres grønne Uniformsopslag og Officerer med meget Guld paa Kraven.

Men endnu forinden Ministeren, mindre ubemærket end han var kommet, var rullet videre ad Port Arthur til, havde Skænkeværten faaet sin Lommekniv frem og var i Færd med til evig Amindelse at snitte Mærke i Stolen, hvorpaa den Mand, for hvem Ruslands indre og ydre Politik var intet, men indre og ydre Handel, Brændevinsmonopoler, Smørtog og Ægudførsel alt, havde været saa naadig at nedlade sig.

— — — —

Hvad der foregaar i Sibirien er vel egnet til at drage Alverdens Øjne hen paa dette rigt velsignede Land. Foreløbig vil dog Verden ikke i højere Grad føle, at der er opstaaet et nyt Sibirien. Men alt eftersom den Famlen, som nødvendigvis maa danne Overgangsleddet til Ro, Orden og Planmæssighed, lidt efter lidt bliver til faste Former, vil det mærkes saa meget føleligere paa Verdensmarkederne, at der er kommen en Konkurrent, som ogsaa vil til Fadet.

Den russisk-japanske Krig vil selvfølgelig paa mange Omraader virke hæmmende paa Udviklingen, som er begyndt saa voldsomt. Men naar Verdensfreden atter har lagt sig mild og blød over Sindene, vil der være Tid nok for Ruslands mægtige asiatiske Besiddelse til at høste Frugterne af Ruslands geniale Finansministers genialeste Værk: Sibiriens Omskabelse.

Witte har haft sine Planer, sit bestemte Maal, og naar han i Indberetningen til Kejseren efter sin Rejse igennem Sibirien slog paa — hvad der vil lyde ufatteligt i de flestes Øren — at evropæisk Rusland mangler Land, hvilket man med andre Ord plejer at kalde, at Riget er overbefolket, saa var dette ogsaa kun en lille

Nødløgn for at faa Regeringen til yderligere at støtte og fremme Udvandringen til Sibirien. Det er nemlig ikke Rusland, som er overbefolket, men Sibirien som trænger til Mennesker. Sibirien *skal* koloniseres, opdyrkes, give Renter af sine uendelige, frugtbare Vidder. Først vilde Witte skabe Korn (d. v. s. Brød) nok til det russiske Rige og helst et Overskud tillige til Udførsel, saa vilde han skabe Smør, som bliver en ren og pur Indtægt udefra. Han vilde fortrænge Frankrig og Avstralien og Danmark med, hvis han kunde, fra det engelske Marked. Saa vilde han af Sibiriens uhyre Kvæghjorder fylde Jærnbanetog med Kød, som kan sælges baade i Rusland og i Evropas Lande; af Flodernes Fiskerigdomme vilde han fabrikere Konserves; med Svejts og Frankrig vilde han konkurrere som Osteleverandør og med Belgien som Lokomotivfabrikant; thi ogsaa paa Industrien havde han sit vidtskuende Blik fæstnet. Jord var der nok af, og Kvæg kunde han faa; alt, hvad han skulde bruge til sin Industri, fandtes i Sibiriens rige Jord, og Menneskehænder fik han vel ogsaa. Russerne er et frugtbart Folkefærd og ikke saa overdreven sædeligt — der er ingen smaalig Spørgen-ud om hvem, der er Far til Barnet, naar der blot bliver født bravt mange Børn — og alle de fremmede, som Witte kunde bruge til sine Formaals Fremme, bød han velkommen.

Handelshuses Opblomstren og industrielle Foretagenders Grundlæggelse, Talgsyderier og Smørsmelterier, Savværker og Cementfabriker, Bjærgværker og Konservesfabriker, Centrifuger snurrende i Landsbyernes Rønner og Brændevins»paladser« dominerende Købstædernes Træbygninger er allerede nogle af det ny Sibiriens Resultater. Den sidste halve Snes Aar har bragt Sibirien rigere Udvikling end de foregaaende tre Aarhundreder, og de Mænd, som i første Række har været Skabere af det ny Sibirien, har indskrevet deres Navne i Ruslands Historie med fede Bogstaver.

Ganske vist synes det i Øjeblikket, som om Witte, der i 11 Aar har helliget det russiske Rige sine store Evner og sin utrættelige Energi, har overladt til andre at føre hans store Planer videre ud i Livet, og for Sibiriens Vedkommende kan han det rolig, thi det eneste, som nu mangler, er Gang i Støvlerne, og

det kommer ganske af sig selv. Røgen fra de sibiriske Lokomotiver driver hver Dag ud over Landet, og den ny Tids Aand forplanter sig hver Time videre og videre, ustandselig flyttende det ny Sibiriens Grænser udefter.

Den sibiriske Jærnbane har været en god Murbrækker! Den er Dolken igennem det gamle Sibiriens Hjærte!

Klart Spor.

REJSELIV OG HOTELLIV.

SOM en Syltetøjsklat paa en Pandekage ligger Uralbjærgene paa den enorme Flade, som dannes af de russiske og vestsibiriske Stepper.

Efter to Døgns kedsommelig, interesseløs Rejse hen over de russiske Stepper, imødeses Farten op over Ural med stor Forventning. »Moskva-Irkutsk-Ekspres« arbejder sig prustende og stønnende op over Bjærgene, gennem yndige, skovbevoksede Dale, over styrtende Bjærgstrømme, forbi smukke, smaa Bjærgbyer eller andre store, graa, tilrøgede, flade Træbyer, hvori der lever ofte 2—3 Tusind Mennesker, der alle arbejder i den samme Mine. Toget standser ved nydelige smaa Stationer, nogle ved hvilke der er Udsalg af de mange ædle eller halvædle Stene, som findes i Uralbjærgene, andre, f. Eks. *Slatoust*, hvor der sælges fortræffelige Staalarbejder fra de nærliggende Bjærgværker. For Eksprestogets Passagerer er de tyve Timers Køretur over Ural en behagelig Afveksling i de første fire Døgns Fart hen over Pandekagens flade Ensformighed.

Restauranten i Moskva-Irkutsk-Ekspres.

»Moskva-Irkutsk-Ekspres« er imidlertid saa velindrettet, at Passagererne trods Landskabets Kedsommelighed befinder sig særdeles vel og paa ingen Maader trættes. Toget er lille, men aristokratisk.

Det er sammensat af fem meget lange Bogievogne, der gaar blødt og behageligt, og som er forbundne ved »Harmonikaer«, to gulbrune 2den Klasses Vagoner med fire Pladser i hver Kupé, en dybblaa 1ste Klasses Vagon med to Pladser i hver Kupé, en Restaurantvogn, hvori der bl. a. findes baade Fortepiano og et lille Bibliotek, og endelig en Køkken- og Bagagevogn, som tillige indeholder et Badeværelse, hvor Passagererne daglig kan faa deres Douchebad eller varme Bad, og et Gymnastikværelse, hvor man kan faa Motion, hvis man trænger dertil under de mange Dages Stillesidden. Og skulde der med Toget være en Cyklist, som skal over for at ride Væddeløb paa en kinesisk eller japanesisk Bane, behøver han ikke at komme ud af Træning, thi i Gymnastikværelset findes der en lille faststaaende Cykle, paa hvilken han kan sidde og trille rundt saa meget, han lyster, alt imedens Ekspressen ruller ind over Sibiriens Stepper.

En dansk »Mellemmad« i »Ekspressen«.

Mærkværdig nok medfører »Moskva-Irkutsk-Ekspres« ikke Postvogn, og Rusland er saaledes vist det eneste Land i Verden, som ikke benytter sine hurtigste Tog til Fremførelse af Posten. Paa den bageste Vagon findes der imidlertid anbragt to Brevkasser, hvori der paa de Stationer, Toget holder ved, kan nedlægges almindelige Breve.

Sibirienseksspressen er i enhver Henseende vel indrettet: med dobbelte Kupévinduer, som om Vinteren kan holde Kulde ude og om Sommeren Støv, med elektriske Standlamper, som kan anbringes ved »Køjen«, saa man kan læse, eller paa det lille grønne Bord i Kupéen, med meget gode Toiletværelser, med velopredte Senge, hvorpaa der i Følge Reglementet »hver tredie Dag lægges rene Lagener«. Bag i Toget findes en Udsigtskupé med Vinduer til tre Sider, hvor man kan sidde i magelige Lænestole og ryge sin Cigaret, alt imedens man betragter det stadig tilbagevigende

Landskab. Og i Toget findes der smaa hyggelige Saloner, hvor man kan slaa et Par Timer ihjæl med munter Samtale, Kortspil, Skak, eller hvad man nu kan hitte paa. Til alle disse mer eller mindre materielle Goder ved Sibirienstoget kommer der endelig en meget væsenlig mere spirituel, nemlig den, at Russerne er de elskværdigste, mest forekommende og dannede Rejsefæller, man kan vente at finde paa en Jærnbanerejse. — — —

Grænsestenen imellem Evropa og Asien.
Fotograferet fra Toget i fuld Fart.

— — — Efter at »Ekspressen« har arbejdet sig op til Uralbanens højeste Punkt, suser den atter ned ad Syltetøjsklattens Sibiriensside, forbi Grænsestenen med »Evropa« paa den ene Side og »Asien« paa den anden, den eneste Verdensgrænsepæl i Verden, og standser med et Ryk ved Endepunktet for den russiske Bane og Udgangspunktet for den sibiriske og ved Knudepunktet for Sidebanerne til Jekaterinburg—Perm og Jekaterinburg—Tjumén. Dette vigtige Punkt hedder *Tshjeljàbinsk* — med Betoningen paa »ja«.

Endskønt Tshjeljabinsk ligger et godt Stykke paa den anden Side Ural, hører Byen i Kraft af det Guvernement, hvori den nu en Gang har faaet Plads, nemlig Orenburg, administrativt med til evropæisk Rusland. Byen er gammel, vist den ældste i Guvernementet, den er anlagt i 16-Aarhundredet og har i halvtredie Hundrede Aar sovet en tryg Søvn uden Drømme om den Storhed, hvortil den nu som Jærnbaneknudepunkt gaar ind.

»Det ny Sibirien« har i Tshjeljabinsk en smuk Repræsentant. For 10 Aar siden havde Byen ikke 8000 Indb.; nu har den 25,000 og en Stationsby paa mindst 4000 Indb. Den ligger midt i det frugtbare sorte Kornland, og foruden betydelige Varepartier, som de store Reval-, Libau- og Rostoverhandelshuse opkøber og for-

sender herfra, opkøber de stedlige Kornhandlere aarlig 30 Mill. Pund Korn. Af Heste og Slagtekvæg omsættes der paa de to »Jahrmarkter« i Maj og i Oktober for flere Hundrede Tusinde Rubler. Et stærkt pulserende Forretningsliv rører sig saaledes i Byen. Men den, som i Tshjeljabinsk venter at finde en ordenlig Købstad eller endog blot en jævn pæn Landsby, bliver mægtig skuffet, og den, der uden at være tvungen dertil, tilbringer et Døgn inden for dens Grænser, modtager paa fastende Hjærte et skønt Indtryk af det ny Sibiriens Byer.

Ekasprestoget holder et Par Timer i Tshjeljabinsk. Ud stormer alle Passagererne for at røre Benene og for at betragte det brogede Folkeliv, som rører sig paa Perronen. Banegaarden frembyder nemlig et Skue, som i farverig Sammenblanding overgaar, hvad selv en dristig Fantasi kan forestille sig. Alle Asiens Folkeslag synes her at have sat Evropas Stævne, og naar Eksprestoget fra Rusland mødes i Tshjeljabinsk med det sibiriske Posttog og med de graa 4de Klasses Udvandrertog, bliver man for første Gang Vidne til de grelle Modsætninger, som man saa ofte senere støder paa i Sibirien, og som gør en Rejse igennem dette Land saa tiltrækkende for den, der vil studere Folkeliv og Brydninger imellem moderne Kultur og raa Naturtilstand. Her har man paa den ene Side et Tog, som i Luksus maaler sig med Evropas bedste, paa den anden Side et Tog saa usselt som intet andet, man har set. Hist ser man et kosmopolitisk Selskab af Jordens rige, her støder man paa en Samling russiske Bønder saa fattige, at de har maattet forlade deres fædrene Jord for at begynde det brydsomme og haardhændede Liv som Nybyggere i Sibirien. Paa den ene Side alt, hvad udtænkes kan, for at gøre en Rejse behagelig, paa den anden Side en Stenperron til Natteleje og en Pjaltebunke til Seng.

Udvandrere paa en Jærnbaneperron.

Sammenklumpede i tilsyneladende uløselige Bylter ligger Kvinder og Børn med Racepræg, som Vestevropa slet ikke kender, og op over Bylterne, hængende over lange Vandringsstave, rager Mænd, ubevægelige som Støtter, i Pjalter og i Skind, nogle med det lodne indad og andre med det lodne udad, og med Ansigterne halvt skjulte i Skæg, der er pjuskede som deres Klæder. Perronen ligner en kæmpemæssig Marskandiserbod, anden Klasses Ventesal ligner et Flyttelæs og tredje Klasses en Mødding. Der er et ubeskriveligt Virvar og ikke et Fristed for Stank og Utøj. Kvinder og Samovarer, Børn og Brød, Køkkentøj og Pjalter danner et uopløseligt Hele, rundt i hvilket vi Evropæerpassagerer vader saa godt, vi kan, uden at anrette Ulykke.

Det er den mærkeligste og mest blandede Samling Jærnbanepassagerer, jeg endnu har set: Kinesere og Russere, Baskirer og Tatarer, Persere og Kirgisere, Tsherkessere og Evropæere. Og interessant er det at lægge Mærke til, at netop her, hvor Hunnerne i Slutningen af Oldtiden kom dragende for at knuse Evropa, foregaar der i vore Dage en ny Folkevandring. Men denne Gang er det russiske Bønder, som pr. Udvandrertog, og Evropæere, der pr. Luksustog kommer farende for at underlægge sig Asien, og Asiens Folk, som er paa Vej til Evropa for at trælle. Og da jeg saa denne Samling Mennesker paa den aabne Perron, koparrede, sygdomsbefængte, fulde af Utøj og daarlig ernærede, forstod jeg, hvorfor det har været nødvendig for den russiske Stat at oprette umiddelbart ved Banegaarden en Sanitets- og Forplejningsstation, hvor et Par Tusind Mennesker paa en Gang kan blive plejede og passede, faa god og billig Mad, sig selv rensede og deres Pjalter vaskede og blive indlagte paa Syge- eller Epidemihospital, saafremt det er nødvendig.

Var der endda sørget saa godt for os stakkels Evropæere! Følgende vil vise, at dette imidlertid langt fra var Tilfældet.

Da jeg havde set mig mæt og træt paa Livet paa Stationen, da jeg havde faaet min Portion af det overflødige Utøj, og da jeg havde set de glade Venner i Eksprestoget rulle af Sted paa Vej længere ind i Asien, fandt jeg uden for Banegaarden Tshjeljabinsks fineste Droske. Den var uden Fjedre, Hjulene var femkantede, og midt paa fire lange, bøjelige Stænger hang en Klædekurv, i hvilken mine

Kufferter, Kusken og jeg selv tog Plads. For Køretøjet var spændt to Heste, en lille forpjusket Stanghest og en anden, der lignede en Ko og som løb ved Siden af uden Tømme. Kusken for denne guddommelige Ekvipage var en uendelig snavset Herre, den første sibiriske Repræsentant for den ædle Ishvostshikrace.

Droskekusken — *Ishvostshik'en* — er det første Væsen, man stifter Bekendtskab med ved den russiske Grænse. Han er den sidste, man tager Afsked med i Vladivostok.

Udenfor Banegaarden holder han i Selskab med en Snes ligesindede, hvoraf Halvdelen sutter flegmatisk paa en Cigaret og den anden Halvdel sover sødelig paa deres smaa Bukke. I samme Sekund den første rejsende viser sig paa Stationstrappen, ligner Ishvostshiksamfundet imidlertid et oprørt Hav, i hvilket hvert Individ søger at overskraale sin Sidemand. En Pind i en Myretue gør ikke mere Revolte end en rejsende i en Ishvostshikrække.

Sibirisk Droske.

Der er intet Sted i det russiske Rige, hvor man ikke kan finde Ishvostshiken: paa Petersborg Gader, i Sibiriens Landsbyer, fra Polarkredsen til Kinas Grænse, allestedsnærværende, altid til Rede. Som en Maage, der fra det høje faar Øje paa en Brødkrumme i Havet, daler han med Hest og Vogn, uanet, ukaldet ned ved Siden af én, befinder man sig end midt paa den ødeste Steppe. Træder man ud ad sin Gadedør, og tror man, Gaden ligger i dyb Fred, bliver man brat revet ud af disse Tanker. Som Asgaardsrejen, der nærmer sig, buldrer det i det fjærne, prustende Hestemuler og skæggede Ansigter peger mod én fra alle Kanter, og som havde Tusinde Heste- og lige saa mange Ishvostshikøjne luret paa Ofret fra de skjulteste Kroge, er man i ét Minut omringet af stejlende

Heste, brølende Kuske og Drosker i alle Udgaver. Hvad Rikshovkulien er fra Ceylon til Japan, er Ishvostshiken fra Østersøen til Stillehavet: Menneskenes gode Ven, Gadernes mest fremtrædende Figur, det uundværlige Transportmiddel i de uhyre udstrakte russiske og sibiriske Byer. For 20 Kopek — der i Rusland ikke regnes for synderlig mere end 20 Øre — kan man køre fra Valby

Sibirisk Arbejdsvogn.

til Trianglen. For 30 Øre vilde man komme langt ud paa den anden Side Charlottenlund.

I St. Petersborg er Kusken herlig at skue, bred som en Ladeport og struttende som en friskbagt Julekage, friseret og statelig; hans lille magelige Vogn løber paa Gummi, og hans Hest er hurtig som Stormvinden. I Moskva er han allerede langt mindre udstoppet, hans Polkahaar og Vildmandsskæg flagrer vildt, og han vasker sig kun én Gang om Ugen; hans Hest anslaar et sagtmodigere Tempo, og Gummihjul er der sjælden Raad til. I Tshjeljabinsk er Ishvostshiken og hans Hest Bedrøvelighedens Billede, begge er slunkne, uden Temperament og absolut uden Gummi, og Vognen

er en Klædekurv, som slingrer afsted paa sine Stænger som en Robaad i Søgang. Længere inde i Sibirien er en Trillebør et Herskabskøretøj i Sammenligning med en Droske.

En Ishvostshik har det tilfælles med en Svømmefugl, at han kun daarlig bevæger sig paa Jorden. Han forlader nødig sin Buk, naar han en Gang er bleven anbragt der. Han har muligvis selv en Følelse af, at han gør en ynkelig Figur til Fods. Et Livs Krumslutning paa en alt for lille Buk har gjort hans Ryg rund og hans Ben krogede. Hans fodside, vatterede, blaa Fruentimmerkaabe og hans luffelignende, brune eller graa Filtstøvler letter heller ikke hans Bevægelser paa Jorden.

Selv om Godmodigheden ikke lyste ud af de graa Ishvostshikøjne inde i Skægget, vilde den fremmede ikke let komme op at skændes med ham. Han taler nemlig intet andet levende Sprog end Russisk — ikke et Muk! Denne Kendsgærning er iøvrigt et ubedrageligt Bevis paa, at Turister i Sibirien er sjældnere end Svaler ved Nordkap. Dog skal Guderne vide, at der kan være Øjeblikke, hvor en lille verbal Hopsa kunde være forløsende for indeklemt Arrigskab over Droskekuskens Dumhed eller Fiffighed. Enten er han nemlig dum som en Drøvtrygger eller snu som en Ræv. Jeg har ikke saa indgaaende studeret hans Sjæleliv, at jeg er i Stand til at afgøre, til hvilken af de to Kategorier han hører. Hans Kristentro er enorm. Naar man har anbragt sig i hans lille Vogn med Udsigt til en bred, blaa Ryg, en uendelig snavset Nakke, nogle sammenfiltrede Lokker og en overskaaren høj Hat, kan man være sikker paa ved alle de Kirker og Helgenbilleder, man kommer forbi, at se ham lette paa den overskaarne og slaa Kors for sig, som havde han den englereneste Samvittighed. Selv om han imidlertid har slaaet Kors nok til langt ind i Evigheden, kan han meget vel finde paa at snyde Ofret bag i Vognen paa det syndigste. Hans Sindsligevægt er forbløffende. Enten han ruller af med et fuldt Mandfolk, der ligger i Kareten som en død Gris, eller med Irkutsks skønneste Kvinde i raslende Silke, er for ham ligegyldigt. Om en Mand myrder sin Elskerinde bag hans Ryg eller en ung Løjtnant bliver forlovet — alt sammen noget, som ikke kommer ham ved. Skrabe 3 Rubler sammen pr. Dag, det er det eneste, som har Betydning for ham, og har han samlet

denne Sum sammen i 20- og 30-Kopek, kan han sætte Hesten paa Stald, Vognen i Skur og sig selv paa et Værtshus. Fra Værtshuset vender han hjem i salig Tilstand. Bliver han for munter paa Hjemturen, og hans Ven Politibetjenten tysser paa ham, kysser han Betjenten midt paa Munden. De mange Kors, han har slaaet for sig i Dagens Løb, beskytter ham mod alt ondt. Han fortjente sandt for Dyden ogsaa al Verdens Goder, thi godmodi-

Markedsplads i Tshjeljabinsk.

gere, sundere og dummere Fyr end Ishvostshiken gives ikke paa Jorden.

— — — Men tilbage til Tshjeljabinsk! — — —

Hvis jeg havde en rigtig fæl Fjende, kunde jeg unde ham en Køretur som den, jeg blev Genstand for, efter at have anbragt mig selv og min Bagage i Tshjeljabinsks fineste Droske. Efter at have akkorderet om Prisen — jeg tror, den uendelig snavsede Kusk skulde have 30 Øre for at køre den halve Mil, der var imellem Jærnbanestationen og Byen, efter ikke uden Besvær at have gjort den malpropre bekendt med, at jeg absolut kun vilde køres til Byens bedste Hotel, og efter at han havde svaret mig

et Par Snese Gange med dette velsignede »Choroschò«*, som kan betyde alt muligt imellem Himmel og Jord men i dette Tilfælde skulde betyde saadan noget som: »Sæt du dig bare op i Kareten, min Ven, det kommer vi nok ud af!« — efter alle disse omstændelige Forberedelser begyndte den mageløse Drosketur.

Var Hestene end uanselige — løbe kunde de. Over Stok og Sten og alendybe Huller gik det — Huj, Hej, Halløj! Kusken piftede og langede med Piskesnærten, som var bundet til Enden af Tømmen, ud efter Stanghestens Ribben, der sad som Krinoline-

Entré i et Tshjeljabinsk Hotel.

stivere i Færd med at svippe ud. Vej var der ingen af, den lige Linie fra Stationen var én stor Mudderpøl, og igennem Pølen skulde vi. Klædekurven dansede Heksedans paa sine Stænger, og vi dansede med, en af mine Kufferter dansede midt ud i Sølen, hvor den forsvandt som en Sten i en Muddergrøft. Den Gang sagde min Kammerat dog ikke »Choroschò«!

Efter et Kvarters Køretur var alle mine indvendige Dele løse, men heldigvis standsede vi nogle Minuter efter foran et faldefærdigt Træhus, uden for hvilket tre Svin gik og rodede i noget, som skulde være en Gade. Jeg saa spørgende paa Kusken, og han

* Choroschò = godt; bruges baade som Adverbium og for at udtrykke en Bekræftelse som f. Eks. »Ja vel!« »Saa gærne!« etc.

saa forstaaende paa mig, slog Kors for sig og sagde, at det paa hans evige Saligheds Forlis var det bedste »Numer«* i Tshjeljabinsk. Et Mandfolk, som var Karl, Portier og Opvarter paa en Gang — senere opdagede jeg ogsaa, han var Stuepige — kom ud for at bære min Bagage og mig ind paa det tørre. Med Beundring tænkte jeg paa en dansk Kro og med en vis Opmuntring paa, at jeg havde et Pund kraftigt persisk Insektpulver i min tørre Kuffert. Takket være dette Pulver fik jeg da ogsaa sovet nogle Timer om Natten, og takket være min medfødte gode Appetit og min Lyst til at prøve alt fik jeg end yderligere sat det Hundeæde tillivs, som blev serveret for mig paa Middagsbordet næste Dag. Jeg opgav dog samme Dag Tshjeljabinsk. Den var mig nogle Grader for fæl, og — hvad værre var — ganske uden Interesse ud over Sanitetsstationen ved Jærnbanestationen og Udvandreradministrationen, der her havde sit Hovedkontor med den udmærkede Hr. *S. S. Archipow* som Chef.

I to Maaneder herefter flakkede jeg rundt i Egnen omkring Jekaterinburg, Tjumen og Tobolsk, og endskønt mine Forventninger ikke var store, og mine Fordringer til Renlighed og Komfort efter de i Tshjeljabinsk indhøstede Erfaringer ganske minutiøse, maa jeg erklære, at alle de Hoteller, jeg traf paa, var Undermaalere, naar undtages »Hotel Americain« i Jekaterinburg, der var lige saa propert og nydeligt, som selve Byen var smuk og tiltrækkende. Efter i disse to Maaneder at have haft den ikke misundelsesværdige men ret lærerige Nydelse at bo hos ni Herrer, som smykkede sig med den pragtfulde Titel Hotelvært, tror jeg at være i Stand til at give et tilforladeligt og nøgternt Billede af den vestsibiriske Gennemsnitshotelvært og hans Geschäft inklusive alt, hvad man kan vente sig der. — — —

— — — Hen paa Aftenen kommer jeg til Byen. Der fortælles mig, at den skal have en Snes Tusind Indbyggere. Den gør imidlertid i Mørket Indtryk af at være en af Pest, Hungersnød eller anden Rædselsfuldhed hjemsøgt Landsby. De smaa Træhuse staar

* Kun i de største sibiriske Byer smykker de bedste Logihuse sig med Betegnelsen »Hotel«; i alle andre Byer kalder man dem ved det russiske »Gostìnitza« eller det endnu simplere »Nomera«. De sidste Anstalter er under al Kritik, selv Hotellerne lader meget tilbage at ønske.

og dingler imellem hverandre, og igennem en bundløs Gade, i hvilken en halv Snes Petroleumslygter kigger langt efter hverandre, bliver jeg i Klædekurv transporteret til Byens fineste og i Almindelighed eneste Hotel. »Hotellet« viser sig at være et toetages Træhus, som mærkelig nok ikke for længe siden er ramlet sammen, og hele Anstalten kuldkaster komplet, hvad en Evropæer hidtil har forstaaet ved Begrebet Hotel.

Et københavnsk Ladegaardslem er velklædt imod den Herre, som med aimable Miner i sit malpropre, lidt anløbne Ansigt modtager mig. Den venlige Mand er Værten.

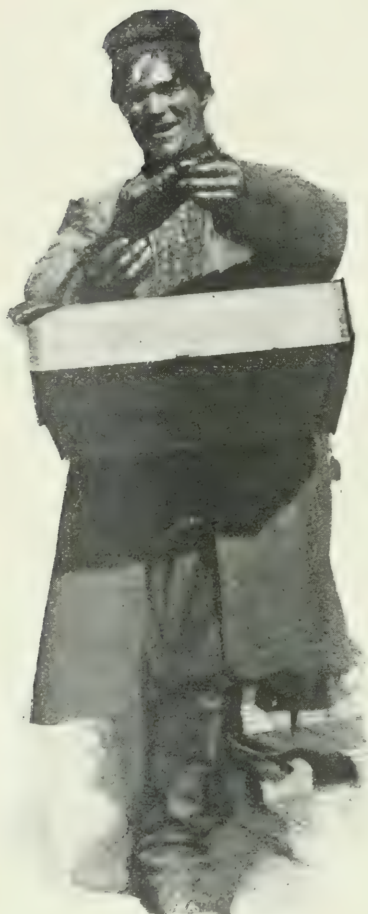
I Øjeblikket kan jeg kun tænke mig ét Menneske, der er mere lurvet. Det er Opvarteren. Denne sidste har bare Fødder i et Par slubrende Galosker — Værten har dog Strømper paa, selv om der er Huller paa dem. Værten er fedtet, men hans Tjener er værre. Værten har et langt vildsomt Skæg, og det er ikke saa appetitligt, at han altid slæber det i Suppeterrinen ved Middagsbordet — men Opvarterens tre Ugers Skægstubbe er uappetitligere. Naar man kalder paa Værten, siger man »Hr. Vært!« — kalder man paa Opvarteren, siger man uden videre »Menneske!« Det russiske »Tshjelovjekk«, hvormed en Opvarter tituleres, betyder nemlig ordret oversat »Menneske«, og rimeligvis har Russerne i sin Tid givet ham dette Navn, for at man paa sibiriske Hoteller ikke skal glemme, at det er et menneskeligt Væsen og ikke en Abekat, man har for sig.

Hverken Værten eller »Mennesket« taler noget andet levende Sprog end Russisk. Man tilgiver dem dog dette, da de kan blive gamle og graa — hvis de da ikke dør i en ung Alder af Mangel paa Renlighed — uden at have nydt den Ære at huse en Ikke-Russer indenfor deres faldefærdige men gæstfri Vægge. Tid efter anden opdager man saamænd ogsaa mere end nok, som det er vanskeligere at tilgive.

Med en Mine, som Direktøren for Moskvas fineste Hotel burde misunde ham, leder Værten mig op paa første Sal, hvor en Suite Værelser, sjælden under fire, staar til Gæsternes Disposition. Værelsernes Pris i brandrøde Tal klippede ud af en gammel Vægkalender er klistret paa Dørene. Der er noget for enhver Smag; og for den, som slet ingen Smag har og heller ikke Lugt, er der et

hyggeligt lille Værelse — i Kostalden.

Jeg vælger et Værelse til en Mellempris, hvilket vil sige 2—3 Rubler eller 5—6 Kr. i danske Penge. Hele Møblementet er ikke 5 Kr. værd. Regimenter af flade Uhyrer, for hvilke nogle fede »Prøjsere«* synes at være Officerer, flygter rædselsslagne, idet vi træder ind, gennem talløse Sprækker til Værelserne ved Siden af eller neden under. En Kat springer ned fra Sengen. Værten ser sig om med en Mine, som vilde han sige: Der kan I se, Godtfolk! Vi er da Gud ske Lov ogsaa med paa Noderne i Sibirien!«

Fiskehandler i Tobolsk.

Da der ikke er andet Sengetøj i den raslende Jærnseng end en Madras, haard som en Stentrappe, beder jeg om at faa Sengen redet. Med uendelig Forbavselse ser han paa mig og udbryder: »Har De ikke selv Sengetøj med, kære Herre? Den var værre! Men nu skal jeg se! Min Kone kan maaske undvære en Hovedpude, endskønt hun har Astma og skal ligge højt med Hovedet, og De kan faa mit Lagen. Men et Tæppe! Hvor Fanden faar vi et Tæppe fra? Ah—ha! Nu ved jeg det! »Mennesket« skal af med sit!« Selvfølgelig jubler jeg ved Tanken om en saadan Offerberedvillighed, men da jeg senere paa Regningen opdager, at han har vurderet Lejen af Tæppet til 50 Øre, Lage-

* Russerne kalder Kakerlaker for »Prøjsere«.

IRTYSH BRYDER OP.

net til 30, Hovedpuden til 20 og Haandklædet til 10, og at altsaa den samlede Pris for hans næstfineste Værelse bliver med et rundt Tal 7 Kr., synes hans Hjælpsomhed mig mindre heroisk, og jeg begynder at fatte, hvorfor Russerne, ligegyldig af hvilken Stand, altid slæber rundt paa Rejser med et fuldstændigt Sengeudstyr.

Nattens Rædsler vil jeg ikke skildre.

Om Morgenen viser Hotellet sig i hele sin Lurvethed. Den usleste Kro i Danmark er et Slot i Sammenligning, og et Fattig-

Sibirisk Vandværk.

gaardslem bor herskabelig imod den ulykkelige, som maa søge Husly hos en sibirisk Hotelvært.

Vaskeapparatet er en guddommelig Indretning, som man møder med afgjort Mistro, men som man kommer til at elske, inden man kommer igennem Sibirien. Det bestaar af en stor Messingtragt, i hvis Tud der sidder en konisk Metalpind. Ved at trykke Pinden opefter siver nogle Draaber Vand ud af Tragten, og med disse Draaber vasker man sig. Det Antal Draaber, en Russer behøver til at tvætte sig med, er ubegribelig ringe; men ikke desto mindre siger han til os, der bruger Vandfad og Vand i spandevis: »Du er ikke renlig, min Ven! Du bliver ved at bruge det samme

Vand!« Men — som sagt — man ender med at elske denne russiske Vaskeindretning, sandsynligvis mere, fordi man sukcessivt synker ned paa Sibiriakens Renlighedsstandpunkt, end fordi det er renligere at bruge Vaskevand draabevis end spandevis. Paa mange Hoteller finder jeg dog ikke en Gang dette Vaskeapparat. Naar jeg vil vaske mig, maa jeg da — i Mangel af elektriske Ringeapparater — ud paa Trappen for med høje Raab at tilkalde »Mennesket«, som møder med en Vandkande, hvoraf han — trods Brøl fra andre Værelser — trolig overgyder mine Hænder, indtil jeg har fuldført mit Toilette.

Spillemænd foran Hotellet.

Ved min Indtræden i Spisesalen finder jeg Værten i Færd med at prygle en 3—4 Stkr. af sine utallige Børn og skælde sin Kone ud. Efter denne Morgengærning tager han Plads bag ved en Buffet, fra hvilken Plads han som en Feltherre leder Slagets Gang og kommanderer »Mennesket« og to barbenede Piger ved højrøstet Tale og Knubs oven i Hovedet. Pladsen bag Buffeten forlader han kun, naar han, for at imødekomme min Fordringsfuldhed, der vækker hele Hotellets Forundring, maa til Spækhøkeren for at hente Smør eller til Bageren efter frisk Brød.

Buffeten er hans Stolthed og hans Ulykke.

Naar man giver 10 Kopek for en væmmelig Eau-de-Cologne-Snaps, kan man overalt i Sibirien spise dertil af det paa Buffeten fremsatte, saa meget man gider. Russerne kalder dette »*Sakuska*«. I Sverig kalder man noget lignende »Smörgåsbord«.

Buffeten, bag hvilken min sibiriske Hotelvært troner i Majestæt og Galosker, bugner under Vægten af følgende Herligheder: $^{2}/_{7}$ Spegesild, harsk som gammel Tran, noget ubestemmeligt i Gelé, 5 svindsottige Radiser og to Skiver Ost, hvori »Menneskets«

Tænder har sat synlige Spor. Der findes to Gafler, med hvilke vi allesammen spiser, og ét Snapseglas, af hvilket vi alle drikker. Det forhøjer ikke Nydelsen af de her nævnte Herreretter, at Russerne spiser uappetitligere end noget andet Jordens Folk; de smasker som Hunde ved et Mælkefad, slubrer, saa det kan høres uden for Huset, og stanger Tænder med Gaflen. Til alt Held har man dog særdeles godt og ikke just dyrt Bajerskøl til at skylle al Uappetitligheden ned med. Over hele Vestsibirien betragtes Øllet fra Samara som det bedste.

Forfatteren
ved at drukne i en vestsibirisk Gade.

Ved Middagstid er Værten fuld som Følge af, at han har benyttet Snapseglasset i rigt Maal for at slukke den brændendeTørst, opstaaet ved Nydelsen af den ene Syvendedel Spegesild. Hen paa Eftermiddagen er han atter ædru efter at have sovet til Middag. Han indtager dog straks igen Pladsen bag ved Buffeten og sluger den anden Syvendedel. Naar Værten atter ligger paa sine Gærninger, overtager »Mennesket« hans Funktioner. At holde de to barbenede Pigers Nysgærrighed og Lattermildhed indenfor Grænser, som sømmer sig en Forretning af Hotellets Rang, formaar han dog ikke. Mig betragtede de aabenbart som det mærkeligste Fænomen, der var forekommet i deres Liv. De fniste, blot de saa mig; naar jeg begyndte at snakke med dem, grinte de himmelhøjt. De gjorde sig Hundrede Ærinder ind omkring mig, naar jeg sad og spiste, og de sloges om at faa Lov at bringe mig den dampende Samovar for at se, hvad jeg foretog mig. Da jeg i Tjumen ikke kunde slippe, før jeg havde lovet at fotografere »Mennesket« og de to Piger foran Hotellets Dør, brød

Trekløveret ud i Skoggerlatter i det Sekund, jeg trykkede løs. Under et fornyet Latteranfald slog »Mennesket« imidlertid til min Sorg Pladen i Stykker, da han saa sit eget Kontrafej. Jeg beklager det dybt, thi Billedet vilde have været en Akkvisition for min Bog. Men selv om »Mennesket« er uappetitlig og dum, og selv om det er ham en Fryd at komme med Fingrene nede i Theglasset, selv om de to barbenede Grinebidere er grove og grimme som russiske Almuepiger i Almindelighed, og selv om deres Lattermildhed i Længden kan blive for meget af det gode, saa kan man ikke blive vred paa dem.

Man skulde synes, Værten maatte blive en holden Mand. Et Pund Kød koster i Sibirien 10—12 Øre, men for en Bøf forlanger han halvanden Krone. Smør koster 80 Øre Pundet, men for Smør til Morgenkaffen tager han 1 Kr. Et Glas Kaffe vurderer han til 50 Øre og en Bajer — ganske vist en hel — til samme Pris. Hvorefter enhver vil kunne forstaa, at man kan have det godt og lunt paa et sibirisk Hotel for den latterlig ringe Pris af — 15—20 Kr. pr. Døgn.

Forklaringen paa, at Værten dog alle Dage bliver en fattig Stymper, er den, at hans russiske Gæsters højeste Fordring til hans Køkken er at faa en Samovar med kogende Vand; og denne Herlighed, hvor der er Vand nok til The for en hel Familie en hel Dag, koster — 10—20 Øre.

Hotelværten er en af de interessante Typer, man træffer en Overflod af i Sibirien. Hotelværten, »Mennesket« og hans to barbenede Piger bevarer jeg — trods mange søvnløse Nætter, trods Forbruget af talrige Pund Insektpulver, trods mange fedtede Fingre i Glassene og trods de London-Hotelpriser, jeg har ofret paa at gøre deres Bekendtskab — med Glæde i min Erindring.

NORD PAA.

DET er i Begyndelsen af Maj.

Hver Dag venter man, at Irtysh skal bryde op.

En Nat begynder Skuespillet som en fjærn Torden, der langsomt nærmer sig.

De første hule Drøn lyder som den lifligste Dansemusik i Ørene paa Fredsdommeren, Skuespilleren, Forstmanden og mig. I snart en Uge havde vi fire ulykkelige Skabninger siddet fast paa »Hotellet« og ventet paa, at Floden skulde bryde op, for at vi kunde komme bort fra Tobolsk — de tre førstnævnte Syd paa, jeg Nord paa. Den ubegribelig tynde Skuespiller, der taler om en Mand, der hedder Irving, som om han var hans Duskammerat, skal til Omsk for at glæde Mennesker. Fredsdommeren skal samme Sted hen i det modsatte Øjemed. Da dette imidlertid strider stærkt imod Dommerens godmodige Karakter, prøver han at slukke Sorgen over sit Embedes Alvor med Vodka, hvilket ogsaa i Almindelighed lykkes hen imod Aften. Forstmanden med det glade Ansigt og de hvide Tænder skal tilbage til Tara efter at have anbragt en Datter i Tobolsks udmærkede Pigegymnasium.

Fælles Venten og fælles Kedsommelighed har forenet os, og da de første hule Drøn af den brydende Is naar os, lægger vi 66-Kortene fra os med et Befrielsens Suk.

— »Hah! Hvad er desse! — udbryder Skuespilleren og slaar ud med Haanden, som naar Hamlet siger: »There are something rotten.«

— »Der revnede Ballonen!« — snøvler Fredsdommeren og slukker videre paa sin Sorg.

— »Slàva Bògu!* Nu kan jeg komme hjem til min Kone!« — synger Forstmanden og viser sine hvide Tænder.

Tordenen kommer nærmere. »Mennesket« farer ved et Drøn op af en lille Slummer og ser sig forvildet om:

— »Naah! Det er kun Isen, som gaar!«

Om Morgenen drager Folk i Skarer til »*pristan*«**. Halve Tobolsk er paa Benene for at give Vinteren en Hilsen med Nord paa og det gule Vand et glad »Velkommen«, for at overvære det imponerende Skuespil og se Foraaret rykke ind med dundrende Salut.

Det knager og brager i Isdækket, det suser som Fyrreskoven en Novemberdag og sukker som et saaret Dyr. Med et Brag, som ruller vidt ud over den flade, tavse Steppe, revner Isen fra den ene Flodbred til den anden. Fra »pristan« følges Udviklingen med spændt Opmærksomhed. Poper med Kristushoveder og evropæisk paaklædte Honoratiores, langfrakkede, langstøvlede, gestikulerende Russere og flegmatiske Tatarer ligner et Teaterpublikum, umiddelbart forinden Tæppet gaar op.

I de mod »pristan« nedløbende Gader kommer smaa, knirkende Birketræsvogne skrumplende, én efter én i endeløse Rækker med Købmandsgods, der endelig efter en lang Vinters Stagnation i al Handel, nu kan vente at blive ført bort. Kuskene og Arbejdsmændene kravler helt oven paa Læssene for ogsaa at se Flodens Livtag med Isen og drikker Vodka til, enten dette nu er af Glæde over, at Arbejdssæsonen begynder eller — hvad jeg er mere tilbøjelig til at antage — for at slukke Sorgen over, at Vinterens dejlige Driverliv er forbi. Op ad »Bjærget« — den stejle, gamle Flodbred, paa hvis Top »*Kreml*« knejser — kravler Folk for derfra at betragte Skuespillet. »Bjærget« er levende som en Myretue.

Pludselig hæver Isdækket sig, som rejste en Kæmpe sig op fra Flodbunden med Isen paa sine Skuldre. Det gule Vand kommer frem i en bred Revne og begynder at skvulpe hen over Isen. Vandet hilses med Jubel som den første udsprungne Bøgegren i Danmark. Den døde Isflade bliver lidt efter lidt levende, og jeg kan ikke lade være at synge:

* Gud ske Lov! ** Anløbningsstedet for Skibe.

». . . men just som de mente, hun var i Baand og Bast,
da lo hun saa hjærtelig, at alle Lænker brast!«

Floden ler, skoggerler, river Isen løs i store Flager, sønderflænger, sønderhugger de Lænker, som for nogle faa Timer siden holdt den i Baand og Bast. Isflager tørner imod hverandre, taarnes op over hverandre, hæver sig op af den sydende Flod med fantastiske Former, rejser sig paa Højkant, forsvinder med et Plump, hvirvles rundt i en susende »dance macabre«, males sammen som i en Kværn. Isen klager sig, jamrer sig, brøler, raser — Vandet syder og sprøjter, tumler afsted med Isen paa sin brede, gule Ryg. Saa vældigt betagende er Skuespillet, saa gribende Billedet af Naturens umaadelige Kræfter, at baade jeg, som første Gang ser det, og de Tusinder af Tilskuere, for hvilke det hvert Foraar opføres da capo, tvinges i Knæ som under et Jordskælv eller et Tordenvejr paa Steppen, naar man alene, eneste ene levende Skabning, lukkes inde i Himlens drønende, ildgnistrende Favn.

Kampen var kort. Næste Morgen var Vandet ene paa Valpladsen. Spredte Flager og Stumper og Stykker af Is kom sejlende ned ad Floden med rivende Fart som for at indhente den flygtende Vinter, og store, sorte, krogede Træstammer, der kom langvejs fra, laa i Strømmen og vred og krympede sig som levende Væsener i Krampetrækninger. Ellers aandede alt nu kun Fred og Foraar. Solen smilte.

En Uge efter udløstes Irvings Duskammerat, den sorrigslukkende Fredsdommer og den smilende, smukke Forstmand af »Hotellet«, hvis Table d'hôte var værre end Vand og Brød, og hvis 66-Kort var bleven slidt tynde. Nogle Dage senere gik jeg Nord paa i Baad sammen med Trontheim.

Alle Nordpolsforskere kender *Alexander Ivanovitsh Trontheim*, og for dem, som ikke driver Nordpolssport, og som heller ikke har læst *Nansen*, skal jeg oplyse, at denne overskaarne Kæmpe, denne stoute Karl og velsignet djærve Mand har leveret sibiriske Hunde til de aller fleste Nordpolsekspeditioner. *Nansen* har faaet 34 Hunde hos ham, *Morier* 42, *Wellman* 83, *Hertugen af Abruzzerne* 120 og *Baldwin* 400. Under uhyre Vanskeligheder har Trontheim flere Gange — modig, snarraadig, uopslidelig energisk og urokkelig sindsligevægtig som han er — foretaget den ca.

2000 Verst lange Rejse fra Tobolsk til Arkangelsk med sine Hunde for at aflevere dem. I hans lille Hjem i Tobolsk hænger der paa Væggene Portrætter med Signaturer af de berømteste Nordpolsfarere, i hans Gemmer findes der Breve fra disse Mænd, som kalder Trontheim deres Ven, og i sit sikreste Skrin opbevarer han Guldmedaillen med Kong Oscars Billede, som han fik »for fortjenstfuld Virksomhed« under Nansens Færd.

Trontheim og Forfatteren.

Da nuværende Finansminister *Hage* i 1880, foranlediget dertil af Nordenskiölds Opdagelse af Nordostpassagen, rejste til Sibirien for at undersøge Betingelserne for en Handelsforbindelse Danmark—Nordasien, da var Trontheim Fører for den Ekspedition, Hage foretog ad Irtysh og Ob til Ishavet, og en ikke ringe Del af den Venlighed og Hjælpsomhed, Trontheim viste mig, tilskriver jeg dette hans tidligere Samvær med en Landsmand, hvilket syntes at høre til en af hans bedste Erindringer.

Ved et af disse lykkelige Tilfælde, som man bliver taknemlig for, naar man er alene og vild fremmed paa en stor Rejse, traf jeg Trontheim. Det var min Hensigt at gaa Nord paa fra Tobolsk for at se Tundraerne og leve nogen Tid blandt Ostjakerne, men hvorledes jeg skulde komme dertil, vidste jeg ikke. Ganske vist havde Mr. *Eduard Wardropper* — en engelsk Forretningsmand og Skibsrheder, i hvis prægtige Hjem i Tjumen jeg har tilbragt nogle af mine gladeste og indholdsrigeste sibiriske Aftener — tilbudt mig, at jeg kunde gaa med en af hans Bugserdampere, naar den til Efteraaret skulde op til Tasbugten for at hente Fiskefartøjer. Men

da jeg umulig kunde være tilbage i Tjumen inden Efteraaret, maatte jeg se mig om efter en anden Lejlighed nu, imedens jeg var paa disse Egne.

Saa mødte jeg netop Trontheim, som var i Færd med at pakke Beskøjter i Sække, og Sukker, Pladethe* og Tobak i Kasser. Han gik og nynnede og røg af en Snadde, som var halvt brændt op. Snadden havde han faaet af *Baldwin*, og da disse smaa, engelske Træpiber var ukendte i Sibirien, vaagede han over Stumpen som over en Skat.

— »Skal De paa Langfart, siden De pakker Beskøjter?« — spurgte jeg.

— »Nord paa at fiske de tre Sommermaaneder.«

— »Nord paa! Kan De have mig med et Stykke Vej?«

Han spyttede ud af den højre Mundvig og kiggede op og ned ad mig med smaa, smilende Øjne, som sad langt inde i et stort Skæg:

— »Tror De, De kan tage Lejligheden, som den byder sig? Vi er fire Mand i en lille Baad, vi faar Beskøjter til Frokost, raa Fisk til Middag, og Beskøjter til Aften. Om Natten ligger vi som Sardiner i en Daase, og en Harmonika er vores eneste Fornøjelse. Men vi har højt til Himlen og Albuerum til Siderne, Tusinder af Fugle til at synge Visselullesange for os, og ingen Kvindfolk til at gøre Vrøvl!«

— »Tak! Jeg gaar med! Tag denne Pibe i Lidkøb og gem Baldwins, inden De har ædt den sidste Stump, den har dog Affektionsværdi for Dem!«

Saa var den Forretning afgjort, og samme Dag, Metropoliten under stor Højtidelighed og hele Tobolsks Deltagelse havde lyst Velsignelse over Floden, lettede vi og gled Nord paa med Damp-

---

* Pladethe er den af Sibiriens jævne Befolkning og af alle indfødte mest brugte The. Den er haard som en Mursten og omtrent af samme Form, sammenpresset af simpel The, som Kineserne et Par Gange har lavet The paa, forskellige andre Blade, Jord etc. Et Hjørne af en saadan Plade er tilstrækkelig til The til mange Mennesker. Kirgiserne, Ostjakerne og mange andre Folkeslag hugger et Stykke af Pladen og koger dette i en Gryde sammen med Fisk, Urter, Salt, Mel etc. Den fremkommende Suppethe kan tage Vejret fra en stærk Evropæer, saa nederdrægtig smager den. De indfødte nyder den med voldsom Appetit.

skibsfart, baaret afsted af den rivende Foraarsstrøm. Den stejle, højre Flodbred sænkede sig allerede i Løbet af den første halve Mil helt ned til Vandfladen, og Landskabet var derefter fuldstændig fladt.

To flade Flodbredder med saftigt, grønt Græs og Skove, hvori »Steppens Fyrstinde«, den slanke, hvide Birk, er Selvherskerinde, er det eneste, jeg ser fra vort Fartøj. Det er ligegyldig, naar jeg lader Blikket glide ind over Land, Billedet er stadig det samme,

Vestsibirisk Flodlandskab.

lige fladt, lige grønt, naar jeg rejser mig om Morgenen fra mit umagelige Leje, som naar jeg kravler i mine to Pelse for at sove paa min Pind.

Nætterne er gennemtrængende kolde, endskønt vi er i Slutningen af Maj, men om Dagen er det mildt og sommerligt, i Solen midt paa Dagen endog meget varmt. Det er stadig stille, klart Vejr, og navnlig er Nætterne vidunderlig gennemsigtige, stjærnelyse.

Trontheims Kammerater og Fiskekompagnoner er et Par udprægede Sibiriaker med Vildmandskæg og barnegode Øjne, undersætsige og bjørnestærke. Trods den store Forskel i Temperaturen Dag og Nat sidder de Døgnet rundt i samme Kostume. Det falder

dem ikke ind, at de kan gøre sig Livet lidt behageligere ved at lægge Lammeskindspelsene om Dagen. Med sin Pels og sine Filtstøvler er en Sibiriak tilsyneladende vokset sammen, vel sagtens fordi der inden for Pelsen, foruden en Koloni Utøj og et Helgenkors, kun findes en Linnedskjorte, og i Støvlerne kun bare Ben. Besynderlig nok kendes Uldtøj ikke i Sibirien.

I Begyndelsen med korte Mellemrum, senere med længere og længere, glider vi forbi smaa, graa Træbyer, skrøbelige som Korthuse — i nogle bor Tatarer, i andre Russere, i de fleste Tatarer og Russere fredelig sammen.

Tatarbyerne kan vi kende paa Moskeen, det eneste Hus, som rager op over Byen med et lille minaretlignende, halvmaaneprydet Taarn, akkurat stort nok til at Muezzinen kan stikke sit Hoved ind deri og raabe sit »Allah-il-Allah« ud over Byen og Floden og de uendelige, tavse Vidder. Ved Flodbredderne i disse Byer sidder altid Mænd med fatalistisk Ro over deres brunlige Tataransigter og unge, ofte halvt tilslørede Kvinder af denne gennemsigtige, gulhvide, orientalske Skønhed, som findes hos unge Tyrkinder, gamle, hæslige Koner og yndige, legende Børn. Kvinderne bærer spraglede røde eller grønne Dragter og sidder paa Hug og Rad som Tusindfryd om et Blomsterbed.

Tatarmoské.

Over de russiske Byer, som er endnu elendigere end Tatarernes, knejser en hvid Stenkirke, der har kostet mere at rejse end samtlige Byens Huse. Af og til staar der ogsaa en Vindmølle og snurrer sindigt rundt uden for Byen. Paa lang Afstand hører vi en saadan By, thi en Skare barbenede Børn leger ved Floden og hyler og vifter til os i overstrømmende Glæde over at se et Fartøj.

De sibiriske Floder er nemlig tavse og ensomme, intet Baadliv opliver dem, og her Nord for Tobolsk kommer endog sjælden Dampere. Naar jeg tænker paa Tropeflodernes stærkt far-

vede, rigt pulserende Flodliv og Amfibiebefolkning, forekommer det mig trist, at Sibiriens mægtige og iøvrigt saa herlige Floder ikke ligger under Himmelstrøg, hvor et lignende Liv kunde udvikle sig.

I Længden vilde disse evindelige, flade, grønne Flodbredder blive trivielle, om ikke Flodens Fuglerigdom og vore Jagtekspeditioner i Land bragte Afveksling i Dagens Ensformighed. Intet Sted

Sibirisk Mølle.

har jeg set en saadan Rigdom paa Gæs og Ænder. I de Flokke af Svømmefugle, der som Skyer rejste sig fra Rørene ved Flodbredderne, har jeg set Knortegæs, Bromgæs, Spejlgæs, Graagæs og Blisgæs, og af Ænder: Topanden, Graaanden, Skeanden, Havlitten, Krikanden, Fløjlsanden, Bjærganden o. m. fl. Baade en almindelig Svane og en Sangsvane skød Trontheim, der var en fortrinlig Jæger, og af Hønsefugle nedlagde vi under nogle Timers Jagt i Land nok til flere Dage.

Aftenerne var af en uforlignelig Skønhed. I den røde Solnedgang kom Køerne fra de grønne Enge ned til den gule Flod for

at skylle Maden ned med en Slurk Vand inden Sengetid. De halvvilde Heste stod med lange Halse og spilede Næsebor og gloede efter os. Paa de meget faa og meget smaa dyrkede Pletter spændte den russiske Nybygger Hesten fra sin primitive Plov og drog mod Hjemmet og Landsbyen. Inde over Steppen lød Rypernes skarpe Klagesuk og Hjejlens tungsindige Skrig. Fiskeren i sin lange, smalle, af en Træstamme udhulede Baad, satte sine Garn, og langs Flodbredderne tændte omstrejfende Jægere og Ostjaker Baal. Hist og her stod Skoven i Lue, og gyldne Røgbanker kom rullende med en stram, krydret Duft ud over vor Baad.

Baad paa Flodbredden.

Nætterne var stille, stjærneklare, og en alt beherskende Ro og Stilhed hvilede over Landet, der strakte sig uden Grænser, alles og ingens, Fribytteres og Nomaders fri Hjemstavn, skyldiges og uskyldiges triste Forvisningssted, overvældende i sin ensomme Storhed.

— — — Jeg har sejlet Tusinder af Mile paa Havet, jeg elsker Havet, og altid længes jeg derefter. Men aldrig har jeg længtes mindre efter det end i Sibirien, og aldrig har jeg dog været saa langt borte fra det som her.

Jeg har tænkt meget derover, og nu ved jeg, hvorfor min Havlængsel stilledes midt i Verdens største Fastland. Det var fordi meget af det, jeg elsker hos Havet, Storladenheden, Ensomheden, Friheden, Friskheden ogsaa var at finde hos Steppen og Tundraerne, i selve den sibiriske Natur. Nætter som dem, jeg levede i den lille Fiskerbaad paa Irtysh sammen med de tre Mænd, jeg

tæller blandt mine bedste Venner, har jeg f. Eks. ikke levet paa noget Hav skønnere, friskere, rigere paa Stemning. Og jeg lover de Jægere eller Turister, som vil sky Ubehagelighederne og Besværlighederne og de — forøvrigt ringe — pekuniære Ofre, som vil være forbundne med Udrustningen af en Baadekspedition fra Tobolsk til Ishavet, et Par uforglemmelige Maaneder. Ekspeditionen skulde foretages i Juni, Juli eller August, for at man kan blive slæbt tilbage af en af de smaa Dampere, som i September kommer op til Tasbugten for at tage Fiskebaadene tilbage til Tobolsk. Et nogenlunde passende Fartøj kan faas i Tjumen eller Tobolsk, og jeg føler mig overbevist om, at Mr. *Eduard Wardropper* (Adr. *Tjumen, Sibirien*) med sin altid redebonne Hjælpsomhed overfor fremmede Rejsende, ogsaa vil være behjælpelig ved Anskaffelsen af et Fartøj, og med Raad og Daad bistaa den, der henvender sig til ham i Anledning af en saadan Ekspedition. Proviantering kan finde Sted f. Eks. i Tobolsk, hvor der forefindes udmærkede Fiskekonserves og alt, hvad der iøvrigt behøves af Proviant. Skydevaaben og Ammunition vil jeg anbefale Jægere ligeledes at købe i en sibirisk By for at slippe for den høje Told og de mangfoldige Formaliteter, der altid ved den russiske Grænse er forbundet med Indførelsen af Skydevaaben. I Sibirien er Handel med Vaaben og Ammunition fri, og om end et godt Jagtgevær er forholdsvis dyrt, er det at anbefale at købe det her. Det vanskeligste Spørgsmaal, at finde en Mand, som kan være Tolk og Leder af Ekspeditionen, kan vel let løses, saa længe Trontheim lever, thi denne fortræffelige Mand, der taler Tysk og lidt Engelsk, vil sikkert foretrække at gaa Nord paa med Turister og Jægere fremfor det, trods mange Tillokkelser trælsomme Fiskerliv. Iøvrigt vil det næppe falde besværligt at finde en brugelig Mand, der kan tale et eller andet fremmed Sprog, da der i Tobolsk Guvernement har nedsat sig adskillige Finner, Østersøfolk og Polakker.

Baade i zoologisk, botanisk og etnografisk Henseende frembyder Nordsibirien særdeles meget af Interesse, og Samlere af Æg og Fugle vil her kunne berige deres Samling med sjældne og interessante Eksemplarer.

Sommermaanederne i Nordsibirien er i Almindelighed smukke, sollyse og stille, og navnlig er Nætterne, naar Midnatssolen kaster

sine lave, røde Straaler hen over det ejendommelige Landskab, af betagende Skønhed. Hvis der ikke var noget, der hed Myg, vilde her være herligt.

Men det gaar med Somrene i den sibiriske Midnatssols Rige som med smukke Kvinder — de er ikke alle gode, og deres Skønhed kan være kortvarig.

Trontheim giver mig saaledes et alt andet end lysteligt Billede af en af de sidste Somre, han fiskede i Obbugten. Taage og kolde Storme herskede en Tid lang, Havet var fyldt med Drivis, Vaaren kom sent men desto tidligere Efteraaret. Allerede i Avgust havde man Sne i Obdorsk. Fiskerne ved Flodmundingerne sled som Asener og led meget ondt, de maatte slutte Fiskeriet, omtrent før de vel havde faaet begyndt, og maatte se umaadelige Fiskemasser vende tilbage til Havet eller ødelægges af Mangel paa Arbejdskraft og Salt. Fiskene laa og raadnede paa Stranden, medens Maager og Rovdyr aad, saa de var ved at revne.

Fiskehandler ved Irtysh.

Gud ske Lov — tilføjede Trontheim — at en saadan Sommer er sjælden. At en sibirisk Fiskers Liv ikke er den rene Lystighed, giver hans Beretning dog et godt Billede af.

— — —

Af Frygt for ikke længere Nord paa at kunne faa Vognlejlighed tilbage til Tobolsk, forlod jeg Trontheims Baad i *Samarovsk*, hvor Irtysh og Ob forener sig til den vældige, halvmilebrede Strøm, som flyder ud i Ishavet.

Samarovsk er en lille Jæger- og Fiskerby paa et Par Tusind Indbyggere. Endnu her — paa 62. Breddegrad — dyrkes Korn. Umiddelbart Nord for Byen begynder imidlertid Højtundraen, de

moseagtige Vidder, der Sommeren igennem ligger bløde og ufarbare, og som om Vinteren er tilfrosne og befolkede af Ostjaker, Samojeder, Juraker og Tunguser, der strejfer om med deres Renhjorder.

I Omegnen af Samarovsk havde jeg rig Lejlighed til at studere Ostjakernes Liv.

Rensdyrskind og Birkebark er omtrent alt, hvad en Ostjak behøver til Hus, Bohave og Klæder, og med beundringsværdig Færdighed behandler han disse to Materialier. Navnlig er han en Mester i at finde Anvendelse for den bløde, bøjelige og seje Birkebark. Af dette Materiale forfærdiger han saaledes sin Hytte, sine Spande, sine Kurve, sit Barns Vugge o. m. a.

Drivtømmerhytte.

I hans Birkebarkshytte er der hverken Døre eller Vinduer. Er han saa lykkelig at have en nogenlunde proper og spraglet Klud til at hænge for Indgangen eller en Kalvemave at spænde ud over det Hul, der agerer Vindue, betragtes han som en velhavende Mand. En Træstub er Sofa og Leje, en Kuffert beslaaet med mangefarvede, marmorerede Tinstumper er Chatol og Pengeskab og Hæderspladsen i Hytten, og Rensdyrskind er Klæder og Tæpper og Vuggedyner. I et Hjørne af Hytten brænder en stadig Ild, hvorover et Par Jærngryder hænger. I Gryderne koges Pladetheen og en Suppe, bestaaende af Fisk, kogt i Rugmelsvand, hvilket er Ostjakens Hverdagsret og Søndagsret og højeste Nydelse — næst efter Brændevin. Hytten er fyldt med Røg og Stank, som siver langsomt ud af et Røghul øverst oppe. Røgen driver Myggene ud, og Stanken har samme Virkning paa enhver Gæst med Lugtesans.

Den Stank, som altid omgiver en Ostjak, selv uden for Hytten, er ubeskrivelig rædsom. Hans Rensdyrdragt er nemlig indsmurt med Fiskefedt, som er harsk, og den Føde, som Manden fryder sin Gane med: Indvolde af Dyr, Blod og raadden Fisk, hvoraf

HAVNEANLÆGENE VED DALNI (TALIENWAN).

Rester som oftest hænger ved hans Klæder og Fingre, lugter heller ikke godt. Jeg saa ofte i Samarovsk Ostjaker samle det raadne Skarn op, som Russerne havde lagt ud til Svinene, og delikatere sig med disse Herreretter paa staaende Fod.

Ostjakerne hører, som bekendt, til den finsk-mongolske Folkestamme. De er meget grimme; smaa groteske Skikkelser med udstaaende Kindben, flad Næse, skraatstillede Øjne og smalle Læber. Deres sorte Haar er skilt i Midten og flettet i Piske. Mændene

Ostjaker.

rykker Skæghaarene ud. I Hytterne gaar Beboerne ofte splitternøgne omkring lige som Grønlænderne. Mænd og Kvinder bærer samme Dragt, bestaaende af en Renskjorte og en Kappe af samme Skind med Haarene indad. Kvinderne er, især for fremmede, vanskelige at kende fra Mændene. Det mest iøjnefaldende Kendetegn er deres længere Haarfletninger, hvori er indflettet Perler og Mønter, der altid klirrer og klingrer og tvinger Hovedet bagover. I Kvindernes Højtidsdragter er der endvidere syet smaa Klokker. Naar et Par Ostjakkvinder kommer gaaende, lyder det som en Flok græske Geder paa en Bjærgskraaning.

Ostjaken køber sin Kone. For en Sjoske er Prisen ikke højere end for et godt Rensdyr. En smuk — d. v. s. en efter Ostjak-

begreber smuk — og velopdragen Pige koster nogle Hundrede Rubler eller lige saa meget som en jævn god Hest i Danmark. Lige som vederhæftige unge Mænd herhjemme kan faa Kredit hos deres Skræder, kan den unge Ostjak imidlertid ogsaa faa sin unge Brud paa Afbetaling.

Det hedder sig, at Ostjakerne er Kristne, men deres Kristendom er rent pro forma. De første russiske Missionærer, som virkede imellem Ostjakerne, skal have vundet sig Proselyter paa den særdeles drastiske Maade, at de drak Ostjakerne fulde og derpaa bandt dem et Helgenkors om Halsen, og selv om det end ikke altid gaar saa galt, som Præsten præker og Folk fortæller, er da i al Fald saa meget vist, at Ostjakerne den Dag i Dag har Helgenkorset paa Brystet men Afgudsbilledet i Lommen, og at de vel korser sig men samtidig i Stilhed tilbeder den store Aand »*Arkanum*«.

Schamanerne, disse væmmelige Markedsgøglere og Menneskefordærvere, spiller — som overalt blandt Sibiriens indfødte — ogsaa blandt Ostjakerne en meget stor Rolle. Desværre var jeg ikke saa heldig selv at faa Lejlighed til at overvære en Schamanforestilling, saa jeg kan ikke efter Selvsyn skildre disse skammelige Humbugmagere, men der fortaltes mig i fuld Tro, at Schamanerne kunde fremkalde Torden og Regn, helbrede Mennesker og Kreaturer, at de kunde stikke en Kniv i et Menneske og drage den ud igen uden at gøre Mennesket nogen Skade, sønderhakke Lemmer og hele dem igen, opbrænde Rubelsedler og tage dem uskadte ud af Asken o. m. a., som »Professor« Satanskarl og »Dr.« Snydenstrup i vor Barndom diverterede et naivt Markedspublikum med.

Det er imidlertid let forstaaeligt, at der i Nordsibirien, i den store Ensomhed, hvor den mægtige, tavse Natur indvirker saa stærkt paa Sindene, og hvor der lige saa lidt som paa Havet er langt til følelsesfulde Stemninger — at der ogsaa der fostres en vidtdreven og højt spændt Overtro. De vidunderligste Historier og mørkeræddeste Beretninger flagrer da ogsaa som Flagermus fra Hytte til Hytte, fra Ishavet og helt ind i Russernes lune Træhuse. Og Schamanerne, der betragtes som overnaturlige Væsener, gør selvfølgelig deres til at vedligeholde Overtroen. Meget af den rige episke Poesi, som man finder hos Ostjakerne, er sikkert ud-

sprungen fra denne Overtro og fra den storladne Naturs Indvirkning paa Sindene.

Ostjakkerne er dristige Jægere, som navnlig under en Bjørnejagt har ypperlig Lejlighed til at vise deres Kløgt og Mod. Der blev mig fortalt, at Ostjakker ofte kom fra Bjørnejagt flaaede over hele Kroppen, og at de modigste dræbte Bjørnen omtrent som Toreadoren dræber Tyren under en spansk Tyrefægtning, nemlig ved først at tirre Dyret og derefter, naar det styrtede sig imod Jægeren, flænge Bjørnens Bug op med Jagtkniven. Hvorvidt man tør stole paa denne Beretning, skal jeg ikke svare for, jeg meddeler den kun, som jeg har faaet den fortalt. Ostjakkerne er udmærkede Bueskytter.

En Samojedefamilie.

Trods disse mandige Færdigheder og den Haardførhed, som Ostjakkerne maa sidde inde med for at udholde det usle Liv, de fører, fik jeg dog det absolute Indtryk, at dette Folk er viet til Undergang. Drikkeri og Usædelighed sammen med aandelig Stagnation og Fattigdom formindsker stadig deres Antal, og de udgør vel nu knap 30,000 Individer ialt.

— — — En af mine mærkeligste Oplevelser, medens jeg opholdt mig blandt Ostjakkerne, var et Besøg i en større Jurte, som jeg kom forbi paa Hjemrejsen til Tobolsk.

Hen under Aften naaede jeg til Jurten, og da jeg var meget træt efter en forceret Køretur i en rædselsfuld Skrumlekasse af en Tarantas, stod jeg af, dels for at hvile ud, dels for at se ind til denne tilsyneladende velhavende Ostjak. Ved min Indtræden

i Hytten fandt jeg følgende Personer: en fuldstændig nøgen Kvinde, to lige saa upaaklædte Børn, et Pattebarn i en Birkebarksvugge og en i Renskind klædt Mand. Det næppe mere end nogle Dage gamle Barn i Vuggen laa nøgen i tørret Smuld af raadden Træ overdækket med Renskind. Tiltrods for, at det saaledes højst kunde være en Uge siden, at den nøgne Kvinde havde født, syntes hun fuldstændig rask og rørig. At jeg overraskede hende saa nøgen, som hun var kommen til Verden, anfægtede hende ikke i mindste Maade; hun fortsatte ganske uhindret med at give det spæde Barn Mælk igennem et Kohorn, over hvis Spids der var krænget en Kopatte. Hytten var fyldt med Røg og Stank.

Med en vis Værdighed bød Manden mig Velkommen og lod mig tage Plads paa den tinbeslaaede Kiste. Lidt efter gjorde Konen Toilette, d. v. s. hun flettede endnu en halv Snes Sølvmønter i sit Haar og skjulte sin Nøgenhed med en Renskindskjorte, hvorpaa hun foretog sig noget, der vakte min højeste Forbavselse, hun dækkede sit Ansigt til med et Slør. Forandringen fra fuldstændig Nøgenhed til fuldstændig Tilhylning forekom mig straks ubegribelig, men da der lidt efter kom Gæster, løstes Gaaden. Jeg erindrede nemlig at have hørt, at bedrestillede Ostjakkvinder tilslører sig i Slægtninges Nærværelse. De ankomne Gæster var tre unge Ostjaker.

Et Maaltid blev anrettet. Menuen saa saaledes ud:

Pladethesuppe med Fiskeboller.
Rensdyr à la tatar.
Vodka.

Til Forklaring maa jeg tilføje, at første Ret bestod af urenset Fisk, kogt i Stumper og Stykker i Thesuppen, at Rensdyrkødet serveredes raat og blodigt, og at Vodkaen, vi drak til disse Herreretter, var noget gyselig Fusel. Efter Bordet — om jeg tør kalde et Maaltid serveret paa den bare Jord saaledes — overværede jeg et Skuespil, som altid vil staa levende for mig i sin Uhygge, og som jeg nu skal forsøge at beskrive.

To af de unge Mænd begyndte at danse, først med langsomme, lidt lade Bevægelser, lidt efter lidt med pludselige Drejninger og høje Spring. Saa vidt jeg kunde forstaa, skulde Dansen forestille Scener af Jagtlivet. Efter et Kvarters Dans var de to Ostjaker i en høj Grad af Ekstase. Dansen bestod nu kun af vilde

Spring og voldsomme Drejninger. De to Mænd stønnede som Jagthunde, der var løbet træt, deres tjavsede sorte Haar flagrede vildt om deres blodsprængte Ansigter, Øjnene saa ikke paa noget bestemt, men afspejlede forvildede Sind, Fraaden stod dem om Munden. Af og til faldt de haardt imod Jorden og syntes at have Vanskelighed ved at komme paa Benene igen. Dog, paany begyndte de deres vanvittige Spring, som umulig længere kunde

Nordsibiriske Hunde.

kaldes Dans. De kastede sig viljeløst bagover og slog Nakken imod Jorden, de knækkede sammen som en Lommekniv og dunkede Panden imod Knæerne, de dinglede, de stønnede, lignede Marionetfigurer, som blev trukket i en Snor, eller Væsener, besat af en ond Aand. Værten og hans Kone, den tredie fremmede og de to største Børn morede sig kongeligt.

Kun én Gang før har jeg set et noget lignende Skuespil, nemlig i Konstantinopel hos de hylende Dervisher.

Den vanvittige »Dans« vedblev endnu en Stund, den hysteriske Ekstase omtaagede ganske de to dansendes Sanser, men det

var øjensynligt, at Benene ikke længere vilde bære dem. Først den ene og et Øjeblik efter den anden stod og virrede lidt med Hovedet som et drejesygt Faar og faldt derpaa til Jorden som døddrukne, der viljeløse knækker sammen i alle Leddene. Med lukkede Øjne og snappende efter Vejret blev de liggende, medens jeg styrtede ud i den fri Luft fra den stinkende, røgfyldte Daarekiste.

Men jeg vilde have givet meget godt for at et Fotografiapparat ikke er en saa bedrøvelig, ufuldkommen Tingest, at det er afhængig af Lyset i en Ostjakjurte.

Fortumlet og virkelig angrebet af Røgen og Stanken i Hytten, af den skrækkelige Mad og det uhyggelige Skuespil, kørte jeg videre i den vidunderlig stille, stjærneblanke, nordsibiriske Sommernat, der hurtig bragte Ligevægt i mit Sind.

SIBIRIENS SANDE GULD.

Brehm: »... Die Schwarzerde dieser Ebene ist das wahre Gold Sibiriens, und in ihr ist die ganze Zukunft dieses Landes beschlossen .....«

Hvis man paa et Sibirienskort drager en Linie fra Uralbjærgkæden over Tobolsk og Tomsk til Biisk og fra Tshjeljabinsk over Omsk til Barnaul, saa har man imellem Linierne det brede Bælte af sort, frugtbar Muld, som *Brehm* i 1877 under sin Rejse i Vestsibirien døbte »*Sibiriens sande Guld*«. Dette Terræn, som i

Korn sendes fra Vestsibirien til nødlidende Egne.

Udstrækning overgaar det tyske Rige omtrent en halv Gang, er Alluvialland, i hvilket det er vanskeligt at finde en Sten, end ikke af et Dueægs Størrelse.

Man kunde ogsaa kalde dette Muldbælte, som i en jævn Bue strækker sig fra Ural til Altai, for »*Sibiriens Kornmagasin*«, thi medens hverken Nordsibirien, Kirgisersteppen eller Østsibirien formaar at brødføde sig selv, kan Muldbæltet — endskønt endnu kun tilnærmelsesvis opdyrket — eksportere Korn i millionpundevis.

Ja, man kunde kalde disse rigt velsignede Egne mere endnu, f. Eks. »*Ruslands Kødgryde*« og navnlig da, hvis man tog Kirgisersteppen med ind under denne Betegnelse, thi fra disse Egne forsendes der Aaret rundt Jærnbanetog efter Jærnbanetog, stoppende fulde af Oksekroppe og Faarekød, som afsættes i Petersborg, Moskva eller i Ruslands andre Byer, og som inden føje Tid ogsaa vil have fundet Vej ud over Ruslands evropæiske Grænser. Fra en eneste Station, nemlig Petropovlovsk, som ganske vist er Vestsibiriens Hovedkødmarked, ekspederes der aarlig ca. 10 Mill. Pd. Kød og 14 Mill. Pd. Tarme, og naar Hensyn tages til, at Jærnbanen paa den ene Side bringer en stadig voksende Strøm af Nybyggere til disse Egne og paa den anden Side letter Afsætningen af Produkterne, vil man kunne vente disse Tal fordoblede i Løbet af en kort Aarrække.

Kødmarked i Petropovlovsk.

Det er allerede ofte bleven sagt i Blade og Tale, at den sibiriske Jærnbane vil fremkalde en Revolution. Man kunde vel snarere sige en Række af Smaarevolutioner, som hver paa sit Omraade vil omskabe Sibirien og samtidig gribe ind i Forholdene paa Verdensmarkederne. Denne Revolution eller disse Revolutioner vil selvfølgelig først angribe »Sibiriens sande Guld«, »Sibiriens Kornmagasin«, »Ruslands Kødgryde«, eller hvad man nu har Lyst til at kalde Muldbæltet imellem Ural og Altai, og en meget be-

tydningsfuld Revolution, som strækker sine Virkninger langt uden for baade Sibiriens og Ruslands Grænser, er allerede en fuldbyrdet Kendsgærning, nemlig Kvægets Omdannelse fra udelukkende kødproducerende til smørproducerende.

Denne sidste Revolution skal jeg imidlertid om et Øjeblik komme udførligere tilbage til. Her skal blot nævnes et Par Tal, som i Forbindelse med de allerede nævnte Tal for Korn og Kød giver et glimrende Billede af Sandheden i Brehms »Sibiriens sande Guld«.

Siden Jærnbanens Aabning er Udførslen af Smør steget saaledes: 1895: 4,8 Mill. Kilog., 1897: 8,9 Mill. Kg., 1899: 10,35 Mill. Kg., 1901: 29,9 Mill. Kg. og 1902: ca. 40 Mill. Kg. Antallet af Mejerier er samtidig steget saaledes: 1898: 140 Mejerier, 1899: 334, 1900: 1107, 1901: 1800 og 1902: 2035. Og medens der i 1895 end ikke var noget, som kunde betegnes »Smørtog«, er der nu Sommeren igennem uafbrudt rullende paa den sibiriske Bane *ca. halvtredie Hundrede Vagoner fuldt læssede med Smør.* Et ganske simpelt Regnestykke godtgør dette. Der afgaar hver eneste Dag i Sommermaanederne fra Ob til Østersøhavnene et »Smørtog«, og regner man, at hvert af disse Tog har mindst 20 Vogne, og at hvert Tog bruger 14 Dage om Rejsen, vil det ses, at Tallet halvtredie Hundrede langtfra er overdrevet. Sammenholder man endvidere hermed, at Kvaliteten i det nævnte Tidsrum er steget fra saa godt som uspiseligt »*Smeltesmør*« til en forholdsvis god Vare, som dog naturligvis ikke taaler Sammenligning med dansk Smør, saa forstaar man meget vel, at *Charles Rabot* kan udbryde i »La Nature«: ». . . . Dans cette branche (Smør) de l'industi agricole, l'ouverture du Transsibérien a amené une veritable révolution . . .

For at faa det rette Billede af Sibiriens Rigdom, beder jeg nu mine Læsere holde følgende fast: at der i Vestsibirien findes en Strimmel Jord, større end det tyske Rige, som, allerede længe forinden det er fuldstændig opdyrket, kan frembringe Korn og Kød og Smør nok til sig selv og endda et Overskud af over *100 Mill. Kg. Korn, 50 Mill. Kg. Smør* og *5 Mill. Kg. Kød.*

Af alle de Revolutioner, som er foregaaet i Handel og Vandel i sidste Halvdel af 18-Aarhundredet, er ikke mange saa bemærkningsværdige som de, den sibiriske Jærnbane har fremkaldt i Vestsibirien. Og af disse er atter Revolutionen paa Mejeriomraadet

den mest interessante og navnlig interessant for Danske. Denne Revolution er ikke blot en karakteristisk Illustration til Betydningen af en Jærnbane igennem en frugtbar Egn, men ogsaa et godt Bevis paa den sibiriske Bondes Dygtighed og Letbevægelighed trods al medfødt Flegma og Overtro og den i Evropa herskende — ganske vist fejlagtige — Anskuelse, at han er lige saa robust af Sind som kluntet af Krop og lige saa vildmandsagtig i sine Tanker som i sit Skæg.

Kirgiser køber Mejemaskine hos Danskeren.

For en halv Snes Aar siden produceredes der i Sibirien ikke saa meget for en nogenlunde velindrettet Gane spiseligt Smør som der kunde være i en ordenlig Kærne. »*Bondesmørret*«, som det kaldtes, blev smeltet om i Smelterier i Byerne og derefter eksporteret til Tyrkiet eller Donaulandene eller andre Lande, hvor Vognsmørelse og harsk Olje er fine Retter. Der var ikke et Menneske — uden maaske Finansminister *Witte* og det danske Petersborgfirma *Pallisen & Co.* — som kunde tro, at der den Dag i Dag skulde staa Tusinder af svenske Centrifuger rundt om i Vestsibiriens Landsbyer og snurre Smørpenge ind i Bøndernes Lommer,

og at der hver eneste Dag i de tre—fire Sommermaaneder skulde rulle et specielt Smørtog med et Par og tyve hvide Isvogne stuvende fulde af sibirisk Smør i danske Bøgedritler ad England til.

Det var Danskerne, som opdagede Sibirien som Smørland, det var danske Grossererfirmaer, som satte Kapital i Foretagendet, og det var danske Mejerister, som lærte de sibiriske Bønder at lave spiseligt Smør for andre end Tyrkere og Serbere og andre gane-

Frosset Bondesmør.

løse Skabninger. Men en ikke ringe Del af Æren tilkommer ogsaa den vestsibiriske Bonde.

Størsteparten af »Muldbæltet« hører til Verdens bedste Smørland. Kan man tale om en »Urskov«, maa man vel ogsaa kunne tale om en »Ureng«, og i Vestsibirien findes netop Urengen i dens aller herligste Form. Jeg har aldrig set Græs som f. Eks. i Baraba og i Barnaul- og Biiskdistrikterne. Ryttere forsvinder paa Steder i Græsset som i en dansk Rugmark, og Køerne vader til Bugen i Rajgræs og Rødkløver, som Menneskehaand aldrig har saaet. Dyrene gaar frit omkring, Tyrene imellem Køerne, de fører det lystigste Liv, og Tyrenes Brølen i Altais Skove er af en

ejendommelig Virkning. End ikke i Svejts eller Tyrol har jeg set et mere tiltalende Billede af Yppighed, Frodighed og Skønhed.

Køerne er smaa, og de giver forholdsvis lidt Mælk, men Mælken er saa fed som intet andet Sted, meget aromatisk, velsmagende og overhovedet uovertræffelig i Kvalitet. Baade Sommer og Vinter gaar Køerne ude, enten det er 25° Varme eller lige saa mange Graders Kulde. Om Sommeren gaar Køerne selv om Morgenen i Engene og kommer af sig selv hjem til Byen ved Solned-

Vestsibirisk Kvæg paa Herregaarden »Sorteflod«.

gang. Hvad enten det er i Omsk eller i den mindste Landsby, grupperer Køerne sig da ved Aftenstid paa Gaden eller midt paa Fortovet, indtil Hjemmets Port bliver aabnet, eller de stiller sig brølende udenfor Huset. Kostalde kendes ikke. Om Vinteren anbringer Bonden et Løvtag paa fire Stænger i Læsiden af sin Gaard, for at Køerne kan ty herind, naar Vejret er alt for slemt. Dyrene er, mærkelig nok, trods denne ublide Medfart altid raske, og jeg har meget sjælden bemærket Hoste hos dem. I Juli bjærges Høet, og i almindelig gode Aar kan hver Bonde faa Overflod til sit Vinterforbrug.

Men ind i dette glædelige Billede af Veltilfredshed og Lykke, kommer der ikke sjælden et fælt sort Hul, naar nemlig Tørke

bringer Misvækst, eller Græshopper — der er en grusom Plage for Sibirien — æder Græsset.

Sommeren forinden min Rejse i Sibirien var den anden af to tørre Aar, som bragte Misvækst over Vestsibirien. Var den sibiriske Bondes Liv imidlertid ikke planlagt efter Ordsproget: »Gør ikke i Dag, hvad du kan opsætte til i Morgen!« og var hans Temperament ikke saa orientalsk flegmatisk, at han ikke gider slaa sit Græs, før det har naaet en til hans Ladhed passende Højde, var Sagen dog ikke bleven saa slem. Thi om Foraaret havde der været Græs nok, men Solen brændte det, og Græshopperne aad det, før Bonden gad slaa det. Med Tiden, eftersom de Tusinder af Mejemaskiner, som aarlig sælges i Sibirien, bliver spredt ud over Landet, vil Høhøstens Fejlslagning naturligvis blive en Sjældenhed. Men det Aar, jeg taler om, kom Misvæksten altsaa som saa ofte før. Først fik Kreaturerne og Hestene det lidet, der var i Laderne, saa gav Bønderne dem Husenes Tage at æde — det er næsten bleven en Fabel, at Kreaturerne i Sibirien om Vinteren æder Tagene af Husene — tilsidst hentede Bønderne Gødningen fra Flodbredderne, hvor de vælter den af for nemt at blive af med den, og da Dyrene for anden Gang havde tygget Drøv paa deres eget Skarn, drattede de om ét for ét. Det var en Ynk at se, og ved Vejene fandt jeg endnu under min Rejse de hvide Benrade af de faldne Kreaturer og Heste, liggende og grine stygt i Solskinnet som Kamelben ved en Karavanvej i Ørkenen. I mange Landsbyer døde der indtil 2—3000 Kreaturer.

Efter Misvæksten.

Et Par Eksempler vil belyse, hvad en saadan Misvækst betyder for Landet. Før Misvæksten kostede et Læs Hø (à 15 Pud*) 60—70 Kopek, efter Misvæksten 18 Rubler; et Pud Havre steg fra 10 Kopek til 120 Kop.; et Pud Rugmel fra 30 Kop. til 230, og et Pud Kød fra $1^1/_2$ Rubel til 6—8 Rubler.

De sibiriske Bønder, som ikke kunde tro, Vorherre kunde sende Menneskene saa meget ondt, uden at der var en direkte

Fra Misvækstaaret. Huden af den sidste Ko sælges til Jødekøbmanden.

Aarsag dertil og som ikke retledSedes af de skammelige Præster, der drikker tæt og synder dybt i deres Forhold til det andet Køn, fandt saa paa, at de vantro danske Smøropkøbere og Mejerister og deres Centrifuger, som stod og snurrede inde i Mejerierne, var Skyld i Vorherres Vrede og i, at han ikke sendte Regn. Og lige saa godmodige og venlige Bønderne er, saa længe det gaar dem godt, lige saa ubændige bliver de, naar det onde vaagner i dem. For at drive Djævlen ud af Centrifugerne, hvor han sad og brum-

* 1 Pud = 16,4 Kg.

mede, saa hver og en i hele Landsbyen kunde høre det, knuste de Maskinerne i Stumper og Stykker, Mejerierne brændte de af, og da der desværre efter denne Vandalisme virkelig i enkelte Egne faldt Regn, var samtlige fremmede Mejerister Døden nærmere end nogensinde før i deres Liv, og kun deres Koldblodighed og Mod reddede dem fra nu at ligge og grine omkap med de af Hunger styrtede Kreaturer.

Hvad sibiriske Bønder kan finde paa, naar Overtroen først griber dem, har jeg baade set og hørt mange Eksempler paa under min Rejse i Sibirien.

Da Koleraen i 1892 rasede i Barnaulegnen, fandt Bønderne f. Eks. paa, at Koleraen forputtede sig i en gammel fredsommelig Tysker, som havde forvildet sig til Egnen, hvorfor de uden videre slæbte Koleraen — alias den gamle Tysker — ud i Skoven og skød ham.

Medens Tørken stod paa, havde en af Mejeristerne en Dag viftet med sit Lommetørklæde efter et Par bortkørende Venner, og en Bonde, som lagde Mærke hertil, faldt paa den absurde Tanke, at Danskeren brugte Tørklædet til at vifte en lille Tordensky bort, der netop tilfældigvis befandt sig paa Himlen. Et Par Dage efter var der ikke et Menneske i Landsbyen, Præsten inklusive, som ikke var overbevist om, at de fremmede Smørmænd med de djævelske Centrifuger ogsaa ejede Tørklæder med magisk Magt, og en Aften samledes Bønderne bevæbnede uden for Mejeriet. Mejeristen, som ikke var forknyt, stillede sig imidlertid ud i Døren, rygende paa sin Pibe, hvilket syntes at have imponeret Bønderne, saa de trak sig tilbage. Dagen efter havde den modige Dansker, som selvfølgelig med en vis Uro imødesaa Aftenen, Grund til at sande det gamle Ord, at

Lykken hun er en underlig Trold,
hun leger med Folk saa mangefold,

thi inden Aften faldt de første tunge Draaber, som i Løbet af Natten blev til en styrtende Regn.

Men Historien om Tørklædet forplantede sig fra Landsby til Landsby, og endnu tror Bønderne fuldt og fast derpaa. Bliver Aaret godt med Regn, paastaar de blot, at de onde *Njemetzer* har tabt Tørklædet, at Djævlen er falden i Søvn i Centrifugerne

eller noget andet af samme Tønde, og følgende lille Træk, som jeg selv blev Vidne til i Barnaulegnen, viser, hvor forstokkede de er. Den lille Historie lyder, som kunde den være fra Hekseprocessernes Periode:

Under en Køretur kom jeg til en By, hvor der ikke var falden Regn en 14 Dages Tid. Der var imidlertid en bugnende Velstand af Græs, men ikke desto mindre var Bønderne holdt op at levere

Mejeri i Barnaulegnen.

Mælk til Mejeriet, og da jeg spurgte en gammel, intelligent Bonde, Landsbyens ældste, om Grunden hertil, fik jeg følgende guddommelige Svar: »Næh, det er rigtig nok, vi trænger ganske vist ikke til Regn endnu, men det er da lige saa godt i Tide at holde op med at levere Mælk til de Djævlens Indretninger, for at Vorherre ikke skal blive vred i Aar igen!!!«

Til alt Held har Bøndernes Overtro imidlertid en stor Frister at kæmpe imod, nemlig deres Pengepung. Thi saa forstokket er ingen, at han ikke kan se Fordelen ved at producere Mælk og Smør i Steden for Kød. Sibiriaken har lært, hvad en Ko er værd. Før slagtede han den og solgte den for 5—6 Øre pr. Pund, hvilket

ikke blev til meget, da Koen var lille og langtfra fed. Nu derimod faar han 10—11—12 Rubler (20—23 Kroner) for 1 Pud Smør. Det er noget, han kan forstaa. Og mange Aar vil det selvfølgelig heller ikke vare, før den middelalderlige Overtro maa vige Pladsen for den ny Tids Aand, og selve Mejeridrift har jo i og for sig en særdeles opdragende Betydning, som selv skændige Præster ikke kan dæmme op for.

Smørleverandører.

I nogle særlig fremskredne Egne er der allerede indrettet ganske moderne Mejerier, men i andre er Fremstillingen af Smørret saa primitiv, at man forbavses over, det lader sig gøre at præstere et kun nogenlunde spiseligt Produkt. I snævre Bønderstuer, hvor Luften omtrent kan kvæle et Menneske, er Centrifugen ofte stillet op — ja, jeg har set »Mejerier« i tilrøgede Kalmuktelte i Altaibjærgene.

Naar Bonden har faaet nogle Dritler fyldte, kører han til Byen med sit Smør. Byen ligger ofte 80—100 Verst borte, og han er 4—5 Dage undervejs. I intet Land i Verden behandles Tid og Afstande med saa stor Ringeagt som i Sibirien. Om Natten ligger

Bonden paa den aabne Steppe med sit Gevær ved Siden og passer paa sit Smør. Ikke desto mindre hænder det, at det bliver ham frarøvet. Men hans medfødte Fiffighed og praktiske Sans klarer som oftest alle Skær, hvilket følgende lille Historie, der er fortalt mig som ganske paalidelig, i høj Grad bekræfter.

En Bonde kom en Dag ind til en dansk Smøropkøber med sin Pels gennemhullet af Revolverkugler. En Bandit havde om Natten — fortalte Bonden — som han laa i sin søde Søvn holdt ham en Revolver for Næsen og forlangt »Smørret eller Livet«!

Smørtransport om Vinteren.

— »Kæreste Ven!« — svarede Bonden — »tag Smørret, men spar mit Liv!«

— »Godt!« — sagde Røveren — »saa rend da!«

— »Men hvad skal jeg dog sige, naar jeg kommer hjem uden Smør, uden Penge og uden Hest og Vogn? — Uhu! (og han begyndte at græde). — Jeg tør ikke komme hjem til min Kone! — Uhu! — Jo, nu ved jeg det! Kære Ven, skyd en Kugle her igennem min Pels, saa siger jeg ganske simpelt, jeg er bleven overfaldet! — — Tusind Tak! — — Men skyd ogsaa én her! — — Og her! — — Og her igennem min Hue! — — Og her!«

— »Ja, det er meget godt!« — sagde Røveren — »men nu har jeg ikke flere i min Revolver!«

— »Naa ikke?! Men saa er det godt, jeg har Kugler i min!« — med hvilke Ord Bonden trak en Muskedonner frem under Pressenningen paa sin Vogn. — »Og nu skal jeg sige dig en Ting, min elskelige Ven, hvis du nu ikke stikker af, det bedste du kan, saa skal jeg sende dig lige saa mange Kugler ind mellem Ribbenene, som du har ofret paa min Pels!

Hvorpaa Banditen forsvandt, og Bonden i Ro og Mag kørte videre ad Byen til med sit Smør.

— — — Om Vinteren er der selvfølgelig intet i Vejen for at køre med Smørret baade 10 og 20 danske Mil, men om Sommeren i 30° Varme kommer det Købmanden i Hænde som Olie. Fra Købmanden skal Smørret derefter pr. Damper (som ikke har Kølerum) transporteres til en Jærnbanestation. Det bliver ikke bedre heraf! Saa kommer den 14 Dages Jærnbanerejse til en Østersøhavn og endelig Sejlturen til England.

Kusk og Smør
naar i opløst Tilstand Købmanden.

At der under saadanne Forhold maa lægges størst Vægt paa at give Smørret en vis Stabilitet, som kun kan vindes paa Bekostning af Smørrets Kvalitet, siger sig selv. Det sibiriske Smør er da heller ikke og vil sandsynligvis heller aldrig kunne blive andet end en sekunda Vare, som kan konkurrere med Margarine men paa ingen Maade med dansk Smør. I Kurgan har jeg smagt Smør, som var lige saa godt som dansk; men dette Smør kan ikke — tiltrods for at Kurgan er en af de nærmeste sibiriske Stationer — taale Transporten til Østersøen uden at fordærves. Gentagne Forsøg har godtgjort dette.

Dette, at Smørret fra Sibirien altsaa maa have en vis Grovhed, i Forbindelse med Smørrets Uensartethed og Umuligheden af at kunne opgive paa det engelske Marked, hvor store Portioner,

Landet er i Stand til at levere, vil sætte en næsten uovervindelig Hindring for, at der kan blive Tale om en Konkurrence imellem sibirisk og dansk Smør. Det er min ubetingede Overbevisning, at Danmark i ethvert Fald i en overskuelig Fremtid intet har at frygte af Sibirien med Hensyn til Smør. Derimod vil sibirisk Smør blive en haard Konkurrent for de Lande, der ligesom Sibirien selv leverer en sekunda Vare paa det engelske Marked. Ligeledes vil sibirisk Smør pakket i »tins« kunne finde betydelig Afsætning i Østen, i Japan, Kina og endnu sydligere. Smør fra Tomsk Guvernement vil f. Eks. ikke bruge længere Tid om at naa til Shanghai end til England.

Aar for Aar bliver Forholdene bedre og bedre for den sibiriske Smørhandel. Alt Smør sendes saaledes nu til Østersøhavnene i Afkølingsvogne, Smørkældre er indrettet paa alle større Smørstationer, Isoplag til stadig Forsyning af Kældrene og Togene findes rundt omkring, og Regeringen opretter Landbrugsselskaber og Mejeriskoler, ansætter Konsulenter og støtter paa mange andre Maader Bestræbelserne for at omsætte Vestsibiriens uhyre Steppe-rigdomme i Smørdritler. 30—40 Mill. Rubler, som den sibiriske Smørproduktion allerede sidste Aar var løbet op til, er jo nok værd at tage med.

Smørret er det for hele Verden øjensynligste Bevis for, hvad den store Jærnbane betyder for Sibirien. I Sommermaanederne kan man paa Jærnbanen ikke undgaa at møde de hvide Smørtog, den sibiriske Smørbonde er bleven en vestsibirisk Gadefigur, og Skilt ved Skilt og amerikanske Mejemaskiner og svenske Centrifuger langt ud paa Gaden foran hvert andet Købmandshus i Vestsibiriens Købstæder, taler deres eget klare Sprog.

Af andre Mejeriprodukter, som gaar en glimrende Fremtid i Møde i Sibirien, maa jeg nævne Ost. Endnu er denne Industri dog kun i sin Vorden, men paa Herregaarden »*Tshjernoje retshje*« (»Sorte Flod«) ved Tjumen, der ejes af Hr. *Pamfiloff*, har jeg smagt Svejtserost, som ikke var til at skælne fra ægte, og Steppe-ost, som overgik alt, hvad jeg hidtil har set.

For Kødudførsel fra Vestsibirien er der endnu kun gjort lidt, da hele Opmærksomheden hidtil har samlet sig om Smørret, der var en ny og særdeles indbringende Industrigren, som skulde oparbejdes. Men i de sidste Aar har Regeringen ogsaa haft Opmærksom-

heden henvendt paa Kødet, og en ny, uudtømmelig Kilde til Rigdom er begyndt at flyde med de ny Kølevogne til Kødeksport, som i den seneste Tid er sat i Gang paa Jærnbanen fra Omsk og Petropovlovsk til Ruslands større Byer.

For Kødkonservesfabriker er der de mest glimrende Betingelser i Vestsibirien, men mærkelig nok findes endnu ingen saadanne. Danskere, som allerede har det gode Renommé som Kødkonservesfabrikanter, vil kunne skabe sig smukke Virksomheder paa dette Omraade i Sibirien.

En Mejeri-Indvielse i 30 Graders Kulde.

Hvad endelig Kornudførslen angaar, da er der vel endnu i lange Tider ingen Grund til at frygte en Konkurrence paa Verdensmarkederne fra Sibirien, men Evropa har dog i Eksemplerne fra Kanada og Argentina saadanne Varsko'er, at det nok er værd at have Opmærksomheden henvendt ogsaa imod Øst.

Paa anden Maade knytter der sig dog adskillig Interesse til »Sibiriens Kornmagasin«. Der er nemlig ikke Tvivl om, at Handelshuse med Kapital kan gøre gode Forretninger i Vestsibirien. Sibiriens Kornhandel mangler nemlig endnu fuldstændig Organisation, og Prisen for Korn undergaar ingen Regulering. Et Handelshus, som efter Høst opkøber Korn i kornrige Egne og afsætter dette næste Foraar enten i Sibirien eller i Rusland, hvor der

er Kornmangel, eller endog i Evropa, vil kunne tjene smukke Formuer.

Et Eksempel paa, hvorledes der nu handles, kan jeg ikke nægte mig den Fornøjelse at meddele, endskønt det selvfølgelig ikke skal være noget Eksempel til Efterfølgelse for fremmede. Jeg nævner det nærmest som et karakteristisk Bevis paa den Maade, hvorpaa der i et Kæmperige som Sibirien kan skaltes og valtes med Værdier.

Havrehøsten i Taraegnen (omkring Irtysh, midt imellem Omsk og Tobolsk) havde været slet, og en Købmand i Tara købte om Efteraaret op af Havre, hvad han kunde faa. Næste Foraar stod Bønderne der og havde ikke Havre til Udsæd, hvorfor Regeringen — som det snart er bleven Skik selv i forholdsvis gode Egne — maatte træde hjælpende til. Til høj Pris købte Regeringen da Havren af Købmanden og delte den ud som Laan til Bønderne. Købmanden tilbød beredvillig at forestaa Uddelingen. Aldrig saa snart havde Bønderne imidlertid faaet Havren paa Vognen og var kørt ud af Købmandsgaardens Hovedport, før de kom ind ad Bagporten og for anden Gang solgte Havren til Købmanden for — Brændevin. Historien fortæller intet om, hvor mange Gange Havren gik igennem Købmandens Hænder paa denne Maade, men Historien er notorisk — og det er Hovedsagen — thi den foregik netop, medens jeg opholdt mig i Tara.

— — — Forinden jeg slutter dette Kapitel, maa jeg ogsaa omtale fremmedes (d. e. Ikke-Russeres) Bosættelse i Sibirien som Jordbrugere.

Fremmede kan uhindret købe og forpagte Jord i Sibirien, og Betingelserne herfor er de samme som for Russere. Kun er der flere Steder uden for Byerne nogen Vaklen i, om Tilladelsen skal gives af Politiet alene eller af Sogneraadet *(obtschina)* med Politiets Stadfæstelse, hvilket sidste ubetinget er det sikreste.

Naar nogen da vil spørge mig — og det er jo muligt, at navnlig unge, danske Landmænd vil rette dette Spørgsmaal — hvorledes man bedst som fremmed skal begynde et Agerbrug i Sibirien, saa skal jeg først gøre opmærksom paa, at jeg har set Tyskere gribe Sagen an paa den Maade, som jeg ogsaa tror for Danskernes Vedkommende vil være den mest praktiske, nemlig at nedsætte sig i Smaakolonier.

Med sin aldrig svigtende Interesse for Landsmænd i Rusland har den danske Konsul i Moskva, Statsraad *Thor Lange*, ogsaa taget dette Spørgsmaal under Overvejelse, og under Samtaler, jeg har haft med ham herom, har han gentagne Gange fremhævet, at den rigtigste Maade at gribe Sagen an paa vilde være, at unge, ikke helt uformuende Bondesønner, fire—seks i Følge, forpagter et Stykke Jord, hvor Jorden endnu er at faa til Leje for 1—2 Rubler

Post afgaar til Hovedkontoret i København.

aarlig pr. Dessjatin*. Bygningstømmer kan faas meget billigt, muligvis gratis. Jorden skulde fortrinsvis anvendes til Høavl, dog med Dyrkning af noget Korn (Rug og Havre). Dyrkning af olieførende Planter (Hør, Hamp, Vaarraps o. lign.) kan der sikkert ogsaa tjenes gode Penge paa, især ad Aare. Hjemmefra medbragt Formue — thi nogle, om end ikke store Midler bør Deltagerne raade over — kunde anvendes til Bosættelse og Indkøb af Kvæg. For at drive Mejeri og efterhaanden ogsaa Opdræt af Slagtekvæg er det

* 1¾ Td. Land.

absolut praktisk at oprette Kolonier, og de i Landet allerede bosatte Danskere vilde selvfølgelig ikke blot gærne gøre Forretninger med Landsmænd men forhaabenlig ogsaa støtte disse.

Men for at komme frem, er det af ikke ringe Betydning, at Danskerne forstaar til en vis Grad at assimilere sig med Russerne og leve sig ind i russiske Forhold, hvilke Evner Danskerne imidlertid som Regel desværre ikke er i Besiddelse af. Velkomne i Ordets ideale Forstand er fremmede — saavidt jeg har kunnet bemærke nemlig ikke. Men har man Evne og Vilje til at forstaa Russerne og leve sig ind i deres Forhold, vil man kunne erhverve sig deres oprigtige Venskab, og i ethvert Tilfælde vil der under Iagttagelse af de nævnte Hensyn — men ogsaa kun da — ikke blive lagt nogen fremmed den mindste Hindring i Vejen. Man maa behandle Landets Børn medgørligt, let kammeratligt, skønt uden unødvendig Familiaritet, blot venligt forstaaende, og en sjælden Gang, naar nødvendigt gøres, skarpt imponerende, men absolut mest med det gode, og hvad væsenligst er, *aldrig smaalig pedantisk*, noget, selv den simpleste og fattigste Russer aldrig forstaar, men finder pølseagtig . Enhver kan under Iagttagelsen af disse Hensyn leve lykkeligt og frit i Sibirien og høste Frugterne af sit første besværlige Arbejde. Høsten bliver dog naturligvis lettest og rigest, naar Naboerne betragter én som Ven og Kammerat. Ogsaa med de stedlige Smaamyndigheder kan man med lidt Klogskab leve i Fred og god Forstaaelse, fuldstændig hævdende sin Selvstændighed. Men — som sagt — Skik følge eller Land fly!

Baade for Landbrug, Handel og Industri ejer Vestsibirien de rigeste Muligheder, og alt efter som Forholdene paa alle Omraader forbedres, alt efter som Egne, der egner sig til Kolonisation, ved Veje sættes i Forbindelse med Jærnbaner eller med Floder, vil der stadig skabes ny Omraader, paa hvilke driftige unge Mænd med Evner og Vilje kan skabe sig en smuk Fremtid. Rusland er kun lige begyndt at bearbejde Sibirien. Den store Jærnbane har aabnet Landet, men denne Jærnbane skal selvfølgelig kun danne Midtribben i et Næt af Jærnbaner, som Tid efter anden vil strække sig ud over Sibirien. Og hver ny Bane vil aabne ny Muligheder. Blot den næste Bane, som bliver anlagt, Banen fra Omsk eller Ob til Tashkend, vil aabne et nyt glimrende Omraade for Koloni-

sation, sikre Salget af Korn fra Muldbæltet til Centralasien og gøre det muligt at forøge Bomuldsproduktionen i denne Del af Asien.

Med Jærnbanen som Udgangspunkt aabner der sig de lyseste Fremtidsperspektiver for russisk saavel som for fremmed Foretagsomhed. Men hvorledes man end vil udnytte det ny Land, der aabnes, Muldbæltet fra Ural til Altai vil dog altid blive — Sibiriens sande Guld«.

NYBYGGEREN.

Fra Foraaret bryder frem og til langt hen paa Sommeren har det sibiriske Eksprestogs Passagerer fra det Øjeblik, de paa Tshjeljabinsk Jærnbanestation for første Gang sætter Fødderne paa Sibiriens Grund, den russiske Udvandrer, den sibiriske Nybygger for Øje, og Synet forlader dem ikke, før de i Vladivostok gaar ombord i Paketdamperen til Kina eller Japan.

Flygte for det Elendighedens og Fattigdommens Billede, som den sibiriske Nybygger maa forekomme en Vestevropæer, kan man lige saa lidt som flygte paa en Udvandrerdamper for Mellemdækspassagererne. Vel faar »det ny Amerikas« Emigranter ikke Lov til at køre sammen med de Folk, der hører hjemme i et Eksprestog, end ikke med almindelige Posttogspassagerer. Men baade ved Dag og ved Nat passerer man paa Jærnbanelinien Udvandrernes graa Fjerdeklassestog, og paa alle de større Stationer — vel ikke paa Hovedperronen, som det er forment Udvandrerne at betræde, men paa en for dem særskilt indrettet Perron — finder man Kludebunkerne, hvoraf Nybyggeren med Familie halvt begravet stikker frem som glemte Kartofler i en Mark.

Det er meget sandsynligt, at Halvdelen af Eksprespassagererne ikke ulejliger sig med at lægge Mærke til Udvandrerkludebunken — det er overhovedet ubegribeligt, hvor lidt et Menneske gider interessere sig for, som har naaet et saadant Fundament af Penge, at han kan tillade sig at benytte Luksustog — og det er lige saa sandsynligt, at den anden Halvdel kun faar meget mangelfulde Oplysninger om den sibiriske Nybygger. Og dog er det nok Umagen værd at studere den Mand, som af Fattigdom eller af Haab om en gyldnere Fremtid end den, han kan vente i Rusland, drager til Sibirien for at begynde det trælsomme Liv som Kolonist.

Naar man imidlertid daglig i syv Maaneder har haft den sibiriske Nybygger for Øje, kørt med ham i hans Fjerdeklassestog og besøgt ham i de for ham specielt oprettede Forplejningsstationer, spist af hans usle Mad og drukket af hans tynde The og boet hos ham i den Jordhytte, han kalder sit Hjem, saa faar man en ganske særlig Interesse for ham og hans Liv.

Udvandrere paa en Jærnbanestation.

Det eneste, Udvandreren virkelig kan kalde sin Ejendom, er en Samovar, en Kone og mange Børn. Samovaren er bulet, Konen er ikke af de smukkeste, og Børnene er lusede. Men Samovaren er en Trøst, imod hvilken selv Konen blegner, Konen er stor og stærk og føder ham et Barn hvert Aar, og ved Hjælp af Børnene kan han altid holde Regnskab med, hvor mange Aar han har været gift, ligesom man af Ringene i Veddet kan tælle sig til et Træs Alder.

En Dag, naar han ikke længere kan skrabe 5 Kopek til Brød sammen i Rusland, drager han af til Sibirien. Rejsepenge faar han af Regeringen og et Laan til at bygge sit nye Hjem for, til

Korn til Udsæd og Næringsmidler, og Tak maaske oven i Købet. Thi den russiske Regering har Brug for stærke Arbejdshænder og frugtbare Forældre i sin uhyre Besiddelse i Asien. Han kan selv vælge, hvor han vil begynde sit Nybyggerliv, men da hans geografiske Kundskaber er lig Nul, og da han ikke kender mere til Sibirien end til Ny Zeeland, er det højst sandsynligt, at Udvandreradministrationen faar ham derhen, hvor det i Øjeblikket passer den bedst.

En Udvandrerkone.

Med Samovar og Kone, Børn og Pjalter og flere Hundrede ligestillede ruller han til sit ny Hjem i et Tog, der kommer frem, naar der ikke netop er Posttog, Smørtog eller Kreaturtog paa Linien. Rejsen varer somme Tider flere Uger, og skal han helt over til Amurprovinsen, kan den vare Maaneder. Luften i Udvandrervagonerne er tyk af Stank, og at finde en Plet, som er fri for Utøj, er umuligt. Gamle Støvler og fedtede Lammeskindspelse, Børnenes Urenlighed og fordærvet Mad fylder Luften med Bakterier, og i denne Luft lever Familien — som sagt — ugevis, ja maanedsvis. De til Saghalin forviste Straffefanger kommer langt mere standsmæssig afsted. Udvandreren er dog tilsyneladende tilfreds. Gratis Thevand (d. v. s. Vand til The) faar han paa Jærnbanestationerne, hvor der ved hvert Togs, saavel Posttogs som Udvandrertogs Ankomst skal staa en kæmpestor Samovar eller en Grubekedel med kogende Vand, hvoraf Passagererne gratis kan hente i deres smaa Tinkedler saa meget, de lyster. Det er med den Slags smaa Opmærksomheder, at den russiske Regering vinder Venner. En halv Snes Glas The og en Rugbrødsskorpe stiller hans Sult, en saltet Agurk kalder hans højeste Taknemlighed mod Forsynet frem, og

har en Kammerat 10 Kopek til Brændevin, er Toppunktet af Salighed naaet; thi han ved, at Kammeraten deler broderlig med ham, og at drikke sig fuld er det dejligste, han kender. — — —

— — — En Dag, jeg kørte i Udvandrertog, kom der ved en Station et Ligtog forbi, under hvilket følgende Repliker udveksledes imellem mine Sidemænd:

— »Du! Han derude har det godt!« — Taleren pegede paa Kisten.

— »Hvorfor det, Ivan Ivanovitsh?«

— »Jo, Du! For der oppe« — han slog Kors for sig og pegede op i Himlen — »maa der vel være Fred og Raad til en lille Snaps en Gang imellem!«

Gratis Vand paa Maskine.

— — — Naar Vennerne er fulde, begynder de at synge, omfavne og kysse hinanden. Sangen holder ikke op, før de er hæsere end en forkølet Ko, og Omfavnelserne ikke før de trimler fra hinanden. Konen forsoner sig med Tilværelsen for en Cigaret, som hun nyder i fulde Drag, medens hun ammer sin yngste.

Paa den Jærnbanestation, som er nærmest hans fremtidige Hjem, bliver Udvandreren læsset af. Hans »Hotel« staar parat til at modtage ham. Saa længe han er paa Rejse, er Jærnbanen nemlig forpligtet til at tage sig af hans legemlige og sjælelige Fornødenheder. Til de første hører, at han faar Tag over Hovedet, en Træbriks til at sove paa, Levnedsmidler, og Pleje, hvis han er syg. Til de sjælelige Fornødenheder hører en Kirke eller i det mindste et Kapel, hvor han kan faa Lov til at kysse Gudsmoderens Billede og korse sig det foreskrevne Antal Gange for paa behørig Maade at takke for, at han lykkelig og vel har fuldendt

sin Jærnbanerejse. Ofte har han dog endnu en lang Tur tilbage enten pr. Floddamper eller Vogn, forinden han naar den Plads, hvor han vil opslaa sit Hjem, og for at huse ham, indtil han kan komme videre, har Jærnbanen ved enhver større Station langs Banelinien ladet opføre saakaldte *Sanitets- og Forplejningsstationer.*

De største af disse Stationer — hvilket vil sige en hel lille By af Træbarakker, som kan give Husly for indtil 1500 Emigranter — findes i Tshjeljabinsk, Omsk, Ob, Tomsk, Atshinsk, Krasno-

Barakker for Udvandrere ved Tshjeljabinsk Jærnbanestation.

jarsk, Mysovaja (ved Baikalsøens Østside), Tshita og Stretensk (Endepunktet for den transbaikalske Jærnbane).

Udvandrernes Forplejningsstationer langs med den sibiriske Jærnbane er en interessant Illustration til »det ny Sibirien«, og ingen, som kommer gennem Sibirien, bør undlade at besøge dem; thi med ét Blik vil man her faa et Billede af sibirisk Nybyggerliv og modtage et Indtryk, som sent vil glemmes, og saa meget vil man i al Fald have Lejlighed til at iagttage, at den russiske Regering har Ære af disse Anstalter, hvor Nybyggeren kan faa, hvad han efter sine smaa russiske Fordringer behøver, nemlig Tag over Hovedet, gratis Bad, billig Mad og gratis Lægehjælp og Pleje, hvis han eller hans Familie er syg.

Er han først kommen til sin Jærnbanestation, bliver han forkælet som aldrig før i sit Liv. Velgørende Stiftelser bærer ham paa Hænderne, Guvernørfruer kappes om at tage sig af hans Børn, Staten bygger Kirker for ham og Skoler for Børnene og understøtter ham med Raad og Daad — thi Rusland har, som sagt, Brug for hans stærke Næver, der kan tage Livtag med Sibiriens barske Klima, og sunde Kvinder, som kan føde en lille Russer hvert Aar. Her er Plads, og her er Rigdomme, naar nogen blot vil grave dem op af Jorden, Folk træder ikke hverandre paa

Lerhus paa Steppen.

Tæerne, og et halvt Hundrede Millioner Mennesker kan endnu med Lethed finde Føden her uden at løbe hverandre paa Albuerne. Men Kræfter skal der til og Mod, som kun den har, der ikke har Mad at putte i en skraalende Børnefloks Halse.

Det første Aar graver Nybyggeren sig halvanden Alen ned i de 15 Dessjatin* Agerland, som han har faaet af Regeringen, og kliner en Jord- eller Lerhytte, saa høj som et fem Aars Barn, op omkring Hullet. En bundløs Spand eller et gammelt Støvleskaft er Skorsten, og finder han tilfældigvis en Stump Glas, kommer der Ruder i Lejligheden. Næste Aar eller senere, naar der bliver Tid og

* Ca. 25 Tdr. Land.

Raad dertil, bygger han sig et ordenligt Hus af Cederstammer, som han henter gratis i Statsskovene. Der findes intet Træ i Verden saa herligt til det Brug som den sibiriske Ceder med sin ranke, tykke Stamme, og Øksen bruger enhver Sibiriak med forbløffende Færdighed. I sin Økse har han baade Sav og Høvl og Stemmejærn og Lommekniv. Med sin Økse hugger han et Skrabnæsespil af en Cederstamme.

Hans Fornødenheder er de mindst mulige og hans Fordringer til Bohave uden Sidestykke. Seng behøver han ikke, thi om Sommeren i 30 Graders Varme sover han paa Gulvet fastere og drømmefriere end nogen Baron i sin Himmelseng, og om Vinteren i lige saa mange Graders Kulde sover han sammen med Kone og Børn, Husdyr og mulige Gæster paa *Palatet** over Døren eller oven paa Ovnen. Selv den fordringsløse russiske Vaskeindretning, som jeg har beskrevet i Kapitel 4, giver han Afkald paa. Naar han fylder Munden med Vand, som han i smaa Portioner sprøjter ud i de hule Hænder, hvormed han fedter lidt rundt omkring Næsen, faar han paa en Gang givet Ansigt, Hænder og Tænder den Omgang, han et Par Gange om Ugen finder nødvendig. En Gang ugenlig tager hele Familien Dampbad og skrubber sig med Birkekoste, og en Gang om Maaneden skraber Manden og Konen gensidig Lusene af hverandre og af Børnene med Husets eneste Brødkniv. Denne sidste Operation foregaar altid uden for Huset i fuldeste Dagslys, dels for at Naboerne kan se, hvor renlig Familien er, og dels fordi det ikke altid er let at

Græstørvhytte.

* Halvloftet, ca. 1/2 Meter fra Stueloftet, i Almindelighed anbragt over Indgangsdøren, saa man maa bukke sig for at komme ind i Stuen. Et Slags hængende Sovekammer.

JEKATERINBURG MED MARKEDSPLADSEN I FORGRUNDEN.

finde og fjærne de flade Bæster, som klamrer sig fast i det Vildmandsskæg og -Haar, som er en Russers Stolthed. En Bænk og et Bord er hele Møblementet, men Blomster har Konen altid i Vinduet.

Familiens Garderobe koster ikke mange Rubler aarlig. Naar Husbonden selv faar sig et Par Filtstøvler, et Par Fløjlsbukser, en rød Bluse og en Hue af Snit som en Sejlsportsmands, eller en

Kurvehytte.

Lammeskindskabuds, er han tilfreds. Han er forresten ogsaa tilfreds, selv om han kun har Raad til at købe de væmmelige, fedtede og pestbefængte Pjalter, som sælges i Marskandiserboderne paa Markedspladserne. Konens evige Taknemlighed køber han med en Nederdel, et Kjoleliv og et Hovedklæde, som altsammen skal være rødt, ildende, skingrende rødt men af forskellige Schatteringer og med de drabeligste Blomster. Naar Konens Sirtseskjole er slidt flortynd, sys den om til Børnene. Pigebørnenes hele Dragt bestaar af et 3 Kopeks Messingkors i en Snor om Halsen og en Kjole, som ikke er meget tættere end det Fiskenæt, hvori

Asløg mødte Regnar Lodbrog. Men den, som kan fryde sig over et Menneskebarns Skønhed, finder dette Fiskenæt herligere end en Prinsesses kniplingbesatte Kjole, thi hver Linie i den yndige, lille Skikkelse og hver Bevægelse af det unge, spænstige, dansende Legeme tegner sig bag Floret i tydelige Omrids. Om Vinteren faar den lille Pige maaske en Faareskindspels over sin halve Nøgenhed; men barbenet gaar hun Aaret rundt. Drengens Dragt er, foruden Korset om Halsen, Bluse og Bukser. Den yngstes Vugge hænger som en moden Pære i en bøjelig Gren under Loftet eller i en Spiralfjeder, saa den kan sættes i en gyngende Bevægelse.

Efter russisk Maalestok er Familien flittig og bjærgsom, hvilket ogsaa er nødvendigt, hvis den de første Aar skal faa Føden. Paa Hverdage slider Manden og Konen som Asener for paa Helligdagene, hvoraf der ganske vist er mange — somme Tider godt op imod Halvdelen af Aarets 365 Dage — at sidde sammen med Landsbyens andre Mænd og Kvinder paa Gaden, helst i Nærheden af den Bule, over hvis Dør et fristende »*Pivnaja Lavka*«* tilkendegiver, at der inden Aften vil være Fest i Gaden, eller aller helst inde i selve Hulen. Thi Vodka er nu en Gang en Sibiriaks svage Side. Er Nybyggeren saa lykkelig at eje en Harmonika — og han skal være meget fattig, om han ikke er saa lykkelig — kan han sidde det meste af Helligdagene og spille muntre Dansemelodier eller bedrøvelige Sange og imellem Stunder knække og sluge Cedernødder som en Kanariefugl paa en Pind.

Jeg kender intet Folk, der danser saa lystigt og synger saa melankolsk som Russerne. Og til sin Afkrog deroppe i Sibirien fører Nybyggeren sine Sange og sine Danse med. Han sidder paa Gaden Søndagen igennem og synger om Kærlighed, som er ulykkelig, om Pigen, der forlod ham, og Fædrelandet, han tabte, om hans lille Due, der døde, og om Kosakken, der forførte hans Kæreste. Eller han haler op i Bukseremmen og begynder at danse, saa Gadens graa Støv hvirvler op som Røgelse til Ære for hans mandige og trods trælsomt Slid ungdommelige Spænstighed og Styrke. Han danser paa Hælene, han snurrer som en Top paa Tæerne, han springer i Vejret med et hvinende Skrig og kaster

---

* »Ølhus« — eller rettere Brændevinsudsalg.

sig paa Hænderne. Gadens Folk staar rundt, forener deres Harmonikaer til dette korte, lystige, elektriserende Tema, hvoraf en russisk Dansemelodi bestaar, og som gentages og gentages i en Uendelighed, vildere og vildere, indtil hver og en i Gaden *maa* trippe med eller slaa Takten med Foden.

Det er disse Helligdage, hvor Nybyggeren er fuld som en Allike eller lystig glad, der faar ham til at glemme Slid og Slæb og Hjemmet der langt Vester paa. Til daglig passer han sine 2 Heste, 3 Køer og 4 smaa, højbenede, humoristiske Grise og dyrker sin Jord med sin primitive »*Saaka*«* som et godt Redskab for Regeringens Planer: at faa Sibirien gjort til frugtbart Agerland. Hans Heste er som de fleste sibiriske Heste Efterkommere af den kirgisiske Steppehest, smaa og ynkelige at se paa, ikke stærke, men hurtige, udholdende, nøjsomme som deres Herre og utrolig haardføre. Køerne er smaa og lige saa haardføre som Hesten, de giver ikke megen Mælk, men den Mælk, de giver, er fortræffelig. Ejeren er langtfra god mod sine Dyr og behandler dem ofte, som var de ikke levende Skabninger. Hans Ansvarsløshed er overhovedet svundet ind til et rent Minimum, eller rettere, han har intet Begreb om, hvad Ansvar er. At han f. Eks. en Gang imellem sætter Ild paa et Par Træer og

Hustype fra Tomsk-Egnen.

Hustype fra Tara-Egnen.

* Træplov.

samtidig maaske paa en hel Skov for at komme uden om Regeringens nyeste Bestemmelse, at Bønderne kun maa tage »tørt Træ« i Skovene, det gør han sig ingen Samvittighedsnag af. Den sibiriske Bonde vil nu en Gang have Lov til, som han har haft det fra Arilds Tid, at have gratis Brændsel, og selv om en Skovstrækning paa et Par Kvadratmil eller mere gaar i Løbet under Forsøget paa at lave »tørt Træ«, er Nybyggeren fuldt og fast over-

Træet af Dage.

bevist om, at det er Regeringen og ikke ham, som bærer Ansvaret.

Kender han lidt til et eller andet Haandværk, kan han som Husindustri begynde at lave Vogne, Slæder, Avlsredskaber eller lignende, men han skal være flittig, hvis han skal drive det til nogen nævneværdig Biindtægt herved, da en sibirisk Arbejdsvogn (vel at mærke dog uden Jærnbeslag) koster 4 Rubler og en Slæde 60 Kopek.

Konen og Børnene tjener mangen god Skilling ved at samle Cedernødder. Af de nedfaldende modne Kogler udtages Frøene, der er af Størrelse som en Kaffebønne. I Frøet findes en særdeles

velsmagende og nærende Kærne, for hvis Skyld Tusinder af Mennesker er beskæftiget med Samling af Cedernødder i Efteraaret.

For blot med et Tal at illustrere, hvor stor en Rolle disse Cedernødder spiller for Sibiriens Befolkning, skal jeg nævne, at der alene fra Tomsk Guvernement aarlig udføres ca. 20 Mill. Pund Nødder til en Værdi af halvanden Million Kroner. Denne betydelige Sum kommer udelukkende den fattigste Del af Befolkningen tilgode. Men desværre ødelægges Skovene ved Cedernødsamlingen paa Grund af Bøndernes Mangel paa Ansvarsfølelse, idet de ofte fælder aarhundredgamle Træer for at plukke Koglerne af deres høje Kroner.

Efter som Udvandrerens Jord bringes til at yde mere og mere og hans Kohold forøges, stiger hans Velstand. Forfalder han ikke til Drik, og kommer der ikke et Par Aars Tørke eller Græshopper, bliver der af den Pjaltebunke, som en Gang blev læsset af paa Jærnbanens »Emigranthotel«, en forholdsvis velstillet Familie. Naar det er umuligt for Konen yderligere at forøge Familien, og den forøvrigt ogsaa er mere end stor nok, selv efter en fordringsfuld russisk Regerings Ønsker, kommer de gamle paa Aftægt hos Børnene. De gamle bedrøvelige Sange har de dog ikke glemt, og af og til finder de vel endnu paa at synge om Fædrelandet, de drog bort fra. Trods alt, er Sibirien dog ikke Rusland og en Nybygd i en Afkrog af det mægtige asiatiske Rige ikke deres lillerussiske Landsby. Det kan da være, at de drages saa stærkt imod Fædrenehjemmet i Evropa, at de vender tilbage.

Men de har opfyldt baade Biblens og den russiske Regerings Forskrifter.

FANGER OG FÆNGSLER FØR OG NU.

I 300 Aar har Sibirien været Ruslands Tugthus.

Skyldige og uskyldige, dømte og administrativt forviste, Ærkekæltringer og ungdomsletsindige, Mordere og Politikere, Kirkeklokker og Sekterere, Krigsfanger og Menneskevenner, Betlere og Fyrster, unge Piger og gamle Mænd, syge og sunde har i tre Aarhundreder i Flokke eller enkeltvis gaaet den tunge Vandring ad den store sibiriske Landevej, hvorpaa kun saa faa Spor fører tilbage. Alle de Individer, som Rusland havde eller mente at have Skade af, blev puttet i den store Straffeanstalt Sibirien.

Det varede ikke mange Aar efter Sibiriens Erobring, før den russiske Regering opdagede, at den i dette Kæmperige havde faaet et Forvisningssted, som vilde spare Moderlandet for Oprettelsen af Fængsler og Fattiggaarde og Arbejdsanstalter — som aldrig blev overfyldt, og som netop for et Rige af Ruslands Statsstyrelse var af uvurderlig Betydning, fordi Regeringen her kunde blive af med de Individer, der i Grunden intet havde gjort, men af hvilke man frygtede Angreb imod det System, som skulde og maatte opretholdes for at bevare den af saa mangfoldige uensartede Elementer sammensatte Kolos.

Til at begynde med var Forvisning til Sibirien kun en Konvertering af Dødsstraf. Saa godt som alle til Døden dømte Fanger, og da navnlig fornemme Mænd og Kvinder, som konspirerede imod Staten, blev sendt til Sibirien, og siden 16-Aarhundredet er Dødsstraf saaledes forholdsvis sjælden bleven anvendt i Rusland. Saa meget desto livligere blev der Tid efter anden gjort Brug af Forvisning, og lige fra den højkomiske Forvisning af en Kirkeklokke — som blev sendt i Eksil efter at have faaet Ørene slaaet af og et Livfuld Knut i Tilgift, fordi den havde været saa forbryderisk at ringe Storm en Nat i 1591, da *Boris Godunoff*

lod *Ivan den grusommes* Søn myrde — og indtil de hjærteskærende Tragedier, som lige op til vore Dage er bleven udspillet i Sibirien, er den store Landevej bleven Vidne til et Folketog saa besynderligt i sin Sammensætning og saa bedrøveligt i sin Form, at intet andet Land har kendt Mage dertil. Det Tog, som i 1812 drog fra Rusland Vest paa, er Børneleg af Bedrøvelighed i Sammenligning med de forvistes Tog igennem Rusland Øst paa.

Fra at være Deportationssted for dødsdømte Forbrydere blev Sibirien lidt efter lidt almindeligt Forvisningssted for enhver, som forsaa sig imod de russiske Love, ja, for enhver, som af en eller anden Grund blev »missliebig«. En Dranker, som var til Besvær for sin Kommune, blev sendt til Sibirien. En Landstryger, som ikke gad arbejde, eller en Bonde, som Godsherren havde et Horn i Siden paa — afsted til Sibirien. En Mand, som pryglede sin Kone selv efter russiske Forhold for grovt — afsted med ham til Sibirien. En Mand eller en Kvinde, som lagde Anslag op imod Staten, eller som kun i al Almindelighed beskæftigede sig med Samfundsspørgsmaal, ja, som endog kun var i Familie med en eller anden, som beskæftigede sig med Politik, blev uden videre sendt hinsides Ural. Hertil kom saa endvidere det mægtige Kontingent af virkelige Forbrydere: Mordere, Falskmøntnere, Tyveknægte etc. Og endelig sluttede sig til disse Skarer af uskyldige og skyldige de mange Kvinder og Børn, som frivillig fulgte Familiens Overhoved i Landflygtighed. Sibirien var paa en Gang Tugthus og Fattiggaard, Drankerasyl og Arbejdsanstalt, Straffekoloni og aaben Begravelse.

Forvist gammel Dranker.

Havde nu en forstandig Regering og en fast Haand raadet, vilde Sibirien i det lange Løb maaske kunne have høstet Gavn af

denne Indvandring. Nu derimod, da Humanitet og en ikke ringe praktisk Sans gik Haand i Haand med den groveste Vilkaarlighed og den mest skrigende Uretfærdighed, blev Deportationen til Sibirien til ubodelig Skade for Landet. At Mordere, Tyveknægte, Falskmøntnere og Landstrygere blev forviste og straffede med at skulle arbejde planmæssigt og ordenligt i Stenbrud og Miner, ved

Cellefange.

Vejanlæg og Skovhugst, var jo kun humant — saa humant at moderne Stater i stigende Grad optager denne Straffemetode. Men samtidig med at Rusland sendte virkelige Forbrydere til Sibirien for at lade dem arbejde, blev helt eller halvt uskyldige — i al Fald alt andet end forbryderiske Personer — deporteret, ofte uden foregaaende Undersøgelse af deres »Forbrydelse« og uden Dom. Folk, som med en Smule Retledning kunde være bleven nyttige Samfundsmedlemmer, blev lænkede til Ærkekæltringer, Drukkenboltene lærte Tyveknægtene at drikke, og Tyvene lærte de drikfældige at stjæle, skyldige og uskyldige, gode og onde kom i den

samme sorte Gryde. Thi Sibirien har virkelig i tre Aarhundreder ikke været andet end én stor, sort Gryde, hvori baade dem, der kom først, og dem, der kom sidst, maatte Døden lide. Den Strøm af Deporterede — i de sidste 60 Aar op imod 20,000 aarlig — som stadig kom vandrende hen ad den store sibiriske Landevej, og som bestod af de videst forskellige Mennesker, lige fra purunge, sjælsrene Kvinder til gamle, forhærdede Forbrydere, blev spredt ud over Sibirien, som det bedst kunde falde. De værste Banditter blev efter udstaaet Straf sat under Politiopsyn, og de strængest straffede politiske forviste tabtes aldrig af Syne; men da Landet i de to første Aarhundreder var ganske uforberedt paa at modtage denne Invasion af samfundsfarlige, blev de fleste overladt til sig selv, sluppet løs et eller andet Sted, hvor man blev ked af længere at passe paa dem, idet Regeringen vel haabede, at de for at leve vilde slaa sig ned som Kolonister og begynde Opdyrkningen af de uendelige Landstrækninger, som laa ubenyttede hen.

Dette Haab slog imidlertid fejl. Flertallet af Drukkenboltene, Landstrygerne og de andre Stympere var i Alderen 35—50, hvor man næppe kan vente, at en Mand, der i Forvejen er aandelig og legemlig nedbrudt, skal tage sig sammen for at begynde et nyt og ret trælsomt Liv. I Stedet for at slaa sig ned som Kolonister i folketomme Egne tyede disse Individer da ogsaa ind til Byerne, hvor de blev til en Plage baade for den indfødte Befolkning, som de demoraliserede, og for de fredelige Nybyggere, som de foruroligede paa alle Maader. Den forviste og hans Kone og Børn, som i de aller fleste Tilfælde fulgte Manden til Sibirien, var allerede paa Forhaand præget af Sygdom og Nød, og bedre blev de i Sibirien opvoksende Efterkommere af de fysisk og moralsk fordærvede Forældre ikke, efter at Forældrene blev overladt til sig selv. Fra Fødslen af var Forbryderbørnene stemplede: legemlig usunde og modtagelige for al slet Paavirkning. Slægt efter Slægt voksede op paa dette raadne Grundlag.

Man skulde forsværge, at nogen Regering kunde finde paa en saa vanvittig Maade at behandle en stor, rig Besiddelse paa, som den, hvorpaa den russiske behandlede Sibirien, og den eneste Forklaring paa Galskaben er den, at Nød bryder alle Love, og at Rusland af Mangel paa Fængsler og Fattiggaarde og af Hensyn

til sin Statsordning maatte have et Sted, hvor Regeringen kunde finde Afløb for de Elementer, som enten foruroligede fredelige Borgeres Liv og Gods eller Statens Ro. Der udviklede sig i Sibirien et Proletariat, som endnu i lange Tider vil svide til Landet, endskønt Deportation af Forbrydere i de sidste Aar er fuldstændig ophørt. Saadanne Egne som f. Eks. den barabinske Steppe med Kainsk som Midtpunkt og Egnen Sydvest for Baikalsøen med Irkutsk som Midtpunkt, for ikke at tale om hele Transbaikalien, er saaledes endnu rene Røverreder. Mord og Overfald er her ganske almindelige Begivenheder, og den Mand, som efter Mørkets Frembrud færdes ubevæbnet og alene i disse Egne, betragtes som dumdristig. Selv om Revolveren nemlig som oftest ikke bliver mere end et Skræmmemiddel, saa er det dog en Trøst at vide, at man ikke er prisgivet den første bedste Bandit, hvis Vej man uforvarende kommer til at krydse. End ikke i selve Irkutsk skal man — fortalte Byens egne Borgere mig — være sikker paa Liv og Ejendom, og at dømme efter de Morderhuler, jeg besøgte paa nogle Strejftog i Byen, at dømme efter den totale Mangel paa Politi og det ægyptiske Mørke, som herskede i Udkanterne og Smaagaderne, finder jeg aldeles ingen Grund til at antage, at Folk overdriver, naar de paastaar, der hver Nat dræbes Mennesker af løsladte eller flygtede Fanger, som trænger til Penge eller til et Pas for at kunne komme videre paa deres Flugt.

Mordsted paa Steppen

— — Naar et Menneske findes dræbt i Sibirien, rejser Folk paa det Sted, hvor Liget er fundet, et simpelt Trækors, og med store, klodsede Bogstaver indskrives paa Korset den dræbtes Navn, hvis det kendes, og Dagen paa hvilken Liget fandtes. Vejfarende, der kommer forbi et saadant Kors, beder en Bøn for den ulykkeliges Salighed.

Hvor mange Kors af denne Slags er jeg ikke kommet forbi paa min Rejse igennem Sibirien! Og hvor mange Gange har jeg ikke staaet af min Vogn for at læse disse simple, men saa talende Ord paa Korsenes grove Arme: Her fandtes Postkusk Ivan Ivanovitsh . . . . .« — »Her blev Handelsmand Sergius Vasiljevitsh fundet myrdet . . . . .« — »Her fandt Folk fra Smolensk en ukendt Mandsperson med gennemskudt Hoved. Fred med hans Sjæl!« osv.

Ja, saa vidt var det kommet i Omegnen af Kainsk, at Guvernør *Tshitsherin* — forøvrigt den første, som tog kraftigt til Orde over for Regeringen imod den vanvittige Kolonisationspolitik — lod udgaa den Befaling til Øvrighederne i Baraba, at en Barabiner*, som ihjælslog eller skød en Tyv eller en anden deporteret, ikke maatte betragtes som Forbryder. Og endnu den Dag i Dag kommer en iøvrigt fredelig rejsende, navnlig da hvis han er en Udlænding, ikke i synderlig Fortræd, hvis han, for at værge sig imod Overfald, skyder en Mand ned. Mest sandsynligt vil han, blot ved at melde det forefaldne til den første Politiassistent, han støder paa, ganske uanfægtet kunne fortsætte sin Rejse.

At »*Njemets*«** forøvrigt sjælden bliver overfaldet i Sibirien er begrundet dels i den Respekt, som den jævne Russer nærer over for fremmede, dels i at alle ved, der over enhver »*Njemets*« Seng hænger en Riffel, et Jagtgevær og en Revolver, og at ingen fremmed er ubevæbnet, naar han rejser omkring i Landet.

— — — Man har kaldt Sibirien »det ny Amerika«, og i mange Henseender kan der virkelig drages Paralleller imellem Landene paa hver Side af Stillehavet. Men der er rigtignok paa Kolonisationens Omraade den himmelvide Forskel, at Mennesker rettede sig i Amerika, medens de i Sibirien kun blev saa meget mere forkrøblede. De mange, som for en Ungdomsletsindigheds Skyld eller for stærke Lidenskabers Brud paa evropæiske Love drog til Amerika, blev under de frie, store Forhold dygtige, ranke Mennesker, hvis Ungdom og stærke Drifter netop paa Grund af den sure

* Den indfødte Befolkning paa Barabasteppen.

** »*Njemets*« betyder i Grunden Tysker, men er Tid efter anden iblandt jævne Folk gaaet over til at blive Fællesbetegnelsen for alle fremmede.

Erfaring i Livets Skole og det lidte Skibbrud i det ny Fædreland voksede og udfoldede sig i det godes Tjeneste. Men de til Sibirien forviste lider — eller jeg bør nu sige led — blot saa meget dybere Skibbrud. I Russerens Karakter er der ikke saa lidt af Orientaleren, af en Fatalist, og hans Mangel paa Ansvarsfølelse og hans Hang til Lediggang i Forbindelse med hele Forvisningssystemets nedbrydende Karakter, gjorde det hurtigt af med de svage Spirer af Æresfølelse og Selvopholdelsesdrift, der endnu

Sovebriks i Fængslet.

kunde være tilbage, naar han var naaet til sit Bestemmelsessted i Sibirien.

Forvisningssystemet, som man muligvis fra Begyndelsen af havde haabet skulde blive et i kolonisatorisk Øjemed nyttigt Moment, blev, som jeg alt har paavist, ikke blot uden Betydning men endog skadelig for Landet, ja, hvad værre endnu var, en Skændsel: de forviste mishandledes, den fredelige Del af Befolkningen demoraliseredes, og Landet ødelagdes — det var, hvad man havde ud af Systemet.

Tre Aarhundreder skulde imidlertid forløbe, inden Forandringen i disse miserable Forhold kom. Men da den endelig kom, var den ogsaa rationel. Siden Aabningen af den sibiriske Bane er der

nemlig kun rent undtagelsesvis deporteret almindelige Forbrydere til Sibirien, og *med det tyvende Aarhundrede er Sibirien ophørt at være Deportationssted for Rusland.*

Som paa alle andre Omraader maa man nu ogsaa med Hensyn til Fængselsforholdene tale om et gammelt og et nyt Sibirien, og den, som kommer til Sibirien og venter at blive Vidne til de Gyseligheder, som *Kennan* omtaler i sin tendentiøse Bog, bliver skuffet. De haarrejsende Skildringer af sibiriske Fangers Liv kan ikke længere bruges af sensationssøgende Romanforfattere til at stoppe i Halsen paa et hungrigt Publikum, og hvis nogen endnu tror, at sibiriske Straffefanger — og endnu mindre politisk forviste — brændemærkes, faar Knut eller bliver lænket til deres Skubkærrer, svæver vedkommende i en mægtig Vildfarelse. De eneste Steder, hvor man nu kan faa Knutten og Brændemærket at se, er i Musæerne, hvor disse Redskaber forøvrigt allerede i et halvt Aarhundrede har haft Plads. Ingen Fange er lænket til sin Kærre — de færreste er forøvrigt lænkede, naar de arbejder — og Legemsstraffe anvendes kun i de 3—4 strængeste Fængsler som Tugtelse for Flugt eller grov Uorden. Legemsstraffene bestaar i Ris, som de fleste Fanger griner af, og Pisk, som er en langt værre Straf men dog paa ingen Maade utilbørlig over for saa forhærdede Forbrydere, som dem, man ser i de sibiriske Fængsler. Kun de farligste Forbrydere, saasom Mordere og flere Gange flygtede, bærer Lænker, og den lænkeraslende Uhygge, som Forfattere ynder at udstyre de sibiriske Fængsler med, har jeg trods gentagne Fængselsbesøg kun sjælden lagt Mærke til. Alle Fængslerne, jeg saa, lod meget tilbage at ønske med Hensyn til Renlighed, og den Samling ofte skumle Træbarakker, hvoraf en stor Del af de sibiriske Fængsler endnu bestaar, virker ikke tiltalende paa en Vestevropæer. Men Snavs er nu en Gang omtrent en Livsbetingelse for en Sibiriak, og Træhuse er en særdeles praktisk og god Bolig i et Land, hvor Temperaturen svinger imellem 30—40 Graders Kulde og omtrent lige saa mange Graders Varme. Maden er god. Jeg har i fem af de største Fængsler spist af den samme Mad, som serveres for Fangerne og fundet den baade velsmagende og nærende. Rugbrødet, hvoraf der hver Dag udleveres omtr. 3 Pd. pr. Fange, er grovt og frisk og af den samme gode Slags, som den jævne Mand

spiser det. Private Fængselsselskaber, som findes overalt i Sibirien, udøver en særdeles velsignelsesrig Virksomhed og forskaffer for deres Midler Tusinder af Fanger, som trænger dertil, Ekstraforplejning og andre Lettelser i Fængselsopholdet samt opretter i Fængslerne Biblioteker, Skoler o. lign. Overalt, hvor jeg er kommen frem, har jeg fundet de Bøsser, hvori Fængselsselskaberne

Der skaffes i Fængslet.

samler Gaver, og sjælden gaar en Russer forbi en saadan Bøsse uden at lægge en Skærv deri. Russernes Godgørenhed gør alle alle andre Folkeslag til Skamme.

Hvad endelig Behandlingen af Fangerne angaar, saa har jeg hverken i Fængslerne, eller hvor Fangerne har arbejdet i det fri, i Miner, ved Jærnbaneanlæg o. lign., set selv det svageste Tegn paa Overgreb eller Mishandling. Hvad der snarere overalt har slaaet mig, er den Frihed, Godmodighed — jeg kunde fristes til at sige Gemytlighed — hvormed baade overordnede og menige

af Fængselspersonalet behandlede Fangerne. Raa og umenneskelig Behandling finder næppe oftere Sted i Sibirien end i de fleste evropæiske Fængsler, og skulde jeg udtale en Dom over det sibiriske Fængselsvæsen, saaledes som det nu er ordnet, bliver det snarere, at det er for humant end det modsatte. I ethvert Fald har jeg modtaget det absolute Indtryk, at de russiske Loves Strænghed mildnes meget i de sibiriske Fængsler.

Selvfølgelig trænges der paa mange Omraader til Reformer, men vis mig det Land, hvis Retsvæsen er fuldkommen! Og selv i det Land, hvorfra den Publicist kom, der har rettet det stærkeste Angreb paa de sibiriske Fængsler, kunde der være haardt Brug for en Reformation af hele Fængselsvæsenet, først og fremmest af de saakaldte »*county jails*«, og saa længe Lynchjustits florerer, kunde Mr. *Kennan* mere passende have vundet sine Sporer som Humanist i Amerika.

Fanger arbejder i det fri.

Jeg skal være den første til at indrømme, at der i Sibirien er udøvet Uretfærdigheder og Grusomheder, der faar ethvert rettænkende Menneske til at grue. Ogsaa jeg har i Sibirien truffet paa politiske forviste og uskyldig dømte, hvis Skæbne kunde slaa Taarer af Sten. Storfyrster, som var sunkne ned til at blive usle, brændevinsstinkende Kreaturer, har jeg mødt i øde Egne. Og elendigere Eksistenser end dem, jeg har set i Sibirien, findes næppe i Verden. Men naar Forholdene nu er bleven anderledes, og naar det ny Sibirien ikke vil arve det gamles Skændsel, saa skal jeg ogsaa være blandt de første til at berigtige de mange vrange Forestillinger, som endnu i lange Tider vil herske, saafremt de ikke

bliver modsagt. Min Bog handler ikke om det Sibirien, som er forbi, men om det, som vil komme — det, som ligger paa denne Side af Jærnbanen. Og naar jeg i det følgende skildrer et Besøg i Fængslet i Tomsk, et af de største, jeg saa, sker dette da heller ikke, fordi der er noget særlig sensationsvækkende derved, eller fordi dette Besøg er mærkeligere end de fleste Besøg, jeg har aflagt i evropæiske Fængsler, men kun for at vise, hvor stor For-

En Storfyrstes Alderdomshjem i Transbaikalien.

skellen er imellem de sibiriske Fængsler nu til Dags og den Gang, de husede syge og udasede forviste, som enten udstod Straf der, eller som paa deres tunge Vandring længere ind i Sibirien holdt Rast i disse usunde, stinkende, slet ventilerede, overfyldte Rum.

Forøvrigt behøver denne Skildring ikke at være lang, da de Fotografier, jeg vedføjer dette Kapitel, er saa oplysende, at mange Kommentarer ikke er nødvendige for at vise, at det gamle Sibiriens Fængsler er ét, og moderne sibirisk Fængselsliv noget ganske andet.

Tomsk har to Fængsler, et Byfængsel og et nu nedlagt Etapefængsel. Dette sidste, som er langt det største, er efter Deportationens Ophør taget i Brug som Guvernementsfængsel. Jeg

Sibiriske Straffefanger.

besøgte begge Fængslerne, men skal indskrænke mig til at skildre Besøget i det gamle Etapefængsel.

Med den for den dannede Russer karakteristiske Elskværdighed, der er lige langt fra spansk Ordflom som fra prøjsisk Højhælethed, gav Generalguvernøren mig straks Tilladelse til at besøge Fængslerne, og ledsaget af en Politiembedsmand kørte jeg ud til Etapefængslet, som ligger et Stykke uden for Byen. Paa Frastand

Fangevogtere i Tomsk Fængsel.

ligner Fængslet en middelalderlig Fæstning eller en Fangegaard for vilde Dyr. Side om Side er tilspidsede Cederstammer rammet ned i Jorden om et Areal vel sagtens saa stort som Halvdelen af Kongens Nytorv. De stive, spidse Pæle minder om et Geled Soldater med Bajonetter. Oven over Pælene skimtes et lille Kirkespir — ellers intet. Jeg havde mindst Indtrykket af at staa uden for et Fængsel.

Paa et Ord af min Ledsager aabnedes den massive, jærnbeslagne Port. Men heller ikke efter at være kommen ind i Fæstningen havde jeg Indtryk af at være i et Fængsel. Solen skinnede

lystigt og varmt ned over 15—20 Træhuse og en grøn Græsplæne, hvor et halvt Hundrede Mænd laa og solede sig og syntes at nyde Livet. Det eneste, som sagde mig, at jeg befandt mig paa et Sted, som var bleven Vidne til megen Jammer og Elendighed, var Mændenes graa Fangedragter. Hver Mand var iført Lærredsskjorte, Lærredstrøje med paatrykt sort Bogstav og Numer, og Lærredsbukser. De fleste var barfodede. Ingen bar Lænker. Enkelte syntes at gaa Fængselspersonalet til Haande.

Kvindelige Fangers Haandarbejder.

Ledsaget af Fængselsinspektøren, som bar Sabel, og to menige Fangevogtere med det traditionelle Nøgleknippe begyndte vi vor Rundgang. De 15—20 Træbarakker, som laa uregelmæssig spredt omkring Kirken, indeholdt dels Soverum, dels Værksteder. Paa Træbrikser langs Væggene i Soverummene laa Fangerne om Natten. Lejet var haardt; men naar en Russer kan sove trygt paa Gulvet hjemme i sin Hytte og finde Hvile i en Skærvebunke, om galt skal være, er en Træbriks til Natteleje næppe nogen nævneværdig Straf. Luften i Soverummene var ikke god, og Renligheden kunde ogsaa være adskillig bedre, men den var langtfra værre end

i sibiriske Almuehjem. Værkstederne var store, ret lyse, og nu i Sommertiden, da Vinduerne var aabnede, ganske godt ventilerede. Saa vidt jeg erindrer, var følgende Fag repræsenterede: Snedker, Tømrer, Skomager, Skræder, Væver, Smed og Kurvemager. Det Arbejde, Fangerne præsterede, var efter sibiriske Haandværksforhold ualmindelig godt, og de Prøver, jeg købte i de forskellige Værksteder, har staaet for enhver Kritik. Navnlig aldeles fortrin-

Kvinder i Fængsel.

lige kvindelige Haandarbejder, som Kniplinger, Hæklearbejder etc. fører jeg med hjem som Minde om mine Fængselsbesøg. Nogle henrivende Kniplinger nyder den tvivlsomme Ære at være forfærdigede af et Par Evadøtre, som efter at have ekspederet deres Ægtefæller hovedkuls — eller rettere hovedløs, thi de havde begge valgt det barbariske Skæren-Halsen-over — ind i Evigheden, nu fordriver Tiden i Alexandrovsk-Fængslet ved Irkutsk med at kniple.

En Del af Fangerne bar Benlænker. Lænkerne vejede ca. 5 Pd. og var hæftet op ved en Livrem, saa at de ikke generede under

Gangen. Paa en Del af Fangerne var Halvdelen af Hovedhaaret raget af. Denne Skik, som er den eneste, der endnu smager af Barbari, burde den russiske Regering snarest ophæve.

Fangernes Fysiognomier talte den samme interessante, uhyggelige Historie som i alle Fængsler Verden over — kun forekom det mig, at Skyggerne var noget mørkere end i de evropæiske Fængsler, jeg har besøgt, og at Antallet af virkelige Forbryderfysiognomier var større, end man i Almindelighed er vant til at se i vore Fængs-

Fanger i Skole.

ler. Her var den samme forunderlige Blanding af Frækhed og Karaktersvaghed, dyriske Lidenskaber og virkelig Godmodighed, Forhærdelse og Aandssløvhed, Trods og Blødhed, som altid sætter mine alvorligste Tanker i Bevægelse, og altid faar mig til at reflektere over Livets mærkelige Tærningespil med Sjæle. Hvem tør paastaa, at disse vældige Kræfter i disse store, stærke Legemer, disse sikkert klare, men udannede Hjærner inde i disse skæggede Vildmandshoveder, ikke ved en eller anden endog maaske ringe Tilfældighed havde kunnet udvikle sig lige saa stærkt i det godes som nu i det ondes Tjeneste?

Hvad der var den værste Fejl ved Tomsk Fængsel — saavel som ved alle de øvrige Fængsler, jeg saa — var den omtrent

fuldstændige Mangel paa Klassifikation. Fængslerne er Tvangsarbejdsanstalter, og Tvangsarbejde er jo en herlig Straf i et Land, hvor Arbejde overhovedet bliver betragtet med Afsky. Men gode og slette Individer, forhærdede Forbrydere og Begyndere paa Forbryderbanen arbejder Side om Side og sover Side om Side, snakker gemytligt sammen eller lægger onde Raad op. Ingen Afsondring, intet Cellesystem uden i ganske enkelte Tilfælde, ikke det mindste Forsøg paa at forhindre, at Straffen gør Fangen slettere. Og i 9 af 10 Tilfælde vil den under Forhold som i de sibiriske Fængsler absolut kun virke skadelig.

Under vor videre Vandring kom vi til en pæn lille Skole og et renligt og hyggeligt Hospital med en smuk lille Have, hvor Fangerne gik omkring eller laa paa Bærestole. Den, der pludselig faldt ned i dette Interiør, vilde sidst gætte paa, at han befandt sig i et sibirisk Fængsel. Saa meget desto stærkere og mere hjærteskærende var det Indtryk, vort sidste Besøg gjorde paa mig. I et fuldstændig afspærret, to-etages Hus var indrettet Celler.

— »Hvortil det?« — spurgte jeg.

— »For de politiske!« — svarede Inspektøren, og jeg syntes at kunne spore Medlidenhed i hans milde, smukke Øjne.

I tre Celler, som var rummelige og vel møblerede med Seng, Bord, Stole, ja, endog med Bøger, Skrivematerialier og en dampende Samovar, sad der to Studenter i den blaagrønne Studenteruniform og en ung, smuk Jødinde. De unge Mennesker kunde være imellem 18 og 22. Synet af disse tre unge var som en kold Haand, der greb om mit Hjærte. Jeg havde allerede set mange politisk forviste, men de fleste var ældre Folk, som sad i gode Stillinger, og som syntes at have gjort sig fortrolig med deres Skæbne. Men disse tre unge talte et langt alvorligere Sprog. Af de tre, som alle havde frekventeret Tomsk Universitet, talte den ene Student og den unge Dame Tysk, og saa stor er Liberaliteten nu i de sibiriske Fængsler, at jeg fik Lov at underholde mig med dem en halv Snes Minuter paa dette Sprog — som Inspektøren vel at mærke ikke forstod. Først sky og mistænksomme, men da de erfarede, hvem jeg var, frimodige og veltalende fortalte de mig, at de havde været Hovedmændene for en Sammensværgelse blandt Studenterne ved Universitetet, og at de sad og ventede paa

at blive sendt i Forvisning Nord paa. Paa Behandlingen i Fængslet havde de intet at udsætte.

Med dette sørgelige Indtryk forlod jeg Tomsk Fængsel.

— — —

Jeg kan imidlertid ikke slutte dette Kapitel uden specielt at omtale de politisk forviste, ikke mindst fordi der hersker Misforstaaelser nok i Evropa om denne Del af det russiske Deportationssystem.

Grov Vilkaarlighed og himmelraabende Uretfærdighed har fundet Sted i de tre Aarhundreder, Rusland har sendt sine politiske Fanger til Sibirien, og det er smukt at have Medlidenhed med dem, der lider uskyldigt. Men — og det synes mange ganske at overse — det er ikke alle til Sibirien politisk forviste, som lider uskyldigt. Hvorledes den russiske Statsordning nemlig end er, saa er nu en Gang det at bruge Vold for at fremtvinge sine Ideer baade strafbart og moralsk umedholdeligt, og Nihilismen har f. Eks. lige fra den i 50'erne opstod som en filosofisk Bevægelse, der hyldede et fuldstændig materialistisk og ateistisk Livssyn, og indtil den i 80'erne flød ud i den vildeste Terrorisme, bragt Hundreder af Mænd og Kvinder i Sibiriens strængeste Fængsler. Og ingen tør paastaa, at disse Mordere eller Morderes Hjælpere befinder sig der uforskyldt. Ja selv *Tolstoi*, som ingen tør beskylde for frihedsfjendske Ideer, tog — som bekendt — Afstand fra disse Samfundsomvæltere. De politisk forviste, som i de 30 Aar, Nihilismen florerede, er bleven sendt til Karaminerne eller til Jakutsk, har sikkert fortjent deres Lod. I andre Stater vilde de være bleven halshuggede eller hængte uden mange Formaliteter.

Mange, som for mindre politiske Forseelser er bleven forvist til Sibirien, hvilket vil sige, at der er bleven anvist dem til Opholdssted et bestemt Omraade, som de ikke maa forlade, er gaaet til Grunde, dels fordi de er bleven drikfældige eller demoraliserede, dels fordi de har lidt Nød og Savn i fattige Egne, hvor de har været ude af Stand til at ernære sig. Og dette kan ethvert humant tænkende Menneske kun have dyb Medlidenhed med. Men mange af disse forviste indtager ogsaa gode Stillinger rundt om i Sibirien, flere er bleven særdeles velhavende Folk, og mangfoldige, jeg mødte, tænkte aldrig et Øjeblik paa, trods forlængst udstaaet Forvisningstid, at forlade Sibirien, som de havde faaet kær, og

hvis i Virkeligheden fri Forhold de havde lært at sætte Pris paa. I de bedste Stillinger, f. Eks. som Læger, Advokater, Sekretærer hos høje Embedsmænd, som Post- og Jærnbaneembedsmænd — flere Stationsforstandere paa den store Jærnbane er saaledes politisk forviste — som Ingeniører, ja, i et enkelt Tilfælde som Politimester har jeg truffet politisk forviste.

Der siges spøgende i Sibirien, at naar man træffer en intelli-

Deporterede paa Saghalin.

gent Mand, kan man være sikker paa, han er en politisk forvist. Dette er selvfølgelig en Paradoks. Men naar man siger, at man i en politisk forvist er sikker paa at møde en intelligent Mand, er Talemaaden utvivlsom rigtig. I ethvert Tilfælde ved jeg, at jeg under min Rejse har fundet saa mange intelligente, fintdannede og brave Mænd blandt politisk forviste, at jeg med det oprigtigste Venskab bevarer Mindet om mit Samvær med dem.

— — —

Jeg har meddelt, at Deportation af Straffefanger til Sibirien er ophørt, og det vil derfor synes mærkeligt, at kun faa, som rejser igennem Sibirien ad Jærnbanen, vil undgaa at møde Posttog, hvori

er indrangeret en eller to af de lange, grønne Tredieklassesvogne, bag hvis tilgitrede Vinduer ses halvt ragede Hoveder, og ud fra hvilke Lænkeraslen lyder. Ofte ses ogsaa bag Vinduestremmerne Kvinder og Børn, og naar Toget holder paa en Station, springer øjeblikkelig en Soldat med dragen Sabel ned paa Perronen, hvorfra han ufravendt holder Øje med Vagonen, medens to andre Soldater stiller sig op ved Endeindgangene. Skuespillet er saa almindeligt, at jeg kun sjælden i de syv Maaneder, jeg berejste Sibirien, har benyttet Posttog, som ikke medførte et Par af disse Fangevogne.

Fangerne i Vognene var de til *Saghalin* forviste grove Forbrydere, og Kvinderne og Børnene var de forvistes Familier eller Kvinder, der var dømt til Tvangsarbejde, og som vilde blive givet de ugifte Fanger til Hustruer.

Fangevogn i Sibirienstoget.

Saghalin er en Ø af Grækenlands Størrelse, liggende ud for Amurs Munding i det stille Ocean. Den er meget rig paa Kul, og den aldeles overvejende Part af de til Saghalin forviste beskæftiges i Kulminerne. Siden 1858 har Øen været benyttet som Deportationssted for Ruslands groveste Forbrydere, men først efter at Rusland i 1875 af Japan fik overdraget den fulde Ret til Øen, steg Tilførslen af Fanger nævneværdigt. Dog selv efter at man fandt paa at sende Fangerne til Saghalin ad Søvejen Syd om Asien, var Transporten for besværlig til, at Deportation til denne øde, kun af Ainoer og halvvilde Fiskere beboede Ø, kunde anvendes i højere Grad.

Først da Jærnbanen blev aabnet, og Forvisningen til Sibirien ophørte, kom Saghalin til sin Ret som det udmærkede Deportationssted, den i Følge sin Beliggenhed og alle andre Forhold er, og

i stadig stigende Grad er Øen i de senere Aar bleven benyttet til Forvisningssted for grove Forbrydere — dog aldrig for politiske. Pr. Jærnbane bliver Fangerne ført direkte til Stretensk og herfra i Fangetransportbaade — store, fuldstændig med Jærntremmeværk overbyggede Slæbefartøjer, der paafaldende minder om Menageribure — ført ad Shilka og Amur til Nikolajevsk ved Amurmundingen, hvorfra de pr. Damper føres over til Saghalin. Saa godt som ingen kommer nogensinde den modsatte Vej.

Deporterede arbejder i Kulminerne paa Saghalin.

Transporten af Fangerne den henimod 10.000 Verst (ca. 1600 danske Mil) lange Vej foregaar saaledes nu ganske let. Men den pynter ikke hverken paa Posttogene eller paa Amurfloden, hvor man i Sommertiden daglig passerer disse flydende Menneskemenagerier.

— — — Som allerede sagt maa man ogsaa med Hensyn til Fængsler og Fanger skælne imellem et gammelt og et nyt Sibirien. Og jeg tilføjer: Kejser *Alexander*, der begyndte Skabelsen af det ny Sibirien, og Kejser *Nikolaj*, som har fuldført Forvandlingen, kan betragte Deportationens Ophævelse og de sibiriske Fængselsforholds Ordning som en af de smukkeste Sider af det smukke Værk.

NYT LAND FOR JÆGERE OG TURISTER.

En Jærnbanerejse Vest—Øst, hvor man saa end færdes i Verden, er fattig paa Afveksling i Sammenligning med en Rejse Nord—Syd. En Rejse i Retning af Længdegraderne med det stadig vekslende Klima og deraf følgende Forandring i alle Forhold bliver tiltrækkende, interessant og munter for den, som kun rejser for sin Fornøjelses Skyld. Hver Morgen, man vaagner og kigger ud af Kupévinduet, er Billedet et andet, Landskabet nyt, Menneskene nye, Husene nye. En Rejse i Retning af Breddegraderne, under hvilken Klimaet holder sig saa omtrent uforandret, savner denne stadige Fornyelse. Den bliver ensformig og kedsommelig.

Det kan da heller ikke undre, at den Rejsende, som pr. Eksprestog farer Sibirien igennem, finder Rejsen ensformig og alt andet end opmuntrende, til Trods for at han vil blive Vidne til meget interessant og ukendt. Dage lange vil Landskabet ikke skifte Karakter; naar han vaagner om Morgenen, ser han den samme Natur, de samme Mennesker, den samme Façon paa Huse, som da han gik til Ro om Aftenen, og set fra et Kupévindue er Sibirien derfor ikke tiltrækkende for den, der rejser for sin Fornøjelse. Men ganske anderledes vil Turisten bedømme Landet, saafremt han forlader Jærnbanen og pr. Vogn eller Floddamper begiver sig et halvt eller helt Hundrede Mil Nord eller Syd paa.

Fra Jærnbanen ser Sibirien med faa Ord saaledes ud: fra Ural til Irtysh frugtbart, omtrent skovløst *Steppeland* uden større Skønheder — fra Irtysh til Ob *Sumpland* bevokset med mandshøjt Græs og Smaakrat eller Birkeskove — fra Ob til Jenissej bølgeformet, tildels sumpet, mange Steder vildsomt og ugæstfrit *Skovland*, det saakaldte *Taigá*, som ved Atshinsk gaar over i det lave *Bjærgland*, der fortsættes lige til Baikalsøen. Paa den anden Side

Baikal skærer Jærnbanen uafbrudt igennem Bjærge, ud over hvilke Urskov breder sig i vild, ubeboet, uberørt Uendelighed.

Ved Irtysh, Ob, Jenissej og Baikal deles Sibirien altsaa i fem ret skarpt adskilte Dele, der hver for sig har sine Tillokkelser for den Turist eller Jæger, som, træt af Evropas fortrampede Turistruter, ikke skyr hverken Anstrængelser eller Farer for at kunne leve en kort Tid i en Natur, hvis jomfruelige Præg endnu ligger som Støv over Sommerfuglevinger, hvis Befolkning har Rod i de vilde Horder, som i Oldtiden oversvømmede vor Verdensdel, og hvis Dyre- og Planteliv Evropa ikke har kendt i mange Aarhundreder. Selv Egnene omkring de første 1200 Verst af Jærnbanen, Kirgisersteppen og de barabinske Sumpstepper, som fra et Kupévindue set er særlig interesseløse, ejer deres Tiltrækning, som man først mærker, naar man stiger af Toget f. Eks. i Petropovlovsk og pr. Tarantas eller Hest gaar et halvt Hundrede Mil ad de gamle Turkestan-Karavanveje ned i Kirgisersteppen eller fra Omsk begiver sig pr. Floddamper en 3—4 Dages Rejse op eller ned ad Irtysh. Ja, selv den dristige Jæger, som i Foraaret forlader Sibirienstoget i Kainsk for at foretage en Ekspedition ind i *Baraba*, lover jeg et rigt Udbytte. En højst egenartet Natur vil han her faa at se. Gule, slimede, saltholdige, stadig synkende Søer, som tyder paa, at Baraba tidligere har været Hav, afveksler med en stenløs, sandblandet, sumpet og frugtbar Jordbund, op af hvilken Græsset vælder, isprængt Blomster, der danner uforlignelig skønne Farvesammensætninger. Som en Genspejling af Himlen ligger store, smilende Flader, bedækkede med Forglemmigej. Den dybviolette Iris og den brandgule Gaaseurt, Lungeurten, fin og gennemsigtig som en brystsygs Teint, og den skrigende røde Valmue er dryssede med ødsel Haand ud over det saftige, grønne Græs. Kohjorderne og Hestene staar til Bugen i den gyngende Frodighed, og Hyrderne, som tilhører en døende Folkestamme, de saakaldte *Baraba-Tatarer*, vader i lange Støvler om deri. I Birkeskovene, Barabas Stolthed, er der nok at jage af Dyre- og Fuglevildt: Bjørnen, Ulven, Ræven, Haren, Egernet og Grævlingen, og et Utal af Vade- og Svømmefugle holder til i Søer og Sumpe. Kun i Foraaret er det dog tilraadeligt at besøge Baraba, da Sumpfeber og Myg om Sommeren gør Opholdet her baade farligt og ubehageligt.

Myg er overhovedet om Sommeren en Plage, som forpester Opholdet i mange af Sibiriens smukkeste og interessanteste Egne, ja, som endog gør store Strækninger af Landet fuldstændig ubeboelige. Jeg troede i Siam at have fundet Menneskets frygteligste Plageaand, den siamesiske Moskito, men efter min Rejse i Sibirien kender jeg en, som er værre — den sibiriske Myg. Dette grusomme, blodtørstige Uhyre har jeg truffet i Tundraerne, og jeg

Landliggere paa Steppen.

har lidt under deres Angreb i Taigaen. Som en Taage sværmer de om Sommeren over hele Nordsibirien, og overalt i Mellemsibirien, hvor Jordbunden er sumpet, bringer de Menneskene til Fortvivlelse og Dyrene til Raseri. Egnen Vest for Irtysh er omtrent fri for Myg, og Kirgisersteppen kender dem slet ikke, men har til Gengæld giftige Fluer, Øst for Baikal findes de sjældnere, men i flere Egne af Amurprovinsen og navnlig i Kystprovinsen er de en grusom Plage. I Egnene Nord for Altaibjærgene, imellem Irtysh og Jenissej, der er det dog først og fremmest, at man i Sommeren kan faa et Begreb om, hvorledes de gamle Ægyptere maa have befundet sig, da Vorherre sendte dem sin

tredie Plage. Den sorteste, mest kvælende Fabriksrøg er ikke saa tyk som en sibirisk Myggesværm, og er man en Gang kommen ind i Sværmen, kan man se til, hvorledes man slipper ud af den igen. Bliver man staaende, bliver Myggetaagen lidt efter lidt saa uigennemsigtig som et Uldtæppe, man faar svøbt om Hovedet. Øjne, Næse, Mund og Øren fyldes med noget levende, som summer og brummer og bider og stikker, saa man tilsidst tror sig i Helvede. Begynder man at gaa, hales Myggesværmen ud som Baand af en Tryllekunstners høje Hat. Løber man, sætter Djævelskabet efter i en rasende Flugt, og jo mere vanvittigt man styrter afsted, jo højere summer Myggene, som om de skoggergrinte af deres Offer. Stopper man op, standser ogsaa de, og begynder man halvt afsindig at slaa om sig med Armene som en løbsk Mølle, finder de Spasen rent ud kongelig. Udmattet paa Sjæl og Legeme tyer man ind i sit Telt eller tænder et mægtigt Baal af tørre Cedergrene. Man sætter sig i Læ af Baalet, hvor den drivende Røg danner et Fristed, man bliver halv kvalt af Røg, men de blodsugende Helvedesinsekter slipper man for. Og hellere dog lade sig kvæle af Røg end af Myg!

Under mine Jagtture i Taigaen maatte jeg lige som Befolkningen i disse Egne bære Næt omkring Hovedet og tykke Læderhandsker, men Myggene fandt ikke desto mindre ind igennem en eller anden ubemærket Sprække. Heldigvis viste det sig imidlertid, at sibiriske Myg lige saa lidt som siamesiske Moskitos, græsk Væggetøj og russiske Lus kunde forvolde mig anden Skade end en let Kløe. Lykkelig den Turist, paa hvem Utøj ikke bider! Jeg rejste nogle Dage i Amurprovinsen sammen med en ung Franskmand, som skulde undersøge nogle Guldminer. Den ulykkelige var lige ved over Hals og Hoved at vende tilbage til Frankrig, fordi han paa et Hotel i Blagovestshensk var bleven bidt af Væggetøj. Han var dødssyg, hang med Næbbet som en forkølet Høne og forbandede Sibirien og den Dag, han var kommen dertil.

Til at rejse i Sibirien hører der imidlertid mere end at være haardhudet over for Utøj — der hører Mod, Udholdenhed, gode Lunger og en god Mave, en praktisk Rejseudrustning og Kendskab til Russisk. Rejseliv i Sibirien er nemlig umageligt, anstrængende og blottet for alt det, den forvænte Turist fordrer af Be-

kvemmeligheder og Tjenere paa hver Finger. Sibirien forholder sig til et evropæisk Turistland som »Marienlyst« til en Landsbykro. Nogle foretrækker »Marienlyst«, andre synes bedst om Kroen. Men det er næppe de sidste, som elsker Natur og Frihed mindst. De første holder vel nok af en smuk Udsigt, blaat Vand og grønne Træer; men de holder mere af blaat Meissener-Porcellæn, grønne Ærter, gul Chartreuse, en hvidlakeret, smyrnatæppet Trappe og af mange beundrende — aller helst misundelige — Venner eller Veninder om sig.

Danske »Nimrødder«.

Den, der vil rejse i Sibirien, maa slaa en Streg over Porcellænet, den gode Mad, Smyrnatæpperne og Misundelsen, endog over den hyggelige Properhed, som en dansk Kro kan byde paa. Men den, der elsker Naturen og Naturfolk, dybe Skove og stort Vildt mere end fem Retter Mad, serveret af en kjoleklædt Tjener, han vil i Sibirien faa Skønheder at se, Frihed at smage, Toner at høre og Fortryllelse at føle, som kun vokser frem, hvor man er alene med sig selv, sin Gud og den Natur, som han har skabt, og som ingen Mennesker har forkludret.

To vidt forskellige Egne har gjort et uudsletteligt Indtryk paa mig under Rejsen i Sibirien, og for deres Skyld vil jeg atter gense

dette mægtige, frie, stolte Land. Det er ikke Bjærgene — thi endskønt jeg i Altai har set herlige Bjærge, har jeg dog baade i Svejts, i Kavkasus og Japan set dem lige saa smukke. Ikke heller Floderne, thi hvor mægtige de sibiriske Floder end er, har jeg set dem lige saa imponerende andre Steder i Verden. Nej, de Egne, jeg aldrig vil glemme, og som betog mig som ingen anden Natur, jeg har set, er Steppen og Taigaen.

Sibirisk Fiskefangst.

Steppen fylder Vestsibirien som Taigaen fylder Østsibirien. Begges Natur er Alvor, deres inderste Væsen er den gribende Alvor, lokkende og dragende som et Menneske, hvis Ansigt aldrig smiler, og hvis Øjne er dybe som den dunkle Skov. Man *vil* ikke ind under deres Tryllemagt, og dog løsriver man sig ikke. Steppen og Taigaen er Alvor, men Steppen er tavs, Taigaen er talende.

Hele Vestsibirien fra de polare Tundraer til Kinas Grænse, fra Ural til de barabinske Sumpegne — et Fladerum 5—6 Gange saa stort som Tyskland — kan man i Grunden kalde en eneste sammenhængende Steppe, som fortsættes Syd paa helt ind over Turkestan og Transkaspien.

Mange Fejltagelser gør man sig skyldig i, naar man tænker sig Steppen. De fleste forestiller sig en fuldstændig flad, græsbevokset Slette, blomstersmykket om Foraaret, tør og kedelig om Sommeren og saa godt som ubeboelig om Vinteren.

Ganske vist er Steppen i Almindelighed flad eller svagt bølgeformet, men den kan hæve sig til ret betydelige Højder, som f. Eks. ved Semipalàtinsk, uden dog nogensinde at antage Karakter af Bjærgland. Jordbunden er heller ikke ens over hele det Terræn, man kalder Steppen, den skifter fra den frugtbareste Agerjord, som f. Eks. *den ishimske Steppe,* til fuldstændig ubeboelige Flyvesandsflader eller Saltørkener, hvor intet levende — det være sig Mennesker, Dyr eller Planter — kan trives. Og hvad Plantevæksten angaar, saa er Steppen ganske vist paa Hundred Tusinder af Kvadratverst bevokset med fint, kort Græs, men ikke ubetydelige Strækninger er bedækkede med Skov eller Birkekrat, og opdyrket Agerland breder sig videre og videre ud over den grønne, frugtbare Del af Steppen, alt efter som Nybyggerbølgen kommer rullende fra Rusland.

Kameler paa Steppen.

Men den Steppe, som gjorde det uudslettelige Indtryk paa mig, var ganske vist Græssteppen, den uendelige, bølgeformede Græsflade, der strækker sig Syd for Jærnbanen imellem Floderne Ishim og Irtysh.

Rid en Dag ud i Steppen, hvor Nybyggeren endnu ikke er naaet hen, og hvor du kun kan vente at møde omstrejfende Kirgisere med deres Faarehjorder — rid alene med din Hund, hvis du har en, ellers kun med din lille Steppehest, som du har købt for 50 Rubler. Men tag Kompasset i Lommen, thi her er hverken

Vej eller Sti i Steppen, kun det endeløse, flade, af kort Græs dækkede grønne Hav. Rid alene, thi da vil du bedst fornemme Steppens sande Karakter, den tavse Alvor. Din lille Kirgiserhest med de tungsindige Øjne i det store Hoved og den lange Hals paa den magre Krop træder blødt og lydløst paa det korte Græs. Jærnsko har aldrig tynget dens faste Hove. Du øjner intet levende. Det eneste, du ser, er en grøn Flade, som er uden Ende, og en blaa Kuppel derover. Du føler dig som paa Havet, alene i en Nøddeskal. Du bliver angst for din egen Lidenhed, du fylder i Steppen som en Synder i Helvede. Du bliver alvorlig og falder i Tanker som paa Havet. Og Havet taler dog, men Steppen tier. Ingen Fugle synger, ingen vilde Dyr brøler, Steppen selv siger ingen Ting. Stormer det, flyver Vinden uden Sus hen over Jorden — er det stille, kan to Mennesker raabe til hinanden, før de kan ses. Du føler din egen Lidenhed som aldrig før i dit Liv, og dog føler du dig som Hersker, som uindskrænket Herre over disse uendelige Vidder, og i overstrømmende Frihedsfølelse sætter du din Hest i Galop. Hvorhen? Ligegyldigt! Fremad eller til Siderne er uden Forskel, der er intet, der standser noget Sted, men heller intet Maal at ride efter, ikke efter andet end ens egen Næse, hvor skæv den saa er, ikke efter andet end for at prøve at finde levende Liv eller for at se, hvad der er paa den anden Side den Stribe der borte, som skiller den grønne Steppe og den blaa Kuppel derover. Din gode Hest, som

Kirgiserheste.

ikke er smuk, samler sine tørre, senede Ben og sætter af i Spring, den er hurtig som Vinden, let som Hinden og udholdende som en Maskine. Verst efter Verst galoperer den uden at trættes ud i den vide, vide Verden af grønt og blaat. Da skimter du langt, langt borte noget, som ligner kæmpemæssige Muldvarpeskud, og du drejer Hesten ned derimod. De halvrunde, jordbrune Gevækster vokser og vokser, og du opdager, at Muldvarpeskuddene er Kibitker i en Kirgiserlejr. Imellem Kibitkerne dukker Mennesker, Kameler, Heste og Faar frem. Ensomheden synes at have strakt sig over Dage og Uger, og du glæder dig over at møde levende Skabninger, ligesom den glæder sig, der opdager et Skib, efter at have drevet længe om paa Havet.

Steppen er et Hav, stivnet da det kom rullende i lange, bløde Dønninger. Steppen ejer Havets Tiltrækning.

Eller rid en Midsommerdag, hvis du kan taale en stikkende, svidende Sols Straaler ned over din evropæiske Hjærne og en ulidelig Tørke suge dine Porer ud. Rid ud paa din halvtreds-Rublers Hest, som til dette Brug er mere værd end dette Aars Derbyvinder, ud i *Saltsteppen*, som omgiver Søerne, der ligger Syd for Omsk, og du vil her i dette døde Landskab føle Stilheden, Tavsheden, Alvoren endnu stærkere slaa dig i Møde end fra Græssteppen. Saa langt Øjet naar kun en afsveden, gispende tør Jord, bærende spredte, støvgraa Artemisier, som nikker dødstrætte til hverandre, gulgraat Flyvesand eller udtørrede Sumpe, som har efterladt sig et hvidt Saltkrystallag, der ligger glinsende og gnitrende i Solen som Rimfrost over en Eng en Vintermorgen. Ikke det mindste summende Insekt forstyrrer Tavsheden. Intet levende kan opholde Livet i denne Saltgryde. Langt borte kan du maaske skimte en grøn Oase om en Ferskvandssø, men lige saa ofte ser du Sandsøjler vandre afsted i det fjærne, hvirvlet op af de Cykloner, som rejser sig pludselig i disse Egne.

Steppen er en Verden for sig selv. Kun om Foraaret, naar Solen efter Tøbrud kalder en Blomsterverden frem, smilende og levende, men hele den lange Vinter og den korte, hæftige Sommer tavs, alvorlig, uudgrundelig som Sfinksen i Ørkenen.

Ogsaa *Taigaens* Natur er alvorlig. Men Taigaen taler. Dens tusindaarige Cedre og Lærketræer suser højtidsfuldt, dens yppige

Blomster jubler, vilde Dyr brøler og brummer, piber og synger, og Myriader af Insekter spiller op paa fine Instrumenter.

Spørger man mig, hvor finder man da i Sibirien denne mærkelige Skov med dette mærkelige Navn, kan jeg ganske kort svare: fra Ob til Stillehavet, fra den 60. Breddegrad til Kinas Grænse. Selvfølgelig dækker uigennemtrængelig Urskov ikke hele denne uhyre Flade, men med faa Afbrydelser af opdyrket Agerland eller

Taigaen.

Sletteland, finder man Taigaen over denne Del af Sibirien, fortrinsvis paa begge Sider af Ob, i Egnen mellem Tomsk, Kusnezk og Marinsk, omkring Baikal og i Transbaikalien og Amurprovinsen. Verdens største Skovhav findes Nord for Baikal; det er her over 2000 Kilometer bredt.

Der er to Arter af Taiga, »den sorte« og »den hvide«; den første bestaar fortrinsvis af Naaletræer, af Fyr, Gran, Ceder og Lærk, den sidste fortrinsvis af Løvtræer, Birk og Esp, dog blandet stærkt med Naaletræer. Baade Plante- og Dyrelivet i Taigaen er højst ejendommeligt, rigt paa Former og meget stærkt udviklet, hvad de enkelte Arter angaar. Et Sidestykke til den sibiriske Taiga findes

endnu kun i britisk Nordamerika. I gamle Dage frembød her i Evropa de hercyniske Skove et lignende Naturbillede som nu de sibiriske, i hvilke den urskovlige Vegetation indtil vore Dage har bevaret sin oprindelige Karakter fuldstændig ubeskaaren og uberørt. Endnu længe efter at Russerne havde bemægtiget sig Sibirien, var hele Østsibirien bedækket med Urskov, men Skovbrande og Plyndring af Skovene har allerede forlængst berøvet Flodbredderne deres herlige Prydelse, og den russiske Regering bør træffe strænge Forholdsregler, hvis den — nu da Indvandringen ogsaa begynder at strække sig til Østsibirien — skal kunne bevare Taigaen. Skam og Skændsel over Sibiriakerne, om de — lige som Grækerne og Spanierne — ødelægger deres stolte, tusindaarige Skove! Som allerede tidligere omtalt hugger Folk, der samler Cedernødder, samvittighedsløst gamle Træer om for at faa fat i Koglerne, og Jægere og omstrejfende Flygtninge sætter Hundreder af Kvadratverst i Brand. Ofte har jeg fra min Floddamper set Skoven i Brand bagved et Par Mænd, som ikke syntes mere anfægtede af, at de ved deres Letsindighed og Ansvarsløshed forspildte Kapitaler og ødelagde Guds skønne Natur, end at der blev afrevet en Tændstik.

Afbrændt gammel Cederskov.

En afbrændt Skov er et sørgeligt Syn! Jeg elsker Naturen for meget til at se med Ligegyldighed derpaa. Det døde Træ, som staar der med sine nøgne, krogede, forkullede Grene, synes mig

en Martyr for Raahed og Ondskab. Som havde Skoven i sin Dødsstund bedt om Naade, strækker den Tusinder af sorte, forvredne Arme besværgende op imod Himlen.

Rundt om i Sibirien træffer man disse forkullede, medynkvækkende Kæmper.

Kun til Fods kan man komme frem i denne sibiriske Taiga, hvor den tusindaarige Ceder er det fejreste Træ i Skoven, hvor Bjørnen er Herre, hvor Fuglene lever i paradisisk Fred, og hvor de eneste Mennesker, som kommer, er flygtende Fanger eller halvvilde Jægere. Og raadeligt er det ikke at begive sig ene ind i Urskoven, hvis man ikke dumdristigt vil udsætte sig for at ende sit Liv i en Bjærgkløft, imellem et Par styrtede Træstammer, som Aftensmad for en Bjørn, eller Guderne maa vide hvordan. Selv til Fods og i veludrustede Ekspeditioner er det vanskeligt at trænge ind i Taigaen. Naar Skovens Kæmper nemlig er bleven saa gamle, at de har faaet Skæg, naar et graat Mos, som hægter sig fast til Cedrens og Lærkens Grene, har tæret saa længe paa Træet, at det er bleven skørt, lægger Kæmpen sig en Efteraarsdag, naar Stormen farer hylende igennem Skoven, eller en Vinterdag, naar Sneen tynger den gamle i Knæ, til Hvile paa det alentykke Mos ved dens Fod. Naboer og Frænder, Patriarker i den store Familie, graaskæggede og gamle, segner om ved Siden af eller lægger sig uærbødigt oven paa den ærværdige Kæmpes Mave, og endelig svøber ved Foraarets Komme grønt Mos og smaa, røde Blomster, Anemoner og Violer og Lillier, Bregner og paraplystore Skærmplanter sig som et Liglagen, skønnere end det har været at se i noget Gravkapel, om Taigaens faldne Storheder.

Men Moslaget er falsk som Hængedynd. Hvert Øjeblik plumper man til Halsen i Huller mellem Kæmpernes hensmuldrende Ben. Gennem Grenefletværk maa man hugge sig, over Stammer maa man entre, gennem rivende Strømme maa man vade, over Bjærgkløfter maa man klatre. Om Natten brummer Bjørnen omkring Lejrbaalet, og Vildsvinet og Ulven lusker om, hvor man kommer frem. Men ingen Møje synes den for stor, ingen Fare synes den for truende, som blot én Gang har kæmpet sig ind i Taigaens Tykninger. Thi Freden i denne Skov, Alvoren over disse Tusind Aar gamle Træer, Dyrelivet, som frit og paradisisk har

faaet Lov at udvikle sig her, Floraen, som er ny og overraskende*, og Stemningen, der hersker imellem de høje, mørke Stammer — alt dette gør den sibiriske Urskov dragende, lokkende, besnærende. Arkadiens gamle, berømte Skove, som de græske Digtere besang, maa have været som Taigaen. I Taigaen spiller ogsaa Pan paa sin Fløjte.

Det er ingen digterisk Frase, naar jeg taler om tusindaarige Kæmper. I de gennemsavede Stammer, som har maattet falde for Jærnbanen omkring Baikalsøen, har jeg talt 800 indtil 1000 Aarringe, og inde i Taigaen har jeg mange Steder fundet Stammer, som var mindst en halv Gang tykkere i Diameter. Jeg tror at turde sige, at der i den sibiriske Urskov endnu staar Træer, som har staaet der paa Kristi Tid.

I Taigaen som paa Steppen greb den samme Følelse mig — Følelsen af at være fuldkommen fri, uindskrænket Hersker. Man møder intet Menneske, som kan gøre én Rangen stridig, man har Følelsen af at kunne skalte og valte med Skoven, som man vil. Men hver Gang jeg gled ind i den Tanke, at denne højtidsfulde, alvorsfulde, altid syngende og talende Urskov var ingens og alles, at den lige saa gærne kunde være min som nogen andens, slog det mig, at der dog var én, som ejede hele Herligheden — Czaren.

— — — I Modsætning til Vestsibirien, der ikke ejer nogen større Tillokkelse for Jægeren ud over den Ekspedition til Ishavet, som jeg har omtalt i Kapitlet »Nord paa«, er Taigaen et Eldorado for den dristige Jæger, og hele den Del af Sibirien, som ligger Øst for Obfloden, ejer overhovedet alt, hvad selv den mest forvænte Jæger kan ønske sig af Dyre- og Fuglevildt.

Hvor rig Altailandet er paa Vildt, skal jeg skildre i Kapitlet »Sibiriens Svejts«, og Taigaens Fauna Vest for Baikal slutter sig nær hertil. Men ogsaa Nord paa, hvor Taigaen glider over i lavere Skov, er Vildtbestanden overordenlig rig navnlig paa Fugle. Et Par Eksempler illustrerer bedre end mange Ord, hvor enorm rig Fugleverdenen er.

I Narymdistriktet omkring Obflodens mellemste Løb, paa den 57. til 60. Breddegrad, anrettes der ved Efteraarstid et rent ud

* I det Herbarium, jeg har medbragt fra min Sibiriensrejse, findes der alene fra Taigaen flere Hundrede Planter, hvoriblandt en halv Snes, jeg ikke før har set omtalt.

barbarisk Masseslagteri af Ænder. Distriktet er fyldt med Skove og Søer, og kort forinden Borttrækket samler Ænderne sig i store Flokke, som i Tusmørket trækker fra den ene Sø til den anden. Heraf benytter Jægeren sig. Han hugger Lysninger i Skoven imellem to Søer og spænder Næt i disse Lysninger. Ænderne flyver i Nættene, Jægeren griber dem én for én, saa hurtigt han kan, bider Nakken over paa dem og kaster dem i en Bunke, og naar han om Morgenen gør Nattens Fangst op, kan han som Regel have 3—400 Ænder. Fangsten nedsaltes til Vinterbrug.

Sibirisk Jæger.

De sibiriske Musæer, hvoraf hver større By har sit, ejer i Reglen, trods iøvrigt mange Mangler, en righoldig Fuglesamling, som giver et godt Billede af Sibiriens uhyre Rigdom paa Svømme-, Vade- og Hønsefugle. Ligeledes kan man hos de Jægere og Præparanter, som har gjort sig det til et Speciale at fange og udstoppe sibiriske Fugle til Evropas Musæer, finde Fuglesamlinger, der giver et lille, men glimrende Indblik i, hvad dette Jagtland par excellence huser af fjedret Vildtbestand. Alene af Ænder og Gæs har jeg i én saadan Samling i Tjumen set nogle og tyve Arter.

Jeg har allerede gjort opmærksom paa det formaalstjenlige i at købe Vaaben og Ammunition i Sibirien. Et godt Jagtgevær er ganske vist dyrt i Sibirien, men man slipper for de mange Vanskeligheder, som er forbundet med at føre Vaaben ind i Rusland. En Büchsflint vil være det mest praktiske Jagtgevær, saafremt man ikke vil jage stort Vildt. En god Revolver af ikke for lille Kaliber

bør ingen savne paa en Rejse i Sibirien, hverken Jægeren eller Turisten.

Om den øvrige Udrustning er der kun at sige, at for enhver, som agter sig længere bort fra Alfarvej, d. v. s. fra Jærnbanen eller de større Floder, vil et let transportabelt Telt være værdifuldt. Teltet kan man altid have paa sin Tarantas. Et godt Fotografiapparat, som absolut ogsaa maa være indrettet til at anbringes paa Stativ, bør selvfølgelig ingen undvære. Plader og Films kan faas i alle større Byer. Fødemidler, passende for Ekspeditioner, navnlig aldeles fortræffelige Fiskekonserves, Biscuit, The etc. faas overalt.

Til Rejser uden for Jærnbanen benyttes følgende tre Befordringsmidler: Floddamper, Tarantas og Hest, og jeg skal her nærmere omtale hvert enkelt af disse.

Floddamperen er overalt i Sibirien af samme Type: en flad Hjulbaad, indrettet saavel til Passagerbefordring som til Bugsering af de store Lægtere. Kun meget faa er udelukkende Passagerdampere. Størrelsen varierer fra 20 indtil 250 indic. Hestekraft. Den langt overvejende Del er dog fra 60 til 100 Hestekr. Der er tre Passagerklasser, hvoraf 3die Klasse er den muntreste, 2den den uappetitligste og 1ste baade for dyr, for proper og for kedelig for Russere i Almindelighed. 1ste Plads er forrest i Skibet og bestaar af en Salon, en Spisesalon og Passagerkamre med 2—4 Pladser. Man maa selv medbringe Køjeklæder. 2den Plads er agter i Skibet, og 3die Plads optager hele Midtskibet. Her ligger eller sidder et Par Hundrede Passagerer i én stor Familieseng sammen med deres store og smaa Børn, med deres store eller smaa Sorger, deres Samovar og Cigaretter og alt det Marskandiserkram, som en Sibiriak fører med sig paa en Rejse. Oven over Kahytterne er der et Promenadedæk, hvor der — demokratisk som Russerne er i Bunden — ikke gøres Forskel paa Klasserne.

Billetpriserne er billige — i hvert Fald paa denne Side af Baikal. Eksempelvis skal jeg nævne, at en 1ste Klasses Billet Tobolsk—Omsk, en Rejse paa ca. 1200 Verst, som varer henved 4 Døgn, koster 8 Rubler (16 Kr.). Paa Amur er Taksterne derimod betydelig højere, og Betjeningen og Bekvemmelighederne ombord er til Gengæld saa slette som mulig. Køkkenet i de sibiriske Floddampere er ellers rigtig godt. Kan man endelig ikke

faa andet, kan man altid opdrive frisk Kaviar og Sterlet — hvilke Retter dog ikke er til at kimse af — og man opvartes af et »Menneske«, som optræder lige paa tværs af alle mulige andre Opvartere i Verden, nemlig i — Diplomatfrakke, det eneste Klædningsstykke, som hidtil har været helligt for tjenende Væseners Efterstræbelser.

Hvor velsignet hyggelig og behagelig afvekslende en Flodtur i Sibirien end er, vilde den dog blive trættende, saafremt Anløbningen af større og mindre Landsbyer og Dampernes Forsyning med Brænde ikke dannede velkomne Afbrydelser i Hjulenes evindelige Klap-Klap, i Loddemandens monotone Raab fra Forstavnen: »Sjest polovina!« — »Vossjem!« — »Pjat polovina!« osv. (»7½!« — »8!« — »5½!«) naar han med sin Stang maaler Vandstanden, og i det stadig glidende Billede af to Flodbredder med Græs eller Skov, stejle Skrænter eller flade Vidder og forskellige Folkeslag.

Kvinder sælger Fødemidler ved en Dampers Ankomst.

Naar Damperen ved skingrende Hyl har kaldt den halve By paa Benene, svinger den op mod Strømmen og lægger sig blidt og blødt til Hvile op imod en leret Flodbred eller en Møgdynge, dannet af Landsbyens Gødning, som styrtes i Floden, da man endnu ikke har lært i Sibirien, at Gødning er Penge, hvis den bliver kørt ud paa Marken i Stedet for i Floden.

Damperens Ankomst er en ikke mindre kærkommen Afbrydelse i den lille, graa Træbys aandsfortærende Hverdagsliv. Mændene i rød Bluse, Kvinderne i skingrende, blomstrede Sirtseskjoler og Børn med ikke ret meget paa, modtager Damperen. Sælgekoner

puffes og trænges for at komme i første Række ved Landgangsbroen og falbyde deres Varer: Fløde paa Flasker med Brændevinsetiketten endnu siddende paa, Kvas i spandevis, Æg og Brød, Fisk og Vildt, udmærkede Kniplinger og andre fine Kvindearbejder, som kan købes for næsten intet, Cedernødder og Blaabær og alt muligt andet lige op til — Mammuttænder og smaa Elfenbensgenstande udskaaret deraf.

Lige saa opmuntrende som Anløbningen af en By er det for Passagererne, at Damperen lægger til ved en Brændestation. Imedens Mandskabet i et Par Timer slæber Brænde ombord, kan man foretage en lille Tur ind i Skoven eller lægge sig paa Flodens mosbløde, blomsterstrøede Bred med Næsen lige op i det lysegrønne Tag paa Birkenes slanke, hvide Søjler. Det er et ubeskrivelig festligt og tiltalende Billede, der frembyder sig, naar Passagererne uden Standsforskel saaledes slaar sig ned en famille i Skovbrynet.

Regelmæssige Passagerdampere løber i Tidsrummet medio Maj—Oktober paa følgende Floder: paa *Irtysh* fra Tobolsk til Semipalàtinsk, paa *Ob* fra Tomsk til Biisk, paa *Jenissej* fra Jenissejsk til Landsbyen Sorokino, nogle Hundrede Verst Nord for Minussinsk (ved Højvande i Foraarstiden løber Damperne dog helt op til Minussinsk), paa *Amur* fra Stretensk til Khabarovsk og fra Khabarovsk til Mundingen. Endvidere løber Fragt- og Slæbedampere, som ogsaa medtager Passagerer, uregelmæssigt ad Irtysh—Ob, fra Tobolsk til Tomsk, og ad Flodsystemet Irtysh—Ob og Forbindelseskanalen imellem Ket og Kass fra Tjumen til Krasnojarsk. Uregelmæssigt løber der ogsaa Dampere paa Angara, Baikalsøen og Selenga, samt paa Amurs større Bifloder Seja og Sungari.

— — — Til Rejser inde i Landet benyttes den saakaldte *Tarantas*, en firehjulet Vogn, bestaaende af en af Vidier flettet, med Kalesche forsynet og paa fire lange, elastiske Stænger hvilende Kurv eller Kasse, stor nok til to Mand og Bagage. Til Kusken er der en lille Buk over Forhjulene, men der er ingen Agestol i Kareten; den rejsende tager uden videre Plads i Bunden af Vognen, som er fyldt med Halm. Desforuden bør man selv medbringe et Par Puder til at anbringe bag Ryggen for at afparere de værste Stød. Thi man farer ikke lempeligt i et sibirisk Køretøj.

En Fjedervogn vilde klappe sammen som en Chapeau-bas efter en Times Køretur paa det, man kalder Landeveje i Sibirien.

En sibirisk Landevej er nemlig — herfra dog undtagen nogle ganske faa virkelige Veje, f. Eks. den store Vej tværs igennem Sibirien og Vejen igennem Altaibjærgene — ikke andet end den Linie mellem to Byer, hvor flere Vogne har afsat tydelige Mærker i det bløde Muld, Hjulspor ved Hjulspor ofte i indtil en Versts Bredde. Efter Regnskyl er denne »Landevej« en tyk, bundløs Grød, hvori der er dejlig blødt, men alt andet end renligt at køre, og i tørt Vejr staar Hjulsporene som dybe Grøfter, hen over hvilke det stive Køretøj skrumpler, hugger og slingrer som et Skib i Søgang.

Tarantas.

Alt efter den rejsendes Formuesforhold kan der være spændt 2—6 Heste for Tarantasen. 3 Heste, det saakaldte Trojkaspand, er dog det almindeligste. Hver Hest betales med nogle faa Kopek pr. Verst. Hertil kommer Drikkepenge eller »Thepenge«, som det her kaldes, hver Gang man skifter Kusk.

Intet Hestepostvæsen i Verden er bedre ordnet end det russiske. Til de fjærneste Egne af det uhyre Rige i Asien kommer Posten pr. Hest og Vogn saa regelmæssig, som gik den pr. Jærnbane. Paa Poststationerne kan de rejsende faa Tag over Hovedet, og Postmesteren er forpligtet til at skaffe dem Heste til Viderebefordring. Om han imidlertid gør det, er en ganske anden Side af Sagen. Et almindeligt *Postpas*, som enhver rejsende bør løse for paakommende Tilfælde, ignorerer han nemlig fuldstændig. Den rejsende med et saadant Pas kan faa Heste, naar det en Gang

passer Hr. Postmesteren. Og det passer ham i Reglen ikke, før han bliver »smurt«. Selv et *Krone-Postpas*, der udstedes til Officerer, Embedsmænd og særlig begunstigede Privatpersoner, sætter ham ikke i hurtigere Aktivitet, hvis man ikke forstaar at »raabe«. Denne Kunst er imidlertid enhver Russer, som vil gøre sig respekteret, medfødt, og den fremmede har ikke været længe i Sibirien, før han har lært Russerne Kunsten af.

Det er utroligt, hvad man kan faa udrettet, naar man raaber op. Det er omtrent ligegyldigt, hvad man siger, naar man bare brøler højere end sin Modpart. Hvis man f. Eks. skraaler af sine Lungers fulde Kraft til en Postmester: »Tshto takoje*, Tæveunge! Se til, Du kommer afsted i den mest susende Fart efter Heste .... Tshto takoje! Du er vist ikke rigtig i Ryggen! Nægte mig, Baron von Skraalemikkel, Heste. Uhørt! Uhørt! Bort fra mine Øjnes Lys! I Løbet af en Time vil jeg have Heste, hvis Du ikke ..... osv.! Bjeregitjes!** — saa vokser der Heste frem af Jorden, som havde Aladdin budt Ringens Aand at dække Bord.

Mit Køretøj i Sydsibirien.

Foruden Postheste kan man forøvrigt ogsaa faa private Heste, og disse er af mange Grunde at foretrække, de er baade bedre og billigere end Posthestene, og man behøver ikke at vente paa dem. Kusken kender altid en »Ven«, hvor man kan skifte Heste.

Hestene er spændt for Tarantasen saaledes: en Stanghest under et højt, klokkebehængt Aag i Midten og en »løs« Hest paa hver Side. Stanghestens Gangart er Trav, Sidehestenes Galop.

Den sibiriske *Bondehest* eller *Posthest*, eller hvad man nu vil kalde dette udholdende, nøjsomme og brave Dyr, er langtfra nogen

* »Hvad vil det sige!« ** »Tag Dig i Agt!«

smuk Skabning; den er lille, mager, med stort Hoved og lang, tyndmanket Hals, tykmavet og med fremstaaende Hofteben. Hertil kommer, at den er usoigneret, og at den hele Sommeren igennem — hvilket bliver betragtet som Tegnet paa, at den er en ægte Steppehest — er overbroderet med Strimer af størknet Blod, som siver ud fra smaa Bristninger i Huden, foraarsaget af Tørken og Solen. Men løbe kan den, og det, en saadan Hest bliver budt, er næsten utroligt. Mine egne Heste har ofte løbet i brændende Sol eller styrtende Regn 40—50 Verst (7—8 danske Mil) i ustandselig Trav, hvorefter de — uden at faa saa meget som en Drik Vand eller en Mundfuld Hø — er bleven bundet ude i Gaarden 5—6 Timer. Først efter den Tid blev de fodrede med et tarveligt Foder. Og mange forskellige Mænd har fortalt mig, at den sibiriske Hest med Lethed kan tilbagelægge indtil 100 Verst daglig.

Sibirisk Kusk.

Det er ikke noget skønt Syn, naar et Køretøj af denne Art første Gang holder for ens Dør. Man hensættes ikke i Begejstringstilstand over at have Hals og Haandsret over denne Ekvipage, og man er mest oplagt til at opgive det hele; thi Hestene ser ud, som om de var købt i en billig Legetøjshandel eller at have en Sengehest til Fader og en Gedebuk til Moder, Vognen er tarveligere og umageligere end en Skraldevogn, og Kusken er et bluseklædt, skægget Individ, som indgyder lige det modsatte af Tillid. Man skal imidlertid meget snart komme til at erkende, at alle tre Dele danner en Enhed, som overgaar Alverdens andre Køretøjer med Hensyn til Paalidelighed, Hurtighed og

Udholdenhed, men ganske vist ogsaa med Hensyn til Umagelighed. En Tarantas er i Virkeligheden et Marterinstrument, indtil man lærer at sidde deri. Dette er nemlig en Kunst, som maa læres. Under mine første Ture var jeg — ganske vist efter en ret forceret Kørsel — saa mishandlet, at jeg i flere Dage derefter spyttede Blod, og for at faa det rette Billede af en Dags Tarantastur beder jeg mine Læsere forestille sig en Køretur paa 15—20 danske Mil hen over en tør, leret Pløjemark i en stiv, fjederløs Vogn og i et Tempo, som vilde faa en Hest paa Traverbanen til at blegne af Misundelse.

Den sibiriske *Kusk* er en herlig Karl. Man betragter ham snart som sin gode Ven. Fra Barnsben har han hængt paa en Buk, og støt, paalidelig, aldrig raadvild, altid munter, altid syngende, snakkende med sine Heste som en Mor med sine Børn, driver han sit Trespand frem i susende Fart over Floder, gennem Sumpe, over Stok og Sten og Forhindringer, som ingen anden kunde faa sine Heste til at tage.

Inden man begynder paa Turen, maa man gøre sig det saa mageligt som muligt i Kurven med et Par Puder bag Ryggen, en Kuffert under hver Arm og en under Knæerne, og selv med denne Afstivning tumles man under Kørslen om paa den respektstridigste Maade. Kun ved at holde stadig Øje med sin Ven paa Bukken, undgaar man at ryge ud af Vognen. Naar man nemlig ser Kusken stemme sin ene Arm imod Kuskesædet og lette sig halvt op, er det høje Tid at samle sine Lemmer ordenlig sammen og hægte Lever og Lunge og andre indvendige Dele forsvarlig fast. Thi i næste Sekund suser Vognen enten ned i et Hul, saa den knager i alle Sammenføjninger, eller den hopper en Alen fra Jorden, som skulde den lige som Profeten Elias' Ildvogn flyve til Himmels med det samme. Har man sat over en særlig slem Hurdle, skæver Kusken om til Kurven med et lille, lunt Glimt i de gode Øjne som for at se, om Passageren endnu er i den. Man kan ikke holde en Bog saa stille, at man kan læse et Ord, man kan ikke stoppe sin Pibe, langt mindre tænde den, man kan knap nok finde Munden. At man kan beundre Naturen under denne Heksedans, maa synes uforstaaeligt, og ganske ufatteligt maa det forekomme, at man kan sove. Ikke desto mindre lærte jeg dog — da jeg var bleven tilstrækkelig udaset — nok saa nydeligt at sove i min Tarantas.

Behagelige Afbrydelser i Kørslen danner Færgningen over Floderne og Skiftningen af Heste paa Semskistationerne.

De sibiriske *Færger* er højst primitive. De bestaar af to fladbundede Pramme, forbundne og overdækkede med en Platform, paa hvilken Vognene kører ud. Færgerne drives enten af Strømmen alene, idet de fortøjes paa skraa op imod Strømmen i en lang Line, som kan svinge omkring et Anker, udlagt midt i Floden, eller de fortøjes ved en kort Line og et lille Hjul til et over Floden udspændt Tov, hen ad hvilket Hjulet kan trille, naar Færgen lægges skraat i Strømmen. Den almindeligste Færge over større Floder drives dog frem ved Hjul, som trækkes af fire ulyk-

Færge, som svinger om et Anker.

kelige, hestelignende Skabninger, der piskes rundt i en Hestegang af et Par Bødler, der hyler og fløjter og udstøder Eder for tyve Mand.

Der er ingen Situation, hvor Mennesker brøler saa højt og skændes saa drabeligt som ved et Færgested. Men kun den, der ved, hvilket Forraad af grufulde Forbandelser og haarrejsende Skældsord en Sibiriak raader over, kan danne sig et Begreb om Spektaklet ved et sibirisk Færgested, naar et halvt Hundrede Kuske slaas om at komme ud paa en Færge, som har Plads til højst tyve Vogne.

Saa meget desto fredeligere, om end langt fra mindre interessant, er Livet paa Semskistationerne.

En *Semskistation* er et Sted i en Landsby, hvor der altid skal staa et eller to Værelser rede til at modtage rejsende Embedsmænd. Privatpersoner kan tage ind paa disse Stationer, men kommer der en brøsig Embedsmand — og det hænder i Sibirien — bliver den

private kastet ud af sin Seng. En Uniform i Sibirien er nemlig almægtig, og alle Embedsmænd er uniformerede. Det er forbløffende at se den Virkning, en Uniform udøver paa en menig Mand. Der er to Klasser Mennesker i Sibirien, de uniformerede og dem, som ingen Uniform har. Uniformerne kan gøre alt, hvad de lyster, de andre skal finde sig i alt, hvad Uniformerne vil. Først Uniformerne, saa Uniformerne en halv Snes Gange endnu og saa »de andre«.

Hjulfærge med Hestegang.

Værtsfolkene paa Semskistationerne er i Reglen de prægtigste Mennesker under Solen. Naar man om Aftenen efter en lang Dags Rumletur i Tarantas naar til Stationen for at unde sig nogle Timers — for saa vidt Utøj tillader det — rolig Søvn, falder man i Almindelighed i Armene paa en tyk, gammel Bondekone og hendes patriarkskæggede Mand, som aldrig ved, hvor godt de vil gøre det for en. Den dampende Samovar kommer paa Bordet, og Konen faar travlt med at røre Melkager sammen i Potten, som trækkes frem fra Spisekamret under Sengen, og bage dem i Asken paa Ovnen. Theglassene er uigennemsigtige af Snese af andre Munde og Fingre, som har benyttet dem, og Pandekagerne smager som muggen Klister. Men naar man har tilegnet sig den Grad af Urenlighedssans, som forliger én med alt, hvad der kan blive budt af Uappetitlighed i Sibirien, hugger man ind paa Varerne omkap med Kusken. Og det er paa en saadan Tur, at man opdager, hvad The, denne varmende, opstrammende, specifik russiske Drik, dog er for en herlig Stimulans for en rejsende.

Rejselivet uden for Jærnbanen er — trods Mangler og Besværligheder, eller maaske netop paa Grund heraf — saare tiltrækkende for den søgende, den dristige Jæger og Turist.

Semskistation.

De aller gladeste Minder knytter sig for mig dog til mine Tarantasture. Der er over denne halsbrækkende Faren hen over Stepper og Bjærge den Vildskab, som man forgæves søger i det mondæne europæiske Turistliv.

Og den befriende Følelse, som griber én, naar man en tidlig, dugfrisk Sommermorgen ruller ud i den vide Verden med sit eget Køretøj, sine egne rapfodede Heste og sin egen muntre Kusk, er næppe til at beskrive. Man maa føle dette selv. Hvor kan man tale med den blinde om Farverne og med den døve om Musik!

Semskiværtsfolk.

Blot Lyden, som omgiver en Tarantas, stemmer Sindet friskt og muntert. Hestenes Prusten, Klokkernes lystige Klingren og den ejendommelige Kombination af lange melodiske Hyl, smaa stakkerede Fløjt og venlig Tiltale, hvormed Kusken driver sine Heste frem, falder sammen til den festligste Musik.

Endnu lyder for mine Øren som et Refræn, jeg aldrig vil glemme, min

Ven Kuskens: »A—a—a! Ojé—ojééé! — — Pfyi! Pfyi! — Rap dig lille sorte min! — — A—a—a—a! — — — Lille Due, Høet dufter i Stalden derborte! Lugter du det? — — — Hej! Hopsa! — Skik dig, brune! Kæresten din slog op med dig, hvis hun saa dig lunte saadan af! — — — Pfyi! Pfyi! — — A—a! — Ojééé . . . . . . !«

Udrustet til Langfart.

»DET NY AMERIKAS« INDIANERE.

Hvem er den Rytter, som kommer derude i rasende Firspring over Steppen?

Hest og Rytter ser ud som én Skabning, som en Kimære, der flyver hen over Jorden med en lang Støvhale, der hales ud i det uendelige, efter sig. Som en Sky, der kommer trækkende over Himlen, vokser han Sekund for Sekund. Nu ser man ham tydelig staaende i Bøjlerne, højt over den lille Hests høje Sadel, hans flagrende Kofte, hans lange Læderstøvler, der er klemt fast ind til Hesten; og man ser hans tyndskæggede Mongolansigt under et uhyre, sydvestlignende, pelskantet Hovedtøj, som dækker hele Hovedet, fra Ørene til langt ned ad Nakken. Han er ikke nogen smuk Rytter, men han er som skabt til at hænge paa en Hesteryg, selv om det skulde være med Hovedet nedad, han er dristig, der lyser Vildskab ud af hele Skikkelsen, og han flyver hen over Steppen som en Svale i Luften. Man følger ham med Øjnene, som man følger en enlig Rovfugl under Skyerne, indtil han forsvinder langt ude i den afsvedne, tørre Steppe paa samme Maade, han kom, som et Syn paa Havet, som et »Fata morgana« i Ørkenen, som noget man ikke rigtig kan forstaa hører Virkeligheden til.

— — — Man skal se Kirgiseren paa Steppen helst langt fra fast beboede Steder, lige som man skal se en Beduin i Ørkenen og ikke uden for en Ølknejpe i Cairo. Steppen — d. v. s. det mægtige Terræn, som ligger Syd for Jærnbanen, Nord for Turkestan og imellem Tobol og Irtysh — er Kirgiserens, den rigtige, fribaarne, nomadiserende Steppesøns Hjemstavn, her er han sig selv, her er han Herre, her, hvor hans Vugge har hængt ved hans Moders Sadelknap, og hans Græstørvgravhøj en Gang skal ligge, her trives han, omgivet af sine fortræffelige Heste, sine melankolske

Kameler, sine Fedthalefaar og sine smaa buttede Kvinder. I Omegnen af Byerne, og navnlig i Egnen om Kirgisersteppens Hovedbyer ved Jærnbanen, Omsk og Petropovlosk, er Kirgiseren kun en Afglans af en ægte Steppesøn, et forfaldende, ynkeligt Medlem af et Folkeslag, som gaar sin Undergang i Møde.

Russernes ejendommelige Assimilationsevne har jeg allerede et Par Gange berørt. De Urfolk, Russerne kommer i Berøring med, mister forbavsende hurtig deres Særegenheder, de opsuges i det ny fremtrængende Folk og optager — maaske netop fordi Russerne ikke *paatvinger* dem deres Kultur — hurtig russisk Religion, russisk Klædedragt, russisk Levevis etc. — med et Ord, de russificeres. Kirgiserne maaske hurtigere end de andre asiatiske Folkeslag, og Grunden hertil er vel dels den, at — naar Tatarerne undtages — Kirgiserne er i den mest direkte Berøring med Russerne i Sibirien, dels ogsaa, at der i Kirgiserens Karakter er ringere Modstandskraft, og endelig men ikke mindst, at en meget stor Del af Steppens Børn er saa ugudelig fattige, at de foretrækker at leve som faste Agerbrugere frem for at dø af Sult som fri Nomader.

Kirgisergrave paa Steppen.

Alt efter som de russiske Nybyggere trænger frem fra Nord og omdanner Kirgisersteppens Græsflader til Agerland, fortrænges Kirgiserne lidt efter lidt som Indianerne paa Prærierne. Eller Kirgiserne tvinges til at blive Agerdyrkere som Russerne, fordi

Betingelserne for at leve som Nomade selvfølgelig bliver ugunstigere efter som Russerne tager de bedste og frugtbareste Egne af Steppen ind til Opdyrkning og lader Kirgiserne beholde Saltstepperne og de sydlige, græsfattige Egne.

Men Kirgiseren egner sig lige saa lidt som Kalmukken, Buræten og Indianeren til at være Agerdyrker. Nomadeblodet flyder

Kirgiserfyrster.

i hans Aarer, og det er et Brud med hans Natur at opgive selv den usleste Tilværelse som Nomade for en tilsyneladende sorgfri Tilværelse som Agerdyrker. Kirgiseren er fribaaren, han elsker Nomadelivet, og i umiddelbar Følelse af, at det var Opgivelsen af det, det gjaldt, kæmpede han længe en rasende Kamp imod det fremtrængende Russerrige. Først et Par Aarhundreder efter at Jermak havde slaaet Tatarerne, og Vestsibiriens andre Folkeslag havde underkastet sig, faldt ogsaa Kirgiserhorderne tilføje. Men endnu langt ind i 18-Aarhundredet var der dog stadig Uro paa Kirgisersteppen.

Saa længe det kun var Kosakker, som bosatte sig paa Steppen, skete der dog ikke nogen synderlig Forandring i Kirgisernes fri Nomadeliv, og i kolonisatorisk Henseende var Kosakkernes Komme endog kun til Skade for Russerriget, thi hæve Kulturniveauet kan Kosakkerne ikke, de kan lære den Befolkning, de kommer i Berøring med, at drikke, spille Kort og andre Laster, men meget sjældent Dyder.

Hoppen malkes.

Saa meget hurtigere er imidlertid Forvandlingen af Kirgiseren fra Nomade til Agerdyrker foregaaet i de sidste 20 Aar, efter at russiske Bønder har nedsat sig som Nybyggere paa Steppen. Endnu lever dog selvfølgelig den ganske overvejende Del af Kirgiserne som Nomader. Men de gamle, adelbaarne Slægter med Ahner, der er lige saa talrige som Faarene i deres Hjord, med de fornemme Kibitker, de mange Koner og Penge paa Kistebunden, de har trukket sig længere Syd paa, og kun her kan man finde den fri Nomade i ubesmittet Naturtilstand.

Disse Nomade-Patriarkers Rigdom er deres Kvæghjorder — deres Stolthed er deres Kibitker. Hans Dyr giver ham alt, hvad han behøver til sig og sin Families Beklædning og Ernæring. Kød faar han af sine Heste og Faar, Mælk, hvoraf han tilbereder *Kumys, Airan* og *Kurt**, faar han henholdsvis af sine Hopper, Køer og Geder, Klæder og Filttæpper til Kibitken forfærdiger han af Gede-, Faare- eller Kameluld, forskelligt Bohave og Hus-

Kamelkøretøj.

holdningsredskaber laver han af tørrede Heste- og Oksehuder, og Brændsel faar han af tørret Ko- og Hestegødning. Hertil kommer, at han i sin prægtige Hest har et Befordringsmiddel, som overgaar alle andre paa Steppen, og at Kamelen er et fortræffeligt Lastdyr, som i Nødsfald ogsaa kan benyttes som Træk- og Ridedyr.

* *Kumys* og *Airan* er spiritusholdige Drikke, tilberedt henholdsvis af Hoppe- og Komælk, der er bragt til Gæring og destilleret. Nydt iskold er navnlig Kumys velsmagende og forfriskende; den er tillige styrkende og sund for Folk med Mave- og Brystsygdomme. Kirgiserne forhandler Kumys i alle større Byer, og flere Steder i Vestsibirien findes rene Kumyskuranstalter. *Kurt* er en Slags Ost, tilberedt af Gedemælk.

Kirgiserhesten er uanselig, men det er ogsaa dens eneste Fejl. Den er et Mellemled imellem den lille kluntede mongolske Kleppert og den turkmenske Fuldblodshest, lille, knap 1,58 Meter høj, med kort Ryg, stort, langt og udtryksfuldt Hoved, smaa oprettstaaende Øren, buet Snude og vidt opspilede Næsebor, ludende Hals, mægtig udviklet Brystkasse, bredt, stærkt Kryds og tørre, senestærke Ben med flad, haard Hov. Kirgiserhesten er hurtig og næsten utrættelig, haardfør som ingen anden Hest og nøjsom som en Kamel i Ørkenen.

Kirgiseren byder sin Hest, hvad ingen anden Rytter vilde eller kunde byde sit Dyr. Han tilbagelægger paa sin Hest 100—150 Verst (20—25 danske Mil) med kun korte Hvil og uden Foder i 10—12 Timer, og Hestesportsmænd i Omsk har fortalt mig, at Kirgiserheste ved Væddeløb kan tilbagelægge 20 Verst i en halv Time.

Som Følge af disse enestaaende, fortræffelige Egenskaber benyttes Kirgiserhesten da ogsaa af de fleste russiske Kosakregimenter, og nu, da Jærnbanen hurtig kan befordre hele Ladninger af disse Heste ikke blot til evropæisk Rusland men ogsaa til de evropæiske Markeder, er der næppe Tvivl om, at denne Hest Tid efter anden vil finde god Afsætning.

Saavel Sommer som Vinter holdes Hestene i løse Flokke (»*Tabuner*«), de løber frit omkring — for saa vidt man kan kalde en højst komisk Humpen afsted med sammenkoblede Forben for Løb — og maa selv sørge for Føden, enten saa Sol og Tørke har afsvedet Steppen, saa den er bar som en skoldet Gris, eller Vinteren har begravet hver grøn Spire under et 3 Fods Snelag. Om Sommeren plages de stakkels Dyr af Fluer, Støv og Blodbylder, som springer og efterlader Blodstrimer, der kan dække Dyret saa tæt, at det ser ud, som var det dyppet i Blod og derefter stillet til Tørring i Solen. Om Vinteren lider Dyret endnu mere af Sne, Kulde og Sult, og under de frygtelige Snestorme, de saakaldte *Buraner*, som endog skal kunne blinde og dræbe Mennesker lige uden for deres Huse, gaar Tusinder af Kirgiserheste til Grunde, og en velhavende Kirgiser kan en Nats Buran gøre til en fattig Mand. *Humboldt* fortæller, at en eneste Buran i 1827 paa Saratovasteppen gjorde det af med 10,500 Kameler, 280,000 Heste, 13,000 Stkr. Hornkvæg og 1,000,000 Faar.

Kirgiseren er ingen smuk Rytter — i Sammenligning med Tsherkesseren, der sidder til Hest som en ung Gud, er han endog nærmest styg. Men han er en beundringsværdig dristig Rytter, og de unge Kirgiserpiger giver ham ikke meget efter i Ridefærdighed. Der er æventyrlig Glans og Vildskab over Kirgiserens Ridt, endskønt der i hans Karakter i andre Henseender uden Tvivl er mere Fejghed end Mod. At se ham springe paa Ryggen af en

Kirgiserhyrde.

af de halvvilde Heste, at se den rasende Kamp, som opstaar imellem Mennesket og Dyret, og tilsidst se ham jage ud i Steppen som en Rovfugl over en Hare, er et Syn, man aldrig glemmer.

Jeg har ikke selv set det, men det er meddelt mig af fuldt troværdige Mænd, som har levet blandt Steppens Befolkning, at Kirgiseren kun sjældent jager Ulven med Skydevaaben, men at han jager den til Døde paa sin Hest. Med sit Blik, der er som Falkens, finder han et Ulvespor i Steppen og kun bevæbnet med en Stok gaar han derefter paa Jagt efter det forhadte Dyr. Med vilde Hyl, som kalder hans Kammerater og Jagtfæller til, sætter

han afsted efter Sporet. Finder han Ulven, begynder det mærkelige Kapløb, som ender med, at Ulven efter en Løbetur paa 10—15 Verst paa Hundefaçon kaster sig ned, med aabent Gab og hængende Tunge afventende sin Skæbne. Et Slag med Stokken over Snuden eller i Hovedet er tilstrækkelig til at dræbe Ulven, og sejrsstolt galoperer Kirgiseren tilbage til sine Kammerater med Byttet slæbende efter sig som Jagttrofæ.

— — — Jeg saa en Gang i Tivoli noget, som kaldtes en Kirgiserkaravane. Herre Gud for Ynkelighed! Jeg hader »Karavaner« af et oprigtigt Hjærte. De forkludrer alles Begreber, først og fremmest Publikums og dernæst »Karavane medlemmernes. Hvilke Begreber om danske Kvinder tror man f. Eks. de repektive Beduinere, Kinesere og Kirgisere og lignende bedaarende Mandfolk er rejst hjem med efter en Sommers Ophold i Kjøbenhavn. Og hvilket Begreb om den sibiriske Steppes fribaarne Søn har Kjøbenhavnerne dog modtaget af Karavanen i Tivoli. Hvis den Lazzaron, som galoperede rundt for et undrende Tivolipublikum paa en bovlam, russisk Steppehest, er bleven taget for en Kirgiser, saa Vorherre bevare mig for de Begreber, der hersker her angaaende det ny Amerikas Indianere. Og jeg beder alle gode Magter hjælpe mig til at holde det glade Vanvid borte fra Tivolidirektionen og fra alle mulige andre Direktioner, som har Lyst til at vise »Karavaner« frem.

Man kan ikke rive en Kirgiser ud af Steppen og sætte ham ind i Tivoli. Man kan ikke en Gang gøre ham fra Nomade til Agerdyrker ude paa hans egen Steppe, uden at hans Karakter og Natur forandres. Knæk Vingerne paa en Jagtfalk og lad den sidde og æde Mus i et Markedstelt, og fortæl saa, at det er et naturtro Billede af denne stolte Fugls Liv. De naiveste vil ikke lade sig binde det paa Ærmet. Men »Kirgiserne« i Tivoli tager man for gode Varer.

Nej, man skal se Kirgiseren ude paa Steppen, helst om Sommeren i hans Kibitke, omgivet af sin Hjord. Der er han sig selv. Hans Stolthed er Kibitken eller Kibitkerne, thi baade Antallet og Udstyrelsen af disse mærkelige, Muldvarpeskud lignende Boliger spiller med i Bedømmelsen af en Kirgisers Formuesomstændigheder. Efter den lange, strænge Vinters Dvale i det faste, tilrøgede

Blokhus i den lune Floddal, hvortil han trak sig tilbage ved den første Sne, vaagner Kirgiseren og hans Dyr til nyt Liv ved Foraarets Komme. Hans Dyr, som er udhungrede og vaklende paa Benene, faar ny Kræfter af det friske, saftige Græs, hans Heste vrinsker og parrer sig i overstrømmende Livslyst, hans Hornkvæg brøler og leger som Harer i en Plovfure, og hans uoverskuelige Faareflokke æder sig fede og tykhalede. De smaa buttede Kvinder med de smukke Øjne og Tænder rejser Kibitkerne ved den saftigste Græsgang, og Sommerens fri Nomadeliv, som man kunde misunde Kirgiseren, begynder.

Kibitke. Foran Kibitken en Falkejæger.

Kibitken er cirkelrund, 5—6 Meter i Diameter, den er dannet af Tremmeværk, der kan klappes sammen som en Saks, og beklædt med tykke Filtplader. Det kuplede Tag ligner et Vognhjul med utallige Eger, som udgaar fra en Ring i Midten, hvilken er ca. 3 Meter over Jorden. Ogsaa Taget er beklædt med Filtplader, som bindes fast til Træværket med Baand indvendig og med Tove udvendig. En almindelig, lav Trædør, som er anbragt i det Verdenshjørne, der vender imod Mekka, fører ind til Kibitken.

Prisen for en »raa« Kibitke er kun 40—100 Rubler, og da selv en saadan Kibitke er en udmærket Sommerbolig, og da 100 Rubler just ikke kan siges at være meget for en hel transportabel Villa, har jeg ofte set Russere og fremmede ligge paa Landet i Kirgiserkibitker. En velhavende Kirgisers fuldt udstyrede

Kibitke, som indvendig er prydet med kostbare Tæpper og Hynder, vurderes imidlertid ofte til 3—4 Gange ovennævnte Pris. Paa vort etnografiske Musæum findes der forøvrigt en Kibitke, som Premierløjtnant *Olufsen* har medbragt fra en af sine Rejser i Centralasien.

Kirgiserkvinderne forfærdiger selv hele Kibitken. Tove fletter de af Hestehaar, Baand af Kameluld, Tæpper væver de af Gede- og Faareuld, og det vigtigste af det hele, Filten, forfærdiger de af Faareuld.

Det indre af en Kibitke.

Der er Fest i Kirgiserlejren, naar en af Kibitkerne skal have lavet ny Tæpper. Det er gammel Skik, at alle Lejrens Kvinder deltager i Arbejdet, og som et kirgisisk Ordsprog siger: »Alte Kun asch bolsan ata Kàdende umutna,« hvilke Ord betyder: »Hellere sulte i seks Dage end svigte Fædrenes Skikke!« overholdes Skikken ubrødeligt. Paa den fastsatte Dag samles Lejrens Kvinder i den Kibitke, hvor Arbejdet skal foregaa. Først begynder Kvinderne med Stokke at bearbejde Ulden, som er bredt ud paa tørrede Oksehuder, hvorefter den saaledes valkede Uld dyppes i koghedt Vand og omhyggelig bredes ud i et jævnt Lag mellem to Maatter. Maatterne og Ulden rulles sammen til en mægtig Pølse, ombindes med Snore, og nu begynder der et Skuespil, som i Munterhed og Glæde ikke overgaas af Vinhøstens aller lystigste Perioder. Den drabelige Rullepølse befæstes saaledes imellem to Tove, at den frit kan trille rundt, Kvinderne spænder sig for Rullen, nogle løber bagefter og skyder paa med Fødderne,

og saa gaar det i fuld Fart ind imellem Kibitkerne, hvor Høns og Gæs og Hunde og Børn flygter forskrækkede, og hvor Mændene staar og ser til, ivrigt opmuntrende Kvinderne til at hænge i, og fra Lejren trilles videre, helt ud i Steppen, hvor den leende og fjasende Kvindeskare med deres flagrende hvide Hovedklæder og den trillende Rulle imellem sig ligner en Flok Maager, som slaas om et Stykke Brød.

Idyl paa Steppen.

Naar Ulden har været trillet en lille Mils Vej, kommer Kvinderne atter tilbage til Kibitken og pakker den ud. Den er da bleven til en fast, flad Kage, som for at opnaa den fornødne Tæthed endnu flere Dage i Træk under stadig Fugtning bearbejdes med Albuerne. Endelig lægges Filtpladen til Tørring uden for Kibitken.

Kibitken er Midtpunktet for hele Kirgiserens Liv, her fødes han, her vokser han op, og her nyder han sin huslige Lykke i Form af en eller flere (dog sjælden flere) Koner, som hurtig ældes og kommer til at ligne Pulverhekse, og talrige Børn, som er yndige at skue, naar de ikke er alt for skrækkelig snavsede. Kibitkens graa Filtvægge er Grænserne for hans Viden, hans Verdensan-

skuelse og hans Higen og Tragten. Naar han lukker sin Dør op, kan han se sin Hjord, sine Heste og sine Kameler, og naar han som en erklæret, om end langtfra stærkttroende Muhamedaner Morgen og Aften forretter sin Andagt, kan han gennem Døren stirre ud i den Retning, hvor han ved, Mekka skal ligge. Kibitken omslutter alle de Glæder og Lidelser, som Steppelivet giver, og Kirgiserens Ophold i hans snævre, mørke, tilrøgede Vinterhus, som han har liggende i en Floddal, ved Foden af et Bjærg eller i Udkanten af en Skov, er for ham en bedrøvelig Nødvendighed, og han lægger sig kun her i Hi, fordi Steppen om Vinteren er saa godt som ubeboelig.

Kirgiseren er gæstfri og godmodig, en Mand, som man kommer til at holde af. Hans Ansigt er udpræget mongolsk, med bred Næse, fremspringende Kindben, skraatstillede Øjne, af gullig Hudfarve og omgivet af et langt, sort, stridt Haar. Dragten, som er omtrent ens for begge Køn, bestaar af en lille Tatarhue eller det før omtalte sydvestlignende Hovedtøj, Benklæder, Jakke, lang Kofte og lange Støvler. Den sorteste Overtro florerer imellem Steppens Beboere, og Schamanerne, der har en enorm Indflydelse som hos næsten alle Sibiriens Urfolk, befordrer selvfølgelig denne vilde Tro paa Aander og Troldtøj og alle mulige overnaturlige Kræfter i Naturen.

Selve Steppen er Schamanernes bedste Forbundsfælle. Jeg har allerede i forrige Kapitel sammenlignet Steppen med Havet, og ligesom Havet vækker ogsaa Steppen Tanker, sætter Fantasien i Bevægelse og paavirker Sindet, saa det bliver let modtageligt for sære Ideer. Naar Kirgiseren rider alene derude i den endeløse flade Steppe, i den altbeherskende Tavshed, da skal der saa ubetydelig lidt til at vække hans Fantasi. Naar Solen ved Nedgang sætter Himlen og Jorden i Brand, og Naturens gyldne Luer lidt efter lidt gaar over i sølvhvidt, koldt Maaneskær, da er det for ham uforstaaelige, ubegribelige Kræfter i Aanders Skikkelse, som frembringer denne vidunderlige Forvandling. Og naar Tordnen kommer op over Steppen, og Kirgiseren og hans Hest er et Atom imellem Himlen og Jorden, der lukker ham inde som i en sydende, buldrende, ildspyende Kæmpegryde, saa er ogsaa det Troldtøj, som spiller op for at tilintetgøre ham. Ja, selv i et Fotografi-

apparat sidder der en Djævel, som han — og da navnlig hans Kvinder — rædselsslagen flygter for.

Mangfoldige er de pudsige Tilfælde, som jeg erindrer fra mine Forsøg paa at fotografere Kirgisere. Ude i Steppen stak Kvinder og Børn af, det bedste de kunde, ind i Kibitken, hvorfra de forsigtig holdt Udkig med, hvad jeg foretog mig. I Nærheden af Byerne, hvor andre Fotografer havde været før jeg, stillede de sig endog ofte beredvillig i Attitude, naar jeg kom med mit Kamera, dog først efter at Kvinderne og selv de smaa Piger havde vendt op og ned paa deres Kufferter for at finde frem det bedste og mest spraglede Stads til at iføre sig forinden »Operationen«. Kvinder er ens over hele Verden. Ofte hændte det, at en af Gruppen, lige som jeg trykkede løs, kom i Tanke om et Silkeklæde, en Sølvmønt el. lign., som hun sprang afsted for at tage paa. Rent vilde af Henrykkelse var de, naar jeg lod dem kigge i min »Søger«, og de heri saa Familien og Kibitken og hele Faareflokken som en levende Myretue.

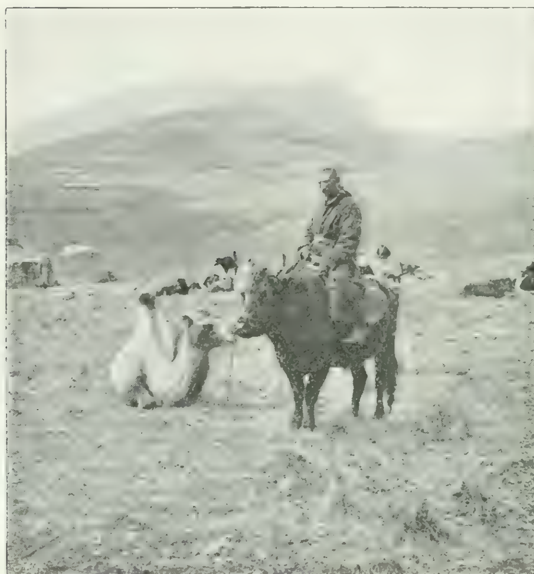
Sine Dyr omfatter Kirgiseren med den mest levende Interesse, som næppe udspringer af Medfølelse med de umælende, men sikkert udelukkende af Følelse for sin egen Pengepung. Naar Kirgisere mødes, er deres første Ord ikke en Forespørgsel til deres gensidige Befindende eller til Kone og Børn, men et: »Hvordan har Hjorden det?« Denne Udtalelse er dog kun et Sidestykke til det ikke ualmindelige: »Naa, hvordan gaar Forretningen?« for hvilket ogsaa blandt vore hjemlige Handelsfolk en Forespørgsel til Kone og Børn ganske stilles i Skygge.

Kirgiserens Hovedrigdom er hans *Faar*. Hornkvæget og Gederne er i Sammenligning hermed kun af underordnet Betydning. For Steppens Dyrebestand er der opgivet mig følgende Tal, for hvilke jeg dog ikke tør svare: 4 Mill. Faar, 1½ Mill. Heste, 1 Mill. Stkr. Hornkvæg, 200,000 Kameler og 130,000 Geder. Faaret er det saakaldte Fedtfaar, et Overgangsled mellem Tatarfaaret og Fedthalefaaret. Ulden er grov, og hvert Faar kan to Gange aarlig give 2—4 Pd. Uld. Nord paa er Faaret lille, og jo længere man kommer Syd paa, jo større bliver Dyret og jo bedre Ulden.

Produkterne, som Kirgiseren udvinder af sin Hjord, Kød, Tarme, Huder, Uld og Hestehaar, afsætter han paa de saakaldte »*Jahr-*

markter, hvoraf der afholdes ikke mindre end 70 i Steppeterritoriet. Alt i alt er Omsætningen paa disse 70 Markeder henimod 30 Mill. Kr. Paa de tre største — i Akmolinsk, ved Kosakstanizaen Atbassar og i Kujardy ved Landevejen Karkaralin—Povlodar — omsættes der Produkter for ikke mindre end 7—8 Mill. Kr. hvert Sted.

Naar Kirgiseren hengiver sig til Jagt, er det fordi den er ham en munter Adspredelse i hans ensformige Steppeliv, og fordi den Maade, hvorpaa han driver Jagt, tiltaler hans vilde, fribaarne Natur. Han bruger sjælden Skydevaaben. Ulven rider han ihjæl, Ræven og Haren jager han med Jagtfalk, Fuglejagt driver han med Næt, Fælder og Snarer, og kun over for Grævlinger, Maarer og Murmeldyr griber han til Geværet. Kirgiseren er ikke Jæger ex professo som Ostjaken, Samojeden, Buræten og Kalmukken i Altaibjærgene, han driver Jagt som Sport, hvilket ogsaa kan ses deraf, at der fra hele Steppen kun leveres til det aarlige Pelsmarked i Akmolinsk: ca. 200,000 Hareskind, 150,000 Murmeldyr-, 15,000 Maar- og 10,000 Grævlingeskind samt 4000 Ulve- og 2500 Rævebælge.

Kirgiserhyrde.

— — —

Hvem er den Rytter, der kommer dernede i Gaden som Ynkelighedens og Bedrøvelighedens Billede? Den lille Hest er saa mager, at det knager i Knoglerne, den hænger med Hovedet som

en Steppeblomst i Juli, og Blodstrimer risler sagte ned igennem de dybe Rendestene mellem Ribbenene. Øjnene er halvt lukkede og Ørene dasker viljeløse som paa en Gris. I den høje, pjaltede Saddel sidder Rytteren klemt ned med Knæene i Højde med Hestens ludende Hals og med Sløvhed i sit magre Mongolfjæs under »Sydvesten«.

Er dette ynkelige, fattige Individ og denne forhutlede, bovlamme Hest af samme Race som de ganske vist ikke heller smukke men dog stolte og fribaarne Skabninger, jeg saa derude i Steppen? Jeg vægrer mig ved at tro det, indtil Parret gør Holdt paa Markedspladsen mellem alt det Skrammel, som de synes at være en Del af. Jeg undersøger dem nøjere og finder dybt i Rytterens skæve, brune Øjne lidt af det samme, jeg saa i Steppekirgiserens, og naar jeg dæmpet udstøder det Skrig, som jeg har hørt Rytteren paa Steppen stramme sin Hest op med, løfter ogsaa den bovlamme ved Markedspælen sit Hoved, retter Ørene og spiler Næseborene op. Men Hovedet synker snart atter i smaa Ryk — som et Menneske, der er ved at falde i Søvn i en Jærnbanekupé — ned imellem de kalveknæede Forben. Men saaledes som jeg jeg ser Kirgiseren og hans Hest paa Omsks eller Petropovlovsks

Steppens Søn i Byen.

Gader og Markedsplads, synes jeg, at jeg skulde have set ham før, og det slaar mig pludselig, at det er fra Tivoli, jeg kender dem. Ja netop! Saaledes saa de akkurat ud, disse fri Steppesønner, som blev præsenteret i Kjøbenhavn. Og jeg kommer til at se et Lyspunkt i denne Karavanemani, nemlig at Kjøbenhavnerne har set, hvorledes Kirgiserne i Degeneration tager sig ud. Man burde blot have vidst, hvad det var, man saa.

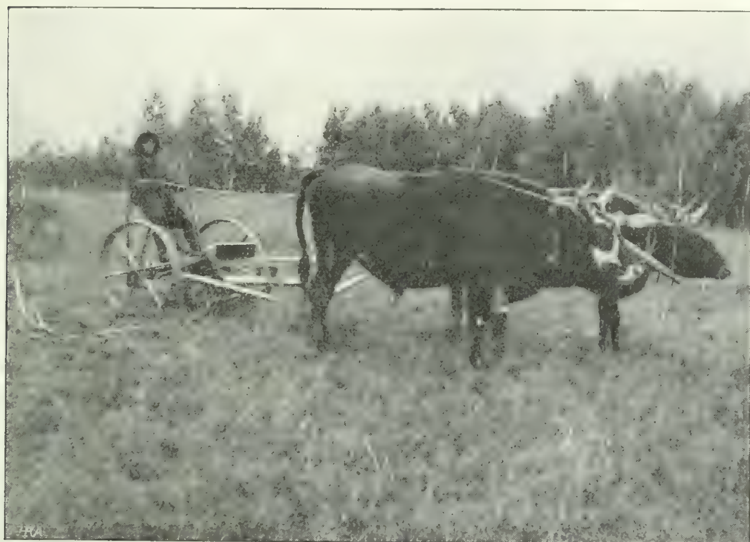
Som allerede paapeget foregaar der en ret stærk Degeneration af Kirgiseren og en ikke mindre stærk Raceforandring. Ikke blot i det ydre og i Karakteren har den asiatiske Steppesøn meget tilfælles med den amerikanske Præries Børn. Men ogsaa i den Skæbne, Kirgiseren gaar i Møde, er der mange Lighedspunkter med den pacifike Indianer.

Hvad en Indskrænkning i et Nomadefolks Territorium betyder, siger sig selv, og det er selvfølgeligt, at det fortrinsvis er de frugtbare Landstrækninger, som fremtrængende Kulturfolk berøver Nomaderne. Det er da heller ikke en fra Folket selv udspringende Trang, men Nød, der lærer Kirgiseren at blive Agerbruger som den lærer nøgen Kone at spinde. Og Forandringen af Kirgiseren fra Nomade til Agerdyrker, fra fri Sangfugl til Kanariefugl i Bur, foregaar ikke uden Lærepenge, og Lærepengene er de af Drik og Kønssygdomme degenererede Familier, som danner den fremtrængende Kulturs Fortrup.

Blandt Kirgiserne er der den rigeste Anledning til at studere Degenerationsteorien. Desværre havde jeg imidlertid ikke den nødvendige Tid til min Raadighed og manglede ogsaa tilstrækkelig indgaaende Forstudier til at gaa nærmere ind paa dette Studium. Jeg havde blot Lejlighed til en ret overfladisk Sammenligning imellem den uforfalskede Steppesøn og den i Kulturperiferien levende Kirgiser, og jeg kan da kun sige, at tilsyneladende levede den første lykkeligt, medens den sidste var i Forfald.

Den Kirgiser, man ser i Omsk, er ikke den samme som ude paa Steppen — det bør enhver vide, som rejser gennem Sibirien. Det kan være interessant nok at se de Optog, i hvilke Kirgiserne kommer dragende igennem Gaderne. Som oftest er de højst maleriske og ligefrem barokke. Smaa tohjulede Vogne trækkes af Okser, hvorpaa der rider en, sommetider endog to Kirgisere. To voksne

Mænd sidder paa Ryggen af en lille Hest. De underlig alvorlige, gammeltestamentlige Kameler, som har tæret saa længe paa Puklerne, at disse hænger og dasker sørgmodig hver til sin Side, kommer med lange, vuggende Skridt paa en Gang baade klodsede og elegante. Og imellem alt dette kan man se en raslende Mejemaskine af nyeste amerikanske Patent, paa hvilken troner en Kir-

Den ny Tid.

giserknægt med Ansigtet i et bredt Grin, som havde han faaet et Stykke Legetøj, hvortil Magen ikke fandtes paa Steppen.

Men af et saadant Optog kan man lige saa lidt danne sig et Billede af Kirgiseren som han lever ude paa sin Steppe i ubesmittet Naturtilstand, som man af den sløve, lasede Rytter paa den magre, bovlamme Rallike kan danne sig et Begreb om den Rytter, der kommer susende over Steppen som en Rovfugl over en Hare.

DANSKERNE I SIBIRIEN.

Det ny Amerika vil selvfølgelig ligesom »det gamle« kunne give Plads til en Strøm af fremmede. Men Modsætningerne mellem »det gamle« og »det ny Amerika« er saa aabenbare, at ikke et Menneske kan være i Tvivl om, at det kun vil blive en ganske forsvindende Del af Indvandrere, som vil drage til Sibirien, i Sammenligning med de Bølger af Mennesker, som endnu den Dag i Dag skvulper ind over de nordamerikanske Fristater. Selv om der er aldrig saa mange Betingelser for at udnytte Sibiriens Rigdomskilder, og selv om der virkelig i Øjeblikket er rørte Vande at fiske i i Ruslands uhyre og saa overordenlig frugtbare asiatiske Besiddelse, saa vil for det første en medfødt Aversion imod at drage til Rusland holde mange tilbage, Sproget vil lægge Hindringer i Vejen, og Frygten for at komme til at staa alene i det store Rige vil skræmme. Betegnende i saa Henseende er det, at til Trods for, at det ny Sibirien dog nu snart maa være kendt ud over Verden, har hidtil kun Amerikanere og Danskere og nogle faa tyske Handelshuse aabnet planmæssig Forretningsvirksomhed i Sibirien.

Navnlig Amerika har lige fra Jærnbanens Aabning haft Blikket rettet imod den vældige Arbejdsmark, som viste sig i Sibirien, og jeg skal nævne som Eksempler paa, hvorledes Amerikanerne ser paa Sibirien, at der allerede i San Francisko er aabnet en russisk Skole alene med det for Øje at befordre Udvandringen til Sibirien. Og medens en amerikansk Fabrik for 5 Aar siden kun solgte 40 Slaamaskiner i Sibirien, sælger samme Fabrik nu mindst 5000. Amerikanske Agenter gennemstrejfer Landet, og der findes snart ikke nogen sibirisk By paa en Snes Tusind Indbyggere, hvor der ikke findes Udsalg af amerikanske Landbrugs- og andre Maskiner.

Næst efter Amerikanerne har Danskerne Æren af at have udnyttet de Chancer for Forretningsvirksomhed, som er aabnet med den sibiriske Jærnbane, og det er da navnlig paa Smørproduktionens Omraade, at Danskerne har oparbejdet sig et Virkefelt, som har vakt Opmærksomhed, ikke blot i Rusland og Danmark men ogsaa videre ud over Verden.

Hvorledes Danskerne kom til Sibirien og i Løbet af en forbavsende kort Aarrække fik oparbejdet en Mejeridrift, som nu omspænder et Terræn et Par Gange saa stort som Tyskland, skal jeg skildre ganske kort.

Dansk Mejerske i Sibirien.

Begyndelsen blev gjort i Midten af 90'erne, da den russiske Regering søgte danske Mejerister, der kunde virke som praktiske Lærere i Smørproduktion. En dansk Mand, Hr. *Rieffesthal,* blev af Regeringen sendt her til Danmark for at engagere Mejerister, men da vel sagtens de fleste danske Mejerister endnu den Gang betragtede alt, hvad der kom fra Rusland som Humbug, og da Rieffesthal ikke turde gaa højere end til at love 1000 Rubler i aarlig Løn, endskønt han havde faaet Ordre paa at stille saa urimelige Forlangender til de danske Mejerister, som at de skulde kunne læse og skrive, saa blev der ikke nogen rigtig Fart i hans Mission, forinden Lønnen blev sat op, og der under Avertissementet i »Mælkeritidende« blev tilføjet en Passus om, at Kontrakterne skulde underskrives i det russiske Konsulat. Saa kom der Ansøgninger i massevis. Af Ansøgerne blev der engageret 10, som i Januar 1895 drog af Sted til Rusland, udrustede med det

tykkeste Uldtøj, de kunde opdrive, store Revolvere og gamle Ræveskindspelse, og selvfølgelig forventningsfulde om hvad Fremtiden vilde bringe. En af de 10 fortalte mig under en hyggelig Passiar i hans smukke lille Hjem i Omsk, idet et lunt Smil lyste op i hans gode, danske Ansigt, hvilken Uhygge der havde sammensnøret hans Hjærte, da han Dagen før Afrejsen i den Marskandiserbod, hvor han købte sin Rævepels, fik Øje paa et Olietryk, som forestillede en Troika, hvis Passagerer blev overfaldet af Ulve.

Sammen med de 10 danske Mejerister rejste der 12 fynske Kvier og en Tyr, som netop havde faaet Opstilling uden for de unge Mænds 2den Klasses Kahyt. Det var ligesom en Trøst for dem at have i Nærheden disse Repræsentanter for vort gode danske Kvæg, der ogsaa drog ud for at erobre nyt Land.

Om hvorledes de danske Mejerister blev anbragt rundt omkring i Rusland for at lære Russerne at lave Smør, om den store Venlighed, hvormed Danskerne blev modtaget i Rusland og om den Støtte, som den danske Konsul i Moskva, Statsraad *Thor Lange*, og Vicekonsul *Ekstrøm* ydede dem, skal her ikke tales.

I halvandet Aar arbejdede de danske Mejerister i Rusland, og Smørret, som de forbedrede paa, blev for største Parten leveret til det danske Firma *Pallisen & Co.* i St. Petersborg. Russerne havde endnu den Gang ikke Spor af Sans for Smørforretning, og ingen Udlænding vovede at stikke Kapital i denne Forretning i Rusland. I Sommeren 1896 forsøgte det danske Firma *E. F. Esmann* imidlertid at knytte en af de unge Danskere, Hr. *C. Korch*, til sig for at aabne en Forretning i Vologda til Opkøb af Smør, Æg, Vildt og andre Produkter. I nogen Tid blev denne Forretning fortsat, saa opdagedes Sibirien.

Det var Firmaet Pallisen, som begyndte den første Smørforretning i Kurgan, og i September 1897 rejste Korch for Firmaet Esmann samme Sted hen for at forberede Aabningen af den første danske Smørforretning. Dette skete i Januar 1898.

Længe fik disse Firmaer imidlertid ikke Lov til at være alene. Da danske Smørfirmaer først havde faaet Blikket rettet mod Sibibirien, gik det Slag i Slag, og med en Fremsynethed, der gjorde baade de respektive Firmaer og deres Repræsentanter Ære, var de paa Pletten, forinden nogen anden endnu havde forstaaet,

hvortil den sibiriske Bane først og fremmest kunde bruges. Firmaet *Carl Holbek* sendte sin unge, sympathetiske Repræsentant, Hr. *Th. Segelcke* (en Nevø af den bekendte Professor S.), der efter at have udrettet et stort og dygtigt Arbejde faldt som Offer for et Vaadeskud og nu hviler paa Tomsk Kirkegaard. Dansk-Sibirisk Eksportselskab sendte en anden ung, dygtig Mand, Hr. *Martin*

Nielsen. Rützow. Randrup. Lefelt. Groes-Petersen. Krag.

Danske Smørchefer i Omsk.

Hansen; lidt senere kom *Søndergaard* for Firmaet Rindom & Resdorf. *Randrup* aabnede sin egen Forretning, og *Groes-Petersen* af Firmaet Lund & Petersen og *Rützow* og *Dorf* for Firmaet T. & S. Plum kom meget hurtig derefter. Alle disse Firmaer anlagde Filialer rundt om i vestsibiriske Byer, fortrinsvis i Kurgan, Omsk, Kainsk, Novo Nikolajevsk, Barnaul, Tara og Kamen, og det varede ikke længe, før der næsten ikke var den Landstation fra Tshjeljabinsk til Ob, hvor der ikke blev modtaget Smør af danske

Firmaer. Danske Mejerister blev indkaldt — navnlig Firmaet Holbek anlagde rundt omkring egne Mejerier, vistnok indtil en Snes Stykker ialt — og nu virker langt over 100 danske Mejerister og Smøropkøbere i Sibirien.

De fleste af de »Smørmænd«, som de danske Firmaer sendte til Sibirien, var unge Folk — mange af dem desværre for unge.

Skov. Kruse. Olufsen. Petersen.

Søndag Eftermiddag i Kainsk.

Thi det nytter ikke at nægte det, at naar den danske Smørhandel i Sibirien for Øjeblikket langt fra er den samme som for 2—3 Aar siden, saa skyldes dette for en ikke ringe Del det lidt ungdommelige Overmod, hvormed nogle af Danskerne er trængt frem, og Mangel paa Forstaaelse af den Maade, hvorpaa Russerne skal behandles. Hvad jeg har skrevet i Slutningen af Kapitlet »Sibiriens sande Guld«, kan være et Fingerpeg i denne Retning.

Mange af de unge Danskere, som virker og virkede i Sibirien, er imidlertid ualmindelig dygtige Mænd, som har tilegnet sig Russisk i en forbavsende kort Tid, og som har behandlet Landets Børn

saaledes, som man bør behandle Folk i et Hus, hvor man er Gæst, og det skal jeg gærne indrømme, at der har været Vanskeligheder nok at overvinde i Sibirien og Prøvestene nok for Danskernes Mod og Styrke. At køre 3—400 Verst, eller henved 50 danske Mil, i et Træk i Slæde i 30° Kulde eller i den stive Tarantas om Sommeren, naar der er lige saa mange Graders Varme, er ingen Spøg, saa meget mere som der ofte slet ikke var Tale om

E. F. Esmanns Hovedkontor i Omsk.

paa hele Turen at faa varm Mad. Det skulde man byde Heste og Mennesker her hjemme at rejse 50 Mil, uden at Hestene fik andet end en Visk Hø og Menneskene andet end et Stykke Chokolade. Ufarligt er det ogsaa langtfra at færdes i Sibirien med saadanne Pengesummer som dem, de unge danske Smørmænd farer Landet igennem med for at købe Smør op selv i de sorteste Udkanter, og om de Farer, som Mejeristerne har været udsat for under Misvækst, har jeg allerede fortalt tidligere. Manglen af Banker har været følt som et stort Savn, og i det hele taget har der været mange Vanskeligheder at kæmpe imod.

— — — Omsk er og vil sandsynligvis altid vedblive at være Hovedsædet for den danske Smørforretning i Sibirien. Saa flad Byen er, rager den som et Udsigtstaarn op over det sibiriske Smørmarked.

Selvfølgelig er Konkurrencen ikke den blideste, hvor saa mange danske Firmaer virker i samme Branche paa den samme Plads; men det er sjælden Konkurrencehensyn, som bringer Kurrer paa Traaden, og de Smaarivninger, som kan finde Sted, er kun det

Smør i Gaden.

nødvendige Peber og Salt i det nætte, lille Æbeltoft, som den danske Koloni i Omsk er.

Forretningslivet er i det hele taget præget af denne velsignede Ligevægt og dette misundelsesværdige Humør, som sjældent forlader en Dansker i Udlandet.

Naar Bønderne, efter at have kørt 5—6 Døgn i Træk med deres Smørdritler, om Morgenen kommer ind til Omsk i et helt Vogntog, er der Kapløb om Smørret, og utrolige er de Puds, som d'Hrr. Smøropkøbere da spiller hverandre. Kan man faa en nærsynet Herre til at tabe sin Lorgnet, saa han trods sin fine Lugt ikke kan spore en Smørbonde paa fem Skridts Afstand, er man

henrykt. Kan man faa en god Ven til at købe en Drittel Smør, hvori man selv har fundet en Mursten, er dette den kosteligste Spas, og kan man endelig faa en mindre venligsindet Kollega til at gaa i Vandet (hvilket forøvrigt er et Kunststykke, som sjælden lykkes), er Henrykkelsen paa sit højeste.

Ro har en Smørmand aldrig. Feltraabet »Smør i Gaden!« kan lyde paa Døgnets mærkeligste Tider: om Morgenen Kl. 4—5, naar Bonden i Almindelighed kommer ind til Byen, om Eftermiddagen, naar unge Mænd med lange Smørsøgere farer i Tjenesteiver op fra store Pulte, om Natten, naar en Smørdampers materielle Tuden bryder raat igennem en Smørmands Drømme og profanerer den eneste Tilstand, i hvilken han ikke har Smør i Hovedet.

Korch. Randrup.
Smørret bedømmes.

En Tid paa Døgnet er der dog, hvor selv den mest energiske under sig en Smule Ro. Det er om Aftenen, efter at han har indtaget sit frugale Maaltid. Han lader spænde for sin magelige »Kalesche« eller for sin mindre magelige »Rystevogn« — som hans Fordringer og Formuesomstændigheder nu tillader det — og kører ud i »Skoven«, eller lader sadle sin Ridehest og sætter sammen med 6—8 af sine Landsmænd ind over de saftiggrønne Stepper eller gennem det milevide Krat, hvor Birketræerne paa den Tid, jeg havde den Glæde at være sammen med Danskerne i Omsk, stod i deres fejreste Pragt som et lysegrønt Tag paa hvide Søjler.

Naar Folk da saa et Selskab med en slank Dame i Spidsen, hvis brune Teint stod herligt til hendes lyse Ridekjole, galopere af Sted i Omsks Omegn, sagde de — og der var Beundring i Stemmerne —: »Danskerne!«

Ude i »Skoven« — Byens Skov ved Irtyshs Bred — samledes de ridende med de kørende. Paa Flodbredden lejrede man sig, og det gode danske Humør gav sig de festligste Udslag, og man var — Gud ske Lov — ung nok til at lege »To Mand frem for

en Enke«, saa det suste gennem Skoven, og alle Russerne stod stille i Forundring. Og naar Mørket faldt paa, gik det i rasende Firspring ind til Byen gennem de støvede Gader, hvor Ungkarlelejlighedernes haarde Senge ventede paa en træt, men glad Mand for at yde ham en Smule Hvile, inden Smør atter skulde fylde hans Hjærne.

— — — I de fleste større vestsibiriske Byer finder man smaa Kolonier af Danskere, og rundt om i hele Sibirien er Danskere spredt. Foruden godt og vel 100 danske Smøropkøbere og Mejerister har jeg f. Eks. truffet danske Telegrafembedsmænd i Omsk, Irkutsk, Kiatka, Blagovestshensk og Vladivostok. I Kiakta og Vladivostok var de ansatte i »Store Nordiske Telegrafselskab«, de andre Steder var de russiske Embedsmænd og havde maattet aflægge en endog ret vanskelig Eksamen for at kunne modtage Ansættelse i det russiske Telegrafvæsen. Navnlig Hr. *Funch-Petersen* i Irkutsk indtog en meget overordnet Stilling og var stærkt dekoreret. Danske, der virkede som Forretningsmænd, har jeg mødt i Blagovestshensk, Vladivostok, Dalni og Port Arthur. Alle disse synes at have opnaaet et solidt Fundament af Penge, og navnlig havde de Danskere, som var ansat i Firmaet *Kunst & Albers* i Østsibirien, høstet smukke Frugter af deres mangeaarige Virksomhed. Mange andre Steder i Sibirien har jeg fundet Danskere i forskellige Stillinger: en Uhrmager *Marcussen* i Tjumen, en Jærnbaneingeniør, *Gottlieb*, i Novo Nikolajevsk, en Jærnbaneentreprenør, *Rieffesthal*, i Irkutsk, en Brygger i Stretensk o. fl.

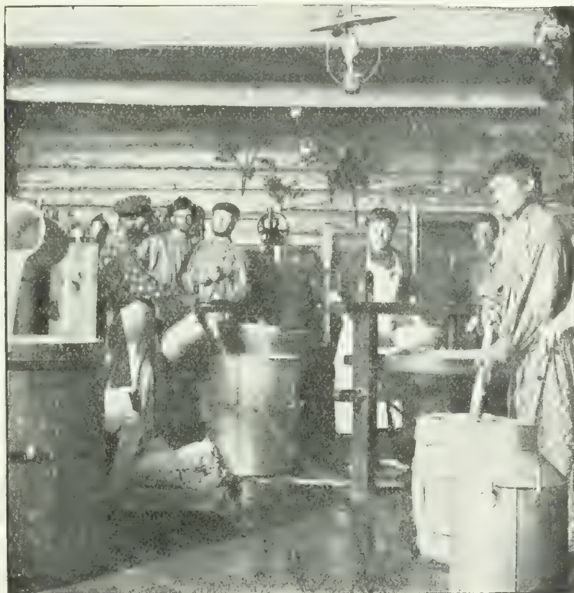

Danskere i Omsk paa Skovtur.

— — —

For danske Mænd er der i Sibirien mange Betingelser for at skabe sig smukke Virksomheder. De mange Danskere, som allerede virker i Sibirien, er jo Eksempler nok derpaa. Men der er Plads for mange flere i »det ny Amerika«. Om unge danske Land-

brugeres Nedsættelse i Sibirien har jeg allerede i Kapitlet »Sibiriens sande Guld« givet Oplysninger, og at danske Mejerister og Smøropkøbere kan skabe sig smukke Stillinger i Sibirien er jo allerede tilstrækkelig bekendt. Men ogsaa Haandværkere og Industridrivende kan gøre sig Haab om, hvis de da har Mod og Mandshjærte, Lyst til at se Verden og Udholdenhed nok til at komme over de første Vanskeligheder, navnlig de, Sproget lægger dem i Vejen, at komme til at fiske med i rørte Vande. Murere, Malere, Møbelsnedkere, Uhrmagere o. fl. vilde ganske sikkert være søgte i Sibirien, navnlig da, hvis de ikke doktrinært hænger sig i det Fag, de har lært, men tager fat paa, hvad der byder sig, og som nogenlunde staar i Forbindelse med deres Haandværk. For Smede og Maskinister, som forstaar sig paa Reparationer af Landbrugsmaskiner, Centrifuger o. lign., er der god Plads. Industridrivende, f. Eks. Cementfabrikanter og Folk, som har Begreb om Konservering af Kød og Præservering af Træ, vil kunne skabe sig smukke Eksistenser, og endelig vil Handelsmænd, som kastede sig over Opkøb af Landbrugsprodukter, som f. Eks. Smør, Kød, Huder, Talg, Horn, Æg, Honning, Svinebørster o. m. m., kunne oparbejde sig Forretninger med godt Udbytte. For Handelshuse med stor Kapital vil Korn-

Dansk Mejeri i Barnaulegnen

handel, navnlig nu under de fuldstændig uorganiserede Forhold, være overordenlig indbringende. Men — som sagt — Russisk maa læres, og et ikke ringe Kendskab til Mennesker og Forhold er en nødvendig Betingelse for ikke alene at leve i Fred og god Forstaaelse med Naboer og Kunder, men ogsaa med de smaa stedlige Øvrigheder, af hvilke man skal modtage Tjenester.

Der kan tjenes Penge i Sibirien. Der handles stort, Forholdene er store, og naar man at faa fast Fod indenfor de ret eksklusive russiske Rammer, er det ikke smaa Summer, det drejer sig om.

Et eneste Eksempel skal jeg nævne paa, hvorledes der kan tjenes Penge i Sibirien. Den Mand, som jeg ovenfor har nævnt, Hr. *P. Rieffesthal*, der for en halv Snes Aar siden drog ud fra Danmark som en ganske jævn Murer, sidder nu ved Baikalsøen og bygger Jærnbanebroer og Færgehavne og er anerkendt som en af Sibiriens bedste Jærnbanebyggere, ja, endog præsenteret som saadan for den russiske Trafikminister, Fyrst *Chilkow*, da denne foretog sin første Rejse igennem Sibirien ad Jærnbanen.

I Begyndelsen af forrige Aar overtog Rieffesthal i Entreprise Bygningen af en Færgehavn ved Tankai ved Baikalsøen. Arbejdet skulde være færdigt i Løbet af 5 Maaneder, og det drejede sig om intet mindre end at ramme 23.000 28 Fod lange Træstammer ned. Havnen var projekteret til at koste 700.000 Kroner, og hvis han naaede at faa den færdig i rette Tid, skulde han have en Ekstrapræmie paa 60.000 Kr. Nat og Dag straalede elektrisk Lys over Arbejdspladsen, 5 Rambukke stod ikke stille, 7 Dykkere arbejdede til Stadighed, og en Muddermaskine, som Rieffesthal telegrafisk havde bestilt afsendt som Ilgods fra Holland, kostede ham alene i Fragt, inden den naaede til Baikalsøen, 8000 Kr. Men Færgehavnen stod færdig Dagen før Fristen udløb, og de 60.000 Kr. var hans.

Saaledes handles der i det ny Sibirien!

For en Del danske Produkter kunde der uden Tvivl oparbejdes et Marked i Sibirien. Masser af danske Bøgestaver til Smørdritler bliver jo allerede forsendt til Sibirien. Men ogsaa af Landbrugsredskaber og Mejeriredskaber maa der kunne afsættes betydelige Partier, og de danske Smørhandlere, som aarlig sælger store Mængder af amerikanske Landbrugsmaskiner, burde ogsaa gøre

Forsøg med danske. Desværre har det vist sig, at de svenske Laval-Centrifuger ganske har taget Luven fra de danske i Sibirien, og paa dette Omraade vil det vistnok være vanskeligt for Danskerne atter at finde Marked.

Af andre danske Produkter, som muligvis vil kunne finde Afsætning i Sibirien, kan jeg tænke mig saa forskelligartede Genstande som Møbler, islandske Trøjer og Cycler, og en Forretningsmand, som indgaaende vilde undersøge Forholdene, kunde uden Tvivl finde adskillige flere danske Produkter, som kan indføres i Sibirien.

I »det ny Sibirien«, i den ny Verdensdel, som med den sibiriske Jærnbane er bleven aabnet, er der ogsaa Plads for Danskere og danske Produkter. Det er maaske noget vanskeligere og mere haardhændet at trænge frem i Sibirien; men er man først kommet inden for, saa staar et Land saa stort som halvanden Gang Evropa aabent for én med de vældigste Fremtidsmuligheder og uanede Rigdomme.

SIBIRIENS SVEJTS.

To Veje fører om Sommeren fra den sibiriske Jærnbane til Altai.

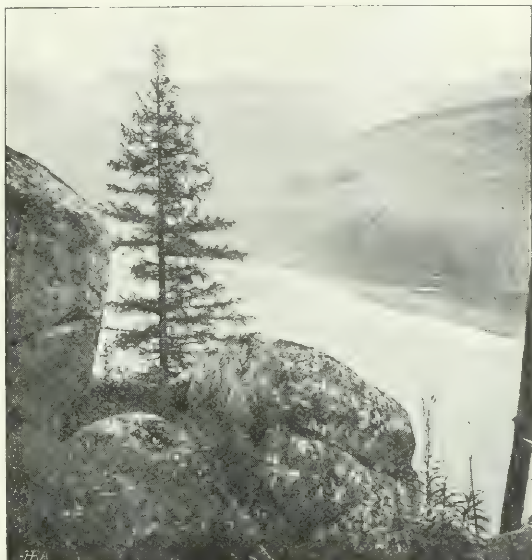
Man kan i Omsk gaa ombord i en af de smaa, ret hyggelige Floddampere, som i Sommermaanederne et Par Gange ugenlig sejler op ad Irtysh til Semipalàtinsk, og fra denne den sydlige Kirgisersteppes Hovedby pr. Vogn eller Hest gaa videre gennem Floddalen til Bjærgene. Men endskønt dette sidste Stykke af Vejen er smuk, bliver Turen ofte ved Midsommertid ubehagelig, idet den ophedede Ørkenluft fra Steppen driver ind i den smalle Dal, udbredende en saa utaalelig Varme, at Rejsen midt paa Dagen er umulig.

Den anden Vej er langt at foretrække, den er kortere og behageligere, 'og man faar herunder set Sydsibiriens smukkeste og frugtbareste Egne. I Stedet for Irtysh bør man altsaa benytte Ob til Rejsen til Sydsibiriens Bjærgland — det, man uden Overdrivelse kan kalde »Sibiriens Svejts«.

Hvor Jærnbanen skærer Ob, forlader man Toget. En Nybyggerby er her skudt op. Byen hedder til Ære for den nuværende Kejser *Novo Nikolajevsk*, og den er et ægte Barn af de sidste Dages Sibirien. For 10 Aar siden fandtes dens Navn ikke i nogen Geografi; om 10 Aar vil Navnet straale med de aller fedeste Typer paa ethvert moderne Sibirienskort. Med umaadelig Ødslen med Plads er Byen spredt ud over mange Højder paa Flodens højre Bred. Men arkitektonisk set er den flad som en Cigarkasse, graa og farveløs som en støvet Landevej. Alle Husene er af Træ, Stubbene fra den fældede Urskov staar endnu i Gaderne, Svin roder i den mudrede Kørebane, og Køer græsser uden for Husene. En smuk ny Stenkirke og et Brændevinspalads er de eneste

Bygninger, som rager op over Byens graa Fladhed. Enten man kommer ad Jærnbanen eller Floden, ser man Slottet til Brændevinsdjævelens Pris knejse over alt det graa, og ganske naturligt spørger den fremmede: »Hvad er det for en Pragt-Bygning der borte?« — og uden Rødmen svarer Russeren: »Brændevinsfabriken!« — Et anstændigt Hotel er ikke til at finde.

Men her er Fart i Udviklingen som i en amerikansk Jærnbaneby, og Handelslivet blomstrer baade Sommer og Vinter, thi om Sommeren er Novo Nikolajevsk Omladeplads for Damperne og Lægterne, som slæber Varer til eller fra den rige og frugtbare Barnaulegn Syd for Jærnbanen eller fra de nordligste Egne af Sibirien, og om Vinteren kommer Bønderne og Jægerne, Bjærgværksejerne og Stensliberne med hele Karavaner af Slæder, som bringer de mange forskelligartede Produkter til videre Besørgelse ad Banen. Og om faa Aar, naar Videnskabsmanden, Turisten eller Jægeren stiger ud af »Calais—Peking-Ekspressen« i Novo Nikolajevsk for at begive sig til Altai — naar alle de, som er bleven lede og kede og trætte og arrige over de evropæiske Turistlandes banale Skønheder, kommer for at se et Stykke naturfrisk, uberørt Svejts i Sibirien, da vil de uden Tvivl ogsaa finde baade Hoteller og Førere og alle de andre Bekvemmeligheder og Haandsrækninger, som er nødvendige for at kunne komme frem i et Land som Sibirien.

Talmensøen i Altai.

Endnu er Forholdene, som sagt, dog saa elendige, at jeg var glad over at kunne tilbringe de Dage, jeg maatte vente paa en sydgaaende Damper, hos et Par Venner.

— — — En Junimorgen, der dufter af dugvaad Friskhed, der klinger af jublende Fuglesang og straaler af blændende Sol, forlader jeg Byen med det kejserlige Navn ombord i en af Vestsibiriens største og flotteste Dampere. Dens Navn er »Rossija«, den er toetaget og har 2—300 Passagerer og 20 Fanger, fulgt af skarptbevæbnede Vogtere, ombord.

Kun Fangerne minder mig om, at jeg er i Sibirien, og jeg *ser* ikke meget til de stakkels Djævle, da de er lukkede nede i den sorteste Last; derimod *hører* jeg dem af og til, naar de mudrer alt for meget med deres Lænker. Naar jeg sidder i 1ste Kahyts Spisesal, hvor der staar fem Glas foran hver Kuvert, eller naar om Aftenen de elektriske Lamper er tændt i Salonen og Professordatteren fra Tomsk spiller Chopin for et Selskab af lysklædte Damer, tyske Handelsrejsende, amerikanske Fabrikanter og danske Smøropkøbere, for guldgallonerede russiske Embedsmænd og rige Købmænd, der lader Guldet rulle over Spillebordene, saa tænker jeg mindst paa, jeg er i Sibirien.

Der er meget at dadle i Sibirien, meget, som synes os Vestevropæere at høre Middelalderen til, meget, som vi oprøres over, og som vi desuagtet tilgiver, fordi Landets Kultur er i sin Vorden. Men den største Skeptiker, den mest tykhudede Pessimist, som vælger Sommeren til et Besøg, maa lade sig formilde til den blideste Dom, stemt af Landets brusende Skønhed, af Naturens jomfruelige Uberørthed, af Folkelivets næsten orientalske Karakter, af Solen og Lyset og Tilfredsheden, som ikke blot er at finde paa Overfladen, men ogsaa — hvad vel de færrreste tror — indenfor de smaa faldefærdige Huses graasorte Trævægge og de smaa blomsterpyntede Vinduer.

Muntrere og mere utvunget Folkeliv end det, der rører sig paa »Rossijas« tredje Plads, som optager hele underste Dæk, har jeg f. Eks. ikke set hverken i Levanten eller i Troperne. Og det ser man i ethvert Fald ikke mange Steder paa vor i Fordomme og honnet Ambition indsyltede Jord, at Folk af det bedste Selskab ligger Side om Side paa tredje Klasses Træbænke med den

bluseklædte Arbejder og den fattigste Bonde, uden at den første føler sig for god til at dele Plads med de sidste eller at selv den aller fattigste føler noget Baand lagt paa sig ved Rejseselskabet.

Det lyder maaske som en Paradoks, men sikkert er det, at den sibiriske Bonde føler sig som en fribaaren Mand og i mangt og meget ogsaa er det.

I en stor Bue imod Vest vinder Ob sig fra Barnaul til Novo Nikolajevsk igennem et Landskab, som er et eneste vældende Flor af Grønt og Blomster. Køer med spændte Yvere æder Smørpenge ind i Böndernes Lommer, og Heste æder sig tykke og stærke, Faarene drukner omtrent i det fede Græs. Alle Dyrene løber løse om — kun de vildeste Hestes Forben er bundet sammen — og kun Hegnet om Landsbyernes Fællesjord sætter Grænser for deres Frihed, de parrer sig, som de lyster, og de leger som Harer i en Plovfure ved Foraarstid eller som Spurve paa et Tag. Duft af Hø og af friske Blomster, af Røllike og Krusemynte og Mjødurt og Baldrian og alle de mange andre stærktduftende Planter, som har deres Voksested paa den aller saftigste Muldjord, strømmer ud over Floden og smøger sig ind ad vore Kahytsvinduer. Kæmpefluer og spraglede Sommerfugle summer afsted med Skibet, og et Billede af Frodighed, Frihed og Lykke glider os stadig forbi. Man oplever ikke meget, lulles blidt ind i et stille Velbehag, og naar Dampfløjten sætter i med en skingrende Piben, bliver Passagererne pludselig levende ved Tanken om den Afveksling, Anløbningen af en Station er i den ensformige, lade Ro.

Godt to Døgn er man paa Turen til Barnaul, og da »Rossija« er for dybgaaende til at sejle længere op ad Floden, maa jeg skifte Damper i denne Sydsibiriens mest tiltalende By.

Barnaul er Hovedbyen i det paa Mineralier og frugtbare Landstrækninger saa rige Barnaul- og Biiskdistrikt. Dette herlige Stykke Land er Kabinetsjord, hvilket vil sige Kejserens Privatejendom. Ingen Deporterede og ingen Jøder maa tage Ophold her, og alle Indtægter deraf gaar i Kejserens Privatkasse. Faa Fyrster i Evropa regerer over et Land saa stort som denne den russiske Kejsers Privatejendom, og en Fyrste mægtigere end Czaren maatte føle sig tilfreds med blot en lille Part af dette Gods, som er større end Storbritanien eller omtrent ti Gange Svejts, lige saa smukt

som Svejts, lige saa rigt, næppe saa imponerende i sine Bjærge, men til Gengæld Hundrede Gange mindre banalt.

De mange Embedsmænd, som bestyrer dette Distrikt for Kejseren, bor i Barnaul, og et stærkt udviklet Handelssamkvem med den ganske velhavende Landbefolkning har fremkaldt store Handelshuses Opblomstring. Navnlig i Sommertiden er det interessant at se Floddamperne pakkede fulde af Smørdritler, som i Novo Nikolajevsk omlades i Jærnbanevognene, eller i Foraarstiden at

Barnaul.

se Damperne, som kommer fra Novo Nikolajevsk, med Landbrugsmaskiner stablede lige op til Skorstenspiben.

Klimaet i Barnaul er allerede mildere end Nord for Jærnbanen, og Byen har i den varme sibiriske Sommer et ganske orientalsk Præg. Naar jeg om Morgenen kigger ud ad mit Vindue og ser skingrende Sollys ud over min Nabos himmelblaa Mure og spinatgrønne Tag, ned over hvilket røde Roser og grønne Ranker vælder sig, kan jeg godt tro mig i en græsk By. Og naar jeg om Aftenen vandrer ud i Byens Udkanter og ser Drenge og Mænd i ildrøde Bluser spille Langboldt i Gaderne eller ser de unge Piger i deres blomstrede, løsthængende Sirtseskjoler paa bare Fødder danse Ungdommens og Friskhedens vildeste Springdans i det graa

Støv, som er den mest flatterende Baggrund til alle de stærke Farver i Klæder, saa minder Billedet mig snarest om Ægypten.

Fra Barnaul til Biisk er der lidt mere end et Døgns Sejlads. Billedet af Frodighed og Frihed er det samme som langs hele Floden Syd for Jærnbanen. De yverspændte Køer og de tykke Heste leger fremdeles paa Engene, Landsbyerne er velhavende, og Floden rinder bred og gul i en stor Bue imod Vest. Og dog er Billedet lidt anderledes end Nord for Barnaul; thi i det fjærne dukker de første Bjærge frem af Altais saa lidet kendte, saa lidt betraadte og saa vældige Højdeplateau. Som skinnende hvide Klodeskyer eller som mørke, blaaviolette Kamme tegner Bjærglandet, der skiller Sibirien fra Kina, sig yderst ude i den gennemsigtige Sommerluft.

Fra Biisk til Bjærgene er der ca. 100 Verst, og da al Dampskibsfart hører op ved den lille, smukke By, lejer jeg her Tarantas og Heste. Vognen er min i 14 Dage, Heste og Kusk maa jeg derimod skifte paa Semskistationerne, hvor jeg kommer frem. Vognen stopper jeg ud som en gammel Bedstemoderstol med Puder bag Ryggen og Trøster under Hovedet, en Kuffert under hver Arm og et godt Lag Halm i Bunden; jeg pakker den halv fyldt med Konserves og Biskuit, The, Chokolade og Tobak, og en herlig Morgen forlader jeg Biisk i dette mit rullende Spisekammer og Soveværelse og Dagligstue o. m. m., som Tarantasen skal agere i de nærmeste 14 Dage.

Der er en Beruselse som af gammel stærk Vin i disse Køreture i Sibirien, og denne ubeskrivelige Følelse af at være absolut fri, absolut Herre, kender jeg stærkere end nogensinde, da jeg kører imod Altai. Det store, hemmelighedsfulde Bjærgland, som ligger for mig, Bevidstheden om at kunne dirigere min Vogn hen, hvor jeg vil, og gøre, hvad jeg har Lyst til, hvor vildt dette end er, skyde ned uden Jagtlov over Hovedet, brænde Skove af uden at faa Politi efter mig, ja myrde uden synderlig Fare for at blive opdaget — alt dette bringer Blodet til at pulsere stærkere og Hjærtet til at juble friere. Jeg gribes af denne ukendte Frihedsfølelse, denne umiddelbare Naturfortryllelse, og jeg kender ikke — efter at jeg nu har gennemrejst og studeret dette herlige Bjærgland — Udtryk stærke nok til at beskrive, hvor rigt, hvor fro-

digt, hvor storslaaet smukt, hvor smilende mildt og frygtindgydende vildt det er.

Allerede »Historiens Fader«, *Herodot*, fortæller om Altaibjærgenes Rigdom og beretter, at Grækerne og Scytherne solgte deres Produkter til Altaifolkene for Guld og Sølv. Et Par Steder i Floddalene finder jeg da ogsaa Spor af ældgamle Bjærgværker. Kineserne kalder Altai ved det stolte Navn »Kinchau« (Guldbjærgene). Guld og Sølv og Kobber, Bly og Jærnerts, ædle og halvædle Stene findes i disse Bjærge. Ædle Stensorter, som allerede det gamle Testamente nævner med Beundring, har jeg fundet i de stejle Klippevægge eller trillende afsted i Flodsengene, hvor rivende Strømme gratis besørger Slibningen i den røde Porfyr, den grønne Nefrit, brunrød Agath, rød- og grønstribet Jaspis, den herlige Lapis lazuli, den røgfarvede Amatyst og Marmor og Granit i de skønneste Farver. Naar jeg stod i Floderne og fiskede Laks, Foreller og Rødskaller, eller naar jeg vadede over Bjærgstrømmene, som kom brusende iskolde, krystalklare fra Katunalpernes Gletschere med en Kraft, saa de ofte var ved at rive mig om, kendte jeg den samme Følelse, som griber Helten i Æventyrene, naar han — fristet af Dynger af Guld og Diamanter og ubegribelige Rigdomme — synes, at han maa slæbe det hele med sig. Ganske vist fører jeg med mig hjem en smuk Samling Sten, som jeg har fundet i Altai og faaet slebet i *Kolyvan*. Den vilde være en Vinding for ethvert geologisk Musæum, og naar jeg dækker op med de mange forskelligfarvede Sten, ligner de et Blomsterbed. Men dog er de kun en svag Afglands af de æventyrlige Kostbarheder, jeg altid vil se for mine Øjne, men som andre kun svagt vil ane.

Hverken hvad Guld eller Sølv angaar, leverer Altai dog nu nævneværdigt Udbytte i Forhold til Bjærgenes Rigdom. I 1875 leverede Altaidistriktet en Syvendedel af Ruslands samlede Guldudbytte, men Udbyttet er nu gaaet ned til 15—2000 Kilo aarlig. Alle Minerne er i Hænderne paa fire russiske Privatselskaber. Guldet findes dels som Aarer i Kvarts (i de Ridderske og Syrjanovske Skakter) dels i guldførende Sand, hvoraf det udvindes ved Vaskning. Nogle og halvtreds Miner var i Drift, da jeg besøgte Altai.

I samtlige Sølvminer, som tilhører det kejserlige Kabinet, hersker der derimod Gravens Stilhed. Med ægte russisk Slendrian

mener man, at det ikke kan betale sig at drive dem, endskønt der uden Tvivl findes meget rige Sølvlejer, som ved rationel Drift uden alt for drabelige Besvigelser vilde kunne give et smukt Udbytte.

Ikke en Gang de mange værdifulde Stensorter, hvorpaa Altais Bjærge er saa rige, udnyttes i nævneværdig Grad. Der findes ganske vist i den lille By *Kolyvan* i Smeïnogorskegnen et Kransliberi, som udelukkende sliber for Kejserens Regning, og hvert andet Menneske i de smaa Bjærgbyer sliber efter fattig Lejlighed

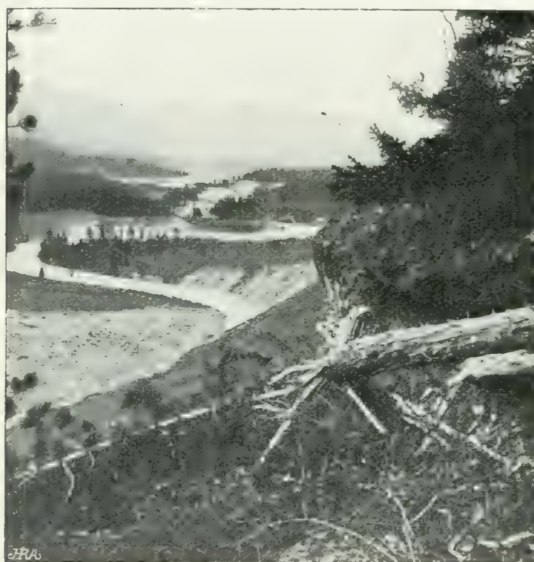

Kolyvansøen.

Smaating, som afsættes paa Stedet eller forhandles i Biisk, Barnaul og Semipalàtinsk. Men det er alt sammen intet imod den Stenindustri, som burde vokse frem, nu da Jærnbanen muliggør Afsætning saavel i Rusland som i det øvrige Evropa. Bliver Transportvanskelighederne yderligere lettede ved den planlagte Omsk—Semipalàtinskbane, kan det dog vel antages, at Altaibjærgenes Rigdomme vil blive udnyttede, og at der vil oprinde en Blomstringstid, som vil vække Forbavselse. Til Støtte for denne Antagelse behøver jeg kun at nævne et Eksempel fra min egen Praksis. Et Par Dage forinden jeg naaede ned til Tshujadalen havde nogle omstrejfende Kalmukker fundet meget betydelige Asbestlejer. Kalmukkerne viste mig Prøver af Asbesten, som var

af en sjælden fortræffelig Kvalitet. Men jeg er ganske overbevist om, at der endnu ikke er et Menneske, som har rørt en Haand for at udnytte Asbestbjærget.

Ikke blot paa Mineralier er Altai rig, men ogsaa Dyre- og Planteverdenen udmærker sig ved en Mangfoldighed af Arter, en Rigdom paa Farver og en Skønhed i Udvikling, som virker ganske overraskende paa den evropæiske Rejsende. Det er, som om Naturen paa dette Sted havde staaet stille i Aarhundreder, som om intet Menneskefjed havde forstyrret Altai-Torneroses Søvn. Den Flora og Fauna, som paa Kristi Tid bredte sig over Evropa, genfinder man nu i Altai, og forlængst i Evropa uddøde Dyreformer lever i vore Dage i den russiske Kejsers Skove i Sydsibirien, Træerne er et Par Gange større end i Evropa, og Urskoven og Urengen breder sig over Bjærgtinder og Dalstrøg. For den dristige Jæger er her et Eldorado. Den brune Bjørn og den syriske Bjørn brummer i de dybe, mørke Skove og reder i den lange Vinter sit Leje under hundredaarige Cedres og Lærketræers skærmende tætte Naaletag. Den almindelige Ulv og Alpeulven, den almindelige Ræv og Blaaræven strejfer om paa de uendelige Vidder, som naar op til Snegrænsen, Panteren og Vildsvinet, ejendommelige Hjortearter som Moskushjorten og den gazelleslanke, kronhjortestore Maral bebor de lune, tætbevoksede Dalstrøg. Stenbukken og den vilde Ged skuer fra deres vildtformede, ugæstfri Klippespidser ned over

Katundalen, som gennemskærer Altai fra Nord til Syd.

Dalenes venlige Natur, og øverst oppe, Himlen nær, hvor den evige Sne og den evige Ro ligger hvid og ukrænket, søger Elsdyret og Renen deres kolde Hjem. Det mest forskelligartede Vildt af mindre Pattedyr, navnlig et Utal af Gnavere, støder jeg paa under min Omstrejfen: det almindelige og det stribede Egern, Haren, Ilderen, Maaren, Jærven, Bisamen, Fiskeodderen og de kostbareste af alle: Zobelen og Hermelinen.

Som alle halvvilde Jægerfolk, benytter ogsaa Altais indfødte Befolkning, Kirgiserne og Kalmukkerne, saa lidt som mulig Skydevaaben over for større Rovdyr. For at komme i Besiddelse af Bjørnens kostbare Pels laver Jægerne Stilladser, som styrter sammen og knuser Dyret, eller fanger det i Faldgruber, hvor det spiddes paa spidse Pæle, og trods Løfte om god Belønning var det umuligt for mig at faa mine Kirgiser- eller Kalmukførere til at gaa med mig paa Bjørnejagt, endskønt vi mange Nætter hørte »Misjka« * brumme i Nærheden af vore Lejrbaal. Kirgiserne, som ude paa Steppen jager Ulven til døde til Hest, fanger i Altai, hvor denne dristige Sport selvfølgelig er umulig, baade Ulven, Ræven og Haren i Saks og Fælde. Renen og den vilde Ged jages i Foraaret, naar Sneen begynder at blive blød, saa den ikke knirker og forraader Jægeren. De jages med Bøsse, og ofte kan en udholdende Jæger nedlægge 5—6 Rener og en halv Snes Geder om Ugen. Mange af de smaa Pattedyr koster det stor Udholdenhed og fin Sporsands at nedlægge. Kirgiserne benytter hertil baade Jagtfalk og en Hund, som er en Krydsning imellem Steppehunden og den turkmeniske Vindhund. Kalmukkerne derimod benytter hverken Falk eller Hund.

Forøvrigt maa evropæiske Hunderacer, nu, da de pr. Jærnbane kan føres til Sibirien, kunne finde udmærket Afsætning her. Lige saa velforsynet Nordsibirien er paa Spidshunde til Trækbrug, lige saa fattig er nemlig det øvrige Sibirien paa gode Jagthunde, og det endskønt Sibirien fra Arilds Tid har været et Jagtland par excellence. Der er ikke Tvivl om, at vore Jagthunde — først og fremmest Setters — hurtigt vil kunne vænne sig til Klimaet. De irske og Gordon Setters, som Mr. Wardropper i Tjumen har indført, befinder sig saaledes udmærket i deres ny Hjem.

* Russernes Kælenavn for Bjørnen.

Hvad der udfordres af Ro og Udholdenhed for at jage de mindre Gnaverarter, fik jeg et godt Indblik i under et Par Murmeldyrjagter, jeg overværede. Lange Iagttagelser gaar forud for selve Jagten. Naar en Jæger har opsporet, hvor en Bobakfamilie* har indlogeret sig — i Almindelighed i en Klippeskraaning med fri Udsigt til alle Sider —, rejser han et Værn af Klippeblokke, igennem hvis Sprækker han retter sin Bøssepibe imod Indgangen til dens underjordiske Bolig. En Morgenstund lægger Jægeren sig paa Maven bag Værnet med Fingeren paa Aftrækkeren og Øjet stift rettet langs Geværløbet imod det lille Hul i Jorden. Saaledes bliver han liggende timevis, halve Dage, med den brændende Sol ned over sig, ubevægelig, intet spisende, ikke en Gang drikkende — den mindste Bevægelse kunde ødelægge ham hele Jagten, thi mere sky Dyr end Bobakken findes ikke. Hans Taalmod belønnes da i Almindelighed ogsaa ved, at først et af de smaa pølselignende Dyr forsigtig stikker Snuden uden for Hullet og derefter sætter sig op paa Bagbenene, omhyggelig spejdende rundt til alle Sider. En svag Piben af Forposten kalder Familiens 10—15 Medlemmer ud i Dagslyset. Da pludselig opskræmmes Naturen ved et Brag, som brutalt sønderflænger Freden og Stilheden som et Skrig i en Kirke, Røgen driver langsomt bort i den rene, stille Bjærgluft, og medens Kalmuk-

Murmeldyrjagt i Altai.

* Den i Altai levende Murmeldyrart er den saakaldte Bobak (Arctomys bobac).

ken springer op, saa Klippeblokkene rasler ned ad Skraaningen, vrider 3—4 af de smaa Dyr sig i Døden. Resten er forsvunden ind i Hulen for ikke at vise sig de første Dage.

Bobakens Pels er ret værdifuld, og dens Fedt benyttes af Kirgiserne som Lægemiddel, bl. a. skal det forhindre Frost og Koldbrand.

Fuglelivet i Altai er langtfra saa rigt som Dyrelivet, vel sagtens fordi Skovbrande har udryddet Hærskarer af Skovenes vingede Beboere, og fordi Næt og Fælder og Snarer har mishandlet Fuglebestanden.

Vej langs med Katunfloden.

Et Par Tusind Mennesker ernærer sig ved Jagt i Altaidistriktet. Det er lykkedes mig at faa Jagtudbyttet opgivet saa nogenlunde. Der nedlægges aarlig af Egern omkring en halv Million, 15,000 Harer og lige saa mange Ildere, 1500 Zobler og 1000 Hermeliner, 1000 Ræve, 800 vilde Geder og 100 Bjørne. Af Fugle 60,000 Agerhøns, 20,000 Urhøns og 2000 Urhaner, 10,000 Ænder, 5000 Hjærper og flere Tusinde Fugle, hvis Skind sælges til Evropa til Hattepynt.

— — — Altai danner et mægtigt Højdeplateau, jævnt stigende fra Nord til Syd og umærkeligt glidende over i den Sajanske Bjærgkæde, som lige til Baikalsøen danner Grænsen imellem Sibirien og Kina. Kulminationspunktet ligger i de katunske Alper, 3500 Meter over Havfladen, tæt ved den kinesiske Grænse. Plateauet gennemskæres paatværs fra Syd til Nord af Katunfloden, som har sit Udspring fra de katunske Alpers Gletschere, og som gennemstrømmer den henrivende, naturskønne Katundal. Floden

optager fra begge Sider forskellige Bifloder, hvis Dale danner Skel imellem Bjærgkæderne, som har Retning Nordvest—Sydost.

I smaa Dagsrejser arbejder jeg mig ned igennem Bjærgene ad Vejen, som fra Biisk fører ret Syd paa over Landsbyerne Smolensk og Altaisk. Kørevejen bugter sig langs Katunflodens venstre Bred, indtil den ved Tshujaflodens Udløb i Katun bøjer over den sidstnævnte Flod for at følge Tshujadalen til Mongoliets Grænse. Der er vel 5—600 Kilometer fra Biisk til Grænsen.

Bro over Katunfloden.

I Begyndelsen ligner Bjærgene lange rullende Dønninger i et stort Hav, de er muldbeklædte og dækkede med det saftigste, grønne Græs. Smaa Landsbyer med en ganske velstaaende Befolkning ligger lunt og trygt i de grønne Dalsænkninger. Lidt efter lidt bliver Bjærgene skarpe, skovklædte, med nøgne Pletter, hvor Klippen stikker sit barske Ansigt frem, og efter fire Dages Rejse er jeg i et vildt sønderrevet Bjærgland, hvorfra jeg fjærnt i Syd gennem den æterlette Luft kan skimte de katunske Alpers snedækkede Tinder.

Vejen frembyder de største Skønheder. Den bugter sig blødt og kælent som en Perlesnor om en Jomfruhals gennem grønne Dale, hvis Yppighed og Blomsterrigdom jeg sjælden har set Mage til. Den fører hen over Fjældkløfter, under hvis vaklende Bjælkebroer Smaafloder bruser afsted med altomvæltende Ungdomsmod, som de har hentet hos den smeltende Gletschersne. Den hænger som en Ørnerede paa en Klippevæg — kun et skrøbeligt Ræk-

værk skiller den fra den gabende Afgrund — og den titter atter frem som en Slangelinie dybt under neden i Dalen. Denne Blanding af venlig Mildhed og næsten frygtindgydende Barskhed, af Sommersol og Vintersne, af Fare og Fred er det, der lokker og drager den, som blot en Gang har set Altais Bjærgland.

Lyn, der som blinkende Sværdodder skar igennem begsort Luft, og Tordenbrag, der rystede Bjærgene, tvang mig en Aftenstund til at søge ind til en lille Bjærgby, *Staro Bjelachuricha*, lidet anende, at jeg ogsaa her skulde møde Beviser paa, hvilke Rigdomskilder Altaibjærgenes Indre rummer. Det var min Hensigt straks næste Morgen at køre videre, men da jeg erfarede, at der ved Byen fandtes en varm Kilde, opsatte jeg selvfølgelig Afrejsen. Jeg fandt da ogsaa en saakaldt indifferent Kilde, hvis Vand havde en Temperatur af 30—32° C., det havde, trods en let Svovllugt, en behagelig Smag, og var krystalklart og blødt. Bønderne havde opført et Træhus med en højst primitiv Badeindretning, og Badegæster kunde om Sommeren bo hos Landsbyens Beboere. Ikke desto mindre vakte det, at en »Njemets« var ankommet til Byen og tog et Bad, en saadan Opsigt, at Halvdelen af den lille Bjærgbys Befolkning — Mænd saavel som Kvinder — med spændt Opmærksomhed overværede mit Bad.

Rachmanoff-Søen.
(Efter Fotografi af Prof. Saposhnikow.)

En anden blandt Altaibefolkningen langt mere berømt Mineralkilde, »*Rachmanoff-Kilden*«, som udspringer lige ved Mongoliets Grænse, i en af Altais aller skønneste Egne, maatte jeg desværre opgive at besøge. Men af det henrivende lille Fotografi, som den store Altaiforsker, Professor *Saposhnikow* i Tomsk velvilligst har overladt mig, kan mine Læsere danne sig et Begreb om Skønheden af den Natur, som omgiver den, og som vel er egnet til at fremkalde og nære hos den omboende buddhistiske Befolkning

de mangfoldige Sagn og Æventyr, der knytter sig til Rachmanoff-Kilden.

Dog, ikke blot paa Dyr og Mineralier — ja, endog paa Mineralvande — er Altai rig. Ogsaa Planteverdenens Rigdom paa Arter og Udvikling virker overraskende. Urengen og Urskoven ligger i Altai Side om Side. Hvor Floddalenes bølgende Græsgange hører op, begynder Bjærgskraaningernes dybe Skove med deres fine, ærværdige Lærke, deres mægtige Cedre, deres dunkle Fyrre og den yndefulde Birk. Blomster, som jeg ved første Øjekast syntes, jeg skulde kende, havde antaget saa vældige Dimensioner og saa overdaadige Farver, at mange af dem, som f. Eks. Akonit, Ensian, Rhododendron og Ridderspore saa ud som helt andre Planter. Yndefulde Anemoner (Anemona umbrosa, fischeriana, pulsatilla) og herlige Violer (Viola altaica, V. macrocarpa), store svulmende Ranunkler (Ranunculus altaicus, R. pulchelus) og Nelliker, Alperoser og en Art Stenbræk (Saxifraga crassifolia), paa hvilken Kirgisere og Kalmukker koger The, et Utal af Løgplanter, blaa og gule Hyazinther, Azalea og mangfoldige andre pragtfulde Blomsterplanter fyldte Altaibjærgene i Blomstringstiden med en Skønhed og Duft, der bedøvede som at sidde under en blomstrende Akacie og drikke Marsala.

Tshuiskervejen.

Naar jeg i den tidlige Morgen begav mig ind i Bjærgenes Vildsomhed tilfods eller paa en af de smaa Kalmukheste, strømmede den dugvaade Friskhed, Bjærgluftens Renhed og den natur-

lige Millefleurs i et Genfødelsens Bad, ingen romersk Kejser har haft Midler til at sammensætte Mage til, imod mig i store, brede Bølger. I Skovene i Arkadien har jeg i det tidlige Foraar følt et lignende Velbehag som her i Altai.

Kun den afbrændte Skov, som strakte forvredne, forkullede, om Barmhjærtighed bedende Arme op imod Himlens Blaa, forstyrrede min Glæde.

— — — — I smaa Dagsrejser arbejdede jeg mig ned igennem Bjærgene. Om Natten sov jeg i min Vogn eller tog ind paa en Semskistation. Ofte lod jeg Vognen blive staaende paa Stationen og red med Bøssen over Nakken og min Kusk, en russisk Bondeknøs eller en Kalmuk, som Fører ind i Bjærgene, hvor den smalle Ridesti tilsidst tabte sig i de nøgne Klipper eller i Urskoven. Under disse Ekspeditioner tilbragte vi Nætterne under en Ceder, indsvøbt i vore Kapper og liggende paa det bløde Mos. Sjældent mødte vi Mennesker, kun af og til en Jæger, og saa godt som aldrig to Jægere i Følge.

Gammeltroendes Bolig i Altai.

En særlig hjærtelig Velkomst var jeg altid sikker paa, naar jeg om Aftenen var saa heldig at naa en gammeltroendes Hus.

Disse Raskolnikere — eller gammeltroende som de selv kalder sig, og som de i daglig Tale ogsaa benævnes — er en særlig karakteristisk Befolkning for Altai. Man finder dem ganske vist spredt over hele Sibirien — hvortil de, tvungne af Forfølgelser i ældre Tider i Rusland, er udvandrede — men fortrinsvis i Altais

Floddale og imellem Transbaikaliens Bjærge. Tragtende efter at være alene med sig selv og deres Gud, har disse ædelttænkende russiske Bønder valgt de smukke, men folketomme Floddale i Altailandet til deres ny Hjem. De ernærer sig, nøjsomme og flittige som de er, ved Kvægavl, Biavl og Agerbrug og er saaledes det russiske Riges Pionerer, de udbreder, stærkt religiøse og meget alvorlige som de er, Kristendommen til de indfødte og er saaledes den kristne Kirkes første Missionærer, og de modtager med Gæstfrihed de faa Rejsende, som færdes paa disse Egne, og som søger ind til dem.

Kalmuklejr.

Kogende Vand til The og Melkager, som Konen bagte i Asken i Ovnen, var i Almindelighed det eneste, disse Eneboere kunde opvarte med. Men selv om Melkagerne er en drøj Ret, selv om Sengen, de kunde tilbyde, var fyldt med Utøj, og selv om Lejet hos Ægteparret oppe paa Palatet* var haardt og ubekvemt, befandt jeg mig altid godt i de prægtige Folks gæstfri Hjem.

I Nærheden af Tshujaflodens Udløb i Katun stødte jeg paa den første Kalmuklejr.

Af det en Gang saa store og rige Folk findes der nu kun i de sydligste Altaifloddale enkelte spredte Rester — vist næppe ialt 30,000 Individer — og tiltrods for deres isolerede Liv i disse tyndtbefolkede, vilde Egne, er dette interessante Folk med dets

* Halvloftet imellem Indgangsdøren og Ovnen.

rige Litteratur godt paa Vej til at miste deres Særpræg. Kun de fjærnestboende, jeg mødte, havde endnu deres Dragt ubeskaaren: den ejendommelige blaa- og sortkantede Lammeskindspels (Tjulup) og den hjælmformede Lammeskindshue (Birjuk). Den russiske Bondedragt trænger mere og mere ind, deres Religion, der er en Blanding af Buddhisme og Schamanisme, viger for Kristendommen, deres Sprog er ret blandet, og den Dag er vel ikke fjærn, da man forgæves søger efter Kalmukker i Altai.

Kalmuk tilhest.

I Sind og i Skind er Altai-Kalmukkerne ægte Mongoler. De er ikke smukke med deres flade Ansigter, smaa, skraatstillede Øjne og glatte, sorte Haar. De unge Piger kan dog være ganske kønne og yndefulde, men de gamle Koner er til Gengæld Pulverhekse, der kan faa en død Mand til at rynke paa Næsen. Mændene er middelstore og stærke af Legemsbygning, men en uovervindelig Flegma lægger en absolut Hindring i Vejen for Brugen af deres Kræfter. Alle lever som Nomader, og hvorledes enkelte af dem er bleven ret velhavende er mig en Gaade.

Kalmukkerne er absolut fredelige, nærmest forkuede. Naar de havde set sig mæt paa mig, kom de mig altid i Møde med stor Venlighed, bød mig Pladethe, som de kogte i store Jærngryder sammen med Salt, Smør og Mel, og en ejendommelig, stærkt berusende Drik, som de kaldte »Arraki«, og som de selv bryggede med højst primitive Redskaber. Trods deres Venlighed afslog jeg dog altid at tilbringe Nætterne i deres Birkebarkshytter, dels for

at slippe for at dele Natteleje med en halv Snes hverken vellugtende eller velvaskede Mænd og Kvinder, dels for at undgaa at slæbe en Ladning Utøj med mig, naar jeg om Morgenen red videre.

Som Førere i Bjærgene er Kalmukkerne fortræffelige, de kender store Strækninger af Altai, og deres smaa Heste er udmærkede til Ridt i disse vilde Egne.

Hvad der imidlertid interesserede mig nok saa meget som noget andet, jeg saa hos Kalmukkerne, var, at de holdt Hjorte som Husdyr. Udenfor Kalmukkernes Birkebarkshytter gik Flokke af disse mærkelige Husdyr, velvoksne som Kronhjorten, men dog med Antilopens Ynde og Legemsbygnings Finhed, og ædle som Daadyret, fredeligt græssende som Køer paa en dansk Kløvermark. Senere saa jeg det samme Syn i Transbaikalien og Amurprovinsen.

Kalmukkerne destillerer Brændevin.

Denne herlige Hjorteart, der holdes som Husdyr i Sibirien langs Kinas Grænse, er den saakaldte *Maral* (Cervus maral). Den kan blive meget tam, slutter sig med stor Hengivenhed til Mennesket, og Grunden til, at man i Sydsibirien opdrætter Maralen, er den, at Handyrets Gevir købes til høje Priser af Kineserne. Naar Takken har sat sin anden Gren, afsaves den i Juni og nedsaltes, for at beskyttes mod Forraadnelse, indtil Kineserkøbmændene fra Mongoliet kommer over Grænsen for at opkøbe Takkerne til den høje Pris af 10 Rubler pr. Kilo.

Det er naturligt at spørge, hvad i Alverden Kineserne vil med Hjortetakker til den Pris, saa meget mere, som Kineserkøbmanden sælger Takkerne i Kina til 4—5 Gange den Pris, han betaler Kalmukkerne. Forklaringen er den, at der ikke mindre i Kina end i andre Lande findes Mennesker, som føler Trang til

en Livseliksir, og Levemænd, hvis Blod er bleven tyndt og Nervesystem slapt. I Evropa løber slige ynkelige Individer efter Charlatanannoncer i dertil indrettede Blade; i Kina tyer de til Kineserdoktorer, som sidder med enorme Hornbriller paa deres kloge Næse i det sorteste Hjørne af en sort Bod og tilbereder undergørende Miksturer af Maralgevirer, Abeskeletter, Tigergalde etc.

Der er ubegribeligt, hvad Kineserne kan bruge til den Slags Livseliksirer. I Siam har jeg set Kineserkøbmænd give smaa Formuer for et Næsehorns Horn eller Galden af en Tiger, og nu finder jeg i Sydsibirien et veludviklet om end højst ejendommeligt Husdyrbrug, som kun har til Hensigt at regenerere letlevende Kinesere.

Maralhjort.

— — — Tiendedagen efter min Afrejse fra Biisk begyndte jeg Opstigningen til Altais højeste Punkt »*Bjeluka*« i de katunske Alper. Hvor Tshuja falder i Katun, holder Kørevejen op, og kun en vildsom og farlig Ridesti fører videre op over Bjærgene. Efter to Dages anstrængende Ridt over Kuraganbjærgene laa det sibiriske Svejts Montblanc endelig for mig med sine to sneklædte Søjler.

Aldrig vil jeg glemme det betagende, højtidelige, næsten frygtindgydende Indtryk, som det gjorde paa mig at staa Ansigt til Ansigt med dette vilde, sønderrevne, storslaaede Bjærgland. Op over de mægtige Gletschere, der laa for mig som frosne Have, størknet i det frygteligste Oprør, eller som Kæmpetrapper med

blødt afrundede Terrasser, knejste de to søjlelignende, ved en lille Kløft adskilte Tinder. De forunderligste Formationer var opstaaet under de mægtige Naturkræfters Spil med Klipper og Ismasser. I en af Gletscherne, som mine Førere kaldte »*Kapschalski*«, saa det ud som om der med en Plov var pløjet Furer, hvori Huse kunde forsvinde, en anden havde i Kanten, som hang ud over Afgrunden, antaget Form af et menneskeligt Hoved i Profil. Øde, ubevægelig som Lavaen ned ad Vesuvs Sider laa denne Ismark.

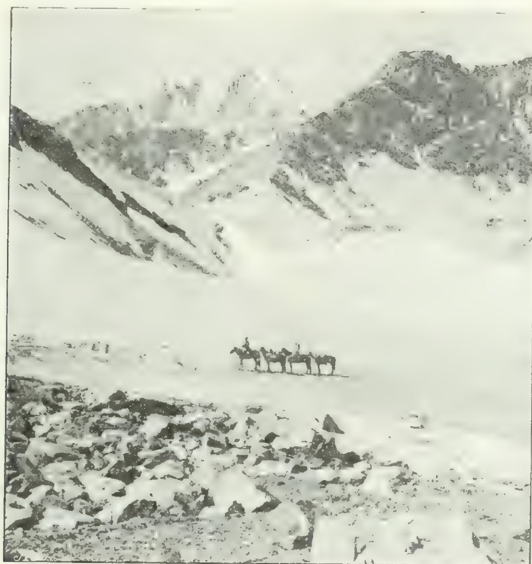
Bjeluka med Geblergletscheren.

Og dog var der ikke Stilhed i denne Natur. Brag som rullende Torden forkyndte, at Isstykker løsnede sig og faldt ned i Dybene, og Brusen som af Vandfald lød op fra Dalen, hvor smeltende Sne fra *Geblergletscheren* dannede de første stride Strømme, hvoraf Altais Hovednerve, den skønne Katunflod, opstod.

Oppe over Bjeluka laa en Lammegrib paa udspilede Vinger. Dybt under mig kunde jeg se Katun slynge sig igennem den grønne Dal som et sølverne hvidt Baand.

— — — I stolt Majestæt men dog i solklar Mildhed, i ophøjet Ro men dog med et brusende Væld af Liv i Naturen ligger Altai som et »Sibiriens Svejts« paa Grænsen mellem det russisk-asiatiske Rige og Mongoliet. Ingen, som en Gang har besøgt det, kan glemme det. Møje og legemlige Anstrængelser koster det at komme der igennem, ikke et eneste af de Hjælpemidler, som bringer den magelige Turist let og behageligt igennem det evropæiske Svejts, kendes i Altai, og mange Egne er kun tilgængelige for

den dristige Jæger, den mest udholdende Turist. Men Umagen lønner sig hundredfold, Skønheder vil man faa at se, som intet antet Sted kender, og Gudsnaturens uendelige Magt over Sindet bringer en Ødslen af Toner til at klinge for Menneskets Øren, kalder Farver og Former frem for Øjet og stemmer Sjælens Strænge i den lyseste Højsang til Skaberens Pris.

De katunske Søjler.

TOMSK—IRKUTSK.

Naar man ved længere Tids Ophold i Sydsibirien omtrentlig har glemt, hvorledes en rigtig Gade ser ud, gribes man af Beundring ved Synet af Tomsk. Over Sibiriens største By og eneste Universitetsstad er der da en lille Smule Façon.

Jeg indrømmer gærne, at ogsaa jeg følte baade Glæde og Beundring, da jeg — efter at have gjort Flodrejsen fra Biisk til Tomsk i et Træk — saa Staden dukke frem, malerisk bredt ud over grønne Højder, ved den lille Flod Tom, venlig provinsiel, hyggelig at se til. Og jeg indrømmer videre, at det var saa godt som pure materialistiske Hensyn, der dikterede mig disse Følelser, at det var Tanken om her forhaabenlig at kunne spise ordenlig til Middag og gaa i en ordenlig Seng, som i første Række fremkaldte mit lyse Syn paa Tomsk. Thi hvor rig og betagende end Altailandet er, hvor interessant Befolkningen, hvor herlig Jagten, bliver dog i Længden et Semskigulv eller en Tarantas et daarlig Surrogat for en Seng og Melkager og The en tarvelig Erstatning for Middagsmad. Og saa meget er vi Kulturmennesker Slaver af vore Vaner, saa stærkt er vi indlevede i visse Behagelighedshensyn, og saa stor er Sandheden i Horats af Baggesen travesterede »Visdomsord: »Naturam furca pellas ex, hun kommer dog igen den Heks!« at vi — trods alt, hvad en yppig Natur og et frit Liv kan byde os — dog kan længes efter et godt dækket Bord, en blød Stol og en Seng uden Lus. — — —

— — — Guderne og Ingeniørerne maa vide, hvorfor Tomsk ikke fik Lov at ligge ved Jærnbanen. Der gaar mange Haande Rygter om Grunden til, at Banen er bleven anlagt 10 Mil Syd for. Nogle siger, at Staden skulde straffes, fordi den ikke vilde spytte nok i Ingeniørernes Bøsse. Andre fortæller, at det var de

rige Jødekøbmænd, som saa deres Fordel ved at faa Jærnbanen til at gaa Tomsks Porte forbi. Den rette Grund har jeg ikke eftersporet. Det er det fornuftigste, man kan gøre i Sibirien. Man faar den dog ikke at vide.

Hvis det imidlertid virkelig er Ingeniørerne, som har villet straffe Tomsk, er de slupne meget daarlig derfra. Thi Staden vokser, saa det er en Lyst. Den hvide Taiga, som omgiver Staden, falder Stykke for Stykke, Træhuse og Stenpaladser vokser op imellem Resterne af den uforlignelig smukke Birkeskov, og en ny Blomstringstid synes at være indtraadt netop som Ingeniørernes Flammepassere drog Linien uden om Tomsk. Og om det er for at gøre Uret god, eller hvad nu Grunden end kan være — nok er det, den russiske Regering ser i Naade til Sibiriens Universitetsstad, og disse ejendommelige Brydninger imellem gammelt og nyt, som man daglig bliver Vidne til i vore Dages Sibirien, træder den fremmede endnu grellere i Møde i Tomsk end noget andet Sted.

Kathedralen i Tomsk.

Medens Hovedjærnvejen saaledes gaar uden om Tomsk og Staden kun ved en 80 Verst lang Sidelinie staar i Forbindelse med den store sibiriske Jærnbane, henlægges Hovedkontoret for Banen netop dertil. Alt, hvad der findes af Videnskab i Sibirien, drages til den »straffede« By. Det prægtigste Universitet oprettes, og en polyteknisk Læreanstalt knejser som et Palads af virkelig Skønhed over Byen. Mineadministrationen for det paa Sølv og Bly, Kobber og Jærnerts, men navnlig paa Guld saa overordenlig rige Guvernement henlægges til Tomsk. Kaserner og Kirker, Fængsler og Skoler bliver Byen velsignet med, og mange private Stenhuse i lange, lige, brede Gader giver Tomsk et efter sibiriske Forhold storstadsmæssigt Præg.

Men Trærønner hælder sig ømt op ad Paladser, og elektriske Lamper straaler om Aftenen fra vinde og skæve Træmaster over ubrolagte Gader, som om Sommeren enten er bundløse Mudder-

pøle eller hvirvlende Støvskyer. Svin og Køer, Ænder og andre Husdyr føler sig hjemme paa Gaden imellem ædle Raceheste, som i vildt Trav fører stærkt uniformerede Herrer og fornemme Damer gennem Byen. Paa Gaderne rører der sig et rigt Liv, men paa hvert Gadehjørne staar der et Par Lazzaroner, som avtomatisk slaar Kors for sig og for en Kopek nedbeder Himlens Velsignelse og meget andet godt over Giverens Hoved. Og imellem barbenede,

Tomsks polytekniske Institut.

blomstrende, russisk-svulmende Piger, hvis spraglede tynde Sirtseskjoler svøber sig tæt om de unge, sunde, runde Legemer, møder man Kulturvildskud, som med malede Ansigter og raslende Silkeskørter tripper stramtsnørte paa franske Hæle hen ad de høje Bræddefortove.

Kun en Modsætning taber sig i denne Sibiriens største Stad — og det er heldigt! Thi Skændslen klæber derved. Brændevinsfabriken forsvinder i Tomsk blandt Regeringens andre og i bedre Øjemed opførte Pragtbygninger.

Meget af det, jeg er bleven Vidne til i Sibirien, maa jeg smile over, og navnlig virkede en Blanding af Primitivitet og højeste

Mode meget pudsig. Der er f. Eks. næppe et Sted i Verden, hvor der er bleven afsat saa mange Fonografer som i Sibirien, og nu staar disse væmmelige Tingester og skraaler, hvor man saa vender og drejer sig. Hvis Edison anede, hvilken Plage han har nedkaldt over musikalske Menneskers Hoveder, vilde han blive bedrøvet. Han skal have et godt Hjærte.

I Tomsk er det rent galt. I de lune, stille Sommeraftener skratter Godtkøbsfonografer ud igennem hvertandet Hus' Vinduer

Hovedgaden i Tomsk.

Alverdens forpiskede Variétémelodier over Gaden og Floden til Fryd for Ejeren af Marterinstrumentet og alle hans Naboer.

Jeg har hidtil ikke holdt af Harmonikamusik. Men her i Sibirien har jeg skiftet Anskuelse. Russerne trakterer en Harmonika som intet andet Folk. Og det ved jeg i ethvert Fald, at jeg ti Tusinde Gange foretrækker en sibirisk Bondeknøs spillende sine lystige Dansemelodier paa Harmonika fremfor Edison som Liremand.

Man kan finde en nogenlunde anstændig Ishvoshtshik i Tomsk, og man kan tage ind paa et — jeg tør ikke kalde det anstændigt Hotel (den Slags findes overhovedet ikke i Sibirien) — men i

ethvert Fald evropæisk udstyret Hotel. Men Kusken er grov, hvis han ikke faar lige saa meget i Drikkepenge, som hans Takst er, og paa Hotellet er man omgivet af et Selskab, som vilde blive udvist af ethvert evropæisk Hotel, og plages Nat og Dag af et Orkestrion, udstyret med alle de Torturinstrumenter, som en opfindsom Spilledaasehjærne har kunnet udspekulere til Brug for sibiriske Hoteller.

— — — Som Omsk er Landbrugets By, er Tomsk Videnskabens. Tomsk er Sibiriens intelligenteste og mest aristokratiske Stad, den føler Værdigheden ved at være det Midtpunkt, hvorom Kæmperigets akademiske Dannelse drejer sig, og den har Grund til at være stolt over sit Universitet. Som dette er stilfuldt udvendig, fornemt tilbagetrukket i en Birkeskov, hvis Mage ikke findes i Verden, er det overordenlig velindrettet indvendig og ejer bl. a. et Bibliotek paa 100,000 Bind, imellem hvilke findes adskillige Unika af høj Værdi og Interesse.

Tomsk Universitet.

I Forbindelse med Universitetet findes følgende Musæer, som jeg med megen Interesse besaa i Selskab med den udmærkede Videnskabsmand og store Altaiforsker, Professor i Botanik *Saposhnikow:* et zoologisk og botanisk Musæum med fortræffelige Polarsamlinger, hidrørende fra Vegaekspeditionen, et mineralogisk og geologisk Musæum, et Musæum for Arkæologi og Ethnografi, som indeholder højst interessante Kollektioner fra den præhistoriske Tid, bl. a. Oldsager fra Udgravningerne ved Snamenski, ved Tobolsk og Minussinsk, og endelig et meget godt anatomisk Musæum. I Forbindelse med Universitetet, som indtil 1898 kun havde et Fakultet, nemlig Medicin, staar en offenlig Klinik, som omfatter følgende Afdelinger, en therapeutisk, en kirurgisk, en dermatologisk, optalmologisk og en psykiatrisk. Betalingen for Indlæggelse paa disse Kliniker er meget lav, nemlig kun 7 Rubler

maanedlig. Paa Enkeltværelser er Betalingen imidlertid 7 Gange 7 Rubler.

Det ny Fakultet er Jura. Universitetet frekventerer aarlig af omkring 400 studerende, hvoriblandt flere Kvinder.

Tomsk er rig paa lærde Selskaber. De fornemste af disse er »Naturforskerselskabet«, som foranstalter eller i ethvert Fald understøtter Ekskursioner til ukendte Egne af Guvernementet, et kejserlig russisk Musikselskab, som har oprettet den første sibiriske Musikskole, samt to offenlige Biblioteker. Staden ejer et stort smukt Teater, en Væddeløbsbane og tre Dagblade, af hvilke »*Tomskija Gubernskaja Wedomosti*« er det mest fremragende. Som i alle sibiriske Byer findes ogsaa i Tomsk mangfoldige velgørende Selskaber, af hvilke »Selskabet til den fysiske Udvikling« udretter særdeles meget godt. Ikke blot har dette Selskab oprettet Sportspladser, offenlige Bade og arrangeret Turistture, men for svage, skrofuløse Børn har det i sunde Skovegne oprettet Sommerkolonier og Sanatorier. Tomsk har to Klostre, nogle og tyve Kirker og omkring 60,000 Indbyggere.

Stationen i Tagai.

— — —

Posttoget bruger halvfjerde Døgn om Rejsen fra Tomsk til Irkutsk. Men selv om man vil gøre Rejsen i et Træk, trættes man ikke; thi Farten igennem Østsibirien er lige saa afvekslende, som den er kedsommelig igennem Vestsibirien. Fra Tomsk til Stationen Taiga, hvor Sidebanen støder til Hovedbanen, faar man allerede et herligt Indblik i Østsibiriens Skønheder, og paa hele den øvrige Tur til Irkutsk veksler Sletter og Bjærge, Urskoven gennembrydes af rivende Floder, og Baneanlæget antager flere Steder Bjærgkarakter med bratte Kurver og stærke Stigninger.

Inden jeg begynder paa en Skildring af Rejsen igennem dette Land, maa jeg imidlertid fremkomme med nogle rent orienterende Bemærkninger om Jærnbanekørsel i Sibirien.

Foruden de 1ste og 2den Klasses Eksprestog, som flere Gange ugenlig løber imellem Moskva og Irkutsk, gaar der hvert Døgn i hver Retning et Posttog med 1ste—3die Klasses Vagoner og et Persontog med 2den—4de Klasses Vagoner. Desforuden løber der uregelmæssigt, men ofte flere Gange ugenlig om Sommeren de saakaldte Udvandrertog, som kun medtager russiske Kolonister. Samtlige Tog er overfyldte, og paa de større Stationer opføres der, navnlig ved Posttogets Ankomst, ligefrem Slagsmaal om de Pladser, som bliver ledige. Kun paa 1ste Klasse kan man være nogenlunde sikker paa Plads uden Slagsmaal.

Man kører godt paa Jærnbane i Sibirien. Alle Vagonerne — undtagen de 4de Klasses — er lange Boggievogne, som løber blødt og behageligt, og da Farten ikke er mere end højst 40 Kilometer pr. Time, mærkes Rystelse saa godt som ikke. Selv 3die Klasses Rejsende kan gøre Fordring paa Liggeplads. I hver 1ste Klasses Kupé er der Plads til to Passagerer, i hver 2den Klasses til fire. Uden paa hver Vagon er angivet, hvor mange Pladser, der er. Det Stykke, de russiske Jærnbanespor er bredere end Alverdens andre Spor, giver bedre Plads i Sidegangene og rigelig Liggeplads i Kupéerne til selv den længste Passager. Kun Toiletrummene er à la Svinesti, og Belysningen i Kupéerne er saa rædselsfuld, at man ved Mørkets Frembrud kan se alle Passagererne anbringe Stearinlys paa de smaa Borde for ikke at falde over hverandre.

Op ad Dagen, og navnlig ved Nattetid, er det alt andet end behageligt at komme ind i en sibirisk Jærnbanekupé, selv i et Posttogs 2den Klasse. Siden om Morgenen, da en Mand foretog en meget flygtig Rensning, har fire Mennesker nemlig gjort deres bedste for at grise Kupéen til, og da den Dagen igennem har ageret Dagligstue, Spisestue, Køkken og Sovekammer m. m. m., kan mine Læsere maaske danne sig en Forestilling om dens Udseende. Foruden Sengetøj medfører en Russer alt det Rejsegods, han paa nogen Maade kan anbringe. Kupéen ligner en Kræmmerbod af de aller mest spraglede. Paa Gulvet, i en Skarnbunke af

Æggeskaller, Osteskorper, Pølseskind, Theblade, Cederskaller, Cigaretstumper og Spytteklatter, staar der fire Par Galoscher og fire Thekedler, og paa det lille grønne Bord ved Vinduet befinder der sig fire Theglas, fire Theskeer, et Par Knive, Sukker i en Pose, The i en Blikdaase, Brød i ingen Ting, nogle Citroner, utallige Cigaretter, et Par russiske Romaner o. m. m. af samme Slags.

Luften i Kupéen er fæl. En Russer skyr frisk Luft som Pesten og flygter for et aabent Vindue. Lammeskindspelse lugter ikke godt, lange Transtøvler heller ikke, og fire Menneskers Ophold i et lille tillukket Rum gør ikke Luften behageligere.

Belært af Erfaringer fra Vestsibirien, løser jeg derfor 1ste Klasses Billet gennem Østsibirien, og i Taiga erobrer jeg ved min Dragers Assistance en tom Kupé, hvorefter jeg veltilfreds sætter mig ind i Banegaardsrestauranten for at spise til Middag. Ved min Tilbagekomst finder jeg i min Kupé, foruden min Baggage, en Mand, et Bjærg af fremmede Kufferter og — en Hund.

Jeg holder meget af Hunde, men jeg kan ikke lide at have dem i en Jærnbanekupé, navnlig naar Kupéen er lille og Hunden er stor og lugter ilde. Jeg bad derfor høflig Manden om at anbringe sin store, ildelugtende Hund eller aller helst baade sig selv og Hunden et andet Sted i Toget. Selvfølgelig blev han rasende — det gør Hundeejere altid, naar man ikke falder deres Dyr om Halsen — og bandede en drøj russisk Ed paa, at han blev, baade han selv og Hunden og Baggagen.

Saa kaldte jeg spagfærdig paa Konduktøren og bad ham fjærne Hunden, men da min Kontrapart bar Uniform, kneb det at faa Konduktøren til at være mig følgagtig. Hans Pligtfølelse og Respekt for en Udlænding kæmpede stærkt i hans Indre med hans medfødte Angst for Guldknapper, navnlig naar disse skinnede ud fra en 1ste Klasses Kupé. Resultatet blev dog, at han gik med. Gnistrende springer Uniformen op fra det Hjørne, jeg havde udset mig til Hvileplads, skælder saa det gungrer i Vagonens Fjedre, haler to 1ste Klasses Billetter frem fra sin Brystlomme, en for sig selv og en for Hunden, og bander endnu en Gang paa, at ingen jordisk Magt skal faa ham til at flytte sig. Hoverende tilføjer han, at vi maa være glad over, at han ikke forlanger en Hynde med Vinduesplads og Hovedpude for Hunden.

Jeg tilstaar, jeg blev overrasket, endskønt man — som sagt — vænner sig til Besynderligheder i Sibirien. Men Hunden vilde jeg nu alligevel ikke have i Kupéen. I min Kuffert fandt jeg et Introduktionsbrev fra den russiske Trafikminister, Fyrst *Chilkow* — jeg har hverken før eller senere gjort Brug deraf, men her forekom det mig at kunne benyttes — gik til Stationschefen og klagede over Hunden. Saa kom den ud i en Fart og Uniformen bagefter.

— — — Efter dette lille Intermezzo gaar jeg over til en Beskrivelse af Rejsen igennem Østsibirien.

Dyb og mørk og betagende strækker *Taigaen* sig over Østsibirien. Fod for Fod har Jærnbanen maattet hugges igennem den. Fra Toget ser man ind i Skovens Dunkelhed, hvor de gamle Stammer ligger væltede over hverandre som et Næt med Kæmpemasker. Som Silkespind hænger Mosset fra Grenene, og en Overdaadighed af Blomster med pragtfulde Farver og af enorme Størrelser skyder op langs Jærnbanens Skrænter. Man tror knap sine Øjne. Er dette Sibirien? Tropeskovens Yppighed er ofte ikke saa voldsom, saa overvældende. Vi kører igennem en bedøvende Blomsterduft, der skvulper ind ad Kupévinduerne i brede Bølger. Somme Tider aabner Skoven sig for grønne Enge med spredte Birke, Lærke og Cedre. Et Udsnit heraf vilde danne den herligste engelske Park. Gang paa Gang skærer Banen den store sibiriske Landevej, der paa lange Strækninger løber Side om Side med Banelinien.

Der lever en mærkelig og langt fra tiltalende Befolkning i dette Urskovland, som kun ved Landevejen og de guldførende Floder er befolket. 80 pCt. af Befolkningen bor ved Landevejen og Jærnbanen. Den bestod indtil for faa Aar siden udelukkende af »*Jamshtshiks*«*, Guldvaskere, administrativt forviste og Straffefanger, som i et eller andet sibirisk Fængsel havde udstaaet deres Straffetid og derefter slaaet sig ned i disse vilde Egne. Først i den aller sidste Tid er der begyndt en planmæssig Kolonisation ved Nedsættelsen af udvandrede russiske Bønder i Egne, hvor Agerbrug overhovedet er mulig. Befolkningen er halvvilde Skovmennesker, som aldrig har beskæftiget sig med Agerbrug, men med Jagt, Guldvaskning og Postkørsel.

* Postkuske.

Da Ingeniørerne for en halv Snes Aar siden kom med en Hær af Arbejdere og begyndte at hugge ned og brænde løs i Taigaen, saa Skovmenneskene til med Forundring og Harme. Det anede dem, at det var Fjenden, som kom. Da Jærnbanen saa var færdig, grinte de, thi de kunde i Begyndelsen med deres Trojkaspand køre hurtigere end Toget, som rumlede og skrumlede hen over de ujævne Skinner. Det varede imidlertid ikke længe, saa grinte de ikke, saa begyndte de at brænde Broerne af eller lægge Træstammer over Sporet om Natten i Raseri over, at Jærnbanen gik dem i Næringen og foregreb, at de kunde tjene til Livets Ophold ved at sidde og dingle paa et Kuskesæde. Og endnu er Forholdene ikke bedre, end at der ved hver Bro staar en Vandtønde, og at hver Banevogter har en skarpladt Revolver i Bæltet. Men rolig tør man ikke være, før alle Broerne er bleven ombyggede i Sten.

De Egne, man gennemfarer, er rige paa Kul og Guld. Kullejer, som uden Tvivl er enorme, men om hvis Udstrækning man endnu kun har Formodninger, dukker frem til Jordoverfladen hist og her, og enkelte Steder udnyttes Kullejerne allerede, f. Eks. ved Stationen *Tsheremkovo*, hvor Minerne ligger klods op til Jærnbanen. Kullene benyttes her til Lokomotivfyring, selv om de er af ringe Kvalitet.

Saa godt som alle de Floder, Jærnbanen skærer, er guldførende, saaledes *Jaja*, *Kija*, *Tshulym* og *Birjussa*. Særlig rige er de to sidstnævnte, ved hvis Kilder der findes betydelige Guldvaskerier.

Ogsaa Cementlejer findes ved den østsibiriske Jærnbane. Saaledes overraskes den rejsende ved lige i Nærheden af Stationen *Komyshet* (anden Station Vest for Nishneudinsk) at finde en imponerende Cementfabrik, som ejes af et russisk-hollandsk Aktieselskab, der aarlig producerer et halvt Hundrede Tusind Tons. Og af de mange andre Rigdomme, som Jorden i denne Del af Sibirien synes at bære i sit Skød, skal jeg endnu kun nævne fortræffelig Porcellænsjord, der bl. a. findes i større Mængder ved Stationen *Polovina* (nogle faa Stationer Vest for Irkutsk).

Større Byer ved Jærnbanen er: Jødebyen *Marinsk* og *Atshinsk*, hver med henved 10.000 Indbyggere, den imellem Bjærge, ved den majestætiske Jenissej skønt beliggende Guvernementsstad

Krasnojarsk, med 30,000 Indb., endvidere *Kansk* og den ved Udafloden beliggende, smukke men stagnerende By *Nishneudinsk*, hver med 5—6000 Indb.

— — — Paa min Yndlingsplads — Trappetrinet ind til Boggievognen, som jeg har købt mig Ret til for en Haandfuld Cigaretter til Konduktøren — kan jeg sidde timevis og følge det vekslende Panorama, som glider forbi mine Øjne: Skove og Bjærge, Floder og Søer, Arbejderhære af tilslørede, bluseklædte Mænd med Økse og Hakke, formummede som Middelalderens hjælmklædte Stridsmænd, og smaa Kolonier af Arbejdernes Kvinder og Børn i Birkebarkshytter, forfaldne Landsbyer og den store Landevej.

Et Drenge- og et Pigeinstitut i Krasnojarsk.

Landevejen kalder flest Tanker frem, og mine Tanker kan omtrent iklædes disse Ord: »Her ligger du, gamle Landevej, Side om Side med din moderne Frænde, din store Fjende, ad hvilken vi ruller hen! Din Storhed er forbi! Nu kan du ligge og forfalde. Før saa du Guvernører og uniformerede Herrer — endog en Storfyrste, den nuværende Kejser — og fremmede Videnskabsmænd og Forfattere i Slæde og Tarantas med fnysende Forspand fare hen over dine Ujævnheder. Lystige Klokkespil, knaldende Piske og »Jamshtshikernes« Raab satte Musik til Livet, som rørte sig stærkt og pulserende. Nu maa du tage til Takke med omstrejfende Zigøjnerfamilier, som om Aftenen samler sig om Baal i Skoven ved dine Kanter. Ellers ligger du tavs! Før blev

Thekaravaner og kostbare Ladninger førte de Tusinder af Verst, du maaler. Nu ser du kun sølle Bøndervogne med værdiløst Kram, som møjsommelig aser sig frem Verst for Verst. Og den ironiske Skæbne har lagt din Staalfjende netop saaledes, at du ikke kan undgaa at høre Stempelslagene fra hans Ekvipage, lugte Kulrøgen fra hans ildspyende, hvæsende Uhyrer og se Ansigterne bag ved de dobbelt Kupévinduer. Gamle Landevej! Nogen Glæde er du vel bleven Vidne til, men — det ved jeg — ogsaa til megen Sorg. Taarer og Fortvivlelse har du set, naar Fangetransporterne drog langs dine rosenblomstrende Kanter eller igennem den dybe Sne, hvorunder du laa og sov din Vintersøvn. Nu gaar Glæden og Sorgen en anden Vej. Du er bleven overflødig! Og der er intet i Verden saa trist som at være overflødig. Guvernører og Storfyrster gaar nu i Luksustog ad din Jærnfjendes Skinner, og som jeg nu sidder og beklager dig, vil Tusinder af fremmede efter mig sidde og falde i Tanker . . . . .«

— — — Der er ikke gladere, venligere og mere imødekommende Mennesker at rejse sammen med end Russerne. Naar efter Morgentoilettet Kupédørene ud til den lange Sidegang smækkes op, rystes straks samtlige Vagonens Passagerer sammen til en stor Familie. Ved Morgenens første Station styrter hver eneste Passager (Hunden dog undtagen) ud af Toget, hver med sin lille Blikkedel i Haanden. Om den grubekedelstore Samovar, som staar med kogende Vand paa hver Station til gratis Afbenyttelse for Passagererne, arrangeres der smaa Haandgemæng for at faa Kedlerne fyldte. Stationsbyernes Koner og Piger i stærktfarvede Kjoler falbyder Æg og Fløde, Kvas og Brød, og er Vejret smukt, former dette Morgenliv sig til et Billede af Glæde og Munterhed. Ved hver anden Station, vi kommer forbi, gentager Billedet sig.

Ganske komisk er det at lægge Mærke til Passagerernes Lyst til at springe paa Toget i det sidste Sekund. Saa mange Viderværdigheder, som der iagttages i Sibirien, inden et Tog kommer i Gang, har jeg heller ikke set noget andet Sted i Verden. Nogle Minutter før Afgang slaas to Slag paa Stationsklokken, Tegn til Afgang gives med tre Slag, saa fløjter Togføreren én Gang, hvorpaa Lokomotivet svarer, hvis der tilfældigvis er en Mand paa Maskinen, saa fløjter Togføreren to Gange, hvorpaa Lokomotivet

svarer med to Stød i Fløjten, og naar alle disse Formaliteter er til Ende, er der god Tid til at drikke et Glas The, selv om den er meget varm, inden Toget sætter sig i Bevægelse.

Saa sent som vel muligt, helst naar Toget allerede er i Gang, springer Passagererne op, selv om der har været Ophold nok til at sætte en Middag paa flere Retter Mad tillivs i Ro og Mag. I alle mulige andre Forhold har en Sibiriak Overflod paa Tid; kun naar det gælder et Ophold paa en Jærnbanestation, er selv det længste Ophold tilsyneladende for kort.

Kvinder falbyder Mælk ved Posttoget.

Gladest blandt alle mine glade Medrejsende er et Selskab Studenter, Polyteknikere, som har faaet fri Rejse og Stipendium for at bruge deres Sommerferie til at studere Jærnbane- og Havneanlæg i Mantshuriet. Jeg har altid haft Glæde af at være sammen med disse haarfagre men som oftest usoignerede russiske Minervasønner, og mine Studenterbekendte fra Rejsen Tomsk—Irkutsk bevarer jeg med særlig Glæde i min Erindring. De gale Streger, de fandt paa, var legio, og naar et musikalsk Geni iblandt dem begyndte at klimpre paa sin Balalejka* lystige Dansemelodier eller sørgmodige Folkeviser, svingede Stemningen i Vagonen fra Latter til Graad. Og ganske vild blev Munterheden hos de gudsforgaaende blandt Passagererne, og ganske fortørnede saa andre ud, naar

* Det russiske, trestrengede, mandolinlignende Nationalinstrument.

Studenterne af deres Ungdoms hele brusende Livslyst satte sig oven paa hverandre og Geniet begyndte at messe som en Præst, men med Ord, der ikke var meget præstelige, og Kammeraterne, vridende sig af Latter, men strængt i Stilen, svarede Geniet med Kirkekoret, tilsat en Tekst, som kunde faa samtlige Helgener til at rødme.

Fjerdedagen efter Middag foregik der en synlig Forandring med samtlige Posttogets Passagerer. Mænd, som havde haft fæle Skægstubbe i Ansigtet, var bleven glatbarberede, Damer havde faaet Haaret sat. Det tilsølede lille Toiletrum var belejret af Damer og Herrer med Sæbe og Haandklæde. I Sidegangene stod Studenterne og børstede hverandre. Lugt af Sprit, svedet Haar og Parfume trængte ud fra Damernes Separatkupéer, hvor de skønne vendte op og ned paa Kufferter og Hatæsker for at finde frem lyse Kjoleliv og yndige Silkestoffer, Unika af Hatte og meget andet til at vække Misundelse med. Mændene gjorde sig saa kønne, som de kan blive. I tre Døgn havde Posttogets Passagerer været saa nonchalante i deres Paaklædning, som man tillader sig i Sibirien, nu brød Damerne pludselig frem som Sommerfugle af Pupperne, og Herrerne kom til at ligne menneskelige Væsner.

Der forestod utvivlsomt noget — noget, der gik langt ud over Hverdagslivets Grænser. Stemningen var festlig som hos en Skoledreng Søndag Morgen.

En Times Tid senere dukker en By frem forude med et halvt Hundrede grønne og blaa Kirkekupler. Et langt Fløjt, og Toget ruller hen over en høj Bro over Irkutfloden — atter et Fløjt, endnu længere og mere vækkende end det første, og i næste Minut holder Toget foran en Banegaard, som er yderst uanselig i Forhold til det Antal Mennesker, der modtager Toget, og det tilsvarende Spektakel. Ingen skulde tro sig i Sibirien. Der er Liv og Farver og Røre som over en stor europæisk Banegaard. Lysklædte Damer vifter og ler, Herrer svinger med Hattene og raaber: »Sdrastvuitje! Sdrastvuitje!«* Dragere kæmper, Droskekuske skændes, Kineserboys brøler op. Ud styrter Passagererne af Toget, falder i bløde eller stærke Arme, som strækkes op imod dem.

* God Dag! God Dag!

Der kysses som kun Russere kan kysse, saa intensivt og vedholdende. Ekvipager med Trojkaspand, som jeg ikke har set saa elegante, siden jeg forlod Moskva, ruller bort med de Venner og Veninder, jeg har vundet under de halvfjerde Døgns Samvær i Posttoget. Jeg faar dem næppe at se tiere, men jeg kan vinde mig nye. Og i den bedste Ishvostshik, jeg kan finde, ruller ogsaa jeg afsted over en lang Pontonbro, som er lige saa brøstfældig

Irkutsk.

som de fleste Broer, jeg har set i Sibirien, gennem Gader, som er lige saa støvede, forbi Huse, som er lige saa graa, og op for et Hotel, der er tilsyneladende lige saa lurvet som de fleste andre Hoteller, jeg har boet paa.

Jeg er i *Irkutsk* — Punktumet for alle gennemgaaende Tog fra Rusland, eller vel rettere den lange Tankestreg, som venter paa Fortsættelsen, Banen Syd om Baikalsøen.

For Alvor har man kaldt denne By »Sibiriens Paris«, og hvis tyske Handelsrejsende, demimondæne Damer og et Par gyselige Variétéer kan give et Billede af Paris, kan man for min Skyld gærne give Irkutsk dette skønne Navn, som den naturligvis hellere

end gærne selv antager. Men efter min Mening taaler end ikke Hovedgaden »*Bolshaja Ulitza*« (Storegade), hvor Stenhuse og Trærønner ligger venskabeligt imellem hverandre, Sammenligning med en Sidegade i Paris. Gadelivet er efter sibiriske Forhold stærkt pulserende, men selvfølgelig lige saa langt fra Paris' som et Hønsehus fra et Fuglefjæld. Og Irkutsks Beboere er meget velklædte, snakkende og gestikulerende, men de ligner ikke mere Pariserne, end et Plankeværk ligner et Kunstmaleri. Synderlig smigrende er det heller ikke for Paris at blive sammenlignet med en Røverrede, hvor man ikke uden at være bevæbnet skal begive sig uden for Hovedgaderne efter Mørkets Frembrud.

Skulde jeg endelig drage en Sammenligning, maatte det da snarest blive med en amerikansk Guldgraverby. Der er nemlig over Irkutsk lidt af den samme Æventyrglands og noget af det samme Fanden-i-Voldske, som er det typiske for en af disse amerikanske Byer langt Vester ude, hvor der under en Guldfeber er handlet og spillet og skudt og daaret, tabt i en Time, hvad der var samlet i et Aar, og vundet ved Rævestreger, hvad andre havde samlet ved Flid.

Fremfor en drastisk Sammenligning — der dog altid halter — skal jeg dog foretrække at karakterisere Irkutsk med et enkelt Ord. Lige som jeg alt har kaldt Omsk Landbrugets By og Tomsk Videnskabens, kan jeg kalde Irkutsk Handelens By, yderligere specificeret Thehandelens By. Fra gammel Tid har Irkutsk været Sædet for de store Købmandshuse, som over Kiakt drev Handel med Kina. I halvandet Aarhundrede er hele Ruslands Thehandel gaaet over Irkutsk. Uhyre er de Bjærge af The, som her er bleven omladede og fortoldede, og uendelig er den Række af Kameler, som i Tidernes Løb har slæbt disse Thebjærge igennem Ørkenen *Gobi*, over Kiakt Syd om Baikalsøen eller om Vinteren pr. Slæde over Søens Ispanser og til Byen ved Angaras og Irkutsks Sammenløb. En ikke ringe Del af Theen er ogsaa gaaet pr. Damper ad Selengafloden—Baikalsøen—Angara til Irkutsk og muligvis endnu videre pr. Damper ad det sibiriske Flodnet.

Indtil Suezkanalens Aabning gik al den The, Rusland konsumerede, ad Karavanvejen. Efter Søvejens Aabning er megen The bleven sendt via Suez til Odessa; men da »Karavanthe« nu en

Gang af Russerne — om med Rette eller Urette skal jeg lade være usagt — anses for finere og bedre end den The, som har været paa Havet, kunde selv den betydelig billigere Forsendelsesmaade søværts ikke i nogen nævneværdig Grad indskrænke Thehandelen over den sibirisk-kinesiske Grænse, og nu efter Jærnbanens Aabning er der selvfølgelig mindre end nogensinde Udsigt til en Nedgang i Karavanthehandlen. Muligvis vil Thehandlen ad Aare komme til at gaa andre Veje end den gamle Karavanvej gennem Mongoliet, og navnlig vil Irkutsks Betydning som The-

The-Karavane fra Kina.

handlens Stabelplads ganske svinde bort i det Øjeblik, der bliver anlagt en Bane tværs igennem Kina, f. Eks. som af *v. Richthofen* projekteret fra Omsk til Hankow.

Men der er tjent — og tjenes endnu i Irkutsk —Formuer paa Karavanthe, hvorom man kan danne sig et Begreb, naar man erfarer, at af Ruslands samlede Theimport, som aarlig andrager ca. 75 Mill. Pd., passerede de 55 Mill. Pd. Kinas Grænse. Den i Irkutsk opkrævede Told af The udgjorde i 1897 ca. 20 Mill. Kroner. Og der lever endnu i Irkutsk gamle Købmænd, som hverken hellig eller søgn aflægger deres russiske Nationaldragts løsthængende, broderede Bluse, vide Fløjlsbenklæder og lange Støvler, og som tæller deres Millioner i halve Snese. Rygterne og

Folkesnakken er ikke blid imod disse Veteraner fra den gode, gamle Thehandels Dage, hvor der stod Eventyrets Glands over de lange Kamelkaravaner, som kom sagtmodig højtidelig slæbende med Thekasserne gyngende imellem deres høje Pukler og Duft af Østen i deres lange bløde Uld.

Var der imidlertid noget af Eventyret over Thehandlen, som den blev drevet fra Irkutsk, før Jærnbanen bragte den ind paa Baner, der hverken er Eventyr eller Ben i, saa var der det ikke mindre over Guldhandlen.

Som det Centrum, Irkutsk er for de rige Guldvaskerier ved Lenafloden og i Transbaikalien, har den — indtil den ny Lov for et Par Aar siden gjorde Guldhandel fri — spillet en stor Rolle, idet alt Guldet skulde samles og omsmeltes i Guldsmelteriet. Det var dog langtfra alt Guldet, som kom i Regeringens Smelteovn — saare langtfra! Tiltrods for, at det under Trusel om de strængeste Straffe — Deportation til Saghalin o. lign. — var forbudt Privatfolk at eje raat Guld, foregik der dog i al Hemmelighed en udstrakt Handel dermed. Ja, saa vidt gik det, at der som fuldt paalideligt er meddelt mig, at omtrent Halvdelen af det ved Lenafloden udvaskede Guld blev unddraget Regeringen. Men selv om dette er en Overdrivelse, saa er det dog sandsynligt nok, at meget Guld forsvandt imellem Aar og Dag, og man forstaar, hvorledes dette kunde gaa til, naar man hører, at Egnene omkring Guldvaskerierne altid var fulde af dristige Mænd, Eventyrere, Guldgravere og flygtede eller løsladte Straffefanger, som intet havde at tabe, men meget at vinde ved deres vovelige Spil.

Utallige er Fortællingerne om den Maade, hvorpaa Guldhandlen blev drevet i Irkutsk bag Politiets Ryg. De mest spændende Smuglerhistorier er Børnefortællinger imod de djævelske Paafund, under hvilke disse »Guldhandlere« kom i Besiddelse af og atter fik solgt det ædle Metal eller transporteret det ud over Grænsen.

Det var i Almindelighed Russere, som stjal Guldet, der i mere end en Forstand brændte dem paa Lommen. Men det var Kineserne, som købte Guldet og paatog sig at faa det af Vejen. Med den mest gennemførte Forsigtighed maatte der gaas til Værks, altid paa Post, aldrig sikre saa længe Guldet var i deres Varetægt, altid forberedte paa en Politiundersøgelse. Mange Kinesere

drev — for at stikke Politiet Blaar i Øjnene — en Thehandel eller en Silkebutik, men Thedaaserne og Silkerullerne indeholdt Guld, og den Maade, hvorpaa de fik Guldet ud af Landet, var ofte Mesterværker af Opfindsomhed. I lang Tid benyttede Guldhandlerne Ligene af deres Landsmænd som Indpakning. Som bekendt er det Skik, at en Kineser bliver begravet i Kinas Jord, og kun de aller fattigste Kinesere maa renoncere paa den Herlighed at blive sendt hjem, naar de er døde. Der var da heller intet paafaldende i, at de døde Irkutsk-Kinesere blev sendt til Kina. Heraf benyttede Guldhandlerne sig, de fyldte op igennem Næsen de døde Landsmænds Hoveder med Guld, lagde Ligene pænt i Kister og sendte de »dyrebare« afdøde til deres sørgende Familie i Kina.

Guldhandel er, som sagt, imidlertid nu fri, og de æventyrlige Spekulationer i Guld er forbi. Men Irkutsk er ikke derfor bleven en god Bedsteborgerby. Langtfra! Der staar endnu Gny om denne Sibiriens næststørste Stad som Fribytternes og Eventyrernes Eldorado. Da Bygningen af Jærnbanen begyndte, strømmede Ingeniører og Jærnbaneentreprenører til dette Jærnbaneadministrationens Knudepunkt. Guldrubler flød ud over de Steder, hvor der enten var Forretning at gøre eller Variétégøgl og god Mad at slaa Tiden ihjæl med. Og om Efteraaret, naar Guldmineejerne fra Jakutskegnen eller Transbaikalien kom ind til Byen med Lommerne struttende af det røde Metal, vendte de i Selskab med Ingeniørerne og Entreprenørerne op og ned paa alt. De svirede og drak og spillede og øste Guld ud over alle Bredder. Der levedes højt og stærkt. Millionforetagender afgjordes med et Pennestrøg, og Samvittighed og Moral udslettedes lige saa let, Champagnen flød, Guldet rullede, i Sidegaderne blinkede om Natten lange Knive og Revolverne stak op af de lange Støvler.

— — — Irkutsk konkurrerer stærkt med Tomsk om Førstepladsen, og Tomsk er sandsynligvis ogsaa kun nogle faa Hundrede Indbyggere større. Irkutsk gør dog et nok saa storstadsmæssigt Indtryk som Sibiriens Universitetsstad, men er langtfra saa hyggelig. Foruden 5 Katedraler, et Par og tredive Kirker, en luteransk og en katolsk Kirke, 2 jødiske Synagoger og en muhamedansk Moské, ejer Byen af større offenlige Bygninger et nydeligt Theater, et

baade udvendig stilfuldt og indvendig interessant Musæum, adskillige fortræffelige Skoler, en Højesteretsbygning, et Vajsenhus, Bankbygninger, Hospitaler, mangfoldige velgørende Stiftelser, Biblioteker, Kaserner og et stort smukt Klubhus.

Byen ligger paa en flad Slette, og dens Beliggenhed ved Karavanvejen til Kina, ved Jærnbanen og den kolde, klare, rivende,

Theatret i Irkutsk.

men dog sejlbare Angara gør den til et Handelscentrum af stor Betydning.

Østens Nærhed spores i Irkutsk. Paa Hotellerne — disse fæle Indretninger, hvor anstændige Mennesker føler sig lige saa hjemløse som Jøderne i Ægypten — lyder Alverdens Sprog, thi alle rejsende maa gøre Ophold her. Strømmen Vest fra mødes her med Strømmen fra Østen. Tyske Handelsrejsende med »Kaiserbart« og store Prøvekasser kommer for at plukke fra Vest, og Kinesere med rødtoppede Kalotter og et enorme Lager af Snuhed kommer i samme Hensigt fra Øst. Den Fortrop af tvivlsomme Eksistenser, som altid melder sig for at fiske med i rørte Vande,

har ogsaa oversvømmet Irkutsk, og russiske, kinesiske og franske Skilte over Butikerne røber straks, at der her foregaar en Brydning. Irkutsk er langtfra tiltalende, men den er interessant for sit spillende Livs Skyld.

Jærnbanen, som vurderer al Ting om, som har gjort Sibirien til et nyt Land, vil ogsaa gøre Irkutsk til en anden By. Naar Brydningerne er falden til Ro og Guldgraverlivet har afgæret, vil Storbyen fremstaa som Fuglen Fønix. Irkutsk bliver Sibiriens Hovedstad. De store Formuer vil ikke som før samles paa enkelte Hænder. Der er for mange med i Konkurrencen nu. De store Købmænd, som drev Forretning paa Kina over Kiakta, vil trække sig tilbage med deres Nationaldragt og deres Millioner, fordi ny, moderne udhalede Mænd ved Jærnbanens Hjælp leder Handlen ind paa andre Baner, og den gamle Karavanvej vil Tid efter anden blive overflødig som den store Landevej. Men ny, hidtil uanede Rigdomme, som Østsibirien og Transbaikalien ruger over, vil blive draget frem, og Irkutsk, Brydningspunktet mellem Østen og Vesten, vil gaa frem med lange Skridt.

TRE UGER VED BAIKALSØEN.

(BLADE AF MIN DAGBOG.)

Irkutsk, 10. Juli.

...... Vorherre bør smile til den, der rejser! Man maa have Lykken med sig. Hele Rejsens Udbytte beror i mange Fald herpaa ......

I et omskifteligt Rejseliv har jeg lært, at Lykken og jeg er gode Venner. I Middags, da jeg netop trængte til en Haandsrækning, kom den *sans façon* lige ind ad min Dør. Mange mener, at Lykken er noget luftigt, et guddommeligt Væsen, en Genius med Vinger og Overflødighedshorn. Lykken, som den præsenterede sig for mig i Dag, var dog af en adskillig massivere Art. Øjnene og Smilet var en Engels, men dette Korpus paa godt og vel to Hundrede Pund hørte Jorden til.

Jeg har aldrig set et Menneske fylde i en Dør som *Peder Rieffesthal*. Jeg husker, jeg tænkte, da han kom ind: »Er alt det ét Menneske!« Men hvor blev jeg glad for denne danske Kæmpe. Nu har jeg i den sidste Maaned spekuleret paa, hvorledes jeg skulde faa det arrangeret at bo et Par Uger ved Baikalsøen for at studere forskellige Forhold der, og saa kommer uden Melding denne henved halvtredje Hundrede Punds Lykke lige ind i mit skaldede Hotelværelse og siger:

»Det glæder mig oprigtigt at hilse paa en Landsmand i denne Krog af Verden! ..... Har De allerede været her i fem Dage? De er De vel godt ked af »Østens Paris« — — ha! — »Østens Paris« — har De hørt Mage til Pølsevrøvl. Irkutsk ligner ikke mere Paris, end jeg ligner en Balletdanserinde. Men er De ked af Byen, saa tag med os — d. v. s. med min Familie og mig — ud at ligge paa Landet paa den anden Side af Baikal. Mens jeg

bygger Broer til den ny Bane Syd om Søen, kan De studere og fotografere og skrive og strejfe om, saa meget, De lyster. Jeg skal udruste Ekspeditioner for Dem ind i Taigaen, jeg skal skaffe Dem Baad til at ligge i paa Søen, De kan ride og køre, om det smager Dem, og De kan nyde Livet og drikke Kvas til. Men De maa tage til Takke med, hvad Huset formaar, og det Træhus, jeg har hamret sammen derovre ved Baikals Østkyst i den vilde Urskov, formaar ikke saa synderlig meget ud over det, Vorherre i sin Godhed har omgivet det med af henrivende Natur. Naar jeg undtager Bjørnen, bor vore nærmeste Naboer en halv Snes Mil borte. Civiliserede Mennesker kommer der en Gang om Maaneden, Post faar vi, naar det passer Ingeniørerne — og det passer dem forbandet sjældent. Verden kan ramle sammen om os, uden at vi faar det at vide, og vi lever paa Fribyttermaner. Men Frihed har vi — Gud Fader i det høje, hvor vi har Frihed! Jeg kan blive syg af at tænke paa, at Folk der hjemme i denne Tid løber hverandre paa Ærmerne med dette Spørgsmaal, som kommer fra et oprigtigt eller blaseret Hjærte: »Hvor skal vi dog ligge paa Landet i Aar for at være i Fred?« Herregud! Saa langt er det kommen med dem derhjemme! Nej, saa skal De se Frihed derovre og Fred og Ro. — — Men ved De, hvad jeg gør, trods al denne velsignede Frihed? Jeg længes! Ja, det er saa uforstaaelig meningsløst, at jeg har opgivet at spekulere derover. Friheden, jeg elsker, vilde jeg saa inderlig gærne forlade, for at vende hjem i de smaa Forhold, jeg hader. Klar mig det! Længsel efter Fædrelandet er noget underlig noget ..... Men tager De saa med? ... I Morgen tidlig ved Solopgang sejler vi herfra med egen Damper. Vi maa ombord i Aften. Jeg skal sende Vogn efter Dem og Deres Bagage, naar Damperen ligger ved »*Pristan*« ..... Naa, Tak fordi De vil med! Det skal blive Fest at faa en dansk Passiar i Taigaen! ..... Altsaa, paa Gensyn!« — — —

— — — I Hast har jeg aflagt Afskedsvisitter hos Generalguvernøren, den danske Telegrafembedsmand *Funch-Petersen*, som er i russisk Tjeneste og Vicechef for Telegrafstationen, hos Fængselsinspektør *Sipinjagin*. det meteorologiske Instituts Bestyrer, *Wosnetzensky*, og et sidste Besøg i det herlige lille Musæum.

Uden Sorg forlader jeg Irkutsk. Den tiltalte mig ikke.

ANGARA.

Angara, 11. Juli.

Siden i Morges har vi kæmpet en haard Kamp for at komme op imod Angaras stride Strøm. Jeg har aldrig sejlet paa en Flod saa rivende og saa krystalklar.

Angara er Baikals eneste Afløb, og Søen ligger 1600 Fod over Havet. Alene paa de 60 Verst fra Baikal til Irkutsk falder

Banen langs Angara.

Floden henved 400 Fod. Strømmen er derfor vældig. Vor stærke lille Damper avancerer ikke meget hurtigere, end et Menneske kan gaa. Til Tider ligger den fuldstændig stille, endskønt Skovlene pisker Vandet til Skum. Momentvis ser det ud, som gaar vi baglæns.

Vandet er gennemsigtigt som Glas. Paa mange Favnes Dybde kan jeg følge store Stimer af Fisk, som maa være af Slægterne *Salmo* og *Coregonus*. Vandet er koldt, næppe over 5—6° R. I Kahytterne under Dækket er der som i en Iskælder. Flodbunden er overalt Sten.

Floden baner sig Vej igennem smukt formede, skovbevoksede, men ikke høje Bjærge og gør bratte Sving om stejlt affaldende

Klipper. Sejlturen er et stadigt vekslende Panorama, som minder ikke saa lidt om Elbens Løb igennem sachsisk Svejts. Banen fra Irkutsk til Stationen Baikal bugter sig langs Flodens venstre Bred. Med Dynamit er der sprængt Plads til Banen. En halv Snes Tog har vi set passere i Dagens Løb.

Midt paa Dagen har det været meget varmt (22° R.). Nu, ved Aftenstid, er det saa koldt, at jeg fryser ganske artigt i min tykke Vinterfrakke. — — —

— — — Foruden Rieffesthal og mig befinder der sig følgende ombord paa Vej til Fribytterhjemmet: R.s Hustru (en Dame fra Dorpat), dennes Fader, Herrn *Kossler*, og Søster, Fräulein *Martha*, Frau *Heinrich* (Fru R.s Veninde), seks Børn ligelig fordelt imellem Familierne Rieffesthal og Heinrich, to Karle, en Ko, 27 Høns, Vogne, Maskiner, det nødvendige Bohave etc. Omgangssproget er Tysk.

R. er en udmærket Mand, lige saa solid af Karakter som af Korpus, lige saa god og ædel af Hjærte som dansk af Sind, og lige saa mild som hans Øjne er blaa. I Stedet for at ofre en god Del Aar af sit Liv paa Akademibænken for en Gang at faa en Stjærne ved sit Navn i Vejviseren, drog han som udlært Murer ud i Verden. Naar Tiden kommer, drager han nok hjem igen mere holden end de fleste »med Stjærne«. I de sidste 7 Aar har han som Entreprenør overtaget meget betydelige Brobygningsarbejder, Opførelsen af Færgelejer etc. dels i Transbaikalien, dels her ved Baikalsøen. Baade af Russere og Ikke-Russere er han anerkendt for sin Dygtighed og Paalidelighed, han er afholdt som faa, og hans Ærlighed er urokkelig.

Disse Oplysninger har jeg fra Frau Heinrich. De stemmer ganske overens med, hvad jeg har hørt i Irkutsk om min gæstfri Vært.

JORDENS STØRSTE BJÆRGSØ.

Baikal, 12. Juli.

Ganske tidlig i Morges naaede vi Angaras Munding. Det var en af disse vidunderlig stille Sommermorgener, hvor alle Naturens Kræfter syntes at slumre bag et Tæppe af Dis. Stemmer langt

inde i Taagen, en Hunds Gøen, et Lokomotivs Fløjten og et Togs Buldren lød klar og skinger, som havde vi alt lige inde paa Livet.

Vi passerede Stationen Baikal, hvor Banen foreløbig ender og Færgen lægger til, svingede forbi den af Buræter og Schamaner med Sagn og Overtro omgivne, midt i Flodmundingen liggende Granitblok, »den uovervindelige hvide Guds Bolig«, og lagde til paa højre Side af Floden ved Landsbyen *Listvenitshnoje*, hvor en

Færgehavn ved Baikal.

dybtgaaende Skruedamper fik os og vort Gods ombord. Ved 8-Tiden lettede Disen, og ved Middagstid lettede vi og stod i blikstille, højt Sommervejr ret Syd paa over Søen imod Østkysten, der tegnede sig i det glitrende Solskin som en uregelmæssig takket Bjærgkam med snehvide Tinder.

Søen er her ca. 7 danske Mil bred, Vandet er gennemsigtig klart, blaagrønt, ganske uden Smag og koldt (5—6° R.).

Skulde jeg sammenligne Baikal — som den ser ud ved et flygtigt Blik — med nogen anden Sø, jeg kender, maa det være med Bodensø, saaledes som Obersee ligger med Alperne til Baggrund. Men Baikal er 65 Gange større end Bodensø, og saa vidt jeg i

Øjeblikket erindrer, bliver Søens Længde som fra Wien til Genua. I Flademaal er Baikal som Danmark og Sønderjylland tilsammen.

— — — Kaptajnen paa vor Damper er en prægtig Russertype, stor, stærk, skægget, djærv og snakkende, og han besidder endnu en Egenskab, som er sjælden i Sibirien. Han taler Engelsk. Muligvis har han lært det af Armstrongs Arbejdere, da de opholdt sig i Listvenitshnoje for at samle og udruste den store Isbryderfærge.

Søfolk fra Baikal (de fleste er Buræter).

Oppe paa Kommandobroen har jeg lige siddet og talt med denne Mand. Han talte godt, brugende mange Billeder som den dannede Russer, fuldstændig levende med i det, han fortalte. Og det besynderlige skete, at medens han talte, forvandledes ogsaa for mine Øjne den oljeblanke Sø, der bølgede svagt i Solen som en Jomfrus Barm, til en rasende Jættegryde, Maskinens Klapren blev til en afmægtig Stønnen, de takkede Bjærge til et Rovdyrs griske Tænder, og den muntre Latter, som slog op imod os fra Dækket, hvor Frau Heinrich og Fräulein Martha legede med Børnene, til Dødsskrig og afsindige Menneskers Kamp for Livet.

Fangegaard i Tobolsk Fængsel.

Kaptejnen fortalte nemlig:

»...... De kender ikke Baikal, fordi De ser den i Dag, De kender den ikke, selv om De bor her et Par Maaneder om Sommeren. I Juni og Juli har vi omtrent uafbrudt Vindstille. Nej, De skal se Søen i Oktober og November, naar »*Sorma*«* hyler Dødsmusik for alle de Søfarende, som er ude, eller i den første Foraarsmaaned. Om de 4—5 Maaneder, da Baikal ikke er Sø, men en 3—4 Fod tyk Isflade, vil jeg slet ikke tale.

Færgehavnen i Mysovaja efter en »Sorma«.

Jeg kender Baikal ...... (Han lettede paa sin Hue, slog Kors for sig, og hans Tanker fløj langt bort) ...... Jeg kender »det hellige Hav«. Jeg elsker det, som det ligger i Dag saa smilende smukt som et legende Barn. Jeg frygter det, naar det viser Tænder, som man frygter Vanvid og Sult. Jeg har et Saar i mit Hjærte, der aldrig læges. Saaret har Baikal slaaet ......«

Han sad længe hensunken i Tanker. Saa vovede jeg et Spørgsmaal, og han fortsatte:

* Nordveststormen.

Hvert Efteraar gaar jeg op til Nordenden af Søen for at hente Barsher* og Fiskefartøjer. I Begyndelsen af November for to Aar siden var jeg da ogsaa paa Vej Syd paa med to Barsher og en Del Fiskerbaade. Der var vel 3—400 Mennesker ombord, hvoraf mange var Kvinder og Børn, og et Par Tusind Tønder saltet Fisk. Ombord i Damperen havde jeg omtrent et Hundrede Passagerer.

Natten imellem den 14de og 15de rejste der sig en Storm. Vi var ud for et af de farligste Punkter, »*Kobylja Golova*« (»Hestehovedet«), en Klippe, som falder brat i Søen fra Ochonøen.

Jeg er sikker paa, De aldrig har set et Hav i saa djævelsk et Oprør som Baikal under en Storm. Søen rejser sig omtrent pludselig med krappe Bølger, som kan naa 8—10 Fods Højde. Det er som var der bleven fyret op under den Kedel, Baikal danner, og Vandet pludselig begyndte at spilkoge. Som Klippeblokke i en Lavine slynges Bølgerne imod alt, hvad der staar dem i Vejen. Skibe kæntrer, Baade knækker over, Klippeblokke rives ud af Fjældsiderne, Mennesker omkommer og Naturen indhylles i Skum. Som Følge af disse hyppige farlige Foraars- og Efteraarsstorme og Baikals besynderlige Bølgedannelser, er Skibsfarten, som De ogsaa vil erfare, meget ringe paa dette vældige Indhav.

Stormnatten den 14de—15de November 1901 vil huskes længere end nogen anden af Folk ved Baikal. Jeg var — som sagt — ud for Kobylja Golovas Fyr. Det var tjæremørkt og det frøs 15°. Vi avancerede ikke en Arshin**. Bølgerne slog ustandselig over os. Hvert Øjeblik blev Islaget paa Dækket tykkere, og Masterne og alt opstaaende svulmede op og antog de mest fantastisk uhyggelige Former, som lige kunde skimtes i deres hvide Glans igennem Mørket. De ulykkelige Passagerer var ved at fryse sammen til en fast Kage.

Der var intet andet at gøre end at se at blive af med den bageste Barsh, og jeg brølte igennem Raaber, at de maatte kaste den los for at frelse os andre. Et Øjeblik efter forsvandt den i Mørket medtagende en Del Fiskerbaade, som var fortøjet til den.

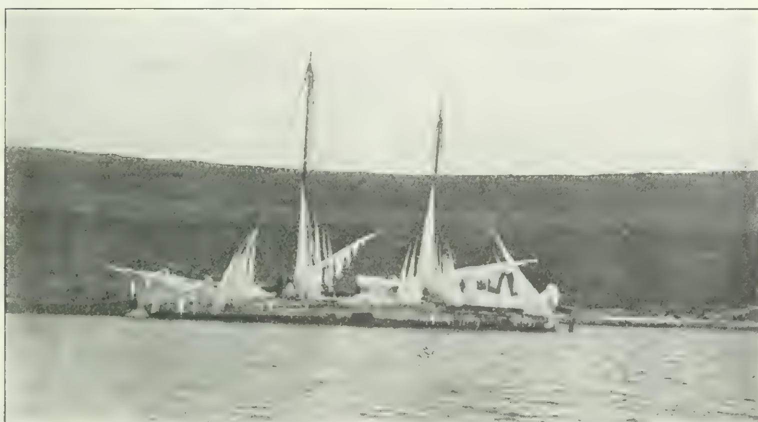
. . . . . . Har De nogensinde haft ti Mands Hørelse og Syn? Jeg fik det, da jeg stod og lyttede og stirrede efter den løse

* Store Sejllægtere. ** Den russiske Alen.

Barsh. Jeg maatte jo vide, om den naaede i Land paa den flade Strand, eller om den blev sønderslaaet mod Klippen, hvor ingen Redning var mulig for en eneste Mo'rs Sjæl.

Jeg hørte intet — ikke en menneskelig Røst — og antog, den var frelst.

Stormen tog til. Vi avancerede endnu ikke, men slyngedes tværtimod baglæns af en Magt, som vi ikke kunde overvinde. Jeg hørte Bølgerne brydes imod Klipperne. Heksegryden, vi var kommen ind i, syntes at ville koge os alle sammen ned i Dybet. Jeg

Den frelste Barsh.

stod over for et Valg, som jeg ikke ønsker noget andet Menneske at staa over for: enten at kaste den anden Barsh los og saa muligvis redde Damperen, eller gaa Undergangen i Møde sammen med den. I første Tilfælde kunde baade Damperen og Barshen reddes; men det kunde ogsaa ske, og det var sandsynligst, at de halvandet Hundrede Mennesker var dødsens.

Tilsidst kunde jeg ikke tænke mere. Jeg huggede Fortøjningen over! Damperen begyndte ganske smaat at gaa fremad. Vi var frelst! . . . . Men Barshen! . . . . . . Jeg hører endnu det Skrig fra halvandet Hundrede menneskelige Struber — ; det var ikke Menneskers Stemmer. Som en blinkende Sværdod igennem Mørke skar Skrigene gennem Stormens Susen og Bølgernes Brusen. Jeg hører endnu, hvorledes Skrigene lidt efter lidt tabte sig i et

uhyre, langt, taagehornlignende Suk. Da det blev Dag, var Stormen ophørt og Baikal stille. Den første Barsh fandt jeg staaende i Stenene, fuldstændig overiset og drevet helt op paa Land. Alle ombordværende var frelst. Af den anden var der kun noget Drivtømmer tilbage. Ikke en eneste af de halvandet Hundrede var sluppen med Livet fra det fraadende Hav . . . . . .«

Vi nærmer os Østkysten og ankrer op en halv Snes Favne fra Land. Fra Kommandobroen ser jeg først en med mangfoldige

Nogle af de halvandet Hundrede.

Glimmersten besaaet 3—4 Favne bred Strand, dernæst en af Cedre, Lærk, Birk og alpinske Buskvækster dannet Skov, af hvis bløde, blomstersaaede Mostæppe et lille Træhus titter frem, og længere borte, bag Stranden og Skoven, grønne, herligt formede Bjærge, paa hvis øverste Tæppe Sne lyser i Solskinnet. Det hele gør Indtryk af Vildskab og Uberørthed. Men ingen Jordens Konge kan ønske sig en smukkere og friskere Natur at slaa sit Sommerslot op i . . . . . .

. . . . . . Og her skal jeg bo et Par Uger!

13. Juli.

R.s Sommerbolig er intet Slot — den er et simpelt Træhus, som han paa ægte Ingeniør-Fribyttervis slaar op, hvor det passer ham. Huset er allerede flyttet for tredje Gang, og det er ikke bleven smukkere under Flytningerne. Men uden for Køkkendøren har vi Jordens største Bjærgsø og tredjestørste Ferskvandshav, og uden for Hoveddøren har vi den uendelige transbaikalske Taiga.

Fribytterhjemmet.

Buræterne, som bor rundt herom, kalder Baikal »det hellige Hav«, og skulde jeg give den Navn, kunde jeg intet bedre finde. Der er noget ophøjet, majestætisk, helligt ved dette mægtige Ferskvand. Intet urent klæber ved det. Dets Flade er ren og blank. Hen paa Sommeren, naar Vandplanter og Alger driver om paa Overfladen, siger Buræterne, at Søen blomstrer. — — Lyder det ikke, som kunde man være i Japan: Søen blomstrer. Stenene, som dækker Bredderne, er rundslidte og uden det mindste Støvgran, og Grene og Drivtømmer, der kastes op i et sammenfiltret Væv, er skinnende hvide som skurede Storstuegulve . . . . . .

. . . . . . I Dag har jeg badet mig i den hellige Sø. Stenene paa Stranden var saa ophedede, at jeg næppe kunde træde paa dem, men Vandet var isnende, kun 7° R. en Favn fra Land og en Fod under Overfladen . . . . . .

Luften er ren, let og frisk som Bjærgluft. Vi er ogsaa allerede 1600 Fod over Havet. Temperaturforskellen mellem Dag og Nat er stor, et Par og tyve Grader. I Morges laa her Rim. Hver Aften bliver Himlen i Vest og Syd blyblaa, og stærke Uvejr med Lyn, der krydser Klinger, trækker op som et henrivende dejligt Naturspil. Uvejret synes dog aldrig at naa op over Søen. Naar Vind er til at spore, blæser den af N.O.

— — — Livet i Fribytterhjemmet former sig, saa det vilde fryde salig Rousseau i hans Grav, om han kunde se os. Vi gør velmente Forsøg paa at vende tilbage til den rene Naturtilstand. Til at begynde med har vi aflagt Frakke og Vest, Damerne har aflagt Korsettet, og Børnene gaar omtrent nøgne. Frau Heinrich har endog aflagt at være koket. Hvor kan hun? Vi spiser med Fingrene, hvis vi tilfældigvis ikke kan finde en Gaffel, vi ligger halve Dage og bader os i de udtørrede Flodsenges Glimmergrus, der glitrer og glindser i Solen som Milliarder ædle Stene, vi arbejder os en Verst ind i Taigaen og laver os en Familieseng i det alendybe Mos, eller vi kaster os ved Søen paa de ophedede Rullesten. Himlens Fugle og Markens Dyr kan ikke bekymre sig mindre om Dagen i Morgen end vi.

SKOVEN.

16. Juli.

Jeg er i Dag vendt tilbage fra en tre Dages Ekspedition, som min omsorgsfulde Vært har udrustet for at imødekomme mit Ønske om at lære den transbaikalske Taiga at kende. Jeg vilde have gaaet alene, men R. spurgte, om jeg havde Lyst til at agere Aftensmad for en Bjørn, blive stikkende i en Fjældkløft eller paa anden Maade ende mine Dage i Taigaen lige som de faa dumdristige, der tidligere har vovet sig alene ind i denne forheksede Skov. Saa fik jeg tre af hans bedste Folk — deriblandt en burætisk Jæger — med mig, alle bevæbnede med Winchesterrifler,

og med Proviant for en Uge, og har nu gennemvandret ca. 40 Verst af den vildeste Urskov. Det var baade anstrængende og farligt. Mange Steder var Skoven saa utilgængelig som den siamesiske Djungel, og vi maatte hugge os Vej frem. Vi fulgte til at begynde med en Bjærgstrøm, som snoede sig muntert pludrende med smaa, højrøstede Vandfald ud imod Søen. Ved Tøbrudstider maa den imidlertid svulme op til en frygtindgydende Fos, thi flere Steder

Baikal.

i Flodsengen saa jeg Træstammer af et Par Fods Diameter, revet op med Rod, og Buske og Slyngplanter stablet oven paa hverandre indtil Mandshøjde i det vildeste Kaos eller sammenfiltrede til uløselige Knuder, som førte afsted med Strømmen bl. a. et Sted havde sønderflænget og bogstavelig flyttet en af massive Stammer sammentømret Bro, som havde denne været et Barns Legetøjsskib.

I en Højde af 1000 Fod over Baikal eller en absolut Højde af 2500 Fod bøjede vi af fra Bjærgstrømmen, som nu var svundet ind til en ubetydelig Kilde, og gik Øst paa langs med Chamar-Dabaubjærgene. Imod Syd syntes Bjærgene at rage 4—5000 Fod op over Søen. Bjærgene, som vi havde paa højre Haand, saa ud

til at naa 2—3000 Fod over Søen. Lige til Toppen var de bevoksede. De højeste Toppe i Syd syntes dog at bære evig Sne. Floraen adskilte sig saa godt som ikke fra Altais. De samme overraskende Dimensioner og overdaadige Farver, som jeg lagde Mærke til hos de enkelte Eksemplarer i Altai, fandt jeg her, men som Følge af den højere Beliggenhed og Klimaets Barskhed er Arternes Antal her ringere. Skovens Træer er Ceder, Lærk, Fyr, Poppel og Birk. Mange af Skovens Veteraner har sikkert forlængst fyldt de Tusinde.

Et mærkeligt Fænomen gjorde en af mine Ledsagere mig opmærksom paa, nemlig at Jorden under det tykke Moslag var frossen. Jeg stod altsaa her over for et af de Fænomener, som jeg havde hørt omtale, men aldrig tilfulde forstaaet: den *evig frosne Jord**. Vi forsøgte at hugge i Jorden med Økser, men den var haard og sprang som Is.

Fænomenet forklares derved, at Sommeren er kort og Nætterne selv ved Midsommertid kolde, at Solens Straaler sjælden naar ind under Taigaens Tag, og at det fodtykke Mostæppe virker som en meget slet Varmeleder.

Nætterne var bidende kolde. Om Aftenen slog vi Lejr under en Ceder, tændte Baal, dels for at holde Myg og Rovdyr paa Frastand, dels for at varme, og sov indhyllede i vore Pelse paa det bløde Mos. En Mand holdt Vagt ved Ilden. Hver Nat hørte vi Bjørnen brumme og Vildsvinet grynte i Nærheden af Lejrilden. Burætens Jægerblod kom hver Gang i Kog, og det var kun ved en alvorlig Paamindelse om at blive, hvor han var, at jeg fik ham til at opgive at finde Dyrenes Spor.

Den Tilstand, hvori Dyrene lever i Taigaen, er paradisisk, og det eneste, der forstyrrer deres Ro, er en eller anden Burætjæger, som forvilder sig ad disse Kanter.

Vi kom Andendagens Middag til en lille dejlig Skovsø, ved hvilken der levede utallige Fugle — det eneste Sted forøvrigt, hvor jeg saa Fugle i disse tre Dage. Taigaen her er — i al Fald

* Senere har jeg flere Steder i Transbaikalien fundet Jorden i evig frossen Tilstand, og Ingeniørerne, som har bygget den transbaikalske Del af den sibiriske Jærnbane, har fortalt mig, at man ofte stødte paa Pletter paa 10—20, ja, indtil 50 Verst, hvor Jorden var evig frossen, og at man under denne Is-Jordskorpe fandt Floder.

paa denne Tid af Aaret — overordenlig fuglefattig. Fuglene ved Søen havde tilsyneladende aldrig set Mennesker, i ethvert Fald aldrig lært, hvad det er for blodtørstige Væsner. De sad i Buskene, som dyppede deres Grene i Vandet, eller i Rørene ved Bredderne og kiggede nysgærrigt paa os uden at flytte sig, og da Buræten skød et Skud ind imellem dem, lettede de vel i umiddelbar Frygt, men de slog sig straks ned igen omtrent inden for Rækkevidde.

Spor af Mennesker fandt vi ikke, naar undtages et omtrent ubeskadiget Skelet, som stod næsten oprejst imellem to gamle faldne Træstammer. Af Kraniets Form kunde jeg se, det ikke var nogen Buræt eller nogen anden indfødt, men en Russer, som her var omkommen. En flygtende Fange eller en vildfarende Jæger? Hvem han end er: Fred med hans Støv!

17. Juli.

...... Nu forstaar jeg, hvorfor gode Venner altid har raadet mig fra at gøre Turen Syd om Baikal. Den i Forvejen berygtede Postvej gennem det vilde Bjærgland er langtfra ufarlig, nu da Anlæggelsen af Banen Syd om Søen har kaldt nogle Hundrede Straffefanger og flere Tusinde Arbejdere til, hvoraf mindst Halvdelen har et Mord eller noget andet Pilleri af samme Slags paa deres elastiske Samvittighed. For en Rubel, et Par gamle Støvler eller en Flaske Brændevin myrder det Pak, som er samlet her, med koldt Blod et Menneske.

I Nat er en stakkels Bonde bleven myrdet ved Postvejen, en halv Snes Verst herfra. Han havde været saa uheldig at eje 3 Rubler og saa uforsigtig at fortælle det. Vi kørte i Eftermiddag til Mordstedet. To Mand var ved at stille Trækorset op, da vi kom ......

...... Damerne er bleven nervøse. — — — Det er nu ikke saa lige en Sag at blive Naturmenneske ......

19. Juli.

...... Det er et højtideligt Øjeblik, naar hele Fribytterfamilien om Aftenen placerer sig om det store Bord, slukker Lampen, faar den røde Lygte paa Bordet og begynder at frem-

kalde de Plader, der er taget i Løbet af Dagen. Øverst ved Bordet Husherren selv, bred og stor og hjærtevindende, til højre Herrn Kossler, lille, gammel, intelligent, til venstre mig; om den anden Bordende Damerne i magisk rød Belysning. R. fremkalder Broer i en Uendelighed. Den ene Aften har han en Bro fra den ene Side og den næste Aften fra den anden Side. En Dag har han fotograferet Broen fra en Klippe, den næste Dag fra en Dal. Hans Brogalleri giver et smukt Billede af hans Virksomhed. Hvad jeg fremkalder, vil ses af den Bog, jeg agter at skrive om min Rejse, naar jeg en Gang kommer lykkelig og vel hjem ......

Sejlbaad paa Baikal.

...... Hjem! Det er dog et underligt Ord! De fire Bogstaver danner et Begreb, som kan faa unge Kynikere til at smile og gamle Sømænd til at snyde Næsen unødvendig vedholdende. Hvad Hjemmet er, maa man ud i Verden for at lære.

Nu, da jeg sidder her ved Midnatstid i en vinterkold sibirisk Sommernats dybe, store Stilhed — alle er for længe siden gaaet til Ro — og skriver det magiske Ord, falder ogsaa jeg i tusind Tanker. Sukket, som gaar igennem Taigaen, og Søens Rullen med Stenene paa Stranden danner en ejendommelig ensformig Musik, som minder mig om Danmark, og dog føler jeg netop i Nat stærkere end nogensinde den uhyre Afstand imellem det kære lille Land og Baikals Østkyst. Jeg tænker paa Familie og Venner, som kan være døde og begravede eller gift og hjemfarne, uden

at jeg faar noget at vide derom, før det passer Ingeniørerne. Jeg tænker paa, hvor mange af mine Bekendte, som er bleven fladfodede og fladhovede af at slentre fra Kongens Nytorv til Raadhuspladsen og vice versa, jeg kunde unde at lære, hvad Frihed og Fred og Ensomhed og Fribytterliv ved Baikalsøen er for guddommelige Gaver. Men der er navnlig en Tanke, som jeg ikke kan frigøre mig for — Tanken er barok, men den vender stadig tilbage, lige som en Versestump, man ikke kan faa ud af Hovedet. Jeg tænker: »Hvad mon Gæsterne, der nu sidder inde hos Fru *Nimb* med deres halve Hummer, vilde sige, om de pludselig byttede Plads med mig, her hvor *Joachim Andersens* Orkester er afløst af tusindaarige Cedres højtidsfulde Susen, hvor Bjørnen spiller Kontrabas, hvor Pjerrot har byttet Rolle med Pan, og hvor Mennesker kan ligge og dø og blive til Skeletter, før nogen finder dem ......«

— —

...... Jeg skulde vel snart se at komme videre Syd om Søen, den Rejse, som jeg trods alle gode Venners Raad ikke vil opgive ......

Maagеklippen.

JÆRNBANEN.

23. Juli.

Paa R.s Forslag har jeg været i Mysovaja for at se, hvorledes Bygningen af den sydbaikalske Ringbane skrider frem.

Ved *Tankoi* er R. i Færd med at bygge en ny Færgehavn, som ligger et Par Mil nærmere Vestsiden af Søen, men endnu er *Mysovaja* den østlige Overfartsstation for Dampfærgen og Udgangs-

punktet for den transbaikalske Bane. Stationen ligger ca. 90 Verst Nord for R.s Hjem. Her ud for »Fribytterhjemmet« er Arbejdet paa Jærnbanen endnu ikke naaet videre end til Rydningen af Skoven, men jo nærmere man kommer Mysovaja, jo mere fremskredet er Arbejdet, og fra Stationen *Perejèmnaja*, 40 Verst herfra, løber der allerede Ballast- og Arbejdstog ind til Mysovaja. En Gang om Ugen gaar der et Tog med aabne Vogne for Jærnbanearbejdere.

R. kørte mig de 40 Verst til Perejèmnaja, og den lille, efter russiske Forhold ualmindelig velsoignerede Stationschef her gav mig med stor Beredvillighed Fripas til Arbejdertoget, trakterede med The og Cigaretter og var i det hele taget saa opmærksom som en dannet Russer plejer at være over for en fremmed.

Arbejdertoget bestod af 15 flade, aabne Ballastvogne og en lukket Kreaturvogn forspændt med et Monstrum af et Lokomotiv.

— »Løber Toget af Skinnerne« — var det sidste Stationschefen raabte efter mig — saa kravl op paa Lokomotivet, hvis det kan komme videre. Jeg har sagt til Lokomotivføreren, at han skal tage Dem op! Farvel! God Fornøjelse!«

Saa rumlede vi af, igennem dybe Udskæringer eller sprængte Klipper, over afgrunddybe Kløfter, ad knagende Træbroer, med Baikals blaagrønne Spejl dybt under os eller med Vandet sagte skvulpende imod stensatte Dæmninger, gennem prægtige Skove, forbi provisoriske Arbejderbyer, usle, rønneagtige at se til, og hen under Aften naaede vi uden Uheld Mysovaja.

Denne Del af Banen maaler sig i Skønhed med Vierwaldstätterbanen.

— — — I en Rede af Utøj, som smykkede sig med Navnet Hotel, lige saa herligt beliggende ved Baikal som Skodsborg ved Øresund, men saa blottet som en Kostald for selv de simpleste Fordringer til Hygge og Orden, fik jeg et Værelse.

En Tur, som jeg straks næste Morgen foretog rundt i Mysovajas halvfjerde Gader, overtydede mig snart om, at denne By, som ene og alene skylder Færgehavnen og Jærnbanen sin Tilblivelse, maaske kan være meget rar for Drukkenboldte og fladnæsede Buræter, men at ethvert nogenlunde anstændigt og civiliseret Menneske maa bede alle gode Magter om at bevare sig fra at komme til at bo her.

Og saa vilde Skæbnen, at jeg i denne Ravnekrog og Røverrede ikke alene skulde træffe sammen med et Par af de intelligenteste og fineste unge Mænd, jeg har mødt paa min Rejse, men at jeg end yderligere skulde fryde mine Øjne ved Synet af de skønneste Kvinder, jeg mindes at have set. De to Mænd var Brødre og Ingeniører og hed *Rucker*, de tre skønne Damer var den ældste Broders Frue, hendes Søster og Veninde, alle tre Polakinder.

Jeg føler mig overtydet om, at jeg ikke fandt disse tre Damer skønne, fordi jeg saa dem som enlige Roser i en Ørken af Grimhed. Selv i en Buket af Skønheder, hvor disse saa end var plukket, om i Spanien, i Grækenland, i Kaukasus eller hvor, vilde de tre polske Roser fra Mysovaja overstraale alle andre. Deres skære, friske Teint, deres yppige og dog saa harmoniske Former, deres mørke, blanke Haar og store blaabrune Øjne, deres røde, fine Mund og lige, skøntformede Næse, og dertil deres naturlige Frimodighed, deres smukke Stemmer og velklingende Latter — alt dette forekom mig som en Aabenbaring, fordi jeg mindst af alt havde ventet i Mysovaja at finde evropæiske Kvinder end sige Skønheder.

I det Ruckerske Hjem, hvori jeg paa R.s Anbefaling var bleven introduceret, tilbragte jeg den næste Dag, og havde i de to Ingeniører de bedste Ciceroner ved Besigtigelsen af det imponerende Færgehavnsanlæg.

Kl. 4 Eftmd. skulde Arbejdertoget returnere til Perejèmnaja, og paa den store solaabne Banegaardsplads holdt Toget ogsaa meget rigtigt. De 15 flade Ballastvogne var allerede fyldt med arbejdsklædte Mænd, en Del Kvinder med Børn, Bohave, Sengetøj, Melsække, Rugbrød, fedtede Lammeskindspelse, lange Støvler o. m. a. De fleste Passagerer stod ret op og ned, nogle havde lavet sig Siddeplads paa Rejsegodset, enkelte dristige hang paa Pufferne imellem Vognene, paa Gangbrædterne eller paa andre livsfarlige Steder. Et Par særlig favoriserede tronede højt over alle os andre paa Brændet paa Tenderen. Mange var stærkt berusede. De 3—400 Mennesker snakkede højrøstet i Munden paa hverandre, og den lange Række aabne Vogne med den gestikulerende Menneskemængde lignede paa Frastand en Drift brægende Faar.

Kl. blev $4^1/_4$ og $4^1/_2$, men der var stadig intet Tegn til Afgang. Der blev spurgt, om vi snart kom afsted? Om et Kvarter maaske, blev der svaret. En Mand fik Øje paa et Brændevinsudsalg og rendte derover for at faa sig en »Trøster« med paa Vejen hjemad. I Dag havde han Lov til at drikke sig fuld — efter denne Dag kom der en lang Arbejdsuge, hvis der da ikke tilfældigvis skulde være en eller anden Helgen, som holdt Fødselsdag eller Navnedag midt i Ugen. En anden Mand fulgte med Øjnene den første, som løb, indtil han saa Nr. 1 svinge ind i Butiken med det lokkende Brændevinsskilt. I næste Minut var Nr. 2 afsted, og efter ham kom en tredje og en fjerde osv., indtil det blev til en hel Strøm, som styrede over imod Fuselbutiken. En modgaaende Strøm kom slæbende med Gudedrikken paa klare, hvide Flasker, som rummede fra 1 til 3—4 Potter.

Nogle Minuter før 5 udstødte Lokomotivet endelig en Tuden saa hæs, som havde ogsaa det faaet Brændevin i Fløjten, futtede et Par Straaler Damp og Vand fra sig, som naar en Drukken bliver af med overflødige vaade Varer, og satte sig med et Ryk, der var lige ved at vælte samtlige Passagerer som et Spil Kegler, i Bevægelse ud over den skummende Mysovajaflod og videre langs Baikal, som den dalende Sol mer og mer omskabte til et Guldblad.

Det fuselstinkende Tog med de brølende, drukne Passagerer stod som en uhyggelig, grel Modsætning til Skønheden, Freden og Stilheden i Naturen. Som en raa Ed i en Kirke kløvede dette Bacchustog Luften.

Fra en Plads, jeg havde tilkæmpet mig paa en af de midterste Vogne, kunde jeg overse det meste af Toget. Samtlige Passagerer var nu groft anløbne, Kvinderne indbefattede. De skraalede og sang og skyllede med lydelige Kluk den væmmelige, bedøvende Vædske ned i Halsen. Lige op ad mig havde jeg en bleg, næsten døddrukken ung Mand og en stor, raa Børste, som hvert tiende Minut tyllede Brændevin i Halsen paa den blege og sig selv af en Flaske saa stor som en Syreballon. Foran mig sad der en Kvinde med et Barn ved Brystet. Moderen og Barnet drak omkap. Paa min anden Side havde jeg et Par gamle Bønder i tykke, utøjbefængte Lammeskindspelse. De omfavnede hinanden og drak

og sang, kyssede hinanden med store Smask og savlede ned over sig selv og Kammeraten:

— »Skaal, du gamle Hankat! . . . . Lad os være glade! . . . . Jeg tilgiver dig, at du slog min Hund ihjæl sidste Foraar! Jeg gør . . . . Skaal, Ivan, min Perleven! (Smask! Hik!) . . . . Skidt være med hele Vrøvlet! Du er min Ven! Og vi skal slaa Ribbenene i Stykker paa din gamle Tæveunge af en Rakkermær, hvis hun ikke rykker ud med Penge til Vodka, naar vi kommer hjem! . . . . Jeg hjælper dig, og du hjælper mig! . . . . Hører du, jeg er din Ven! . . . . Skaal! . . . . Hold Kæft, du sodede Afkom af et Æsel! . . . . . .«

Den sidste Bemærkning var henvendt til den unge blege Mand, der nu hang med Overkroppen slaskende ud over Vognkanten som et vaadt Flag. Jeg prøvede paa at slæbe det tunge Legeme ind i Vognen, men Legemet begyndte at skraale og sparke, og ganske lempeligt maatte jeg lade det glide ned ad Vognen; det trillede et Par Gange rundt paa Jorden og blev liggende som livløst ved Foden af en Dæmning.

Den store Børste, som i sin Rus aabenbart fuldstændig misforstod Situationen og troede, at jeg havde skubbet Kammeraten ned af Vognen, dinglede truende hen imod mig. Det var aabenbart hans Hensigt at ekspedere mig samme Vej ved at løbe mig ned. Jeg undveg et Par Gange Bjørnen, som blev mer og mer rasende efter som han indsaa, han ingen Vegne kunde komme paa den Maade.

Situationen var dog alt andet end hyggelig for mig. Jeg var eneste Evropæer imellem alle disse fulde Jærnbanearbejdere, og hvad det desparate Menneske kunde finde paa, kunde ingen vide. I ethvert Fald var det ikke meget tiltalende at begynde en Brydekamp med et fuldt Menneske oven paa en flad, aaben Jærnbanevogn i fuld Fart hen over nylagte, ujævne Skinner. Jeg besluttede derfor ogsaa at flytte over paa en anden Vogn ved næste Holdeplads.

Forinden jeg naaede at komme uden for min Fjendes Rækkevidde, skulde der imidlertid ske noget, som endnu, naar jeg tænker derpaa, faar det til at løbe mig koldt ned ad Ryggen. Imens jeg samlede min Bagage sammen, saa Bjørnen nemlig Lejlighed til

at slaa sine Labber omkring mig bagfra; i næste Sekund blev jeg løftet op fra Jorden, og slingrende som et Skib i Søgang begyndte det gale Menneske at bære mig ud imod Kanten af Vognen. Ingen af de omkringstaaende syntes at interessere sig det mindste for, hvad der foregik. Enhver havde nok i sin Brændevinsflaske. Jeg sad som i en Skruestik og kunde ikke røre en Arm, ellers havde jeg skudt det gale Menneske ned. Vi var naaet til Kanten, og jeg saa allerede den gabende Afgrund under mig. Jeg husker, jeg kun tænkte, om der dog ikke var et Sted, hvor der var blødt at falde. Men der var kun Klippeblokke. Saa følte jeg mig pludselig slynget halvvejs uden for Vognkanten, medens et tungt Legeme, som beskrev en Bue uden om mit, søgte at trække mig med ned i Afgrunden. Med overmenneskelige Kræfter klyngede jeg mig til det et Par Tommer høje Brædt, som løb langs Vognkanten, og i næste Minut var jeg frelst oppe igen. Men min Fjende var borte, og jeg er ikke saa ædel, at jeg vil sørge, om han har knækket Halsen.

Men videre rullede Deliriumstoget. Paa et Par af Vognene var de mest ædru begyndt at spille paa Harmonika, nogle sang, andre dansede ganske livsfarligt slingrende fra den ene Kant af Vognen til den anden, alt imedens Toget skrumplende og rumlende banede sig Vej hen over de ujævne Skinner. Et Par Gange sprang unge Mænd af Toget, medens dette endnu var i Gang. Det hele lignede en Transport af Daarekistelemmer. Men naar jeg undtager det gale Menneske, som i Desparation vilde kaste mig ned af Toget, var det den sædvanlige godartede Form af sibirisk Fuldskab. Der var intet Slagsmaal, næppe nok Skænderi. De døddrukne Mennesker kyssede og omfavnede til alle Sider, indtil de segnede om ude af Stand til atter at komme paa Benene.

Ved Mørkets Frembrud naaede Toget Perejèmnaja, og da det var umuligt at opdrive en Vogn, som kunde køre mig de 40 Verst tilbage til R.s Hjem, og da det forøvrigt ogsaa var livsfarligt at køre dette Stykke Vej ved Nattetid, tilbød den lille soignerede Stationschef mig sin egen gode Seng, medens han redte sit Leje paa Gulvet. At faa den elskværdige Russer til at afstaa fra dette Tilbud var umuligt.

I Middags naaede jeg tilbage hertil.

BURÆTERNES DATZAN I TRANSBAIKALIEN.

25. Juli.

...... Dag for Dag opsætter jeg Afrejsen herfra. Jeg tilgiver dog mig selv i den Forvisning, at der — naar jeg har forladt dette Hvilested — kommer et Par Maaneders uafbrudt, uroligt, anstrængende Rejseliv, inden jeg naar igennem til det stille Ocean .... En af de første Dage skal det imidlertid være Alvor .... Amager! ......

SYD OM BAIKAL.

Snesnaja, 26. Juli.

...... Jeg priser min Lykke, som lod mig udsætte min Afrejse ......

Da jeg kom hjem fra Søen i Middags, var hele Huset fyldt med Gæster. Jeg saa straks, der var noget usædvanligt paa Færde. Foran Huset holdt fem Vogne, og Fru R. og Fräulein Martha var ivrigt i Færd med at servere det bedste, Fribytterhjemmet formaaede, for et Par civilklædte og nogle andre Herrer i den klædelige, grønkantede Ingeniøruniform. Ude paa Verandaen stod R. sammen med en lille, stærkbygget, højtstaaende Ingeniør, omgivet af Kort og Prospekter og saadan noget, som flød ud over Borde og Bænke og langt ud paa Gulvet. R. talte Dansk og Ingeniøren Svensk. Jeg var meget forbavset.

— Maa jeg præsentere en Landsmand for Deres Ekscellence?« — spurgte R. — »Det er Forfatteren *Holger Rosenberg!* — Chefen for det sydbaikalske Jærnbaneanlæg, Ekscellencen *Siimberg!*«

— »Hva' Fan' bestiller De her?« — udbrød Ekscellencen paa godt Svensk og saa paa mig over Lorgnetterne.

— »Jeg driver!«

— »Saah! Jeg troede, De skulde studere?«

— »Det skal jeg ogsaa! Jeg skal Syd om Søen, naar jeg kan overvinde mig selv til at bryde op fra dette gæstfri Hjem.«

— »Men det passer jo bra! Tag med os, vi er paa Vej Syd om! De kan faa Plads i min Vogn! Min Bror, som studerer Pharmacie, og min Søn, som studerer Jura, er med. De tilbringer Sommerferien hos mig og er lige kommen hertil fra Helsingfors. Gaa ind og snak med dem om Forslaget! Vi vil alle være glad

over at have Dem med, og jeg lover Dem et rigt Udbytte. Bjærgingeniøren vil vise os Lapis lazuli-Lejer og meget andet interessant, De skal faa at se Straffefanger i Arbejde paa Linien, De skal lære Egne og Mennesker at kende, som De aldrig vilde faa at se, om De var alene, jeg skal fortælle Dem om de interessante Re-

Funch Petersen. Siimberg, Chefen for Sydbaikalbanens Anlæg. Rieffesthal.

Dykkerne gaar ned under Isen paa Baikal.

sultater, som de sidste geologiske og biologiske Undersøgelser af Baikal har bragt for Dagen, og jeg skal vise Dem Verdens kostbareste Jærnbaneanlæg, saa De kan fortælle Folk derhjemme i Evropa, hvad man vil faa at se af herligt og interessant, naar Luksustog om 3 Aar ruller den Vej, hvor vi nu møjsommelig maa kæmpe os frem Skridt for Skridt gennem Urskov eller sprænge Vej igennem Klipperne . . . . . . Naa, men alt det kan vi tale om paa Vognen! . . . . Om en halv Time er jeg færdig her.« — Og

idet han purrede op i sit lange sølvglindsende Haar, vendte han sig imod R. med et hjærtevindende Smil, tilføjende: Hos Deres gode Landsmand har jeg sjælden Lejlighed til at opholde mig længe. Her er alt i Orden!« — — —

I en halv Time var mine Kufferter pakket og Afsked taget med det lille Fribytterhjem, hvor jeg har tilbragt saa lykkelige Dage, og nu sidder jeg allerede 20 Verst derfra, endnu dybere begravet i Urskoven, paa en Ingeniørpost, som hedder *Snesnaja*, hvortil vi er ankommet ved Mørkets Frembrud. En lystig Ild knager i den store Kamin, og til Skrivebord har jeg et mægtigt Bord bedækket med Ingeniørtegninger, Kort, Planer o. m. m. Vore Værter er et Par unge Ingeniører og en Feltscher*. Af Ekscellencens Følge skal jeg foruden Broderen og Sønnen kun nævne den politisk forviste Bjærgingeniør, Lægen og Fotografen. De to første er et Par ualmindelig intelligente og sympatetiske Mænd, og Fotografen er uden Tvivl Selskabets mest oplivende Element, han synger Marseillaisen og fløjter som en Solsort, han snakker Fransk som en Okse og fotograferer som en Engel. Et Par af hans Billeder vil jeg sætte i min Bog ......

...... Under Spøg og mange Vittigheder bliver der redet en stor Familieseng til os paa Gulvet. Feltscheren er en meget flink Stuepige. Vi er alle sammen trætte efter at have vadet adskillige Verst langs den udstukne Banelinie. — — — Det sidste Lys bliver slukket. I den store Tegnestue ses nu kun Kaminilden og syv glødende Cigaretter. Alle Russere tænder en sidste Cigaret paa Sengen. Uden for suser højtidsfuldt den dybe, uudgrundeligeTaiga. En for én gaar Cigaretterne ud, og en alt andet end melodisk, men saa velsignet menneskelig Snorken overdøver Skovens hemmelighedsfulde Susen ......

—

27. Juli, Middag.

...... Det sner! ......

Store, tunge Klatter lægger sig brutalt over Blomsterne, som i Gaar stod og smilte, og over Skovens Træer. Jeg ransager min

* I Sibirien findes endnu baade i og uden for Hæren Feltskærere, som ikke blot foretager Operationer, men ogsaa udøver Lægepraksis og udleverer Medicin i tyndt befolkede Egne.

Lommekalender, men kan ikke komme til andet Resultat, end at det virkelig er den syv og tyvende Juli. Hele Formiddagen har det snet, saa Jorden er hvid som ved Midvintertide. Ekscellencen bander ......

...... Det begynder at klare op, og der er givet Ordre til at spænde for ......

Murina, 29. Juli.

Vi følger Postvejen, som forviste Polakker i 60'erne anlagde Syd om Baikalsøen, men gør kun smaa Dagsrejser. Hvert Øjeblik maa Ekscellencen af Vognen for at se paa Arbejdet. Med hele Staben efter sig vader han afsted gennem alendybe Moradser, over Bjærgstrømme, gennem Taigaen og over Klipper med en Fart og en Styrke, saa selv vi tyve Aar yngre har vanskeligt ved at følge ham. Alt ser han enten igennem eller over Lorgnetterne. Han finder syge Arbejdere, som ligger i den ynkeligste Forfatning og uden Hjælp i de usle Barakker, som er opført til Arbejderne. Lægen faar han kaldt til den syge, og et eneste Ord til Arbejderformanden, som har forsømt sin Pligt: at skaffe Lægehjælp og Pleje, faar denne til at ryste. Han opdager den mindste Unøjagtighed i Entreprenørernes Overholdelse af Kontrakterne. Han er baade frygtet og elsket. Han indgyder den dybeste Respekt, og til Straffefangerne har han et venligt Ord. Ekscellencen Siimberg er Finne, han er en af Ruslands højest anskrevne Jærnbaneingeniører.

Fra Morgen tidlig til Aften er vi paa Farten pr. Vogn, pr. Hest eller til Fods. Nætterne tilbringer vi paa Ingeniørposterne hos Entreprenørerne eller paa Poststationerne. Bliver det sent, inden vi naar frem til Nattelogi, sidder vi med Revolverne i Støvlerne parat til at skyde, hvis vi skulde komme fra hverandre eller noget mistænkeligt skulde vise sig. Egnen er usikker, og her gælder Ordet: Skyd først! Skyder jeg ikke den Mand, som overfalder mig, skyder han mig!

Ekscellencen fortæller mig, at her i Øjeblikket arbejder henved 20,000 Mand paa Linien, deraf 2—300 Straffefanger fra Irkutsk. Fængslet overtager kontraktmæssigt et Stykke Arbejde,

og Fangerne faar en Tredjedel af Indtægten, Fængslet de to Tredjedele.

Mand og Mand imellem siges der, at omtrent hver anden af Arbejderne har et Mord paa Samvittigheden. I Gaar spurgte Siimberg en Fange, som kom trillende med sin Hjulbør, hvad han havde forbrudt, og hans Svar lød: »Aa, jeg har kun slaaet en Pige ihjæl!« — —

— — — Efter det voldsomme Snevejr i Forgaars er Floderne svulmet op som ved Foraarstid, og i Aftes kom vi til en Flod, som fuldstændig havde bortrevet Postvejens Bro. Der, hvor der før havde været en Bro, var der nu et Bjærg af Træstammer, Grene og sønderrevne Bropiller.

Floden har sønderflænget Broen.

Situationen var ret betænkelig. Med Vogn kunde vi ikke komme længere, tilbage kunde vi ikke køre, og der var ikke et Hus i 20 Versts Afstand uden den lille By, som laa paa den modsatte Side af Floden. Der var intet andet at gøre, end at afføre sig Bukser og Strømper og med Bagagen paa Nakken gennem den iskolde Bjærgflod klatre og vade fra den ene Bred til den anden. Ekscellencen i Spidsen! Paa hver Side af Floden sad en af os med Revolver i Haand og passede paa Krammet. Langt om længe var vi selv og hele Bagagen ovre. Men nu gjaldt det om at finde ny Vogne. Vi *vilde* nemlig videre, da den lille By var bekendt som et sandt Sodoma af Røvere og Mordere, og 12 Verst længere fremme vidste vi, at en af Entreprenørerne ventede

os med en varm Stue, et veldækket Bord og gode Senge, der var at foretrække for et Postgulv.

En almindelig rejsende vilde aldrig være sluppet videre; men for Ekscellencen Siimberg skulde Heste skaffes, om de saa skulde graves op af Jorden. En Times Tid før Midnat kunde vi da ogsaa med to Troikaspand og to skævøjede, men paalidelige Burætkuske rulle videre.

Oven paa en saadan Dag smagte det at komme til et af disse smaa Træhuse, hvor Bordet stod dækket med Husets bedste til Ære for den høje og navnlig af Entreprenørerne frygtede Gæst, hvor Husfruen i sidste Parisertoilette stod bag ved den store Samovar, hvor Steinway-Flygelet stod i Stadsstuen og Ridehesten i Stalden, og hvor franske Guvernanter lærte smaa Russerdamer et Sprog, som Taigaens Fugle aldrig havde tænkt sig at faa at høre.

Disse Besøg i Taigaens Hjem hører til de muntreste Oplevelser paa denne paa Æventyr saa rige Rejse; men naar vi om Middagen havde haft Champagne paa Bordet, var Kontrasten blot saa meget grellere, naar vi maatte tilbringe Natten i Halm paa et beskidt Postgulv.

. . . . . . En Ekscellence i Halm paa Gulvet! Det er sibirisk, men ikke uden en vis tiltalende Demokratisme!

Kultuk, 30. Juli.

Vi er i Middags ankommen her til Søens sydligste Spids og største By, og vi har nu en Sejltur op langs Vestkysten til Stationen Baikal tilbage.

Turen Syd om Baikal bliver en af Verdens smukkeste Jærnbanerejser. Den kan deles i en vestlig og en østlig Del med Kultuk som Skillepunkt. De to Dele er vidt forskellige.

Linien Baikal—Kultuk (den vestlige Del) løber paa Skraaningen af de mod Søen brat affaldende Klipper. Banelinien er sprængt ud i Klipperne og baner sig Vej igennem 20 Tuneller, hvoraf den længste dog kun er 300 Favne. Denne Del af Baikalbanen minder levende om Banen langs den italienske Riviera, Toget farer ud og ind af Tunellerne, og Søen skvulper imod Klippens Fod.

Linien Kultuk—Mysovaja (den østlige Del) løber afvekslende langs Søen og igennem Urskov, baner sig Vej hen over dybe, maleriske Kløfter og gennembryder enkelte Steder vilde Klipper. Alt, hvad Hjærtet begærer af Naturskønheder, har man for Øjet under Turen Syd om Søen.

Et mere storartet og straalende Panorama end det, jeg ser her fra Kultuk, har jeg sjælden haft for Øje. Imod Vest den mørke,

Klipper ved Kultuk.

graagrønne Klippevæg, der ligner en altopslugende Brænding i Færd med at vælte sig ud over Søen. Den er bister og alvorsfuld, som den ligger der i Skygge.

Imod Øst den bølgeformede, smilende Kyst i Solskin. Med mange Landtunger ud forbi hverandre, op over hverandre, strækker den sig blødt og jævnt fra Søen op imod de snedækkede Tinder af de transbaikalske Bjærge. Hver af de ni Tunger, jeg kan tælle, har sin Farvetone fra dyb blaaviolet her nærmest ved til næsten gennemsigtig graablaa langt der borte, hvor R.s Fribytterhjem maa ligge. Med ganske svage Grænser glider Farverne over i hverandre som i en Geishapiges Kimono.

Midt imellem Vestkystens dystre Brænding og Østkystens smilende Bølger ligger Buræternes af Sagn og Overtro ombølgede hellige Hav, glitrende som en Dugdraabe i en Blomsterkalk, yndefuld som en legende Kat, betagende i sin majestætiske Storhed. Turen om Baikalsøen bliver Perlen i Jærnbaneturen igennem Sibirien.

Om et Par Aar skal Banen være færdig*. Den bliver en af Verdens smukkeste og ubetinget Verdens dyreste Jærnbane. Siimberg fortæller, at hver Verst med et rundt Tal koster 400,000 Kr. at bygge, hvilket bliver henved halvtredje Million pr. dansk Mil. De knap halvtredje Hundrede Verst kommer til at koste 100 Millioner Kroner . . . . . .

. . . . . . I Aften eller i Morgen tidlig fortsætter vi Rejsen op langs Vestkysten med en Ingeniørdamper, som er dirigeret hertil for at hente Ekscellencen. Langs Kysten, som er en eneste kompakt vild Bjærgmasse af vulkansk Oprindelse, er det umuligt at komme frem.

St. Baikal, 1. August Fmd.

Efter en højst interessant Sejltur under en uafbrudt Salut fra Dynamitsprængningerne og efter mange Landstigninger er vi i Morges ved Solopgang ankommet hertil. For en Time siden har jeg taget Afsked med Ekscellencen Siimberg, hans Broder og Søn, som pr. Ekstratog er afrejst til Irkutsk. Den sympatetiske Bjærgingeniør, Dokteren, den syngende og fløjtende Fotograf og jeg gaar med »Angara«, som ligger i Færgehavnen og venter paa Posttoget fra Irkutsk, tilbage til Mysovaja.

BAIKALFÆRGEN.

Mysovaja, 1. August, Aften.

. . . . . . Jeg er allerede fuldstændig paa det rene med, at Baikal er Skellet imellem Regelmæssighed og Uregelmæssighed — imellem Okcidentens Orden og Orientens Nonchalance. Indtil

* Sandsynligvis vil Jærnbanen Syd om Baikal, allerede inden denne Bog foreligger afsluttet, være aabnet for Trafik.

Irkutsk er den sibiriske Bane i god Orden, rejsende kan, om de ønsker det, forblive i samme Jærnbanevagon fra Moskov til Irkutsk, og baade Eksprestogene og Posttogene, ja, selv Persontogene bliver ført igennem efter Togplanen. Men ved Baikal begynder Besværlighederne ved at rejse i Sibirien . . . . . .

Alverden ved, at Rusland har givet en Million Rubler eller mere for en Isbryderfærge, som er et Unikum af Opfindsomhed og Klodsethed. Men det, Millionen er givet ud for, nemlig for at

Den store Færge.

Kolossen, som med sine fire Skorstene ligner en Elefant med Benene i Vejret, skulde holde Forbindelsen vedlige saavel Vinter som Sommer imellem Stationen Baikal og Mysovaja, det saa Kolossen sig ikke i Stand til. Nu fører »Isbryderen« om Sommeren Godstogene over Søen, medens Passagererne sættes over med den mindre og lettere Damper »Angara«. Om Vinteren bliver Passagererne pr. Slæde transporterede over Baikal.

Som Forholdene nu er, kunde man i Løbet af 8 Timer komme fra Irkutsk og godt paa Vej ind i Transbaikalien. 3 Timer varer Jærnbanefarten Irkutsk—Baikal og 4 Timer bruger Damperen om at passere Søen. Men i Stedet for gaar der nu 16 — seksten —

Timer fra det Øjeblik, man i Irkutsk sætter sig i Toget og indtil man ruller fra Mysovaja.

Ved Posttogets Ankomst til Baikal ligger Damperen naturligvis ikke parat til i samme Minut at lette. For den dovneste Amatørfotograf er der Tid nok til at kravle op paa det højeste Bjærg for at tage et Par Billeder af den lille Station, det imponerende Færgeanlæg med Flydedokken, af Elefanten med Benene i Vejret

Toget optager Passagerer, som er sat over Baikal i Slæde.

og af Søen. Det er dog næppe af Hensyn til Amatørfotografer, at den sibiriske Jærnbanestyrelse har indrettet et Par Timers Ventetid i Mysovaja.

Den gode Restaurant ombord paa Angara , det gode Rejseselskab og det prægtige Sommervejr forsonede mig dog med Tilværelsen og det sibiriske Jærnbanevæsen, men aldrig saa snart var vi naaet til Mysovaja Færgehavn, før mit gode Humør spoleredes paa den brutaleste Maade.

Naar Passagererne ved Storebælt maa vente nogle Minutter paa at komme i Land, knurrer de højlydt. Ved Calais skælder

de ud for endnu mindre. Men ved Baikal venter 300 Russere og 50 Evropæere uden at mukke, indtil »Elefanten« — som kommer ind samtidig med »Angara« — har faaet lettet sin rummelige Bug for et pænt lille Jærnbanetog paa 25—30 Godsvogne, og indtil Kreaturer, Straffefanger og andre Værdigenstande er bleven bragt i Forvaring.

Spørger man saa en Jærnbanemand, hvor længe man skal vente, faar man ufravigelig Svaret: *Seitshass!* Dette guddomme-

Vintervejen over Baikal.

lige Ord faar man overhovedet stukket i Næsen ved alle mulige og umulige Lejligheder. Det kan betyde alle andre Tidsrum end netop det, som Ordet staar oversat med i et Leksikon, nemlig: »*Straks!*« Bestiller man et Glas The — »Seitshass!« brøler »Mennesket« og styrter afsted, og i en halv Time ser man ham ikke. Raaber man en Drager an — »Seitshass!« svarer han og lader en staa og vente et Kvarter. Spørger man, hvornaar Toget gaar, siger Konduktøren altid »Seitshass«, selv om Toget ikke den første Time rører sig af Pletten. »Seitshass« kan betyde et Kvarter, en Time, en Uge, et Liv — bare ikke »Ligestraks!«

Trods alle mulige »Seitshasser« fik vi saaledes Lov at vente ca. 3 Kvarter ombord paa »Angara«, og da vi saa endelig blev

sluppet løs, gav længe opsparet Kraft og indeklemt Arrigskab sig Udslag i et rasende Slagsmaal om Pladserne i det ventende Tog. Jeg faldt til Ro i en 1ste Kl. Kupé og glædede mig til endelig at være paa Vej ind i Transbaikalien, da Toget holdt 2000 Alen fra Færgehavnen, og en Konduktør meddelte mig, at vi vilde blive staaende her — 5 Timer!

Hvad andre Mennesker gør ved disse 5 Timer i dette fæle Hul, har jeg forgæves søgt at regne ud. Takket være Brødrene Rucker og deres smukke Damer gik Ventetiden kun alt for hurtigt for mig . . . . . .

. . . . . . Og nu er jeg da atter for første Gang i en hel Maaned alene, omgivet af Mennesker, jeg ikke kender, som ikke kender mig, og som jeg intet har tilfælles med. Jeg føler i Aften Ensomheden, som da jeg for mange Maaneder siden forlod mit eget Hjem der langt borte i det lille havomskyllede Land.

Saa tager jeg den ene af mine Trøstere. Dagbogen, frem. Jeg har to: min Dagbog og mit Fotografiapparat. De to indeholder alt, hvad dyrebart er for mig under en Rejse.

Jeg planter et Stearinlys paa det lille grønne Bord ved Vinduet, fylder Guldpennen, skærper Hukommelsen og vender Blad for Blad. Saa bliver jeg atter mig selv . . . . . .

Baikal, 20. Oktober.

. . . . . . Nu kender ogsaa jeg Baikal! . . . . . .

Det er Efteraar, og jeg er paa Vejen hjem til Danmark. Det stille Ønske, jeg har næret, siden jeg hørte Kaptejnen fortælle, den Dag, jeg med R. og hans Familie sejlede over Baikal, Ønsket om at faa se Baikal i Storm, har jeg faaet opfyldt.

Det er Nat. »Angara« kæmper sig frem mod en Storm af Nordvest, der hyler som en Sirene i Tovværket og slynger Søerne fra et fraadende Hav ind over Skibet. De 6—8 Fod høje, krappe Søer klasker imod Skibet, saa det knager og ryster i Skroget. Somme Tider er det, som om et Par Kæmpenæver tager i det og rusker det, som man rusker en uartig Hundehvalp. Søen

staar i en Ruskregn omkring Damperen. Stormen river Søen i Stumper og Stykker, som vilde den sprede Baikal i Atomer over Jorden.

Jeg har aldrig set et Skib hugge som »Angara« i denne Nat. Det slingrer ganske meningsløst og kastes baade op og ned og til Siderne paa en Gang. Ikke et Menneske kan staa paa Benene. Selv Mandskabet klamrer sig fast og kravler paa alle fire, naar de skal flytte sig.

Vinter-»Hoteller« paa Baikal. Opført ved »Landevejen« over Isen.

Dækspassagererne er drivvaade, forkomne, klagende. Ustandselig slaar de Kors for sig og kalder paa Gud eller Buddha, efter som de tilhører den ortodokse Kirke eller Buræternes Religion. En kæmpestor Præst staar og klamrer sig til en Tovrulle og beder højlydt med klangfuld, dyb Røst, som under andre Forhold vilde have lydt over hele Skibet, men som nu blæses bort, før Ordene vel er naaet over hans Læber. Gudsmoderens Navn opfanger jeg dog i evig Gentagelse. Vandet driver af hans lange rødlige Skæg og ned over Mænd og Kvinder ved hans Fødder, og hans lange, brune Kappe, som blæses op som en Ballon, giver ham

en vis Lighed med en Høne, der samler sine Kyllinger under sine Vinger.

Endskønt Kampen kun varer 4—5 Timer, synes den en Evighed, men da »Angara« som en stolt Sejrherre naar ind i Læ af den høje Vestkyst, stiger Modet og Haabet, og da den en halv Time senere ligger lunt og trygt i Færgelejet her, stiger Solen op.

Men i denne Nat har jeg lært at forstaa, hvad man siger her: »Kun paa Baikal lærer Mennesker at bede af Hjærtet!«

IGENNEM BURÆTERNES VILDE BJÆRGLAND.

MED ikke ringe Spænding begav jeg mig ind i det vilde Bjærgland, som ligger Øst for Baikal og Vest for Argunfloden, Nord for Kinas Grænse og Syd for 56de Breddegrad, og som almindeligvis benævnes *Transbaikalien.* Dommene, jeg har hørt udtalt om denne Del af russisk Asien, var højst forskellige. En Professor i Tomsk havde kaldt Transbaikalien »Sibiriens interessanteste Plet«, en Mineingeniør i Irkutsk kaldte det »Sibiriens rigeste Plet«, Ekscellencen *Siimberg* gav det den Ros at være »Sibiriens smukkeste Plet«, og Chefen for Udvandringskontoret i Tshjeljabinsk, Hr. *Archipoff,* slog koldt Vand i Blodet ved at kalde Transbaikalien »Sibiriens sorteste Plet«.

Hvor mærkeligt det kan lyde, har uden Tvivl alle fire Herrer Ret. Baade i ethnografisk, geologisk, meteorologisk og botanisk Henseende er Transbaikalien nemlig saa mærkelig og interessant, at jeg meget vel forstaar den Tiltrækning, dette Land maa øve paa Videnskabsmænd i Almindelighed og Tomsk-Professoren i Særdeleshed.

Mineingeniøren er dog ikke mindre i sin Ret, naar han kaldte Transbaikalien »Sibiriens rigeste Plet«; thi at dømme efter det langtfra ubetydelige Udbytte af Guld, Sølv, Jærnerts og Halvædelstene, som trods primitiv Drift allerede nu bringes frem af Jorden, maa de vældige, endnu uudforskede Landstrækninger ruge over blændende Mineralrigdomme. *Guld* er fundet rundt om i Transbaikalien, og der udvindes aarlig 7—8000 Pd. (+ det, der bliver stjaalet), hvoraf 3000 Pd. i Kronminerne og Resten i ca. 200 Privatminer. *Sølv* udvindes i de som Deportationssted berygtede Kronminer i Nertshinskdistriktet. *Jærnerts* er fundet mange Steder, men de eneste Gruber i Virksomhed, er dem i Nærheden

af de Petrovske Jærnværker, hvoraf der i det sidste Aarhundrede er udvundet meget store Mængder, og hvori der sikkert endda er Jærn nok til endnu et Aarhundrede. *Kobber* og *Tin* er fundet ved Floderne Argun og Onon, men med orientalsk-russisk Slendrian bliver Fundstederne naturligvis ikke nærmere undersøgt. *Kul* er lejret ved Bredderne af de fleste transbaikalske Floder, men Lejerne udnyttes endnu slet ikke, og forskellige, ret værdifulde *Halv-*

Et transbaikalsk Wiesbaden: Jamaroff-Mineralkilden.

ædelstene som Topasen, Aquamarinen og Granaten, brydes i Bjærgene ved Onon. Hertil kommer, at Landet er rigt paa *Mineralkilder*, hvoraf allerede er kendt 1 kemisk indifferent, 4 jærnholdige, 1 jærn-alkalisk og 3 jærn-kalkholdige. Men selvfølgelig henligger Mineralkilderne lige som Minerne i den ynkeligste Forfatning. Minerne drives med Redskaber fra Arilds Tid og med forholdsvis dyr Arbejdskraft, og de transbaikalske Wiesbadener bliver vel nok benyttet af den omboende Befolkning, men kun ved de to store undergørende Kilder »*Turkin*« ved Baikal og »*Jamaroff*« ved Vershne-Udinsk findes der nogenlunde menneskelig indrettede Beboelseshuse for Kurgæsterne, og endskønt Transbaikalien ejer

disse vidunderlige Kilder indføres der til Amurprovinsens og Transbaikaliens Byer, ja, endog til Irkutsk hele Skibsladninger af Mineralvand fra — Japan.

Mineingeniøren er altsaa fuldt berettiget til at give Transbaikalien det stolte Navn: »Sibiriens rigeste Plet«.

Men Landet er tillige rigt paa ejendommelige vilde Naturskønheder. Herlige, tildels sejlbare Floder bryder malerisk igennem smalle Bjærgpas eller vider sig ud i brede Dale. Blødt tegnede Bjærge med Skov som et Broderi med Sting, duftende som Grækenlands af tørre Fyrrenaale og krydrede Urter, veksler med vilde sønderrevne Bjærgpartier, som ligger urokkelig tavse, stenalvorlige med et »noli me tangere« paa hver Bjærgspids. Skovens Dyr lever i disse uendelige Dybder, der er at se ind i som en Ellepiges Øjne, frie og uforstyrrede af Mennesker uden anden Ufred end den, de kan forvolde hverandre. Sletter med en Flora, som pludselig faar en til at mindes, hvor højt man er over Havet, skyder sig ind imellem Bjærgene. Edelweiss af en Størrelse og Pragt, som vilde faa en Bjærgbestiger i Svejts til at juble, staar paa Bjærgsiderne i overdaadig Mængde sammen med ildrøde Lillier og dybviolette Iris, Roser og Lavendler. Dueurt og Fredløs, Bregner og Gøgeurter hager sig fast til Klipperevnerne og strækker gule, grønne og ubeskrivelige mangefarvede Arme ud imod den sjældne Vandringsmand.

Men hvis man paa en høj Sommerdag tror at have selve Paradisets Have i ny Udgave for sig i Transbaikalien, skal en Efteraarsdag nok kurere en for denne Vildfarelse.

Transbaikalien er intet Paradis. Videnskabsmænd, som gider spekulere over slige abstrakte Materier, er uenige om, hvor Paradisets Have har ligget. Men en Ting maa de i Fald kunne blive enige om, at i Transbaikalien har det ikke været. Et Klima saa raat og en Ugæstfrihed saa stor som i denne Del af Sibirien skal man søge længe om. I tre, højst fire Sommermaaneder gaar Klimaet an. Her er til at leve selv for kuldskære Mennesker. Men ved Nordpolen fører man et Herreliv i Sammenligning med Transbaikaliens Befolkning i de otte lange Vintermaaneder. 2—3000 Fod over Havet, i Hjærtet af Jordens vældigste Fastland og med en lang snefattig Vinter er Transbaikaliens Klima bleven en Rædsel

af Barskhed og Raahed. Intet Sted overstiger Aarets Middeltemperatur Frysepunktet. Ved Kinas Grænse, paa Bredde med Frankfurt, er Middeltemperaturen ÷ 0,6°, i Tshita ÷ 2,7°. 30—40° R. Frost er ingen Sjældenhed i Vintermaanederne, og selv ved Midsommertid kan Kvægsølvet i Thermometret synke under 0.

Spedalske fra Transbaikalien.

Behageligt kan det ikke være at leve i et saadant Klima, men usundt er det i ethvert Fald ikke. Folk dør aldrig af Kulde, og jeg har ikke truffet paa et eneste tuberkuløst Menneske i disse Egne. Derimod har jeg mødt adskillige spedalske.

Naar Udvandringschefen kaldte Transbaikalien »Sibiriens sorteste Punkt«, saa tænkte han heller næppe Klimaet, thi den russiske Udvandrer er paa ingen Maade angst for en stræng Vinter, men vel nærmest paa de uhyre Vanskeligheder, der er forbundet med at opdyrke Transbaikaliens Jord, paa Landets Ugæstfrihed og paa det daarlige Rygte som Sibiriens værste Forvisningssted. Og Hr. Archipoff fortalte mig i denne Forbindelse, at det kun i Ny og Næ i Sommertiden, naar Landet tog sig mest straalende ud, lykkedes Ud-

vandringsvæsenet at bevæge Nybyggere paa Vej til Amurprovinsen til at afbryde deres Rejse og slaa sig ned i Transbaikalien.

»Sibiriens sorteste Plet« er ikke gæstmild imod Nybyggeren, overhovedet ikke mild, men stenalvorlig. Hver Fod nyt Agerland skal erobres fra Skoven ved trælsomt Slid med Økse, Ild og Hakke. Af de 54 Mill. Dessjatin Land, som Transbaikalien maaler, er kun 14 Mill. tildels kendt og beboet, og de 40 Mill. Dessjatin terra incognita faar ogsaa nok Lov til at ligge hen, saa længe der findes lettere tilgængelig Jord for Nybyggeren. Thi selv om Urskoven kan omdannes til Agerland, hvad meget tyder paa — jeg har saaledes set meget smukke Rug- og Havremarker og endnu smukkere Smaahaver — saa kan man ikke fortænke Nybyggeren i, at han betænker sig to Gange paa at give sig i Lag med et trælsomt Arbejde, som først ude i Fremtiden bærer Frugt. For Kvægavl er Forholdene bedre, der er udstrakte Græsgange, og Kvæget er hærdet imod Klimaet. Men for det første synes denne Gren af Landbrug ikke at tiltale Nybyggeren, og for det andet har Landets indfødte Nomadebefolkning, Tunguserne og Buræterne, fra Tidernes Morgen haft Hævd paa de bedste Græsgange og afstaar dem selvfølgelig ikke godvillig til de indvandrende Russere.

Men er det den russiske Regering magtpaaliggende at faa Transbaikaliens mørke Skove omdannede til frugtbare Kornmarker, hvorfor lader den da ikke Kineserne, som med deres Flid, Nøjsomhed og Udholdenhed kan faa Blomster til at spire frem af Sten, gennemføre Metamorfosen. I Siam, i Mantshuriet og ikke mindst i deres eget himmelske Rige har jeg set, hvad Kineserne kan udrette i denne Henseende, og i Amerika ved man, hvorledes disse skævøjede, gule Troldmænd har kunnet drive deres smaa fattige, stenede Grundstykker op til at yde mange Gange mere, end nogen anden Nation kan faa ud af deres frugtbare Jorder.

Nogen Frygt, for at de gule Agerdyrkere skal virke trykkende paa det sociale Niveau, behøver den russiske Regering ikke at nære, bl. a. af den simple Grund, at dette Niveau allerede er saa langt nede i Transbaikalien, som det vist kan komme.

Transbaikalien er nemlig berygtet som Forvisningssted, og Sporene af dette hæslige System vil endnu langt ud i Fremtiden gøre det naturskønne og i mange Henseender saa rige Bjærgland

til »den sorte Plet«. Her blev den russiske Regering i sin Tid af med sine farligste politiske Forbrydere, hertil henvistes de Sekterere, som Rusland ikke vilde have inden for sine evropæiske Grænser, og her sattes Straffefanger, som havde udstaaet deres Straffetid, de saakaldte Tvangskolonister, til at opdyrke Jorden. Ufred, Uro og Utilfredshed bredte sig som en Mare over Landet. Ingen følte sig sikre, alle led under Pesten. Ja, saa vidt er det gaaet, at *en Tredjedel af den samlede Befolkning er Straffefanger og forviste*, og flere Tusinde af de saakaldte Tvangskolonister strejfer endnu egenmægtig om i Transbaikalien. Og da en anden og nok saa fornuftig og god Kolonisation efter Jærnbanens Aabning har taget sin Begyndelse, er det, som sagt, næppe muligt at faa den russiske Nybygger til at bosætte sig her.

I Sibirien er der ikke den uldne, blødsøde Medlidenhed med Forbrydere, som saa mange Mennesker uden for Rusland har saa stor Lyst til at bære til Skue, naar blot Ordet »Fængsel« eller »Forvisning til Sibirien« bliver nævnt. Sibiriaken er godgørende mod Fanger, lige som han er god mod fattige, men han gaar helst langt uden om det Rakkerpak, som efter udstaaet, velfortjent Tvangsarbejde strejfer om og forstyrrer fredelige Medborgeres Ro og Sikkerhed, og han skiller med skarp Sands imellem den forviste, som er og opfører sig som en Hædersmand, og den, som har Blod paa sine Hænder eller Raahed og Ondskab i sit Hjærte. Rørende Historier er fortalt af evropæiske Forfattere om de sibiriske Bønder, der om Aftenen stiller Mad i Vinduet til de omstrejfende Flygtninge. Motiverne til denne ædle Handlemaade fortæller vedkommende Forfattere dog intet om, men Historierne taber i Værdi som Agitationsmiddel, naar jeg oplyser, at Maden paa ingen Maade er stillet ud af Godhed for Banditterne, men af Omhu for eget Liv og Gods.

Den sibiriske Nybyggers Aversion imod at bosætte sig i Transbaikalien er da ogsaa for en stor Del begrundet i Afsky for at komme i Forbryderes Selskab og en Følge af den praktiske Sands, som siger ham, at den Fred, han elsker over alt paa Jorden, ikke er at finde i disse Omgivelser.

I en uoverskuelig Fremtid vil Transbaikalien da ogsaa vedblive at være dette terra incognita, denne sorte Plet, som frister men ikke

binder, som lokker Videnskabsmanden, og som er tiltrækkende for Jægeren og Guldgraveren, men ikke for den solide, fastboende Jordbruger, paa hvis sejge Arbejde et Lands Fremtid alene kan bygges.

Uden for Floderne og Jærnbanen finder man kun enkelte, spredte, usselt udseende Landsbyer, hvis Befolkning er »*Familiebønder*«*, andre Sekterer eller Kosakker. Ellers træffer man kun omstrejfende Tunguser med deres Renhjorder eller halvvilde Bu-

Kvinder af Semeiski-Sekten, forvist til Transbaikalien.

ræter med deres Kvæghjorder. Kun de fire største Byer ved Banen *Verchne-Udinsk*, *Tshita*, *Nertshensk* og *Stretensk*, samt Byerne *Selenginsk* og *Troizko-Savsk* ved den store Kiakta-Karavanvej har nogenlunde Præg af By. Alle de andre Byer er Møghobe. Baade Mennesker og Dyr er forkrøblede, som havde det barske Klima knuget Saft og Kraft ud af alle levende Skabninger. Selv den tykkeste Buræt kan man tage Livet af ved et Knips paa Næsen.

* »*Familiebønder*« kaldes de fra Rusland til Transbaikalien for deres Tros Skyld udviste gammeltroende Kolonister, som i Modsætning til de fleste andre Deporterede altid tog Kone og Børn med sig til deres ny Hjem

Kun de kæmpestore Cedre og Lærke staar fast som Fjældet, stolte, ranke, sejrsikre, trodsende Vinterkulde og Sommerhede og selv Menneskets Forsøg paa at rydde dem af Vejen.

— — —

Tidlig om Morgenen kommer Posttoget fra Mysovaja til Verchne-Udinsk, som med sine 10,000 Indbyggere ligger smukt i en grydelignende Dal, hvor Uda forener sig med Selenga. Byen gør et tiltalende Indtryk med sine brede, lige og forholdsvis rene Gader, men den tykke, ubeskrivelig usoignerede Jødeværtinde, som modtager mig paa Byens eneste beboelige »Gastiniza«, er til Gengæld saa utiltalende, at jeg med Rædsel tænker paa en Nat i en af hendes Senge. Jeg bestemmer mig derfor til allerede samme Eftermiddag at begive mig Syd paa, hvor jeg har i Sinde at besøge Buræternes helligste *Datzan** og deres øverste religiøse Overhoved, *Khamba-Lamas* Residens, og derfra foretage en Udflugt til den kinesiske Grænse for at se Kiakta.

Datzanen ligger en Snes Verst Vest for Selenginsk ved *Gussinoje Osero* — »Andesøen« — og Vejen dertil gaar igennem Selengadalen paa det østlige Held af Khamar-Dabaubjærgene, de samme Bjærge, som strakte sine Udløbere ned til Rieffesthals Fribytterhjem ved Baikal.

I en ualmindelig god Tarantas, med et hurtigt Trespand for og en træg men paalidelig Buræt paa Kuskesædet naar jeg ved Daggry til Datzanen. Min sure Ven paa Bukken kører mig uden videre op for et lille tempellignende Hus, hvor jeg modtages af en ung Lama**, som synes at have ventet mig længe. Den unge Præst slæber min Bagage ind i Huset og gør mig med en Haandbevægelse og en Ordstrøm, der lyder, som naar en Skæppe Kartofler ruller ned ad en Trappe, forstaaeligt, at jeg er Gæst her. Om jeg vil eller ej, er der slet ikke Tale, og jeg adlyder mekanisk. Lamaen lukker Døren i Laas for mig, ligesom Æventyrtroldene lukker de Menneskebørn inde, der skal fedes og derefter spises, og inden jeg ret fatter Situationen, er jeg alene og indelukket. Jeg var i Færd med at pakke mine Kufferter ud og gøre Toilette, da en anden meget fed Lama, som talte Russisk, kom med The

* Benævnelsen for et burætisk Tempel. ** Præst.

og Bagværk, Cigaretter og Besked fra Khamba-Lama, at jeg om Eftermiddagen kunde nyde den Ære at blive præsenteret for Hs. Højvelbaarenhed — for at spises, var jeg lige ved at fortsætte, eller for at undersøges om jeg er fed nok, og gyste ved Tanken om, at der muligvis skulde dannes et Lag Spæk saa tykt som paa min høflige Lama-Tjener, inden jeg blev fundet værdig til at slagtes og spises. Den tykke Tjener saa imidlertid alt andet end menneskeæderisk ud. Hans Ansigt var rundt og godmodigt som Maanens,

Vejen til Datzanen.

hans Næse var flad og hans Øjne skæve, han var en ægte Mongol og tilmed en af de aller huldsaligste. Vi var da ogsaa snart fine Venner, og han fortalte i en rivende Syndflod, at Khamba-Lama var saa glad ved at se Evropæere ved sin Datzan, at han maatte have Lov at betragte alle som sine Gæster — at der til den store Fest i Begyndelsen af Juli samledes flere Tusinde Buræter ved Datzanen, og at Evropæere og Russere kom langvejs fra for at se det Skuespil, som opførtes ved denne Lejlighed — endvidere at der ved Datzanen var flere Hundrede Lamas og over Hundrede Præsteaspiranter, som igennem et 10-aarigt Kursus blev undervist i tibetansk Teologi, Litteratur og Medicin, i Astrologi,

Astronomi og buddhistisk Filosofi og endelig i Religionens Ceremonier. Det løb mig koldt ned ad Ryggen ved Tanken om, hvad en ulykkelig Lamahjærne blev proppet med, og senere under mit Besøg i Præsteskolen erfarede jeg, at det er endnu mindre misundelsesværdigt at studere Teologi i Transbaikalien end ved Universitetet i Kjøbenhavn. Jeg saa nemlig Lærere under højrøstet Skænden gaa rundt og uddele knaldende Lussinger til Eleverne.

Khamba-Lama.

Om Eftermiddagen iførte jeg mig til Lamaernes højeste Forbavselse Kjole og hvidt, og navnlig syntes de rare Mennesker, som i et Antal af et halvt Hundrede overværede mit Toilette lige fra Skjorten til Frakken, ganske ude af Stand til at begribe, hvad de to flagrende Ender bag paa Kjolen skulde bruges til. Det samme har jeg forøvrigt ogsaa selv af og til ofret Tid paa at prøve paa at begribe.

Ledsaget af to Lamaer i røde Silkekapper blev jeg ført til Khamba-Lama, en lille vindtør, glatraget Mand med kloge Mongoløjne og et venligt Smil. Han modtog mig siddende med Benene over Kors paa en lav, forgyldt Trone midt i sit lille tempellignende Træhus, der ikke adskilte sig synderligt fra Præsternes Bo-

liger. Med stor Venlighed bød han mig Velkommen, og røbende en glimrende Intelligens og stor Kundskabsmængde spurgte han mig ud om forskellige Forhold. At faa ham gjort begribelig, hvilken Landsmand jeg var, og hvor mit Fædreland befandt sig paa Jordkloden, var dog umuligt. Om den russiske Regering, som aldrig havde grebet ind i Burætonnes religiøse Selvstyre, udtalte han sig meget sympatetisk, derimod, fortalte han, var det sidste kejserlige Ukas, som ophæver Burætonnes Ret til at nomadisere, bleven modtaget med Sorg, og han betroede mig, at en Deputation af Buræter vilde blive sendt til den hvide Czar for at bede ham om, at Ukas'et maatte blive mildnet. Nogen stærkere Tro paa, at dette vilde ske, havde han dog ikke, og hans Klogskab og fine Karakter fik sit smukkeste Udslag i hans Syn paa denne Sag, idet han indrømmede, at Rusland, naar det nu vilde have Sibirien koloniseret, maatte have Folkene fastboende.

Inden jeg forlod den fine gamle Herre, bad han mig bese Datzanen, han ønskede mig Lykke paa Resten af min Rejse og bad om Tilladelse til at fotografere mig.

Denne sidste Anmodning kom mig saa uventet, at jeg er sikker paa, jeg udtrykker Overraskelse lige ud i Kjoleskøderne paa det »snapshot«, som min Vært tog. Khamba-Lama som Amatørfotograf! O, moderne Kultur! Din Magt er højere end Himalaya og dybere end Havet!

Datzanen, som jeg næste Formiddag besøgte i Følge med min fede Lamaven, er en hel By. Rundt om et treetages Tempel i kinesisk Stil grupperer sig 17 smaa buddhistiske Bedehuse, hvoraf hvert er indviet til en bestemt Kulturgenstand. Uden om de 17 Templer ligger mange smaa Træhuse, hvor Præsterne og Seminaristerne bor, og hvori Skoler etc. befinder sig.

Interessantest af alt, jeg saa, var dog den Maskeradegarderobe, som benyttes ved den store Lamafest i Juli. En saa fantastisk og frygtindgydende Samling Masker og Dragter og Instrumenter har jeg aldrig set, end ikke i Japan, hvor hvert Tempel dog udvendig og indvendig er prydet med Uhyrer og Troldtøj i alle Størrelser, alle Kulører og alle tænkelige Skikkelser. Og hvis den guddommelige Garderobe, jeg saa i Datzanen ved Andesøen, er et Billede af den burætiske Olymp, takker jeg Forsynet, at jeg ikke er bleven

Lamaist. Thi selv midt i Dagslyset, som jeg saa Maskerne, kunde de skræmme frygtagtige tusind Mile bort. Fra Hylder og Vægge grinte ondskabsfuldt skelende Uhyrer og spinatgrønne Smaadjævle med Æseløren og Horn i Panden mig i Møde. Uanstændige, pæonrøde Vildmænd og yndige, rundkindede, okkergule eller zebrastribede Basunengle med himmelblaa Thekoppeøjne paa Stilke syntes at ville sluge mig med Hud og Haar, og fantastiske Trolde med Vildsvinetænder, pjerrothvide Guder og en lille kulsort Ravn

Lamaoptog under Festerne i Juli.

saa ud, som stod de Vagt ved Olymp og skulde lige til at kaste mig formastelige, der havde vovet mig ind i Helligdommen, ud igen efter alle Kunstens Regler.

Min fede Ven iførte sig ikke alene et Par af de mest fantastiske Dragter, for at jeg kunde tage nogle Plader, men da jeg ytrede Ønske om at høre den Musik, som kunde frembringes paa de 2—3 Meter lange basunlignende Instrumenter, kaldte han et Par af sine musikalske Kammerater til, og de fyldte mine Øren med Kobrøl og andre nerverystende Lyde.

Med dette ejendommelige Indtryk rullede jeg ved Middagstid fra den gæstfri og højst interessante Datzan Syd paa. Den store Karavanvej, som jeg ved Selenginsk slog ind paa, gik igennem

omtrent ubeboet Land med kuppelformede Bjærge. Det eneste, som vakte min Opmærksomhed under den overordenlig interesseløse Tur, var enkelte spredte Burætjurter, som ganske lignede Kirgisernes Kibitker, nu og da en Thekaravane, som kom dragende forbi, og hist og her ved Vejen en af Buræternes hellige Dysser.

Et Par Gange stod jeg af Vognen for at undersøge disse Dysser, rejste til Stormgudens Ære. De var altid rejste paa en Høj, saa de kunde ses viden om, og de bestod af Sten, Pæle og Stænger,

Lama-Musikinstrumenter.

ja, somme Tider af hele Træer. Til Pælene var bundet talløse Tøjlapper, fra flagstore til haandbrede, af alle mulige Kvaliteter og alle mulige Farver, fedtede og pestbefængte imellem hverandre, saa Dysserne ofte mere lignede Fugleskræmsler end guddommelige Offersteder. Hensigten med disse »hellige Steder« er, at de vejfarende her kan bede en Bøn og aflægge et Visitkort i Form af en Lap af deres Klædning, for at Guderne kan se, man har været der, og »Dysserne« havde i tidligere Tid den praktiske Betydning, at Venner og Bekendte ved Lappernes Hjælp kunde følge hverandres Fodspor fra Dysse til Dysse. Men siden Buræterne, for ikke at stykke alt for mange gode Klæder ud til Visitkort, har

fundet paa at fylde Lommerne med gamle Lapper, forinden de rejser hjemme fra, er selv den praktiske Gavn af »de hellige Steder« forbi.

— — — Efter ca. 100 Versts anstrængende og kedsommelig Køretur, ankom jeg ud paa Natten til *Troitsko-Savsk*, hvor jeg

Hellig Dysse.

forblev til næste Dag. Imellem Troitsko-Savsk og Kiakta er der kun 3—4 Verst, og imellem Kiakta, som ligger paa russisk Side af Grænsen, og Maimatshin, som ligger paa kinesisk Side, er der næppe 200 Skridt. Af de tre Byer, der godt kunde regnes for en sammenhængende, milelang By, er Troitsko-Savsk den største, Kiakta den bekendteste og Maimatshin den morsomste.

Man skal søge længe i Verden for at finde to Byer med 200 Skridts Afstand saa forskellige som *Kiakta* og *Maimatshin*. De er

to Verdener. I alle mulige andre Lande er Grænserne flydende, men ved den russisk—kinesiske Grænse er de saa skarpe, som laa der et Svælg og ikke fem Minutters flad Vej imellem. Kiaktas Kirker, Huse, bluseklædte Mænd og svulmende, grove Kvinder, de brede Gader og det sindige Tempo er Rusland. Den hyggelige Fredsommelighed, Harmonikamusiken, det grove Drikkeri — alt er Rusland. Men næppe har jeg stukket Taaen inden for den med et svajet Tag overdækkede Port i Maimatshins Palisademur, før jeg befinder mig som midt i det himmelske Rige. Denne karakteristiske *Odeur de Chinois*, sammensat af arbejdende Legemers sure Sved, halvt raadne Fødemidlers Tilberedning i de smalle Gaders aabne Spisehuse, friske Havesager, skabede Hundes Ekskrementer og meget andet af samme Tønde, slaar mig i Møde. Gadernes Summen og Brummen, den piskebærende Myretue, som aldrig synes at unde sig et Minuts Ro, den fuldstændige Afholdenhed i Nydelsen af Spiritus, den indskrænkede Plads, den kostbare Tid — alt er Kina.

De to Grænsebyer ligger ved en lille Flod, som falder i Selenga, i en tør, skovløs Dal, indesluttet af blødt bølgende Højder. Imod Syd har man Udsigt til Mongoliets lave Bjærge, som bagved sig skjuler det udtørrede Hav, Ørkenen *Gobi*. En tør, ophedet Ørkenluft kommer langsomt bølgende Syd fra og lægger sig navnlig i Middagsstunden næsten kvælende over de to Byer.

Karavanvejen til Peking strækker sig fra Maimatshin ret Syd paa og taber sig langt borte imellem Bjærgene. Hver Dag ser jeg Kamelkaravanerne komme slæbende med Thekasser derude imellem Bjærgene. De gode grimme Dyr skrider uforstyrrelige, den ene bundet til den andens Hale, som en Kæmpeslange afsted med deres kostbare Ladninger, og Slangen bugter sig ind igennem Porten til en eller anden af de store Kiakta-Købmænds Depoter, der ligner østerlandske Karavanserailler, hvor Kasserne, der i uge-, maaske maanedsvis, har hængt som en uafrystelig Byrde imellem Kamelernes Pukler, bliver aflæssede for at give Plads for andre Kasser med russiske Produkter: Pelsværk, Læder, Horn, Maraltakker, Jærn- og Messingarbejder, der skal tilbage til Kina.

Kiakta er en eneste enorme Thekedel. Alle lever og aander for The her — alle, undtagen maaske netop de tre unge danske

Telegrafembedsmænd, som »Store nordiske Telegrafselskab« har sendt hertil for at arbejde Telegraflinien igennem Mongoliet til Peking. Og den tilsyneladende saa uanselige russiske Grænseby viser sig nærmere beset at være en Transitplads, der kan maale sig med mangen evropæisk Havnestad. Mindst 30,000 Tons The passerer aarlig Kiakta, og de russiske og kinesiske Produkter, som transiteres her, andrager et Beløb af mindst 60 Mill. Kr. aarlig.

— Efter to Dages Ophold i Kiakta kørte jeg tilbage til Selenginsk og var her saa heldig at finde en Damper, som netop skulde afgaa til Verchne-Udinsk. Det var en lille Bugserdamper paa ca. 50 Hestekraft med to Lægtere paa Slæb.

The-Depot i Kiakta.

Endskønt Selenga er sejlbar helt ind i Mongoliet, er Skibsfarten herpaa uregelmæssig og underkastet stadige Svingninger. I de sidste Aar er de 4—5 Dampere og den Snes Transportlægtere, som er byggede til denne Fart, overgaaet paa tre forskellige Hænder og tilhører nu et Konsortium, som negligerer baade Passagerer og Befragtere, trækker begge Parter op og forsømmer sine Pligter, saa Skibsfart vel snart er umuliggjort for lange Tider paa Selenga.

Sejlturen fra Selenginsk var smuk nok, men Opholdet paa den lille snavsede Damper, hvor der hverken var til at opdrive spiseligt eller drikkeligt, betog mig en Del af Fornøjelsen, og med Glæde satte jeg mig i Verchne-Udinsk atter i Toget for at rejse til *Stretensk*, hvor den sibiriske Bane stopper op.

Banen igennem Transbaikalien er anlagt under store tekniske Vanskeligheder med stærke Stigninger og bratte Kurver, og da rivende Bjærgstrømme og omstrejfende Nomadefolk ofte anretter

Ødelæggelser paa Banelinien, er Forsinkelser dagligdags. Men sjælden bliver det dog saa groft som i de Dage, jeg rejste fra Verchne-Udinsk til Stretensk. Den første Dag gik det endda an, men næste Morgen var vi allerede tre Timer bagefter. I Løbet af anden Dag gjorde Togføreren Forsøg paa at indhente det forsømte, men da det mislykkedes, opgav han fuldstændig Ævret og lod staa til. Tredjedagen var vi 8 Timer bagefter Køreplanen, og inden vi naaede Stretensk, lykkedes det os at sætte en Rekord paa 13 Timer — vel at mærke uden at Jordskælv, Togsammen-

Posttoget holder paa en Station i Transbaikalien.

stød eller andet lignende uforudseeligt var Skyld deri. For at faa Tiden til at gaa holdt vi timevis paa Holdepladser af syttende Rang, og medens Toget arbejdede sig op langs Bjærgsiderne, havde jeg rig Lejlighed til at springe af og plukke Blomster til mit Herbarium og Favne fulde af Edelweiss, som her vokser i saa overdaadig Mængde, at en stakkels svejtsisk Tindebestiger, der i sit Hjemland føler sig stolt som en Konge, hvis han en Søndag har fundet ét eneste nogenlunde præsentabelt Eksemplar, maatte blive ganske ør i Hovedet.

De første 600 Verst arbejder Toget sig op over Jablonikædens vilde Bjærge til en Højde af 1000 Meter over Havet og 500 Meter over Baikal. Her er den sibiriske Banes eneste Tunnel. I to Se-

kunder formørkes Kupéen, saa farer vi atter ud af det lille sorte Hul og har samtidig overskredet Vandskellet imellem Ishavet og det stille Ocean. Fra nu af gaar det nedad imod Østen.

Fem Timer efter at have passeret Jabloni-Tunnellen er Toget i Transbaikaliens Hovedstad, *Tshita*, som ligger smukt op ad et grønt Bjærg, fra hvis Haver smaa lysmalede Huse titter frem som Tusindfryd paa en Eng.

Da vi, som sagt, ikke forhastede os, var der Tid nok for mig til at foretage en Køretur rundt i denne navnlig som Deportationssted bekendte By. Det var en yndig Sommeraften, og foran Husene og paa Gaderne rørte der sig et tiltrækkende muntert Liv, som i intet uden et enkelt Gadenavn mindede om Stadens Oprindelse og de mange mørke Minder, som hæfter derved.

Politiske forviste skabte Tshitas Storhed. Indtil 1825 var her kun en lille Kosakstanitza med 20—30 Hytter, men den voksede pludselig, da Kejser Nikolai den første efter at have undertrykket den Soldateropstand, som ved hans Tronbestigelse var opstaaet i St. Petersborg, med ubønhørlig Strænghed lod Deltagerne, de saakaldte »*Decembrister*«, forvise til Transbaikalien med Ophold dels i de Petroffske Jærnværker, hvor de blev sat til haardt Arbejde, dels i Tshita. Medens de forviste i Tshita var beskæftigede med at bygge deres eget Fængsel, kom Nybyggere dragende til, og i Løbet af nogle Aar forvandledes den usle Kosakstation til en blomstrende By, godt beliggende ved den sejlbare Ingodaflod og betydningsfuld som Midtpunkt for Transbaikaliens Handel og Guldminer. De forvistes Hustruer, som havde fulgt deres Mænd i Landflygtighed, bosatte sig i Byen, hvorom bl. a. »Damegaden« bærer Vidne, og da de forviste efter nogle Aars Fængselsophold blev sat paa fri Fod, dog med Forpligtelse til at forblive i Transbaikalien, opførte de smukke Huse og gjorde meget for Byens Forskønnelse og Fremvækst. De forviste, som var af god Familie, flere endog Adelsmænd, satte deres Præg paa Tshita, og heraf kommer det, at der midt i det barske, ugæstfri Transbaikalien ligger en af Sibiriens kønneste, smagfuldeste og hyggeligste Byer.

Fra Tshita bugter Banen sig langs venstre Bred af Ingoda og ved Karymskaja, 100 Verst østligere, deler Banen sig i en Gren, som løber videre igennem Transbaikalien til Stretensk, og en Gren,

Markedsplads i Irkutsk.

som løber Syd paa ind i Mantshuriet. Efter at Toget er bleven parteret, og Mantshurietdelen er bleven sendt Syd paa som et selvstændigt Tog, fortsætter vort Tog, som nu er svundet ind til en 1ste og en 2den Klasses Vagon, to 3die Klasses Vogne og to Fangevogne, sin Vej langs Ingoda og Shilka, i hvis stejle, maleriske Bjærgsider Banelinien er hugget ud. Vi snor og drejer os i Kurver saa bratte, at de lange Boggievogne maa slaa Knude paa sig selv for at komme om Hjørnerne.

Buræter.

Landet er det tyndest befolkede, hvorigennem den sibiriske Bane gaar, og fra Toget ser vi kun af og til halvvilde Buræter med deres Faareflokke og usle smaa Kosak-Træbyer, hvor hele den mandlige Del af Befolkningen er født med gulstribede Bukser og guldtresset Kasket. Selv Drengene bærer nemlig, som Tegn paa, at de er fødte Soldater, den brandgule Snor paa Kasketten og Bukserne — hvis de da i det hele taget har Bukser paa.

Det gaar ubeskrivelig sindigt fremad, nu vi har mistet Mantshurietpassagererne, for hvilke den sidste Kraftanstrængelse i Retning af hurtigere Tempo synes at være sket. Mere og mere bekræftes den Formodning, som allerede slog mig i Mysovaja, at Baikal er Skellet imellem Regelmæssighed og Uregelmæssighed,

imellem Okcidentens Orden og Orientens Nonchalance. To Gange maatte vi standse ekstra for at lære et Par mandhaftige Kvinder, hvorledes man bør opføre sig i et Posttog, som har travlt. Den ene Gang var en stakkels Udvandrer sprunget ud af et 3die Kl. Vindue, fordi hans Kone vilde prygle ham. Han havde naturligvis ikke taget nogen Skade. Den anden Gang maatte vi standse, fordi en Furie vilde hjælpe sin Kæreste, der i Lænker sad og kukkelurede bag en af Fangevognenes Tremmer, med at flygte.

— Først lagde jeg Mærke til hende paa Damperen over Baikal — —

Som en Høg blandt Høns, som en af det gamle Romerriges Dronninger blandt moderne Trælle sad hun mellem de tykke, grove Udvandrerkoner. Hun hørte til Jordens skønneste og fredløseste Folk, og Kleopatras Ansigt kan ikke have været dejligere, Herodias' ikke grusommere end hendes. Det sorteste Had skinnede i hendes brunhvide Øjne, de onde gulligrøde Læber var sammenknebne over Tænder, der var hvide og skarpe som et Rovdyrs, og hendes appelsinfarvede Bryst, der havde sprængt det tynde blomstrede Sirtsesliv, var stærkt og svulmende.

Kun naar hun saa paa sit Barn, løstes alt, hvad der var ondt i hendes Miner, glimtvis, og naar hun saa ud over den solstille Sø efter den store Isbryderfærge, som var et Stykke foran os, lagde jeg Mærke til, at hendes Øjne spillede mellem Mildhed og et vildt Dyrs Blodtørst.

I Mysovaja saa jeg et af de dagligdags Syn — en Fangetransport paa Vej til Saghalin I musegraa Fangedragt, med Lænker om Benene og en Bylt paa Nakken kom Fangerne i en lang Række, en for en, stille sagtmodige, skæggede og skægløse, unge og gamle, nogle, der havde fortjent, hvad de skulde lide, og vel ogsaa en og anden, som led uretfærdigt. Mellem to Rækker Soldater med opplantede Bajonetter slæbte de Lænkerne, Bylten og deres onde Samvittighed fra Færgen, hvor de havde været om Bord, til to Fangevogne bagest i Toget.

Kun en bar Lænkerne med knejsende Stolthed og med Vilddyrets Had i sine lumske Øjne. Bylten havde han under Armen som en Bog, og Lænkerne syntes ikke at trykke ham. Han sprang fra Færgen, saa det gungrede i Landgangsbroen og Lænkerne

kun fik Lov at spille en eneste Akkord. Men den var ogsaa som en skrigende Fanfare. Soldaterne morede sig over ham.

Han var af samme Race som Zigøjnersken med Barnet. Men alt, hvad der var Skønhed i hendes Ansigt, var bleven til Lumskhed, Frækhed og kynisk Raahed i hans. Det klædte ham heller ikke, at hans blanke, sorte Haar var barberet af paa den ene Halvdel af Hovedet. Og en grov Fangedragt er intet Kostume for en Zigøjner.

Da han sprang af Færgen, lagde jeg Mærke til, at Zigøjnersken fløj op og gjorde Mine til at ville kaste sig over ham, men hun betvang sig og indtog atter sin Plads paa Bylten, der blev en Trone, tændte sig en ny Cigaret og gik rolig til en 3die Klasses Kupé med Barnet og Bylten, da Damperens Passagerer endelig kunde gaa i Land. — — —

— — — Forlængst havde jeg glemt Zigøjnersken. Hvor forbavset blev jeg derfor ikke, da jeg Morgenen efter at være afrejst fra Verchne-Udinsk atter saa hende i samme Tog som jeg. Ved en lille Station, hvor jeg var steget ud for at drikke min Morgenthe, fik jeg pludselig Øje paa Zigøjnerskens Høgeansigt i en 3die Klasses Vagon. Den Tanke slog mig straks, at Zigøjnerfangen ikke kunde være langt borte, og ganske rigtigt fandt jeg hans halvt barberede Hoved bag Tremmerne i en Fangevogn bagest i Toget.

Det interesserede mig at lægge Mærke til de to Mennesker. Naar vi standsede ved en større Station, kom Zigøjnersken langsomt drivende forbi Fangevognen og hviskede nogle Ord til Fangen, naar Vogterne vendte Ryggen til. Et Par Gange blev hun jaget bort, og en Gang saa jeg, at Soldaten lempelig slog hende over Ryggen med Fladen af sin dragne Sabel. Da hvæsede hun.

Af Officeren, som ledede Fangetransporten, fik jeg at vide, at Zigøjneren havde myrdet en russisk Bonde for at plyndre ham for 12 Rubler. Zigøjnersken var hans Kæreste. Hun havde ansøgt om Lov at følge med til Saghalin, hvilket var bleven hende nægtet. Saa var hun frivillig fulgt med lige fra Samara. Hvis hun ikke snart forsvandt, vilde hun blive holdt tilbage med Magt.

Tredjedagens Aften kom vi til en Station, hvor der var et Kvarters Ophold. Paa den ene Side af Stationen, dybt nede mellem kløftede Bredder, løb Shilkafloden, paa den anden Side

hævede sig et vildt Bjærgland med mange Kløfter og tæt Skov. I Nærheden af Fangevognen begyndte Zigøjnersken at danse. Barnet sang og slog paa en Tamburin. En Gendarm vilde forbyde det, men Togets Passagerer tog Zigøjnerskens Parti i Haab om lidt Afveksling i den lange Jærnbanetur. Flere og flere samledes rundt om hende, ogsaa Fangevogterne strakte Hals. Vildere og vildere blev Dansen, den stærkt foldede Kjole hvirvlede sig op om hendes nøgne Ben, Haaret løsnedes og bugtede sig som Slanger om hendes Hoved, Kjolelivet aabnede sig over det brungule Bryst, og hendes Øjne var som Rovdyrets, naar det om Natten gaar paa Jagt. Aldrig er en saadan Dans bleven opført paa den lille Station eller paa nogen Scene. Maaske kan man i Andalusien, i Sevillas Omegn se dens Lige.

Sanseberuste stod Mændene og saa til, Fangevogterne med de dragne Sabler og de opplantede Bajonetter lod sig ogsaa friste.

Saa pludselig lød Skrig og Raab paa den anden Side af Toget, et Skud knaldede, Sabler klirrede. Zigøjnersken standsede i sin Dans som ramt af Lynet, hendes Øjne stirrede, som vilde de se ind igennem Tusmørket, og hendes Hoved var strakt frem, som en, der lytter.

I næste Sekund var hver levende Sjæl paa den anden Side Toget. Paa Jorden laa, fastholdt af ti jærnhaarde Soldaternæver, en af Fangerne — Zigøjneren. Fnysende, hvæsende, grufuld at se i hans afmægtige Raseri, hans Hoved var blodigt, og Fraaden sivede ud imellem hans Rovdyrtænder.

Medens Kæresten dansede, havde han gjort Forsøg paa at smutte bort. Med forbavsende Snildhed havde han ombundet Lænkerne, saa de ikke raslede, i et Spring var han ude af Fangevognen, og allerede var han i Færd med at rulle ned ad Skrænten, da Vagten opdagede ham og greb ham.

Men Zigøjnersken var borte med sit Barn og sin Bylt.

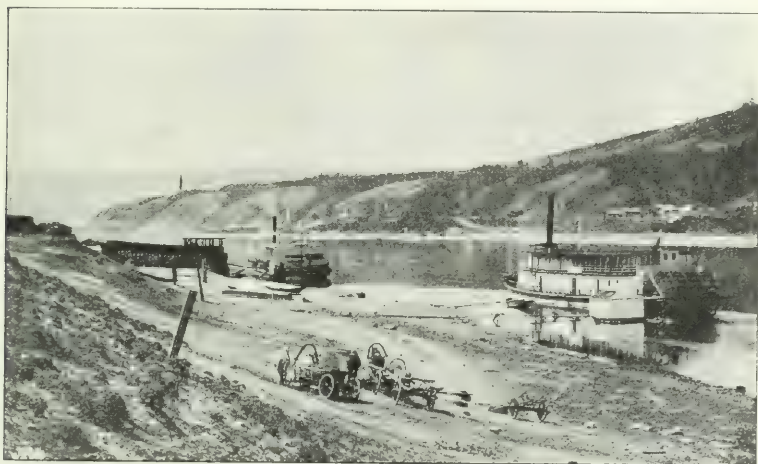
— — — Endnu en Gang skulde jeg dog faa hende at se.

Uden for mit Hotel i Stretensk saa jeg en Dag en Kvinde og et Barn under Bevogtning af tre Gendarmer blive ført igennem Gaden. Kvinden var Zigøjnersken.

Jeg vil aldrig glemme Udtrykket i hendes Ansigt. Had er ikke saa sort, som hendes Blik var giftigt, hendes Tænder saa ud til

at ville bide, hvad hun kunde naa, og den, hun bed, maatte dø som efter en Slanges Stik. Snorene, hvormed hun var bundet, havde hun arbejdet ind i sine Haandleds Kød, og hun hvæsede som et Vilddyr.

Dejlig var hun dog! Kleopatra kan ikke have været skønnere, Herodias ikke grusommere end denne Zigøjnerske! Hun var ædel i sin ubændige Frihedstrang.

Shilka ved Stretensk.

Men sit Ønske har hun nok faaet opfyldt: at følge den, hun elsker, til den Ø, hvor Czarrigets farligste Forbrydere udstaar deres Straf.

—

Til *Stretensk* skulde vi være ankommen om Formiddagen — vi kom dertil ved Midnats Tid. Byen ligger vis-à-vis Jærnbanestationen, paa den anden Side Shilkafloden. I Brandmørke maatte jeg derfor først halvvejs ud i Floden, hvor en Trækfærge optog os, og efter at være landsat paa den anden Flodbred maatte jeg igennem adskillige bundløse Gader, inden jeg naaede til et Hotel.

For en kort Stund var Stretensk bleven Skueplads for det Liv, som den en Gang drømte om som Hovedstation paa en Amurbane. Koleraen rasede nemlig i Mantshuriet, og de gennemgaaende

Passagerer, der ikke var bange for at blive smittede, de var bange for at blive stoppede et eller andet Sted paa Banen eller at komme til at ligge i Karantæne i Vladivostok eller Port Arthur. De mest haarrejsende Rygter om Forholdene i Mantshuriet fløj fra Mund til Mund. Ingen vidste noget bestemt som overalt i Rusland, enten man saa er ved Østersøen eller ved Stillehavet, og alle lagde lidt til det, de hørte, hvorefter enhver vil kunne forstaa, at en almindelig Turist eller en Forretningsrejsende ikke følte sig fristet til at benytte Mantshurietbanen, men foretrak den længere, men sikrere Vej ad Amur.

Paa Stretensk's eneste beboelige Hotel »Dalni Vostok«, hvilket betyder »Det fjærne Østen«, afventede 20—30 Damer og Herrer Postdamperens Afgang Øst paa. Alverdens Tungemaal summede opskræmte Tjenere og en forfjamsket Hotelvært om Ørene. Naar en ulykkelig Franskmand bad om Vin, fik han en Støvleknægt, tre smaa Japaneserdiplomater fik Roastbeef, naar de vilde have Ris, og Englænderne fik nyfødte Grise, naar de forlangte Spejlæg. Stadens eneste Variétélokale, der forøvrigt ogsaa var Hotellets Spisesal, var fyldt baade Nat og Dag, og i visse Gader, hvor Østens Nærhed sporedes i Form af smaa Japaneserinder, var der et Liv, som tre blakkede Petroleumslygter aldrig har set Mage til. Det tyske Handelshus *Kunst & Allers*, som er bekendt i hele Østsibirien ikke blot for sin mangeartede kolossale Forretning, men ogsaa for sin Hjælpsomhed og Forekommenhed imod fremmede, der trænger til en Haandsrækning, var overrendt af Damer og Herrer, som med stadig voksende Bedrøvelighed i Minerne forhørte sig om Damperen.

Koleraen var nemlig endnu ikke naaet til Stretensk, men paa Amur laa der allerede et Par Dampere med Patienter og døde ombord, og i Blagovestshensk skulde der være et halvt Hundrede Tilfælde pr. Dag. Uvisheden var pinlig, og om vi i det hele taget kom fra Byen, vidste ingen. Nogle Sangvinikere belavede sig allerede paa at blive i Stretensk for Livstid, hvilken efter Kolerikeres Udsagn sandsynligvis kun vilde blive af kort Varighed.

Gennem et langt Rejselivs Hærdning tog jeg Sagen med Sindsro, morede mig over Forfjamskelsen og beklagede blot, at den Rejse til Karaminerne, som jeg havde imødeset med saa stor Interesse,

nu maatte opgives. Ventetiden benyttede jeg til at se mig om i Stretensk og Omegn og til at besøge et Par af de nærmeste Guldminer, som et Par unge Englændere var ved at undersøge for et engelsk Konsortium.

Trods sine 8000 Indbyggere og tiltrods for at alle de store Irkutsk- og Kiakta-Handelshuse: *Kokowin, Bassow, Luschnikow, Lukin, Schustow, Wtorow* o. m. fl. har Filialer her, ligner Stretensk fuldstændig en Landsby. Stretensk er i Grunden ikke andet end en stor Kosakstanitza med et stærkt udviklet Handelsliv, som pludselig voksede, da der blev Tale om en Amurbane, og endskønt dens Betydning blev stærkt forringet, efter at der er bleven slaaet en Streg over Banen, betragtes den endnu som Transbaikaliens livligste Handelsplads, Tshita endog medindbefattet. Som Endepunktet for den sibiriske Jærnbane, liggende ved Vandvejen Shilka—Amur og midt i en med Guldminer rigt forsynet Egn, vil Byen selvfølgelig altid kunne hævde sig en smuk Position. Men den værste Hemsko for dens Udvikling er det, at Kosakbefolkningen ejer al Byens Jord, at den er fuldstændig eneherskende, og at den snarere lægger Sten i Vejen for Handelslivets Fremblomstring end fremmer det.

— — — Syvendedagen efter min Ankomst til Stretensk forkyndte en lang Tuden, at Postdamperen var ankommet. Hele Natten genlød Variétéen, som ikke en af os under andre Forhold vilde være gaaet et Skridt for, af Glædeshyl, medens Champagnen flød, og de grufulde sceniske Præstationer lønnedes med en Applaus, som Sarah Bernhardt burde misunde de optrædende. Henrykkelsen kølnedes dog, da vi om Morgenen kom ombord, thi Postdamperen stank af Karbol, og paa Agterdækket stod de tre store uhøvlede Trækasser, hvori vi skulde puttes, hvis vi døde undervejs. Med brutal Realisme var Kasserne anbragte saaledes, at vi kunde se dem fra Spisesalonen, medens det lille hvide Flag i Forstavnen, som angav, at der ingen syge var ombord, var skjult for vore Blikke.

Der var imidlertid intet Valg, frem og tilbage var lige galt, og at blive i Stretensk var værre end alt andet. Med et: *Ça ira!* paa Læberne og Frygtens Trold i Hjærterne stod vi altsaa ud paa Amur med Koleraen i Hælene.

NED AD AMUR.

Det var en Gang Meningen at forbinde Stretensk og Khabarovsk ved en Jærnbane langs Amur, saaledes at den uafbrudte Skinnerække, *Alexander den tredje* stillede som et Problem, der maatte og skulde løses, vilde komme til at gaa over Stretensk—Blagovestshensk—Khabarovsk til Vladivostok.

I den Hensigt og som et Stykke af denne Skinnevej blev da ogsaa Vladivostok—Khabarovsk-Banen — eller som den almindeligvis benævnes Ussuribanen — bygget, og den nuværende Kejser, daværende Storfyrsttronfølger *Nicolai*, lagde endog i Maj 1891, efter at have besøgt Japan, Grundstenen i Vladivostok til hele den sibiriske Jærnbane.

Endnu forinden Ussuribanen var færdig opdagedes imidlertid Mantshuriet, eller rettere Rusland opdagede, at det var baade bedre, billigere, lettere og mere direkte at lade den uafbrudte Skinnerække løbe tværs igennem Mantshuriet. At det var fremmed Territorium, man kom ind paa, gjorde Russerne sig ingen Skrupler over; ved at oprette noget, som hed »Den russisk-kinesiske Bank« og lade denne faa Koncession af den kinesiske Regering, slap man let over de diplomatiske Vanskeligheder, og hvis det endelig skulde være, kunde Rusland meget vel i en Haandevending lave Mantshuriet om fra et kinesisk Land til et russisk.

Altsaa lagde man den uafbrudte Skinnerække ind igennem Mantshuriet, Ussuribanen fik Lov til at ligge som den i Luften frit svævende Dame, og de stakkels Byer ved Amur, som havde været Genstand for det, unge Mænd ikke maa gøre imod unge Piger, nemlig »vakte Forhaabninger«, de bliver nu hulkindede af Sorg over at være forsmaaede, svinder ind og taler om et ødelagt Liv og forspildt Ungdom og alt saadan noget, som unge Jomfruer,

der ikke kender Verden, ogsaa plejer at gøre. Det er ynkeligt at høre deres Beklagelser, og en mere dum og mindre haardhjærtet Skabning end den russiske Regering vilde ligesom saa mange Dumrianer, der har vovet sig for langt ud, blive blød om Hjærtet. Men den omtalte Regering er ikke dum og endnu mindre blødhjærtet, og derfor kan Byerne langs Amur skyde en hvid Pind efter Jærnbanen. De kan maaske som et dulmende Plaster faa lagt en ordentlig Landevej gennem Bjærgene i Stedet for den vildsomme Sti, som nu forbinder de tre Byer; men Slaget er ikke

Karavane paa Amur.

desto mindre tabt. Byerne i Mantshuriet vil blomstre som unge Jomfruer, naar der en Gang atter bliver Ro og Orden i Landet, og Stretensk og Blagovestshensk vil blive gule af Misundelse og magre som gamle Jomfruer, ingen interesserer sig for.

Og dog ligger disse Byer ved en Flodvej, som er en af Verdens største og gyldneste, eller jeg skulde snarere sige mest guldbestrøede, ved en Flod, som om Sommeren er sejlbar i hele sit Løb og om Vinteren en Slædevej, ad hvilken Karavaner trækker med Kameler og Heste og kostbare Ladninger. Det Omraade, Amurbassinet omspænder, er et Par Gange saa stort som Frankrig.

I Sommertiden er Amur Sibiriens livligste Flod. Paa denne Vandvej rører der sig dog noget Flodliv, selv om dette paa ingen

Maade kan sammenlignes med europæiske Floders. Over 100 større og mindre Dampere og mindst halvandet Hundrede Lægtere færdes i Sommertiden paa Amur og dens tilstødende større Floder, blandt hvilke de Amurprovinsen gennemstrømmende Seja og Bureja og den fra Mantshuriet kommende vældige Flod Sungari er de betydeligste. Skibsfarten varer 5 Maaneder.

Amurprovinsen er ikke behandlet vel, og efter at hele Interessen i de senere Aar er draget til Mantshuriet, bort fra dette naturskønne og guldrige, men vildsomme og for Landbrugeren ugæstfri Land, er Provinsen ligefrem bleven forsømt. Amurprovinsens Mission, nemlig som Gennemgangsleddet ud imod Stillehavet, er opfyldt, og nu, da Rusland har naaet og sat sig fast ved Oceanet, faar Amurlandet Lov at ligge.

Af Amurlandet, der er i Flademaal som Sverig, egner kun et Stykke saa stort som Danmark sig til Agerbrug, og en Del af dette Agerland, og desværre den bedste Del, har allerede været udsat for en Rovdrift, som ikke netop har ødelagt det, men dog i hvert Fald for længere Tid gjort det saa utiltrækkende for Nybyggere, at den meget betydelige Indvandring, som tog stærk Fart for nogle Aar siden, nu er svundet ind til saa godt som intet.

At bearbejde en Guldmine, som andre først har udnyttet, er ikke misundelsesværdigt, og at saa Korn i en Jord, som andre har udpint, er ikke lysteligt. Og Rovdrift har baade Guldminer og Agerland været udsat for i Amurlandet. En Guldmine, som ikke giver mindst halvanden Solotnik Guld i 100 Pud Sand*, lader Guldkompagnierne ligge, og Agerjord, som efter 6—8 Afgrøder uden Brakning og uden Gødning er udpint, saa den ikke længere giver Jordbrugeren baade i Pose og i Sæk, forlader denne Røver af en Agerdyrker og flytter til et andet Stykke Urjord, som han begynder at udsuge paa samme Maade.

Kosakker var de første Kolonisatorer i Amurprovinsen saavel som i Transbaikalien, og det er dem, Rusland kan takke for, at dets Magtherredømme i Østsibirien synes grundfæstet. Men det er ogsaa Kosakkerne, som man kan takke for, at Jorden er bleven plyndret.

---

* 1 Solotnik = 4,26 Gr., 1 Pud = 16,4 Kg.

Nu skal jeg gærne indrømme, at man maa være kommen meget langt ned paa Samfundsstigen for at misunde Kosakken den Lod, der blev ham til Del, da han i 50'erne slog sig ned i Amurprovinsen, og jeg kan levende forestille mig den Medfølelse, som bringer en russisk Forfatter til drastisk at udbryde, at Amurkosakken med sit Sved og Blod har banet Vej for Landets Kolonisation, og dog har ingen Historieskriver forkyndt hans Berømmelse og ingen Digter besunget ham.«

Men den russiske Regering burde ikke desto mindre have holdt disse Kosakkolonisatorers Rovlyst indenfor Fornuftens Grænser, thi allerede nu svider Fædrenes Synder til Børnene. Byerne langs Amur gaar tilbage, og vel er der endnu ubrugte Landstrækninger, som egner sig til Agerbrug, men den Tid er ikke fjærn, da selv Kosakkerne maa til at søbe den Kaal, de har spyttet i, og begynde forfra paa at bearbejde de Agre, de har forladt.

Amurprovinsens Kolonisation, og i det hele taget Underlæggelsen af denne for Ruslands Erhvervelse af en Stillehavshavn saa betydningsfulde Landsdel, skyldes saa godt som udelukkende Generalguvernør, Grev *Muravjev*, den Mand, man meget vel kan kalde »Amurprovinsens Fader«. For at faa Amurprovinsen befolket, fik han sibiriske Straffefanger, som havde aftjent deres Straffetid, og andre, som var dømt til strængt Arbejde, til at tage Bolig ved Amurs nedre Løb. Der fortælles, at Greven selv stod paa Strandbredden, da disse mærkværdige Kolonisatorer drog af Sted, og gav dem det gode Raad med paa Vejen at gøre Amurlandet til russisk Jord, begynde et nyt Liv og vise sig den Frihed værdig, som var givet dem. Og da kun faa af Straffefangerne havde deres Koner med, fik han sat flere Hundrede til strængt Arbejde dømte Kvinder i Frihed, og lod Fangerne selv vælge sig en Kone ud mellem disse. Han nedbad Himlens Velsignelse over Ægteskaberne, forinden de »muravjevske Ægtepar« drog af Sted, og Tiden har vist, at Greven ikke har haft mindre Held med sine Ægteskaber end de fleste, som højtidelig stiftes i Kirkerne; thi selv jeg traf under mit Ophold i Amurprovinsen »muravjevske Ægtepar«, som havde levet 40 Aar sammen i Trofasthed, og hvis Børn og Børnebørn var bleven til den bedste Støtte for den russiske Regering i Østen.

Efter at Kosakkerne havde sat sig fast i Landet, begyndte den frivillige Indvandring af russiske Bønder, og denne tog navnlig Fart i 80'erne og 90'erne, da Nybyggerne og deres Familier blev befordret fra Odessa Syd om Asien til Vladivostok eller endog videre helt op ad Amurfloden til deres fremtidige Hjem.

Befolkningen slog sig fortrinsvis ned ved Floderne. Udenfor Floderne er Landet saa godt som ubeboet og næsten ukendt. Ikke høje, men ret vilde Bjærge, dækkede med tæt Urskov, opfylder

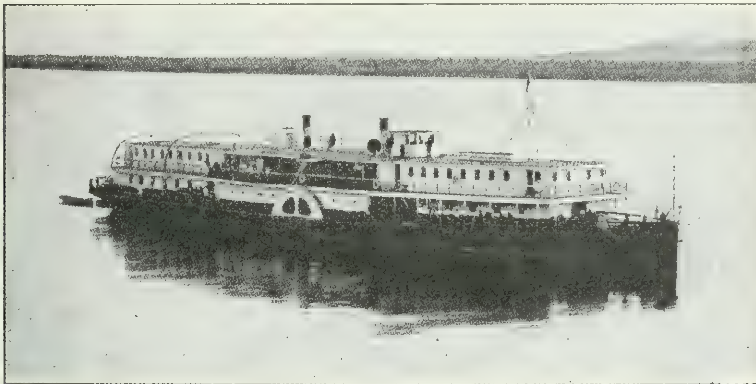

Amurkosakker modtager Velsignelse.

de tre Fjerdedele af Landet, og kun de indfødte Nomadefolk, *Tunguser*, *Manegrer* og *Orotsher* hjemsøger disse Egne, naar de paa deres Jagtture opsøger Bjørnen, Ræven, Elsdyret og Rensdyret, Vildsvinet, den vilde Ged og Egernet og først og sidst Zobelen, hvis Pels i Amurlandet betales Jægeren med indtil 60—70 Kroner. Panteren og Tigeren, som lever i den sydøstlige Del, gaar Jægeren helst langt uden om. De indfødte Nomadefolks Frygt for disse Dyr er saa stor, at den er blevet til en ren Ærefrygt, og en Tungus, som skyder et saadant Dyr, ser Spøgelser Resten af sit Liv.

For Jægeren er Amurprovinsen endnu mere tiltrækkende end Altaibjærgene.

— — — Ind igennem dette vilde Bjærgland danner Shilka og Amur, fra Stretensk til Khabarovsk, en Vandvej paa 2000 Verst og ad denne klaprer vor lille Postdamper en skønne Dag fra Stretensk med alle Pladser optaget i Kahyt og paa Dæk. Vi gør et kort Ophold ved Landsbyen Ust-Kara, i Nærheden af hvilken det tidligere saa berygtede, nu ophørte Tugthus ligger som en Rest af det uhyggelige Forvisningssystem, og fortsætter vor Vej ind mellem »De syv Dødssynder«, vilde, tildels utilgængelige, men herligt formede Bjærge. Endskønt de fæle Trækasser udenfor vore Kahytsvinduer stadig minder os om Koleraen, føler vi dog som en Lettelse at være sluppet fra Stretensk. Den næste Morgen er vi naaet til Kosakstationen Pokrovski, hvor Argun og Shilka forener sig til den imponerende Amurstrøm, som her er 6—7 Meter dyb og omtrent en halv Verst bred, og med rivende Fart føres vi af Strømmen, som et Stykke fra Pokrovski indsnævres af høje, stejle Klippevægge, videre ind mellem Store Hingan og Stanovoibjærgene. Farten her er overordentlig smuk og interessant, men Tanken om Koleraen generer os. Mellem Amurs stejle, skovklædte, vildt formede og saa godt som ubeboede Klippebredder møder vi Dampere med sorte og gule Flag i Stævnen. Paa de »sorte«, hvor nogen er død, er der Gravens Stilhed, paa de »gule«, hvor Koleraen har holdt sit Indtog, men endnu ikke krævet Liv, er der svage

Postdamper paa Amur.

Livstegn. Ganske stille bliver ogsaa vi, da vi en Dag standses af en anden Postdamper, hvis Kaptajn i Raaber beder vor Kaptajn udvirke, at hans 200 fattige Dækspassagerer faar noget at spise, da det paa Grund af Kolera ombord er forment ham at have Forbindelse med Land.

»Decameron« har altid moret mig; men nu forstaar jeg den bedre end nogensinde. Ogsaa i vor lille Koloni ombord, der langtfra manglede skønne Damer og kloge Herrer, bliver Tonen mere og mere galgenhumoristisk.

Tredie Dagens Morgen er det hvide Flag i Stævnen af vor Damper ombyttet med et sort, og den ene Trækasse er borte.

Boccaccio burde have fortalt os, om Galgenhumoren ogsaa holdt sig, hvis Pesten havde taget en af hans skønne Kvinder eller kloge Mænd. Ombord hos os holdt den sig i al Fald ikke. Vi blev stille!

Det var dog hverken en af de skønne eller de kloge, som i Nattens Stilhed var bleven begravet inde paa Amurs bjærgvilde Bred mellem de yndigste Blomster, hvor enhver Elsker af Naturen kunde ønske sig at hvile. Det var en fattig Udvandrer, som var paa Vej for at finde sig et nyt Hjem i det frugtbare, men endnu saa tyndt befolkede Land.

Der blev stille ombord — mest stille paa tredie Plads. Men ogsaa til Kahytten forplantede Frygten sig. Franskmanden spiste ikke, drak ikke, men vaskede Hænder og skyllede Mund Dagen igennem med Sublimat, saa hans fine Fingre lignede en Vaskerkones og hans Mund var hudløs. Den skønne Ingeniørfrue, hvis Mand var i Mantshuriet, og som ikke vilde have rødmet selv over Boccaccios aller dristigste Historie, var bleven bleg, omendskøndt Generalen og et Par unge Løjtnanter gjorde sig utrolige Anstrængelser for at faa Damen til at glemme Situationens Alvor. Tre smaa Japaner-Diplomater saa til med østerlandsk Flegma. En irsk Moder og en polsk Jødefader glemte Angsten for deres eget kære Liv for at passe paa en lille Datter, som var Sangerinde ved Operaen i Moskva, og som nu skulde til Vladivostok for at høste Ære og Rigdomme til hele Familien.

En Læge, en Videnskabsmand, en Psykolog, en Kunstner, kort sagt enhver, der har nogen Interesse af at betragte Mennesker,

kunde have anstillet interessante Studier paa »Graf Ignatievs«* Dæk. Kvinder og Mænd sad med forskræmte Miner, talte sjældent, spillede ikke mere Kort, drak heller ikke. Hver saa i Naboen Dødsfjenden. Ingen havde Øje mere for de fantastisk formede Klipper, der i Giganters eller Uhyrers Skikkelse faldt brat af mod Flodens gule Vand, ingen saa de smaa grønne Øer, der som Blomsterkurve kom sejlende ned imod os. End ikke Naftabjærget, der altid staar i Brand, formaaede at vække Interesse.

Amur-Kosakker.

Selv Dampskibets Maskine sørgede! De store Hjul drejede kun langsomt rundt og uden Støj. Vi turde nemlig først 5 Dage efter Dødsfaldet have Forbindelse med Land, og vi havde kun 2 Dages Sejlads til Blagovestshensk. Der var altsaa ingen Grund til at skynde sig.

Vi var midt i August Maaned og i den aller værste Regntid. Det meste af Dagen strømmede Regnen ned over os som for at

* Opkaldt efter den glimrende Statsmand og Diplomat, som repræsenterede Rusland under Forhandlingerne i Peking om Amurprovinsens Indlemmelse i Rusland.

slukke de sidste Rester af Humør, der endnu ulmede i vore angstfyldte Hjærter. Smaa Opmuntringer var det, naar om Dagen Dampere og Tømmerflaader gled os forbi, og naar vi ved Mørkningstid kunde følge, hvorledes Signallanternerne blev tændt én efter én langs Flodbredderne. Disse Lamper tændes hver Sommeraften paa den 2000 Verst lange Vandvej fra Stretensk til Khabarovsk, hvide paa russisk Side og røde paa den Side, som endnu kaldes kinesisk.

Naar selve Opholdet ombord saa blot havde forsødet os Livet en lille Smule! Men Amurdamperne er daarligt indrettede, Maden er slet og Billetterne dyre. Billetten Stretensk—Blagovestshensk koster saaledes omtrent 50 Kroner, og Billetten Blagovestshensk—Khabarovsk 38 Kroner. For en halv Snes Kroner kunde vi faa saa meget jævn borgerlig Kost, som var nødvendig for at stille Dagens Sult, og da vi tilsidst var lige ved at spise Restaurationen læns, kunde vi for det dobbelte næppe spise os mæt.

De 5 Dage henlevedes i stadig Frygt for, at et nyt Tilfælde skulde forekomme. Hvornaar vi nemlig i saa Fald vilde komme i Land, og om i det hele taget vort Skib ikke som en ny Udgave af den flyvende Hollænder vilde faa Lov til at strejfe om paa Amur til evig Tid, kunde jo ingen vide.

Kun én Gang, for at faa Brændsel ind, lagde vi til ved en Brændestation, som var forladt af Guder og Mennesker, og hvor jeg sneg mig i Land for at undersøge Floraen. Et Døgn laa vi stille med bakkede Fyr ud for Mundingen af Kumara, hvor »Korsakovs Forbjærg« skyder sig ud i Floden med sit hvide Jærnkors paa Toppen. Generalen fortæller mig, at Korset er rejst af Amurprovinsens første Guvernør, Baron *Korff*, i Anledning af en Forsamling til Provinsens Ophjælpning. Paa Korset staar Ordene: *»Styrken bestaar ikke i Magt, Styrken bestaar i Kærlighed.«*

Men lykkeligvis fik de to sidste Trækasser Lov at staa i Fred udenfor vor Spisesalon. Stemningen steg lidt efter lidt, og da vi efter 5 Dages Forløb atter hejste det hvide Flag, fløj et Glædessmil over alle Ansigter, og Glæden steg, da de skønne og de kloge rullede af Sted til »Grand Hotel« i *Blagovestshensk*.

I denne Amurprovinsens største By maa man i Almindelighed skifte Damper, og Byen er saaledes den behagelige Afbrydelse i en lang Sejltur, den er Sibiriens smukkeste By og minder med

Schomansky-Halvoen i Baikal.

sine propre, lige Gader meget om Jekaterinburg. Paa en flad, frugtbar Slette ved Sejas Udløb i Amur ligger Byen bredt ud. En bred Boulevard strækker sig langs Amur, ved hvis Bred Floddamperne fortøjer. Byen er ganske amerikansk i sit Anlæg. Parallelt med Amur løber fire milelange Gader, som skæres vinkelret af et Utal af Tværgader. Gaderne er som sædvanlig ikke brolagte, men godt vedligeholdte, og de smukke Kirker, de virkelig ordenlige Hoteller og de imponerende Handelshuse, som *Kunst & Albers*,

»Grand Hotel« i Blagovestshensk.

Tschurin & Co., Guldindustrimanden *Larins* og flere giver Byen et vist Storstadspræg, som virker velgørende og tiltalende, naar man har færdedes i lang Tid i Sibiriens graa, snavsede Træbyer.

Byen er ung, næppe 50 Aar gammel. Det var i Maj 1858, at Grev *Muravjev* i den lille uanselige Militærpost Ust-Sejsk højtidelig proklamerede, at dennes Navn fra nu af skulde være Blagovestshensk, hvilket betyder »Glad Budskab«, til Minde om, at dette var det første Sted, hvor Amurprovinsens Indlemmelse i det russiske Rige blev bekendtgjort. Byen voksede hurtigt, blev Guvernørstad og Sædet for Amurkosakhærens Øverstbefalende, og tog navnlig Opsving i 80'erne, da Guldindustrien voksede og Indvandringen

af russiske Nybyggere til de frugtbare Egne imellem Seja og Bureja tog Fart. Kulminationspunktet, 40,000 Indbyggere, naaedes, da Tanken om en Amurbane blev bekendt. Fra den anden Flodbred strømmede Kinesere til, de store østsibiriske Handelshuse, hvis Omsætning beløb sig til Millioner, anlagde Filialer, og al Ting blomstrede.

Men saa kom Ulykken! Først gik Planen om en Amurbane i Stykker, og saa begik Guvernør *Tshitchegoff* en Skændselsgærning,

Blagovestshensk. Strandpromenaden ved Amur.

der ikke alene satte en sort Plet i Blagovestshensks Historie, men ogsaa berøvede Byen den store og flittige Befolkning af kinesiske Forretningsmænd og Arbejdere.

Det var i Juli 1900. Halvgale Boxere huserede i Nordkina, og i Blagovestshensk var alle Sind opskræmmede. I Byen var der 15,000 Kinesere, og paa den anden Side af Floden, i Saghalin og Argun, boede 20—30,000 Kinesere, af hvilke man kunde vente sig alt, hvis Boxeropstanden ogsaa strakte sig til Blagovestshensk. Man frygtede med Rette, thi Hovedstyrken af Garnisonen var sendt til Mantshuriet for at beskytte Jærnbanen, og hvad skulde 120 Mand

Infanteri stille op imod 20—30,000 Kinesere. Stemningen var spændt til det yderste.

Saa faldt der en Dag et Skud! Hvorfra det kom, vidste ingen; men det Skud blev Signalet til en af de skændigste Misgærninger, som er begaaet i de sidste Aartier.

Nu er Kineserne der!« — var Russernes første Tanke. Kvinder og Børn blev lukket inde, og Manden og hans voksne Søn greb til de Vaaben, de havde, løb ud paa Gaden, hvor andre Russere fo'r bevæbnet om, men hvor ingen Kinesere var til at finde. Kine-

Frivillige forsvarer Blagovestshensk.

serne holdt sig nemlig inde, troende at nu var deres sidste Time kommen, og Russerne og Kineserne var i Grunden lige bange. Ved mange forskellige Omstændigheders Sammenstød og ved at en Guvernør fuldstændig tabte Hovedet, skete det frygtelige, som nu ganske kort skal skildres.

Politiet fandt Dynamit hos nogle Kinesere, og nu var alt klart for Russerne. Et Overfald planlagdes! Russerne samledes paa Torvet og raadslog. Politiet udleverede Vaaben, saa mange, man havde. Forskansninger opkastedes. Dag og Nat var Mændene ikke af Klæderne, medens Kvinder og Børn forskansede sig hjemme. Hver Time, hvert Minut voksede Spændingen. Situationen var uudholdelig.

Saa var det, at Guvernøren under det Tryk, som hvilede over Byen, og tilskyndet af sin egen Frygt fattede den Beslutning at sende Kineserne over Floden. De 120 Mand Infanteri fik Ordre til at foretage det fornødne. Baade til at sætte 15,000 Mand over Floden havde man imidlertid ikke, og Soldaterne fandt derefter paa, at det var meget lettere og simplere at drive Kineserne over Floden som en Drift Kvæg. Med opplantede Bajonetter drev Soldaterne Flok for Flok af Blagovestshensks kinesiske Befolkning ud i den rivende Strøm. De kendte kun til at adlyde en Guvernørs Ordre, og Ordren lød: Over paa den anden Side af Floden med Kineserne! og Soldaterne forstod Ordren paa deres Maade. Gang paa Gang hentede Soldaterne Flokke af værgeløse Kinesere, drev dem ud i Floden og saa dem gaa til Bunds, som naar man drukner Kattekillinger i et Gadekær. Flere Tusinde Lig drev de følgende Dage ned ad den store Vandvej imellem de blomsterdækkede Flodbredder!

En russisk Amazone fra Kinesermasakrerne 1900.

Blagovestshensk var ganske vist bleven befriet for Kineserne, men var ikke desto mindre efter Skændselsdaaden endnu mere

truet end før. Thi fra Saghalin paa den anden Side af Floden begyndte Kineserne nemlig nu at bombardere Byen med nogle gamle Uhyrer af Kanoner, som imidlertid ikke var mere antikverede, end at de kunde sende en Kugle de 2 Kilometer, Floden her er bred. 40 Mennesker i Blagovestshensk blev dræbt og mange saarede. Men mange af Byens Folk udmærkede sig under Forsvaret, ikke mindst en Dame, Fru *Indina*, som sammen med Byens

Fra Kinesermasakrerne 1900.
Byen Saghalin lige overfor Blagovestshensk stukket i Brand af Kosakkerne.

mandlige Forsvarere fik tilkendt Medaillen for Tapperhed Aaret efter den mindeværdige Belejring.

Men Rusland tog en frygtelig Hævn over Blagovestshensks Bombardement, thi da de tilkaldte Kosakker ankom, blev Byerne paa den kinesiske Side jævnede med Jorden, Kosakkerne drev Kineserne 30 Verst ind i Landet, og hvor den kinesiske By Saghalin før laa, ligger der nu et Par russiske Kaserner. Allerede for flere Aar siden er Amur altsaa ophørt med at være Grænsen imellem Kina og Rusland, og Russerne har faktisk været Herrer over den nordlige Del af Mantshuriet siden Blagovestshensk Belejring. Vel er Kineserne allerede forlængst vendt tilbage til Blagovestshensk,

men Byen fik et Knæk, som den ikke vil forvinde, forinden den Plan, som længe har været omtalt, nemlig at forbinde Byen med den mantshurske Jærnbane ved en ny Bane, bliver realiseret.

— — — Opholdet i Blagovestshensk blev betydelig længere end ventet, idet Koleraen fuldstændig havde vendt op og ned paa alle Forhold og navnlig da paa Dampskibsfarten. For mig var dette forlængede Ophold imidlertid kun velkomment, idet jeg fik Lejlighed til at besøge Direktøren for det største Amur-Gulddistrikt,

Kanoner erobrede fra Kineserne i 1900.

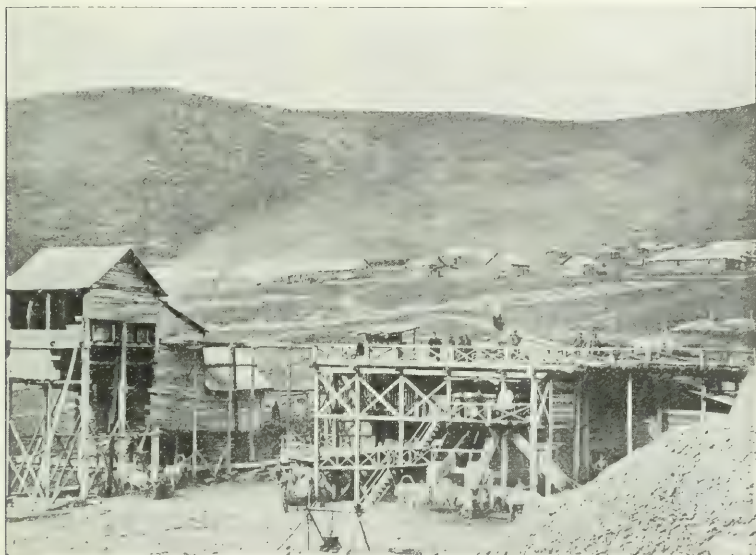
Brodovikoff, som gav mig mange interessante Oplysninger om Minedriften i det paa Guld saa rige Amurland.

Amurlandet er utvivlsomt Sibiriens rigeste Guldminedistrikt næst efter Jakutsk. Hvert Aar opdages ny Aarer, og Englændere og Belgiere har i de senere Aar ofret vældige Summer paa at komme i Besiddelse af Guldminer. Mest righoldige er Minerne ved Seja, 650 Verst fra Blagovestshensk. »Øvre Amurselskab«, som driver disse Miner, beskæftiger her 2500 Mennesker, som er bosatte i Landsbyer med Kirke, Skoler, Hospitaler etc. Selskabet ejer sine egne Dampere og frembringer aarlig 120—150 Pud Guld*.

* 2—3000 Kilogram.

Paa Skinnevogne bliver Sandet transporteret til Vaskemaskinerne, hæves ved Elevatorer og vaskes ved Maskinkraft. 1 1/2—4 1/2 Solotnik af 100 Pud Sand er det almindelige Udbytte.

Direktør Brodovikoff meddelte mig, at der hvert Aar sendes Ekspeditioner ud for at finde ny Guldlejer, og han mente, at da amerikanske Guldvaskemaskiner nu kunde indføres toldfrit, vilde Guldudbyttet fra Amur stige meget betydeligt.

Guldvaskeri ved Seja.

— — — En skønne Dag kom vi imidlertid af Sted videre ned ad Amur med »Baron Korff«*, en toetages Damper, som var lige saa slet indrettet og lige saa dyr som alle andre priviligerede Befordringer i Verden.

Som en Aa gennem et dansk Engdrag bugtede Amur sig paa det første Stykke Vej igennem frugtbart Steppeland, der var fuldstændig under Kultur, men som desværre ofte led under Oversvømmelser. Mærker paa Træerne ved Flodbredden viste, at Vandet

* Opkaldt efter Provinsens Generalguvernør i den stærke Opgangsperiode i 80'erne.

til Tider var steget en halv Snes Fod. Langt borte skimtedes Bjærge. Smaa grønne Øer laa kastede ud i Floden med ødsel Haand. Af og til skiftede Engene med Skov, som bestod af Eg og Birk med yppige Blomster som Lilier og Orkidéer, men som alligevel havde et underligt, melankolsk Præg.

Efter Burejas Optagelse bliver Amur ligefrem klemt inde imellem Lille Hingans Bjærge. Gennem et næppe 1000 Alen bredt Pas styrter Floden. Passet er mere storartet end Rhinens, men uden de Borge, Byer og Vinhaver, der gør en Rhintur saa tiltrækkende. Bjærgene er dækkede med højtstammede Ege og sort Birk. I Dalene ser jeg Esp, Hvidbirk, Korktræet, Poppel, Ahorn og Panax med store femfingrede Blade og med skarlagenrøde Bær. Buskene er indfiltrede i Vildvin med rødligt Løv, og yppigere og yppigere bliver Plantevæksten, alt efter som vi kommer frem.

I skarpe Vindinger fortsætter Amur sin Vej igennem Hingandalen. Stadig lukkes Udsigten foran og bagved os, saa det ser ud, som var vi lukkede inde i en Gryde. Ofte har Strømmen en rivende Fart, naar den pludselig støder imod en brat Fjældvæg. Efter Udtrædelsen af Lille Hingan gennemstrømmer Floden det mægtige Sletteland, som strækker sig lige til Khabarovsk.

Paa Vejen igennem dette Sletteland kommer vi forbi Byer, der er befolket med *Golder*, *Mantshurer* og *Koreanere*, men alle Byerne ligger paa den russiske Side, og den nordlige Del af Mantshuriet synes omtrent ubefolket. Endnu er kun nogle Kosakregimenter trængt Syd paa i det Land, som for blot 30 Aar siden var et fuldstændigt terra incognita, ja, som tildels endnu er lige saa ukendt som Sahara. At dette uden Tvivl frugtbare Sletteland imidlertid ad Aare vil blive et nyt Virkefeldt for russiske Nybyggere, er lige saa sikkert, som at Kanadierne i sin Tid slog sig ned omkring Missisippifloden.

Halvtredie Hundrede Verst fra Khabarovsk munder Mantshuriets vældige, sejlbare Flod, den gule Sungari, ud i den klare Amur. De to forskelligfarvede Strømme løber et langt Stykke i samme Flodseng Side om Side, og Vandet forener sig endelig til en grumset Strøm. Kineserne nævner Sungari som Hovedstrømmen og Amur som Bifloden, men hvorledes man nu end vil fordele Rollerne, saa er i hvert Fald saa meget sikkert, at efter at

de to Floder har forenet sig, vokser Strømmen til en 10—12 Verst bred Vandvej, en af Verdens rigeste og mest imponerende, og hvor Amur med et brat Sving bøjer af mod Nord, optager den endnu fra højre Side den meget betydelige Ussuriflod.

Ved Ussuris Udløb i Amur ligger *Khabarovsk*, som i Modsætning til de to andre større Byer ved Amurvandvejen, Stretensk og Blagovestshensk, synes at gaa en smuk Fremtid i Møde, takket

Khabarovsk.

være det Stykke Jærnbane, som blev anlagt igennem Ussuri-Provinsen til Vladivostok, forinden Ideen til Mantshurietbanen blev undfanget.

Malerisk terrasseformigt udbredt over tre Høje ligger Khabarovsk, og 120 Fod over Floden, fra Toppen af den højeste af disse Høje, skuer Byens Grundlægger, »Amurprovinsens Fader«, Grev *Muravjev*, stolt, med korslagte Arme og tilknappet Militærfrakke, ud over det Land, han ved sin Kløgt og saa godt som uden Sværdslag indlemmede i det russiske Rige, og over den Kæmpestrøm, som danner Grænsen imellem to Kæmperiger. Gamle Kosak-Invalider holder Vagt ved Mindesmærket.

Allerede i Blagovestshensk sporedes Østens Nærhed ikke blot ved den store Kineserbefolkning, men ogsaa ved de smaa Japanerinder, som havde slaaet sig ned i visse Gader, og som vel ikke virkede til deres Hjemlands Pris, men som vel af og til var smukke Eksempler paa dets Kvinders tiltrækkende Munterhed og kattemyge Indladenhed. I Khabarovsk er Østens Nærhed dog endnu mere udpræget. Koreanere, Japanere og Kinesere ser man paa Gaderne omtrent lige saa ofte som Russere, og selv Bygningsstilen er paavirket fra Kina, dette besynderlige Rige, som paa næsten alle Omraader har givet Impulser til alle Østens Folkeslag og selv nu til de ellers saa selvstændige og uimodtagelige, fremtrængende Russere. Ogsaa i den Henseende spores Østen, at her er meget dyrt at leve.

Muravjev-Monumentet i Khabarovsk.

Khabarovsks største Seværdighed er et Musæum, hvis etnografiske Afdeling omfatter en højst interessant Samling Redskaber, Dragter, Afgudsbilleder, Kulturgenstande etc. fra Golderne og Giljakkerne.

Under mine daglige Ophold i dette Musæum fik jeg Lyst til at besøge disse to besynderlige Folk, og da jeg erfarede, at der ikke langt fra Khabarovsk, paa den kinesiske Side af Amur, skulde ligge en Goldeby og et Stykke Nord for Khabarovsk en Samling Giljakhytter, bestemte jeg mig til at aflægge disse Byer et Besøg.

Goldebyen bestod af Lerhytter, som var endnu mere faldefærdige og svinske end Kinesernes. I disse Lerhytter levede Mænd og Kvinder, nogle klædt i russiske Dragter, andre klædt i Fiske-

Golder.

skind og enkelte i Paradiskostume. Baade Mændene og Kvinderne bar Sølvringe paa Fingre, Arme og Ben, Kvinderne endog Ringe i Øren og Næse. Golderne var forholdsvis smaa, og deres brede, flade Ansigter og Braknæse, deres tykke Læber og fremspringende Kindben mindede i ét og alt om Tunguserne, til hvilken Folkestamme de ogsaa hører. Mændene havde flettet det tykke, stride, sorte Haar i en Pisk, Kvinderne bar Haaret i to Fletninger. Deres alt andet end smukke Ansigtstræk syntes dog at tyde paa Godmodighed og Oprigtighed, og russiske Forretningsmænd, som stod i Forbindelse med Golderne, bekræftede ogsaa, at disse Egenskaber var udprægede hos Folket, og at de desforuden var for-

holdsvis flittige og redelige. De er Afgudsdyrkere, og som hos alle indfødte Folkeslag i Sibirien havde Schamanerne ogsaa paa Golderne en meget stor Indflydelse. Amuletter og Træmænd, som var indviede af Schamanerne, fandt jeg rundt omkring i Hytterne. Solen og Maanen dyrkes, og Skove og Floder, Sletter og Bjærge er befolkede med et Utal af overnaturlige Væsener, som spiller en mægtig Rolle i Goldernes Liv.

Kineser-Tuskhandlere besøger Golderne.

Golderne ernærer sig om Sommeren ved Fiskeri og om Vinteren ved Jagt. Zobelen og andre Pelsdyr jages med Bue og Pil, Bjørnen med Lanse.

Den Fisk, som Golderne fortrinsvis fanger, er den saakaldte »*Keta*« (Salmo lagocephalus). Umaadelige Masser af denne Fisk fanges i Efteraaret, naar Fisken vandrer fra Havet op ad Amur. Baade Mennesker og Husdyr, Hunde og Svin æder den, og til Vinterbrug tørres, saltes og røges store Partier.

Konserveringen af denne udmærkede Fisk, som end ikke staar tilbage for Laksen i Velsmag, er meget primitiv, og der er næppe Tvivl om, at en Konservesfabrikant, som vilde begynde paa en

rationel Konservering til Eksport, vilde kunne tjene overordenlige Summer.

Som saa mange andre af Sibiriens Folkeslag er Golderne et uddøende Folk. Næppe 2000 Mennesker skal der nu være tilbage, og disse 2000 jævne, godmodige og fredsommelige Mennesker udbyttes desværre af kinesiske Handelsmænd, som Aaret rundt hjemsøger Golderne og tiltusker sig deres Jagtudbytte, deres Zobel-

Giljakkerne fanger »Keta«.

pelse og Maraltakker, for det grueligste Stads af Bomuldstøj og Flitter.

— — — Endnu interessantere end Opholdet blandt Golderne var mit Besøg i den lille Giljaklandsby, som laa en Snes Verst Nord for Khabarovsk, ved Amurfloden. I Pælehuse, som mindede meget om Tropefolkenes, boede 20—30 Familier, hvis Medlemmer, baade mandlige og kvindelige, var i den Grad dækkede med Smuds, at det var omtrent umuligt at se, hvilken Hudfarve, der skjulte sig derunder, og saa stinkende, at det næsten var uudholdeligt at være i deres Nærhed. Baade Mænd og Kvinder var kraftigt byggede og en Del højere end Golderne, men havde ligesom disse flade Ansigter, fremspringende Kindben, lav Pande og Haaret

flettet i Pisk. Klædedragten var omtrent den samme som Goldernes, og navnlig kunde man af det spraglede Bomuldstøj se, at Kineserkøbmændene ogsaa hjemsøgte Giljakkerne. Den ejendommeligste Del af Dragten var en fladt kegleformet Hat af Birkebark. Ligesom Golderne er Giljakkerne Afgudsdyrkere, og i deres Hytter fandt jeg de samme Træfigurer, indviede af Schamanerne.

Giljakbolig med »Keta« hængt til Tørring.

Deres væsenligste Føde er Fisk, og af den saakaldte »*Keta*« skal Giljakkerne ved Amurs nedre Løb aarlig fange en Million Kilo, som de selv forbruger.

Vild Overtro florerer hos Giljakkerne, og navnlig knytter der sig til Bjørnen mangfoldige overtroiske Forestillinger. Om Vinteren afholdes der i deres Landsbyer nogle højst ejendommelige Festligheder, i hvilke Bjørnen spiller Hovedrollen.

En af de i *Kunst & Albers* Forretning i Vladivostok ansatte Tyskere har givet mig en interessant Skildring af disse Bjørnefester, som han mange Gange selv har overværet. Bjørnen føres,

forsvarlig bunden og ledet af en Snes Mænd, fra det ene Pælehus til det andet i Giljakbyen, fulgt af en Sværm af Mennesker, som tirrer Dyret, ligesom spanske Tyrefægtere paa en Arena tirrer Tyren.

Det Billede, som jeg her præsenterer, og som vedkommende tyske Forretningsmand velvilligst har overladt mig, giver forøvrigt et meget godt Billede af Situationen.

Efter at det ulykkelige Dyr er bleven ført igennem Landsbyen paa denne Maade, bliver der endelig gjort Ende paa dets Lidelser

Bjørnefesten hos Giljakkerne.

af Jægere, som dræber det med Bue og Pil. Bjørnens Hoved anbringes i en spaltet Træstub udenfor Landsbyen, og hele Landsbyens Befolkning indbydes til Gilde, ved hvilket der trakteres med Bjørnens Kød.

— — — Fra Khabarovsk strækker den saakaldte Ussuribane sig omtrent ret Syd paa igennem et overordenlig frugtbart og smukt Land, som allerede i en længere Aarrække har været fuldstændig opdyrket, takket være den stærke Indvandring, dels af russiske Bønder og dels af Østens Folkeslag, som har fundet Sted i de sidste 30 Aar.

Imellem Khabarovsk og Vladivostok er der lige saa langt som mellem Wien og Florens, og de nævnte Byer ligger ogsaa hen-

holdsvis paa samme Breddegrad. Klimaet er dog paa langt nær saa mildt her i Østasien som i Evropa. Vladivostoks Klima svarer omtrent til Rigas. Jærnbaneturen varer ca. 30 Timer.

Paa de frugtbare Enge, hvor By ligger ved By, gik Koreanere og Kinesere imellem russiske Nybyggere og slog det høje Græs, og de rige Afgrøder af Korn bjærgedes. Ussuriprovinsen udfører nemlig allerede meget betydelige Partier af Korn over Vladivostok.

Blandet Publikum venter Toget paa Nikolsk Banegaard.

Gennem hele Sibirien ved den store Jærnbane er Folkelivet ensformigt. Den ene By ligner den anden, og de indfødte Folk forsvinder imellem russiske Nybyggere og sibiriske Kosakker. Men heryderstøster ude er det snarere Kosakkerne og Nybyggerne, som forsvinder mellem Østens Folk, imellem Japanere og Koreanere og Kinesere. For hver Time, vi kører, synes Østen at rykke os nærmere, og da vi naar Stationen Nikolsk, hvorfra den mantshurske Jærnbane udgaar, ser jeg en Samling Jærnbanepassagerer saa broget, at man skal helt ud til en eller anden kinesisk Havnestad for at finde Sidestykke dertil.

For første Gang under hele min Sibiriensrejse hænder det, at en Gendarm kommer hen ved Siden af mig og forbyder mig at bruge mit Fotografiapparat, netop som jeg er i Færd med at tage et Billede af det brogede Perronpublikum. Da jeg forbavset spørger

Gendarmen, hvad Grunden til disse strænge Forholdsregler vel kan være, faar jeg at vide, at vi allerede er indenfor Vladivostok-Fæstningsværkernes Magtomraade, og at al Fotografering her er forbudt.

Som en liflig Duft i Næsen føler jeg Søluften fra det Stille Ocean ganske kort Tid efter, at vi har forladt Nikolsk. Efter flere Maaneders Ophold inde i Jordens største Fastland, strømmer denne Havluft som et Foryngelsens Bad imod mig. Toget ruller forbi de yndigste, smaa Villabyer, som ligger i det frodigste grønne ved en blaa Havbugt. Tættere og tættere bliver Bebyggelsen, stærkere og stærkere bliver Havluften, dybere og dybere blaa bliver Havet, og med en uendelig lang Fløjten baner Toget sig Vej ind imellem høje Huse, over brede nye, Gader og stanser endelig ved en Banegaard, paa hvis Gavl der staar et Tal, som ingen anden Banegaard i hele den vide Verden kan sætte paa sine Mure. Selvfølelsen lyser ud af hvert af de gamle Kirkebogstaver, og der staar: »*Fra St. Petersborg 9877 Verst.*«

Fra St. Petersborg 9877 Verst.

Paa Perronen rører der sig et Folkeliv, hvori Koreanerdrenge, Kineserkulier, Kineserboyer og Japaneramaher spiller en fremtrædende Rolle, og lige uden for Banegaarden har vi »det gyldne Horns« saltglitrende, blaa Vandflade. Billedet er et ganske andet, end jeg noget Sted er blevet Vidne til i Sibirien. Men to Ting

bestaar selv helt her ude i Østen: den russiske Kirke og den russiske Administration, og imponerende og respektindgydende er det at lægge Mærke til, at ogsaa her, 1600 danske Mil fra det russiske Riges Hovedstad, ved det Stille Havs Kyst, mellem Mongoler og Buddhister, rager den russiske Kirke med sine forskelligfarvede Kupler og sine gyldne Kors op mod den blaa Himmel.

RUSSERNE VED DET STILLE OCEAN.

Alt eftersom Rusland rykkede Havet nærmere og nærmere imod Øst, kom Spørgsmaalet om Erhvervelse af Havne ved det Stille Ocean mere og mere i Forgrunden. Ganske vist havde Russerne siden 50'erne ejet Havnen Nikolajevsk ved Amurs Munding, men det barske Klima og Havnens Tilfrysning omtrent Halvdelen af Aaret reducerede i høj Grad Betydningen af denne Havn. Trangen til at komme i Besiddelse af en god og isfri Havn drev derfor Russerne længere og længere Syd paa, og det maa siges, at Bestræbelserne er lykkedes over al Forventning, thi i Løbet af de sidste 30 Aar har Rusland erhvervet sig tre Havne ved Stillehavet, hvoraf i hvert Fald de to er isfri hele Aaret rundt. Allerede i 1872 forlagde Russerne deres sibiriske Udførselshavn fra Nikolajevsk til Vladivostok og tog saaledes et Spring mod Syd som fra Lolland til Florens, men selv om Havnen ved Vladivostok var saa fortræffelig, som tænkes kunde, havde ogsaa denne Havn den ubehagelige Fejl, at den frøs til en Del af Aaret, nemlig fra Midten af December til Begyndelsen af April. Fornyede Anstrængelser maatte altsaa gøres, og endelig i 1898 kom Rusland i Besiddelse af den isfri Havn ved det Stille Ocean, nemlig Port Arthur, og nogle faa Aar efter kunde Russerne aabne deres anden fortræffelige og isfri Havn, nemlig Dalni.

I de sidste 30 Aar er Udviklingen af Ruslands Kystlinie i Østen gaaet frem med rivende Hurtighed, og naar man ser de Byer, som er rejst rundt om Havnene, faar man et glimrende Indblik i den uhyre Styrke, med hvilken Russerne styrer frem imod et Maal.

I det følgende skal jeg give en kort Skildring af de tre russiske Stillehavshavne, da jeg selvfølgelig ikke kunde besøge Østen uden

at se de Punkter, som under den tilstundende Krig med Japan vilde komme til at spille en saa overordenlig stor Rolle.

— — — *Vladivostok* ligger ved »det gyldne Horn«, en Arm af Peter den Stores Bugt, som skærer ind fra det japanske Hav. »Østens Konstantinopel« kunde man meget vel kalde Vladivostok, thi den ligger ikke blot ved et gyldent Horn, men den russiske Selvherskers Flaadehavn ved Stillehavets Kyst ligger endog fuld-

Vladivostok.
Udsigt over Byen, Koffardihavnen og det gyldne Horn.

stændig som den tyrkiske Selvherskers Hovedstad ved Bosporus, amfiteatralsk op ad grønne Bjærgsider. Vladivostok er uden Sammenligning Sibiriens smukkeste By, og da jeg besøgte den i Eftersommeren 1902, præsenterede den sig netop i sin aller skønneste Klædning. Eftersommeren her ovre i Østen er nemlig af en vidunderlig Skønhed og Friskhed, og naar jeg om Morgenen slog mit Hotelvindue op paa vid Gab, strømmede Havets friske, salte Luft op imod mig, og der bredte sig for mine Øjne et Panorama, som jeg vilde ønske, jeg altid kunde føre med mig i Farver paa et Lærred.

Hotellet hed »Grand Hotel Chuine« — flot skulde det være, men Daarligdom var det alligevel, endskønt Hotellet var et Palads imod de fleste af de Hoteller, jeg havde maattet tage til Takke med i Sibirien. Jeg boede højt til Vejrs, hvor der var frisk Luft og saa rart billigt. Neden under gav Gæsterne 5 Rubler for at kigge paa et spinatgrønt Tag og en støvet Mur. Jeg gav kun 3 Rubler for at have Taget under mig og alt, hvad Vorherre har skabt af skønt og glædeligt, lige for mine Øjne.

Koreanerdreng som Lastdrager.

Naar jeg lagde mig paa Maven i min alendybe Vindueskarm, kunde jeg aller først nede paa Fortovet se en Flok Koreanerdrenge, som skraalede og sloges, naar de da ikke rendte Byærinder med store Byrder paa det høje Træstativ, der altid hang og dinglede paa deres Ryg.

Saa kom der en bred, lige, chausseret Gade med mange Farver i spillende Solskin. Drosker med rødblusede Russerkuske og forspændt nogle hestelignende, ubestemmelig farvede Dyr fo'r afsted mellem Kineserkulier, der slæbte og sled som Kinesere over hele Verden. Af og til havde et halvt Hundrede af dem spændt sig for en Blokvogn, syv af det halve Hundrede trak, saa Blodet stod dem i Øjnene; Resten satte alle Kræfterne til i Hyl, som rystede Luften i Kvadratmiles Omkreds.

Fortovet ligeoverfor mit Hotel var et helt Blomsterbed af Farver. Repræsentanter — ikke just værdige, men ganske karakteristiske —

for alle Østens Folkeslag havde i broderlig Forening slaaet sig ned i Rendestenen. Af kvindeagtige unge Koreaneres og mandhaftige Koreanerkvinders hvide, folderige Dragter kiggede brune Hoveder med velfriserede sorte Parykker op som stadig svirrende og nikkende Støvdragere. Smaa, gule Japanere i mørkeblaa Bluser og store, mørkebrune Kinesere i lyseblaa Trøjer var spredte som Klokkeblomster om i Bedet, og rødblusede, skæggede Russere ragede som store, frodige Valmuer med pjuskede Blomsterstande op over det spraglede Bed. Den inderligste Fredsommelighed herskede over Rendestenen, som om Korea ikke var et Stridens Æble mellem Rusland og Japan, og som om Rusland aldrig havde puttet nogle Tusinde Kinesere i Amur, og Kineserne aldrig havde tænkt paa at tage Livet af den russiske Gesandt sammen med Alverdens andre Gesandter i Peking.

Koreanerkvinder i Vladivostok.

Bagved Rendestenen var der et graat Plankeværk, og bagved Plankeværket laa den mærkelige Banegaard, paa hvis Gavl det Tal stod, som ingen anden Jærnbanestation i hele den vide Verden kan sætte paa sine Gavle. Inde paa Jærnbaneterrænet kunde jeg se Tog efter Tog komme rullende inde fra Mantshuriet, og Banegaarden var fyldt med røde Jærnbanevogne med hvide Andreaskors oppe i det ene Hjørne. Naar som helst jeg kiggede ud af mit Vindue, havde jeg for mine Øjne det hvide Kors paa den røde Grund som et Sejerstegn paa Ruslands Fremtrængen i Østen, og Dag og Nat skar Rangerlokomotivernes energiske Hvin igennem Luften, og hvert Hvin forekom mig som Applavs til de Ord, der stod paa Obelisken, rejst til Ære for Admiral *Grennadi Ivano-*

vitsh Nemelski der ovre i Byens Park: *Hvor det russiske Flag en Gang er hejst, tør det ikke atter hales ned!«*

Ude i Havnen laa der ni store og utallige smaa Udraabstegn efter denne Sætning i Form af hvide Krydsere og graa Torpedobaade og fra Højene, der som den skønneste grønne Ramme indesluttede »det gyldne Horns« blaa Vand, pegede Kanonmundinger fra stærke Forter som et endeløst »osv.« ud i Fremtiden.

Post- og Telegrafstation i Vladivostok. Opført efter Tegning af Kammerjunker Kiær.

Paa den anden Side af Havnen, ad de grønne, stejle Skraaninger klatrede Byen op med sine moderne Stenbygninger og brede, lige Gader. Den fornemme, lille Admiralitetsbygning kunde jeg se højt over Havnen, og den meget smukke Post- og Telegrafstation, hvor ogsaa »Store nordiske Telegrafselskab« har sine Kontorer, knejste som en solid Kolos op over Byen. *Kunst & Albers* og andre Bankhuses og Stormagasiners stolte Bygningskomplekser laa spredt langs den store Hovedgade Svetlandskaja.

For 25 Aar siden var Vladivostok kun nogle ynkelige smaa Træhuse rundt om Havnen; nu klamrer store og smaa Stenbygninger sig fast helt oppe ved Toppen af Højderne, 500 Fod over

Havfladen, hvor Horisonten er vid, hvor man er Himlen nær, og hvor Soldaterne for 40 Aar siden, da Russerne for første Gang kom hertil, dræbte Tigre i Urskoven. For en Menneskealder siden var der næppe 100 Mennesker i Moskva, som kendte Vladivostok, nu drager Operasangere og Skuespillere fra Moskvas bedste Teatre til »Østens Konstantinopel«, slaar sig ned her flere Maaneder ad Gangen og tjener store Penge. Et Firma som *Kunst & Albers*, det største og fornemste Bank- og Forretningshus i Østsibirien, beskæftigede for et Par og tyve Aar siden en halv Snes Mennesker, nu færdes en Stab paa 2—300 yngre og ældre Handelsfolk, blandt hvilke der ogsaa findes nogle Danskere, i det fortrinligt ordnede og ledede Handelshus' Kontorer, Butikker og Lagre.

Korn fra Ussuriprovinsen udskibes i Vladivostok.

En enestaaende glimrende Udvikling har Vladivostok at se tilbage paa fra de sidste 10—15 Aar. Havnen var før Port Arthurs Erhvervelse Ruslands eneste virkelig brugelige Havn i Østen, og bagved sig havde Staden den rigeste og skønneste af alle Sibiriens Provinser, nemlig Ussurilandet. Dertil kom, at Jærnbanens Bygning i de senere Aar har bragt endnu stærkere Liv i alle Forhold. I det sidste Par Aar har der imidlertid vist sig Tegn til, at der skulde indtræde en Stilstandsperiode. En altfor urimelig Indførselstold virkede, allerede da jeg besøgte Staden, hæmmende paa Forretningslivet, og Bestræbelserne paa at flytte Hovedflaadehavnen fra Vladivostok til Port Arthur gjorde ikke Forholdene lysere.

Som det østlige Endepunkt for den store sibiriske Jærnbane og som Gennemgangsled for den meget betydelige Persontrafik, som selvfølgelig med Aarene vil komme, vil Vladivostok imidlertid

aldrig miste sin Betydning, og naar Krigen er overstaaet, vil der uden Tvivl blive gjort ganske ekstra Anstrængelser for at drage Persontrafiken og Postforsendelsen til og fra Østen via Vladivostok igennem Sibirien. Da jeg besøgte Vladivostok, vedligeholdt »Det russisk—kinesiske Jærnbaneselskab«s store, moderne og hurtigsejlende Paketter Forbindelsen Vladivostok—Nagasaki—Shanghaj—Port Arthur, ligesom forskellige andre Dampskibsselskaber, navnlig japanske, løb i mer eller mindre regelmæssig Fart imellem Vladivostok og japanske og kinesiske Havne.

Husene vil kravle længere og længere op ad de grønne Højder, selve den kejserlige Opera vil maaske ikke holde sig for god til at tilbringe Sommerferien i »Østens Konstantinopel«, og »Grand Hotel Chuine« vil blive efterfulgt af andre Hoteller maaske ikke med slet saa prunkende Navne, men med nok saa stor Forstaaelse af, hvad der forlanges af et moderne Hotel i en Stad af Vladivostoks Rang. Koreanerdrengene vil desværre blive iført Bybudefrakker og deres skønne Frisure vil blive ødelagt af en Kasket med Numer. Ishvostshikerne vil ikke faa Lov til at sidde og dingle paa Bukken i rød Bluse og med Cigaret i den ene Mundvig. Livet paa Gaderne og ved Havnen vil blive endnu mere kosmopolitisk som i alle andre store Havnestæder, og alle de Mennesker, som paa en eller anden Maade skal leve af Turisterne, vil faa alle de Skavanker og Nederdrægtigheder, som nu en Gang ufravigelig klæber ved dette Proletariat.

Hvilke Omkalfatringer Krigen kan afstedkomme, kan jo ingen forudse i dette Øjeblik (April 1904), da jeg lægger sidste Haand paa dette Værk, men saa meget anser jeg for givet, at den sibiriske Jærnbanes komplette Fuldførelse og Paris—Peking-Ekspressens Gennemførelse vil omskabe Vladivostok. Den vil vedblive med at være Sibiriens smukkeste By og »Østens Konstantinopel«, men det stærkt pulserende Handelsliv i Gaderne og paa Havnekajerne vil blive stillet i Skygge af Marinesoldater og af Turister, der strømmer til eller fra Banegaarden til Oceandamperne, som ligger med Damp oppe i »det gyldne Horns« af skønt formede, grønne Skrænter indrammede og med hvide Orlogsmænd bedækkede blaa Spejl.

Da vil ogsaa den Tid komme, hvor man kan gøre en Rejse rundt om Jorden i et Par og tredive Dage, fordelt saaledes:

Bremen—St. Petersborg 1 1/2 Dag, Petersborg—Vladivostok 10 Dage, Vladivostok—San Francisco 10 Dage, San Francisco—New York 4 1/2 Dag, New York—Bremen 7 Dage. Og ligesom Tiden for en Jordomrejse vil blive indskrænket til Halvdelen, vil Omkostningerne svinde ind til det halve af, hvad der nu gaar med ad de gamle Ruter.

Endskønt Vladivostok som Stad betragtet kun er henved 30 Aar gammel, har den allerede i et kvart Aarhundrede staaet i direkte

Dok i Vladivostok.

Forbindelse med Moderlandet gennem »Den frivillige Flaades« Skibe, og i de senere Aar har »Det russisk-østasiatiske Kompagni« vedligeholdt regelmæssig Dampskibsforbindelse mellem St. Petersborg eller Sortehavshavnene og Vladivostok. Skibsfarten er steget meget betydelig i de sidste ti Aar, og Indførselsartiklerne er Ris, Mel, Smør, Salt, Klæde, Bomuldstøj, Skomagerarbejde og Porcellæn, frisk og konserveret Frugt, Stenkul og Landbrugsredskaber. Alle Udførselsprodukterne er saadanne, som Russerne aldeles ikke ænser, men som Kineserne sætter megen Pris paa, saasom Tang, Ginsing, Maralgevirer, Tripang etc.

Havnen har to Flydedokker, som kan tage Krydsere af anden Klasse, og en Tørdok.

Allerede i 1871 — altsaa Aaret førend Russerne havde gjort Vladivostok til Hovedhavnen i Østen — kom Vladivostok i direkte Telegrafforbindelse med Japan og Kina, idet »Store Nordiske Telegrafselskab« anlagde sine Kabler til Nagasaki og Shanghaj.

»Det danske Hus« i Vladivostok.

Et Stykke op ad »Tigerhøjen«, fornemt og hyggeligt tilbagetrukket i en stor Have, ligger et lille, gammelt Træhus, hvis Navn ethvert Menneske i Vladivostok kender. Det hedder nemlig ikke andet og har aldrig heddet andet end »Det danske Hus«. »Store Nordiske« har ejet Huset, saa længe Selskabet har virket i Vladivostok, og det er blevet benyttet som Bolig for Bestyreren af Stationen og for de unge danske Telegrafmænd. For de fleste Danskere, som har været i Vladivostok, knytter der sig de muntreste og bedste Minder til »Det danske Hus«.

Efter et længere Ophold i Vladivostok gik jeg en sollys Morgenstund ombord i »Det russisk-kinesiske Jærnbaneselskabs« fortræffelige Damper »Mongolia« for over Japan og Korea at gaa til Port Arthur. Udsejlingen igennem Peter den Stores Bugt viser ikke alene den Rejsende de største Skønheder, men bereder ham ogsaa Overraskelser. Omgivet af høje, skovbevoksede Klipper finder man nemlig i disse fjærne Egne Bugter og Stræder, som smykker sig med det gamle Hellas' berømteste Navne. Vi passerer saaledes Diomedes Indsejlingen, Odysseus og Patrokles Strædet, og svinger endelig forbi Fyret paa Sydspidsen af den guldrige Ø, Askold, ud i det japanske Hav.

Denne min Bog skal imidlertid ikke indeholde Skildringer af mine Besøg i Japan og Korea, hvor fristende det end kunde være under de nuværende Forhold at drage Sammenligninger og undersøge de Aarsager og Virkninger, som har fremkaldt den nuværende Situation.

Her har jeg kun til Hensigt at skildre det Rusland, som jeg fandt ved det stille Hav, forinden Krigen havde grebet forstyrrende ind i Udviklingen. Jeg vender mig da til Ruslands to andre Havne ved Stillehavet og først og fremmest da til Port Arthur.

Hvad der i de sidste 6 Aar er foregaaet paa Sydspidsen af Halvøen Liaotung, hvor Kina som bekendt i 1898 afstod 50 Kvadratmile Land til Rusland, var nok egnet til at fylde Verden med Forbavselse, selv om ikke Krigen paa en ganske særegen Maade havde henledt Opmærksomheden paa dette lille Stykke bjærgrige, nøgne og ret vilde Land. Den Metamorphose, som er foregaaet i Mantshuriet, vilde imidlertid uden Tvivl være spændt lige saa stille af som alt andet i Rusland. En Dag, naar Forvandlingen var sket, kunde Verden komme og se — vær saa artig!

Da jeg saa det ny Port Arthur og Dalni, maatte jeg i ethvert Fald tænke paa Legenden fra Tobolsk om den første russiske Kirke, som rejste sig i én Nat, Tatarerne til et Under og Kristendommen til evig Forherligelse. Om Hundrede Aar vil Legender maaske fortælle det samme om de russiske Byer, der opstod ved Stillehavets Kyst i Mantshurernes Land.

Byer, der var fabrikerede i St. Petersborg, rejste sig som ved Trylleslag ved Stillehavets Kyst, Havne anlagdes, russiske Kuppel-

kirker og Skoler rejste sig af Jorden, Jærnbaner trak deres lange Linier hen over Bjærge og Sletter, og alle Nutidens Hjælpemidler blev taget i Ingeniørernes Tjeneste. Klipper sprængtes, Floder ledes bort, Sumpe udtørredes, Skove blev fældede, og en Morgen, naar man vaagnede, laa der en By, hvor Himlens Fugle Dagen i Forvejen havde betragtet Mennesket som deres lige.

I Sibirien har jeg set mange karakteristiske Udslag af den uhyre Kraft og Energi, som Russerne maa være i Besiddelse af. Men Port Arthur og Dalni fyldte mig med Forbavselse og Beundring. En saadan Kraftudfoldelse af et Folk, hvis Dygtighed og moderne Udvikling man fra gammel Tid har været vant til at se med Ringeagt paa, er vel egnet til at vække Eftertanke.

— — — *Port Arthur* bestaar af to Dele, en gammel kinesisk Del, som laa der, da Russerne i 1898 rykkede ind, og en ny russisk Del, som lige var i sin Vorden, da jeg besøgte Byen og Flaadehavnen. Begge Bydelene samlede sig om en af de interessanteste Havne i Østen. Havnen var et af Naturens Underværker. Det knapt 1000 Fod brede Indløb laa imellem to i Havet stejlt faldende Klipper, og fra Rheden, som desværre kun er beskyttet mod Nord- og Vestvinde, saa Havnen snæver ud som et Gadekær. Næppe havde vi imidlertid faaet Næsen indenfor Klipperne, før vi med Forbavselse saa, at Havnen videde sig ud til begge Sider som en Indsø. Orlogsmænd og Handelsdampere med al Verdens Flag paa Toppen, deriblandt ogsaa en med Dannebrog, Kineserdjunker og Sampaner fyldte den gamle Del af Havnen. Det mest brogede Liv rørte sig paa Havnemolen, og en mægtig Dok og store Arsenaler forhøjede det stærkt pulserende Livs Brogethed og kosmopolitiske Karakter.

Port Arthurs gamle Del har som sagt ligget der fra Kinesernes Tid, og offentlige og private Kontorer, de store Handelsfirmaer og de omfangsrige Stores har — da det er forment Privatfolk at bygge i den gamle Bydel — set sig nødsagede til at krybe ind i Kineserrønnerne, hvor der er lavt til Loftet og snævert imellem Væggene, mørkt som i Graven og Efterladenskaber fra de gule Himmelsønner i Form af Rotter, Væggetøj og andet Tøjeri, som er endnu fælere. Og hvis man tror, at et Kontor eller en Butik er billig med saadant Paahæng, faar man tro om igen, thi Lejen

syntes snarere at staa i ligefrem Forhold til Tøjeriets Mængde. *Kunst & Albers* og det danske *Østasiatisk Kompagni«* maatte saaledes for deres usle Lokaler betale flere Tusinde Rubler i aarlig Leje, og maatte endda være glade til, at de kunde faa Tag over Hovedet.

Koreanere i Port Arthur.

Kommende til Port Arthur fra Japan, hvor jeg i nogle Uger paa de store Hoteller havde svømmet i Østens Komfort og Elegance, følte jeg mig svært fristet til at sætte mig paa min Kuffert midt paa Gaden paa det Sted, hvor en ordenlig By plejer at have sin Banegaard, og vente paa det først afgaaende Tog. Byens fineste Hotel, der hed »de France«, stod nemlig afgrunddybt under Montmartres allerfæleste Kippe. Banken, hvorhen jeg rullede i en Skraldekasse af en Droske for at veksle Penge, lignede en Høkerbutik, og Posthuset, hvortil jeg vadede i alendybt Mudder, var indlogeret i en gammel, kinesisk Kostald eller saadan noget lignende.

Men var gamle Port Arthur saaledes en ynkelig Overlevering fra Kineserne, var det ny Port Arthur, som var i Færd med at vokse op lidt udenfor Byen, til Gengæld saa meget mere moderne

og storstadsmæssig. Langs boulevardbrede og lige Gader, der skar hinanden under rette Vinkler, skød Husrækker frem som Blomster om et Havebed.

Dette ny Port Arthur var bleven til i Løbet af et Par Aar, og den flunkende ny By var saa godt som endnu fuldstændig ubeboet. Alle de større Handelshuse, heriblandt ogsaa »Østasiatisk Kompagni«, havde erhvervet sig Grunde i det ny Port Arthur og havde til Hensigt at opføre store og moderne Forretningsbygninger her. Det var nemlig Hensigten i Løbet af nogle Aar at gøre gammel Port Arthur til Militærets By og henvise Handelen og Civillivet til den ny Del.

Var Port Arthur nemlig end en stor Handelshavn, saa var den dog først og fremmest Fæstning, og selve Naturen synes at have tænkt paa en moderne Fæstning, da den opkastede 2—300 Meter høje Bakker omkring Havbugten, hvor nu baade den gamle og den ny By ligger. Allerede Kineserne havde opkastet Fæstningsværker paa det nuværende Port Arthurs Plads, og saa snart den russiske Regering havde »forpagtet« Sydspidsen af Liaotung, blev der nedsat en Kommission for at drøfte Befæstningsspørgsmaalet. De gamle kinesiske Fæstningsværker var man straks klar over, at det ikke var Umagen værd at forbedre paa, og af samtlige Kinesernes Værker byggede Russerne kun videre paa det i 1884—85 opførte Arsenal. Derimod tog man straks fat paa at bygge en hel Række ny, moderne Fæstningsværker, ligesom Havnen blev udvidet. Millioner og atter Millioner af Rubler blev stukket i Arbejderne, og Ruslands dygtigste Ingeniører blev sendt til den aller østligste Spids af det russiske Rige for at yde deres Sagkundskab til Løsningen af Opgaven: her at danne et fast Støttepunkt for Ruslands Fremtrængen i Østen og for de russiske Stillehavshavne.

Idealet var imidlertid selvfølgelig foruden Flaadehavnen Port Arthur at faa en speciel Handelshavn paa det af Kina forpagtede Stykke af Liaotung-Halvøen. Efter at den sydmantshurske Jærnbane var bleven ført igennem til Port Arthur, var det da ogsaa Finansminister *Wittes* kæreste Tanke at skabe en Hovedudførselshavn for Mantshuriet, og selvfølgelig var der ikke Tvivl om, at Bugten ved Talienwan egnede sig fortrinligt til Anlæg af en saa-

dan Havn. Denne Havbugt havde de aller mest glimrende Betingelser for at afgive Plads for en Handelshavn. Bugten er paa alle Sider beskyttet af fremspringende Forbjærge, og, takket være den varme koreanske Havstrøm, er Bugten isfri hele Aaret rundt, medens f. Eks. Niutschwangs Havn er tilfrossen 3—4 Maaneder af Aaret, og endelig er der fra dette Punkt den letteste Forbindelse med alle de omliggende Lande, baade Kina, Korea og Japan.

Tre Timers Jærnbanerejse og fire Timers Dampskibsfart Nord for Port Arthur ligger derfor nu Ruslands anden store mantshurske Havn, *Dalni**, paa det tidligere Talienwans Plads.

Dalni er endnu i højere Grad end Port Arthur et Eksempel paa, hvad Russerne formaar at skabe i en Haandevending. Men Byen har som sagt ogsaa været Wittes Kælebarn, hans Stolthed, og det var hans urokkelige Plan at gøre Dalni til Mantshuriets Hovedhavn. Ved Begunstigelser paa alle Omraader og ved Ofre, som løb op i mangfoldige Millioner, naaede han da ogsaa allerede forinden han veg Finansministerposten, at se en By rejse sig som ved et Trylleslag, og en Havn, hvor al Verdens Skibe skulde samles, blive anlagt paa Talienwans Plads.

— — — En sollys Efteraarsmorgen ankommer jeg til Dalni. En 16 Verst lang Sidebane, som udgaar fra Stationen Nangalin, forbinder Dalni med den sydmantshurske Bane.

Fra et Højdedrag, som Jærnbanen løber hen over, kan jeg se ud over Byen og Havnen, Klippeøerne udenfor og Havet. Sjælden har jeg følt mig saa overrasket som over det Syn, der aabnede sig for mig. Nedad en Skraaning laa Byen, som ved første Øjekast lignede en Blanding af en kinesisk By og en sydtysk Købstad, en af de rigtig gode, gamle, med takkede Mure, spidse Gavle og høje Teglstens Tage. Men det varede kun et Minut, saa lagde jeg Mærke til, at hvert Taarn, hver Skorsten, hvert Tag, hvert eneste Hus, hele Byen var flunkende, skinnende ny. Kirker, Embedsboliger, Fabriker og store og smaa Bygninger saa ud, som var de lige taget op af en Æske og stillet paa Plads.

Det var denne skinnende Friskhed, dette fuldkommen jomfruelige Skær over en hel By, som fyldte mig med Forbavselse og

* Dalni (russisk) = »den yderste«.

Beundring. Det var første Gang — og det bliver vel ogsaa sidste — at jeg saa en 10,000 Indbyggere stor By, hvori ikke ét eneste Hus var to Aar gammelt.

Ude paa den anden Side af Byen saa jeg Havnemoler skyde deres lange Arme beskyttende ud om en fortrinlig Havn.

Sytten kinesiske Rikshavkulier kastede sig som forsultne Krager over mig, da jeg steg ud af Toget paa aaben Gade. Nogen Banegaard var nemlig endnu ikke opført, og ikke en Gang en regulær

En Gade i Dalni.

russisk Ishvostshik var endnu ankommet til Byen; men Rikshaverne kunde ogsaa nok foreløbig besørge Trafiken. En af Kragerne bragte mig gennem brede, snorlige Gader til et Hotel med kjoleklædte Opvartere, elektrisk Lys og alt, hvad der forøvrigt hører til en moderne Anstalt af denne Art.

Paa Hotellet levedes der et Liv, som kunde faa Haarene til at rejse sig paa Hovederne af blot nogenlunde anstændige Mennesker.

Her handledes let, her levedes let, her skød Storhed op af Jorden, som selve Byen var skudt frem, men her knustes ogsaa ved et eneste Greb, hvad der, som Frugterne i Teatrenes Tryllehaver, kun viste sig at være skøre Glasbobler. Ingeniører og

Officerer, Fribyttere og Æventyrere plejer ikke just at være Asketer eller at savne Mod paa Livet, og Æventyrets Aand hvilede over dette Sted, som selv var et Æventyr i hele sin Vorden.

Alle Bygninger langs Stadens brede, flotte Gader, hvor elektrisk Lys om Aftenen straalede, bar paa deres spidse, takkede Gavle kun et eneste Aarstal, nemlig 1902. Og disse Hundreder af 1902'er vil længe efter, at det jomfruelige Skær er gaaet af Dalni, fortælle om, hvorledes der i dette Aar ved Østersøen sad en stærk Finansminister, som kun behøvede at trykke paa en Knap, for at der i samme Sekund skulde springe en By frem ved Stillehavets Kyst.

Medens nemlig det erhvervede Stykke af Liaotung sorterede under Krigsministeriet, sorterede Dalni direkte under Finansministeriet, og Dalni fik Navnet »den civile By« i Modsætning til dens Nabo, Port Arthur.

Hele Dalnis Oprindelse er fuldstændig paa Tværs af al Verdens andre Byers. Medens man nemlig i Almindelighed lader en By vokse frem, efter som Folk mere og mere bliver draget dertil, saa skabte man her, bogstavelig som ved et Trylleslag, en fuldstændig fiks og færdig By, som bare manglede Beboere. Med en Planmæssighed, som ikke overgaas af nogen amerikansk By, lod man brede, snorlige Gader straale ud fra forskellige Centre, hver Stand blev henvist til sit Kvarter, Embedsstanden til et, Militæret til et andet, Handelsstanden til et tredie, Kineserne til et fjerde o. s. fr.

Det hele var gjort med en Omhu og en Planmæssighed, som kun kunde praktiseres, fordi Russerne her anlagde en By ganske som en Købmand indretter sig en ny og moderne Butik.

Da Byen først var anlagt, blev der rivende Afsætning paa Grundene, men endnu var det smaat med Beboere. Ved Auktioner solgtes der 50 Grunde ad Gangen, som gennemsnitlig indbragte 1 Mill. Kr.

De store Handelshuse, som havde Kontorer i Port Arthur, og som havde Færten af Dalnis fremtidige Betydning, var ikke sene til at sikre sig Grunde her, og enkelte af Handelshusene, f. Eks. »Østasiatisk Kompagni«, lagde endog et Filialkontor i Dalni.

Den besynderlige By syntes virkelig ogsaa at gaa en glimrende Fremtid imøde, og saafremt Krigen ikke var kommen, vilde der næppe have været Tvivl om, at Dalni i Løbet af nogle faa Aar vilde være bleven en af Østens betydeligste Havne. Allerede under mit Ophold i Byen blev der indført meget store Varepartier over Dalni, mest amerikanske Produkter, saasom Bomuldstøj, Metaller, Maskiner til Agerbrug og Guldindustri, Opium etc., og udført Olie, baade flydende og i Kager, Bomuld, Tobak, Hirse og Hirsebrændevin, Havesager, Frugter og Ginsing.

Den russisk-kinesiske Bank i Dalni.

Jeg vil aldrig kunne glemme det ejendommelige Indtryk, Dalni gjorde paa mig, som jeg saa den ligge der hin Efteraarsmorgen med sine elegante, men ubeboede Gader, sit fuldstændig vilde Fribytterliv og sin jomfruelige Friskhed. Men da jeg — trukken af en forsulten Rikshavkuli — fo'r rundt imellem disse flunkende ny Husrækker eller ud i Byens Udkanter, hvor myldrende Tuer af Kineserarbejdere sprængte Klipper saa jævne som Stuegulve og anlagde Gader efter Lineal, eller ned ved Havnen, hvor Moler og Kajer, der var smaa Vidundere af Ingeniørsnille, skød langt ud i Havet, hvor Dampspillene allerede snurrede, og Dampere kom og gik til alle Verdens Hjørner, saa var det først og frem-

mest en Følelse af Beundring for den russiske Ingeniør, som bemægtigede sig mig. Og jeg spurgte mig selv og jeg spurgte andre: »Men hvor har han dog lært at trylle Byer frem? Hvor har han gaaet i Skole?«

Og Svaret lød altid:

»I Amerika!«

De russiske Ingeniører, som er nogle af Verdens bedste, har gaaet i Skole i Amerika, den russiske Trafikminister, Fyrst *Chilkow*, har selv engang været amerikansk Smedesvend.

IGENNEM MANTSHURIET.

(BLADE AF MIN DAGBOG.)

Endskønt Mantshuriet ikke kan henregnes til Sibirien — endnu da ikke —, kan jeg ikke undlade at medtage i denne Bog nogle Dagbogsblade fra min Rejse igennem dette Land. Dels fordi den mantshurske Jærnbane slutter sig saa inderligt til den sibiriske, og dels fordi Russerne faktisk er Herre i Mantshuriet, vil det være naturligt i en Bog som denne, der gærne skulde give et Billede af det Fremtidens Asien, som vokser op under russisk Herredømme, ogsaa at medtage en kort Skildring af Mantshuriet.

Forinden jeg aftrykker disse Dagbogsblade bliver jeg dog nødt til at give et Par orienterende Oplysninger om Mantshuriet, da kun saa faa hidtil har haft noget til overs for dette besynderlige Stykke af Verden, og da de er nødvendige for at kunne forstaa de rent ud kaliforniske Tilstande, som herskede i dette Sodoma og Gomorra.

Landet er dobbelt saa stort som Japan, men har — saavidt man kan skønne — ikke stort flere Indbyggere end London og Paris tilsammen. Landet, som for største Delen er svagt bølgeformet, er ret frugtbart; der dyrkes saaledes af Korn baade Hvede, Byg, Ris, Majs og navnlig Hirse, Hamp og Bomuld, Indigo, Ginsing og Opium, og navnlig en Mængde olieførende Planter. Ogsaa Kvægavlen spiller en meget stor Rolle, men en uhyre stræng og lang Vinter lægger, navnlig fordi der saa sjældent falder Sne, mange Hindringer i Vejen for den fulde Udnyttelse af Jorden. Endskønt Mantshuriet ligger saa sydlig som Frankrig, er der 6—7 Maaneder Vinter med uafbrudt Frost, der kan stige til en 30—40° R. Allerede da jeg i Oktober rejste igennem Landet, maatte jeg saaledes klæde mig i Skind Aften og Morgen for at kunne færdes i det fri.

Landet er rigt paa Mineraler, og naar der bliver Fred og Orden og Muligheder for at undersøge det nøjere, vil det uden Tvivl vise sig, at der findes Guldlejer, som vil forbavse Verden.

At ikke en Gang Guldminerne hidtil er bleven udnyttede, bundede som saa meget andet i Kinesernes fuldstændige Ufor-muenhed til at holde Orden i denne deres nordligste Provins. De mange Folkeslag, som findes i Landet, laa nemlig i stadigt Fjendskab, og der var ikke det mindste Sammenhæng imellem Folkene indbyrdes eller mellem disse og den af Kina indsatte Regering. At inddrive Skatter var forbunden med de utroligste Besværligheder, og mange Gange lod det sig overhovedet slet ikke gøre, idet Skatteopkræverne uden videre blev skudt ned, naar de kom i deres lovlige Erhverv. Spioneri og Bestikkelse florerede, Usikkerheden var forfærdelig, og navnlig var de hungusiske Røverhorder en Rædsel for alle fredelige Mennesker. Halvdelen af Befolkningen levede kummerlig og sled og slæbte som Agerdyrkere og Kvægopdrættere, og den anden Halvdel levede for at røve og plyndre den første.

Alle de Mennesker, som jeg talte med paa min Rejse, enten de nu var russiske Officerer, Ingeniører eller Handelsmænd, paastod, at Mantshuriet var et af de usikreste og farligste Lande i Verden, og efter det lidet, jeg saa til Landet under en Maaneds Ophold, maa jeg formode, at der paa ingen Maade er nogen Overdrivelse heri.

At Russerne imidlertid trods Landets Skrøbeligheder og Mangler har slaaet sig ned her og straks fra Begyndelsen af indrettet sig paa at blive, er forstaaeligt. Ikke blot har Russerne nemlig i Sibirien vist, at de kan faa Ro og Orden selv i slemme Røverreder, saa at Landet kan udnyttes, men dernæst skulde og maatte den sibiriske Bane fortsættes tværs igennem Mantshuriet, for at de afsides liggende Havne i Østen, Vladivostok og Port Arthur, kunde blive sat i direkte Forbindelse med Moderlandet.

Banen, som er bleven anlagt først og fremmest af stratetiske Hensyn, er da ogsaa — saavidt tekniske Vanskeligheder har tilladt det — ført snorlige igennem Landet, selv om dette har medført, at den paa store Strækninger er kommen til at gaa igennem de tyndest befolkede Egne. Banen bestaar af to Dele, en Hoved-

En Kaserne i et gammelt kinesisk Tempel.

linie, som med en lille Svingning imod Nord for at komme over, eller rettere sagt igennem Hinganbjærgene, er ført direkte fra Grænsestationen Mantshuria til Vladivostok, og en Sidelinie, som fra Harbin (omtrent midtvejs paa Hovedlinien) er ført i en ret Linie mod Syd til Port Arthur.

Russisk Officer tager Afsked med Soldater i Mantshuriet.

Jeg behøver næppe her at komme nærmere ind paa, hvorledes Russerne »med Lodder og Drejeværk« fik lagt den russiske Jærnbane ind igennem fremmed Territorium. Det maa være nok at gøre opmærksom paa, at der først blev startet den saakaldte russisk-kinesiske Bank, og at denne derefter var »Straamand« i Underhandlingerne med Kina. Banken fik af den kinesiske Regering Koncession paa Anlæggelsen af Jærnbanen, som blev administreret af det saakaldte »Østkinesiske Jærnbaneselskab«. Selvfølgelig var det Russerne, som dirigerede det hele, men det kunde overfor Omverdenen se ud, som om Kineserne virkelig ogsaa havde noget at skulle have sagt. Men nok er det, Rusland har paa Trods af al Verdens Stormagter, uden et Sværdslag, undtagen dem, hvormed de har kappet Hunguserhoveder af, og uden af ofre Krudt, uden paa Røvere og vilde Dyr, sat sig fast i Mantshuriet og gennemført Jærnbanen, og naar Japanerne først, efter at Russerne

var kommen saa vidt, fandt sig foranledigede til at aabne Krigen imod det fremtrængende Russerrige, saa maa enhver kunne indse, at Japanerne har ladet det gunstige Øjeblik slippe sig ud af Hænderne. For 2—3 Aar siden, da næppe nogen, som fulgte Udviklingen i Mantshuriet, kunde være i Tvivl om, hvad Russernes Hensigt var, vilde Japanernes Chancer for et heldigt Udfald af en Krig have været mange Gange større.

Men om Krigen skal denne min Bog ikke handle, selv om jeg selvfølgelig med særlig Interesse maa følge, hvad der foregaar i Østen, og selv om jeg bedre end mange andre har Betingelser for at kunne bedømme Situationen. Krigens Historie vil uden Tvivl blive Genstand for mange bindstærke Værker, baade videnskabelige og populære, og min Bog skal, som sagt, kun give et Billede af det Fremtidens Asien, som vil vokse op under russisk Herredømme.

Gennem de følgende Dagbogsblade haaber jeg, at mine Læsere skal kunne danne sig et Billede af Mantshuriet, saaledes som Landet ser ud i Nærheden af den Jærnbane, der har været den indirekte Aarsag til Krigen, som i de sidste Maaneder har rystet Verden.

NIUTSHVANG.

Den 10. Oktober.

...... I Nat ankom jeg hertil.

Der er tolv Timers Rejse fra Port Arthur til en Station paa den sydmantshurske Jærnbane, som hedder Tashshintshao. Herfra gaar der en kort Sidebane Vest paa til Stationen Inkoi*.

Til Inkoi ankom jeg Kl. 9½. Saavidt var den første Del af min Rejse i Mantshuriet gaaet forholdsvis godt, endskønt Forholdene endnu er yderst primitive. Men i Inkoi fik jeg en besk Forsmag paa de Fortrædeligheder, der endnu er forbunden med en Rejse i Mantshuriet.

* Det russiske Navn for Niutshvang, eller rettere Navnet paa den russiske By, som er ved at vokse op om Jærnbanestationen.

Da Passagererne begyndte at samle deres Rejsegods sammen, kunde jeg nok forstaa, at vi maatte være naaet til Niutshvang. Saa godt som alle Passagerer var imidlertid Kinesere, som jeg ikke kunde tale med, og jeg fik derfor fat i Togføreren, som meddelte mig, at vi ganske rigtig var kommen til Inkoi, men at Niutshvang laa 5 engelske Mil længere nede ad Floden paa den modsatte Flodbred. Den venlige Mand var endog saa god at underrette mig om, at Floden, som han talte om, hed Liaoho. Men hvorledes jeg skulde naa til Niutshvang fra Jærnbanestationen i Inkoi, kunde han ikke sige mig noget om.

Længe forinden Toget holdt, blev jeg Vidne til et Syn og en Lyd, som jeg i første Øjeblik var ganske ude af Stand til at analysere.

Som var vi forfulgte af en Sværm tropiske Lysbiller, saa jeg Hundreder af Lysballoner, hoppende, dansende, flagrende, svajende, omsværme Toget. Det var et Feeri, som mindede om den siamesiske Konges Havefester, og som jeg mindst havde ventet at blive Vidne til paa denne Kant af Verden.

Men Lyden var endnu mere overraskende, om end langtfra skøn. Hvorledes jeg skal beskrive den, saa mine Læsere nogenlunde kan faa et Begreb derom, ved jeg knap. Den var som det oprørte Hav, hvori mange Mennesker kæmper for Livet og raaber om Hjælp paa et uforstaaeligt Sprog, den bølgede som et dirrende Bækken, den hævede sig til Skrig, og den sank sekundvis til Brusen.

Jeg stod ved Kupévinduet og saa ud over Lysballonerne, som stadig dansede af Sted med Toget.

Saa holdt vi.

Der var ikke Spor af Banegaard at se. Kun Bælgmørke, hvori Lysballoner hang som Granatæbler mellem dunkelt Løv. Lyden blev ustandselig ved.

Jeg kiggede ud til den anden Side. Jo, der laa ganske vist en Bygning; men kun en enkelt Petroleumslygte oplyste en lille Perron, og alle Passagererne begyndte at stige ud til den Side, hvor jeg nu mellem Lysballonerne kunde skimte ophidsede gule Mongolfjæs og utallige lange, gule Fingre, som under ubeskrivelige Hyl og et frygteligt Haandgemænge forsøgte at bemægtige

sig de rejsendes Bagage. Passagererne fra min Vagon forsvandt lidt efter lidt nede mellem Lysballonerne, som blev de en for en revne i Stumper og Stykker og slugt af Menneskeædere. Af og til maatte jeg prygle løs af alle Livsens Kræfter med min Stok paa 5—6 af Kulierne, som trængte ind i Kupéen og forsøgte at rende hver med et Stykke af min Bagage, hvoraf jeg havde ikke mindre end tre Kufferter, et Par Smaatasker, Pels etc. at passe

Mantshurske Mænd og Kvinder.

paa. I det Halvmørke, som hvilede over Kupéen, der oplystes af et enligt Stearinlys, var det et sandt Herkulesarbejde at holde de gule Herrers Fingre fra mine Ejendele.

Gode Raad var dyre. Skulde jeg lade mig rive ihjæl af Lygtemændene eller ty ind paa Stationen?

Langt om længe fik jeg en Konduktør til at passe paa min Bagage, medens jeg søgte Raad hos Stationsforstanderen, der med sædvanlig russisk Elskværdighed gav mig Folk til at bære min Bagage, andre til at lyse for mig og atter andre til at bringe mig velbeholden om Bord i en Baad.

Men var Ankomsten til Inkoi Station alt andet end behagelig, saa var den Rotur, som nu begyndte, ligefrem uhyggelig.

Det var stadig bælgmørkt, stærkt blæsende og hundekoldt. Der var to Kinesere i Sampanen foruden mig. Flodens gule Vand skvulpede med en rasende Strøm imod vor skrøbelige Baad.

— »Hvor skal vi hen?« spurgte jeg den ene Kineser, som kunde tale lidt Russisk.

— Hen efter Lysene!« svarede han og pegede paa et Par Lys uendelig langt borte.

Jeg svøbte mig ind i min Pels og satte mig ned i Bunden af Baaden, hvor Vandet fløđ.

Da vi havde roet en Time, var Lysene svundne ind til to smaa Prikker.

— »Ja, Floden svinger!« — oplyste Baadsmanden.

Saa tog jeg en Aare, baade for at faa Varme i Kroppen og for at faa Baaden frem.

Vi roede atter en Time. To Gange maatte vi rive Tændstikker og brøle op af vore Lungers fulde Kraft for ikke at blive oversejlede af Dampere, som kom ned imod os. Lysene kom stadig ikke nærmere.

— »Lad mig komme i Land!« — sagde jeg. — »Jeg vil gaa! Saa kan I komme efter med Bagagen.

— »De skal ikke gøre det, Herre! Der er usikkert om Natten langs Floden!«

— »Saa hæng i, for Pokker! Vi skal til Niutshvang i Nat!«

Atter en Time, saa betroede de to gule Røvere mig, at de ikke kunde mere; Strømmen var for haard.

— »I skal!« — brølte jeg.

— »Men vi kommer til at have dobbelt Takst da!«

— Inderlig gærne! I skal faa dobbelt Takst af denne yndige Revolver, hvis I ikke skaffer mig til Byen i Løbet af en Time!«

Det hjalp! En halv Time senere, langt over Midnat, ankom jeg til Niutshvang.

Den 11. Oktober.

Jeg bor paa et rigtig godt lille Hotel. Værten skal være gift med en dansk Dame. Jeg har ikke set hende endnu, men jeg maa have udtrykt et levende Spørgsmaalstegn, da jeg i Formiddags i Hotellets Spisesal hørte to Herrer sidde og tale Dansk. Den ene var bred og stor og sømandslignende, den anden var en smuk, blond Mand af engelsk Snit. Den store hed *Strom* og havde været Havnekaptajn i Niutshvang i en lang Række af Aar. Den blonde hed *Worm*, og da jeg fik set rigtig paa Manden, opdagede jeg,

Oliebaade kommer ned ad Liaoho.

at det var en af de unge Mænd i »Østasiatisk Kompagni«, som jeg saa ofte havde været sammen med i Bangkok, og som for ganske kort Tid siden var ankommen til Niutshvang for her at aabne en Filial af det stolte, danske Foretagende. Hvem der blev gladest og mest overrasket, Worm eller jeg, skal jeg ikke kunne bedømme; men de to Dage, jeg tilbragte sammen med ham og den prægtige, joviale Havnekaptajn, hører til nogle af de bedste Minder fra min Sibiriensrejse . . . . . .

. . . . . . Niutshvang er en morsom Kineserby, hvori der vel bor 60—70,000 Mennesker, og en ret betydelig Havnestad. Den ligger et godt Stykke op ad den sejlbare Flod Liaoho og er endnu den vigtigste Udførselshavn for Mantshuriet. Ad Aare vil Dalni

vel nok tage Luven fra den, thi Liaoho er tilfrossen 3—4 Maaneder og Dalni er, som sagt, isfri hele Aaret rundt. Men Niutshvang har den meget betydelige Fordel, at den ligger ved en Flod, som er sejlbar højt op i Landet, og ad hvilken Landets Produkter i Baade og Lægtere kan føres ned til Byen. I Høstens Tid, naar Baadene kommer ned til Byen med Olie, presset af Bønnerne, som avles i uhyre Masser i Mantshuriet, kan der paa mange Dage glide Tusinder af Baade ned ad Floden paa en Gang. Havnekaptajn Strøm foræred mig et Fotografi af en saadan Flaade af kinesiske Baade. Jeg skal aftrykke det i min Bog, naar jeg en Gang kommer saa vidt.

Under Bokseropstanden var Niutshvang Skuepladsen for ret alvorlige Ekscesser, og at det hele ikke har været Børneleg, fik jeg sort paa hvidt for, da Havnekaptajnen ogsaa trak et Par Fotografier frem, hvorpaa man saa 5 Kinesere ligge paa »lit de parade« i Havnekaptajnens Have foran Huset. Jeg tror nok, Kaptejnen fortalte, han selv havde skudt tre af de fem.

Det var russiske Kosakker, som fik bragt Bokserne i Niutshvang og i alle de op til Liaohofloden grænsende Egne til Tavshed. Da Bokserbevægelsen var kvalt, satte Russerne sig fast i Niutshvang, og de er her endnu den Dag i Dag. Det russiske Flag vajer over Toldboden, Havnen og Kasernerne, og paa Floden ligger en russisk Krydser.

Den 12. Oktober.

...... Ofte har jeg her i Østen lagt Mærke til den ejendommelige Maade, hvorpaa Russerne tager Kineserne. Ikke mindst her i Niutshvang er der rig Anledning til at anstille Betragtninger i saa Henseende.

Først fylder Russerne Kineserne med Rædsel og Gru, saa gør de Kineserne til deres Venner. Først lærer de Kineserne, at Rusland skal og maa adlydes, saa tager de dem med det gode. De mest haardhændede Midler til at bringe Kineserne til at forstaa, at Rusland ikke er til at spøge med, er ikke for haarde, og om nogle Hundrede Mennesker skal slaas ned som Hunde for at statuere et Eksempel, viger Russerne ikke tilbage derfor. Men naar

saa Kineserne har lært at adlyde, lært at bøje sig for den Stærkeres Magt — i ethvert Tilfælde tusind Gange stærkere end den meningsløse Vilkaarlighed, hvormed deres egen Regering træder op — saa er Tidspunktet kommet til at stikke Sværdet i Balgen, Lansen ind og Pisken i Støvleskaftet. Mildhed og Venlighed sættes i Højsædet.

Af alle de Nationer, som er kommen i Berøring med Kineserne, er der tilsyneladende ingen, som optræder mere humant og

Kosakker rykker ind i en mantshursk By.

hensynsfuldt overfor de gule Himmelsønner end Russerne. Og Kineserne, som ikke er uimodtagelige for venlig Imødekommenhed, og navnlig ikke for at blive betalt godt for deres Arbejde og deres Produkter, bliver Russernes gode Venner, thi Russerne ikke alene behandler dem med Venlighed, men betaler for, hvad de køber, og bringer Penge og Velstand til Befolkningen.

Ingensinde har Kineserne i Niutshvang under deres egen Regering f. Eks. levet saa fredeligt og godt og i et saadant materielt Velvære som i de to Aar, Russerne har været Herrer her . . . . . .

BANEN.

Den 14. Oktober.

Paa andet Døgn skrumpler jeg Nord paa i et Tog, der stinker som et Apothek.

Siden Passagererne i Sommer døde som Fluer af Kolera, er der en Lazarethvogn i hvert Tog, og der desinficeres over alle Bredder med Klor og Karbol og Sublimat.

Toget, hvormed Forf. foretog et Stykke af Rejsen gennem Mantshuriet.

Det er ikke noget Luksustog, som bydes Passagererne, og sommetider — fortælles der mig — bydes der dem slet intet Tog, thi det hænder, at en Maskine gaar i Stykker, at en Dæmning skrider sammen, eller at en Lokomotivfører bliver fuld. Og saa faar man vente, indtil Maskinen, Dæmningen eller Lokomotivføreren er bleven restaureret.

Fuldstændig regelmæssig Toggang finder overhovedet ikke Sted endnu. Der skulde hver Dag gaa et Tog Nord paa og et Syd paa, men nogen Forpligtelse paatager Jærnbaneselskabet sig endnu ikke.

Paa 3die Klasse kører man bedre end paa 2den, og 1ste Klasse findes slet ikke i Togene. Mit Tog bestaar af en 2den Klasses Skraldekasse, hvor der knapt er Plads til Passagererne for Utøj, fire 3die Klasses Vogne, som er fyldt med Russere, og en lang Hale aabnede og lukkede Kreaturvogne, der er langt ude paa den anden Side Begrebet »Klasse«. 7—800 Kineser»kreaturer« ligger i disse Vogne og kryber sammen i deres lasede Faareskindspelse, belavede paa at fryse ihjæl en skønne Nat.

Hvor mange Kinesere, der er frosset ihjæl i det Aar, Banen har været befaret af disse »Kreatur«tog, har ingen gidet holde Tal paa. En Jærnbanemand fortæller mig, at 500 næppe forslaar. Ukendt som Befolkningen er med at køre paa Jærnbane, forstaar den ikke, at det ikke er det samme at fare igennem en 30° kold Luft paa en aaben Jærnbanevogn som at bevæge sig til Fods i fuldstændig stillestaaende Luft.

Luften i 2den Klasses Vognen minder om en Fattigmandsstue med 6 Børn, hvoraf Halvdelen endnu ligger i Svøb. Det flyder med Uhumskheder overalt, og Luften er tyk og stinkende. Russerne hader frisk Luft og i de to Dage, jeg nu har kørt, er der ikke kommen mere af denne kostbare Vare ind i Kupéen end det, som har kunnet se sit Snit til at smutte ind, naar Døren sekundvis aabnes ved Stationerne. Naar jeg begynder at føle Kvælningsanfald, sætter jeg mig indsvøbt i min lange Lammeskindspels ude paa Vogntrinet, hvor jeg har købt mig Tilladelse til at sidde for 200 Cigaretter til Togføreren.

Det er den besynderligste Samling Passagerer, jeg endnu har været sammen med i en Jærnbanekupé. Den fornemste af os er en mantshursk General, som stod paa Toget i Mukden, og som uden Tvivl er det elskeligste gamle Rokkehoved, endskønt jeg ikke kan forstaa et Ord af, hvad han siger. Den næstfineste er en russisk Generalstabsofficer, som kommer fra Port Arthur. De øvrige tør jeg ikke klassificere, men de mest bemærkningsværdige er en fin lille Franskmand med Frue, en født Vikomtesse, og deres lille Pige, som taler flydende Kinesisk med sin Barnepige, men som ikke kan tale med Forældrene, en Bulbider af en Kosakofficer med Kone og halvfemte Børn, to altid halvfulde Præster, fem polytekniske Studenter, som har faaet Stipendium til i Sommer-

ferien at gøre en Rejse helt over til Østen, to Guldgravere med Revolver i de lange Støvler og Ridepiske, hvormed de tærsker løs paa alle de Kinesere, de kan naa, en Koreaner og to Japanere, to tyske Handelsrejsende — hvor i al Verden møder man ikke dem? — og to Variétésangerinder af ubestemmelig Nationalitet, om hvilke man kan sige det samme, som om de to Handels-

Et lille »Uheld«.

rejsende: Hvor møder man ikke dem? Ialt 38, eller to mere end der er Plads til. De to overflødige reder om Natten deres spartanske Leje paa Gulvet.

Kupéen er én stor Familieseng, Spisestue, Dagligstue, Køkken og Spisekammer. Hver af Passagererne, undtagen jeg ulykkelige, har nemlig en drabelig Madkurv med. Desværre kom jeg saa hovedkulds fra Niutshvang, at jeg ikke kunde faa pakket Madkurv, og nu maa jeg sulte. Det er ogsaa en af de Behageligheder, som følger med en Rejse i Mantshuriet. Det er et rent Tilfælde, om der er noget spiseligt at faa tilkøbs i de faldefærdige Trærønner,

som provisorisk agerer Stationer langs Jærnbanen. I 4 Døgn har jeg holdt Livet oppe ved en Daase Sardiner, som kostede 6 Kr., 2 Flasker Mælk à 2 Kr. pr. Flaske, 4 Glas The à 40 Øre, et halvt Pund Brød, som kostede lige saa meget som Brød til en hel Armé, og en Kurv Vindruer, som jeg betalte med den svimlende Sum af — 7½ Øre.

Desværre kan jeg ikke spise mig mæt i Vindruer, ellers vilde Rejsen være bleven den billigste i hele mit Liv. Druer, hvis Stør-

Mantshursk Jærnbanestation.

relse og Velsmag jeg aldrig har set Mage til, falbydes der nemlig en Overflod af paa de Stationer, vi kommer forbi.

Nu koster denne Rejse op igennem Mantshuriet mig en lille Kapital.

Det er ikke saa let at se lyst paa Tilværelsen, naar man har en sulten Mave, og min Mave er sikkert ogsaa Skyld i, at jeg finder denne Rejse saa nederdrægtig som vel mulig. Jeg havde ganske bestemt fundet den kostelig, saafremt jeg havde kunnet spise mig mæt.

Kan der nemlig tænkes noget mere humoristisk, end at Toget pludselig holder et Sted, hvor der ikke er noget som helst andet at se end den grønne Steppe, den blaa Himmel og Jærnbane-

skinnerne, som synes at ende i Evigheden, og at faa følgende Svar paa sin Forespørgsel om Grunden til Standsningen:

— »Aa, det er blot Lokomotivføreren, som er fuld!«

Eller:

— »Togføreren fik Øje paa et Par dejlige Fasaner!«

Naar man saa stiger ud for at røre Benene og faa en Mundfuld frisk Luft, finder man Lokomotivføreren døddrukken ved Siden

I Taksameter gennem en mantshursk Landsby.

af sin Maskine, eller en Mand med sølvtresset Astrakanshue, som plaffer løs paa en Flok Fasaner.

Selvfølgelig er det ogsaa interessant og spændende at passere Broer, hvorfra Ballasttog for et Par Dage siden er styrtede i Floden, eller at se en Afdeling skæggede, grusomt udseende Kosakker komme slæbende med Røvere, som har været med til at plyndre Landsbyerne i Omegnen.

Heller ikke er det uden Interesse for en Forfatter, der ikke er sulten, at køre kvartervis gennem Flammer og kvælende Røg fra Stepperne, som brænder, at se de russiske Soldater paa Stationerne modtage Toget med opplantede Bajonetter, og at se de smaa faldefærdige Trærønner, der foreløbig tjener som Vogterhuse

(d. v. s. Kaserner), lidt efter lidt blive omdannede til smaa Stenfæstninger, over hvilke det russiske Flag vajer, eller til Blokhuse med Forsvarstaarne og Skydeskaar og blinkende Bajonetspidser over Murkanten.

Hvor vi kommer frem, ser vi Byer skyde op omkring Stationerne som Paddehatte paa en Mødding. Paa hele Karavaner af smaa tohjulede Balancevogne, trukket af Forspand, som oftest sammensat af en Hest, to Æsler og et Par Stude, føres Byggematerialierne møjsommelig til Byggepladsen, Tømmermandens Økse og Murerens Hammer klinger langt ud i Naturen, hvor forhen den store Stilhed herskede, og ad Banelinien, det moderne Mantshuriets Livsnerve, den, som har bragt Liv og Bevægelse i denne hidtil døde Del af Østen, bruser Lasttog, trukne af kæmpemæssige amerikanske Lokomotiver, frem og tilbage, medens Røgen som kulsorte Banker i den rene, stille, kolde Luft driver langt ind over Landet, bringende Bud til de omstrejfende Nomader, at deres Tid er omme paa disse Egne.

Et Kalifornien i Østen er skabt ved Jærnbanen gennem Mantshuriet.

Af og til ser jeg fra Toget andre Karavaner af smaa Balancevogne, som bevogtes af Kosakker, og for hvilke Heste, Æsler og Stude gaar fredelig sammen. Bugtende sig som Slanger gennem det endeløse Steppeland kommer de langvejs fra, og naar jeg spørger, hvorfra Karavanerne kommer og hvad de bringer, da faar jeg altid det samme Svar:

»*Guld!*«

Og Svaret bliver sagt med dette særegne Tonefald og med dette mystiske Glimt i Øjnene, som altid, naar Folk taler om det ædleste af alle Metaller . . . . . .

. . . . . . Mantshuriet er interessant — naar man ikke er sulten . . . . . .

Den 15. Oktober.

. . . . . . For et Par Timer siden har jeg for første Gang set nogle af de berygtede Hunguser.

Paa en Jærnbanestation, som endnu ikke har faaet Navn, saa jeg et Syn, som jeg stadig ser for mine Øjne. Vi havde netop

begyndt paa et af disse kvarterlange Ophold, som vi hver Dag har haft mindst en halv Snes af, da jeg i en Støvsky, som svævede hen over det bløde Bakkedrag, skimtede Hovederne af galoperende Heste, Kosakkers flagrende, sorte Lammeskindshuer og Mennesker, som styrtede af Sted imellem Hestene. Det hele saa ud som én sammenhængende Masse, og der var noget vildt, barba-

Hungusere.

risk over Optrinet, som naar jeg i Lilleasien og Kavkasus har set Ryttere ride deres smaa Heste til Døde.

Da Støvskyen kom paa Skudvidde, kunde jeg se de enkelte Dele af Massen. En halv Snes Kosakker mere slæbte end førte lige saa mange barfodede, barhovede, frygtelig tilredte Mongoler, hvis sammenlænkede Hænder var bundne fast til Hestene.

Omtrent samtidig med at Toget rullede ind paa Stationen, gjorde Kosakkerne Holdt udenfor Træskuret, kastede Tømmerne over de prustende Hestes Nakke, svang sig af Sadlerne og slængte Karabinerne fra Skuldrene. Ti ulykkelige Fanger segnede om paa Jorden mere døde end levende; de laa og gispede efter Vejret

som Hunde, der har løbet langt efter en Cykle, Øjnene var lukkede, og Læberne var tørre og blaa. Kosakkerne sparkede til de sammensunkne Legemer.

Fangerne lignede nærmest Drenge, de var skægløse og med Pisken snurret op omkring Hovedet. Det er vanskeligt at bedømme en Kinesers Alder, men jeg formoder, disse Røvere var imellem 20 og 30 Aar. De saa imidlertid meget yngre ud.

Optrinet synes at være noget dagligdags her langs Jærnbanelinien. De fleste Passagerer interesserede sig tilsyneladende kun lidt for Fangerne og deres Vogtere, og da de ti halv døde Mennesker var bleven læssede ind i en tom Jærnbanevogn som Kalve paa en Slagtervogn, og syv af Kosakkerne, bevæbnede til Tænderne, havde taget Plads i Vognen, rullede Toget videre, som om intet usædvanligt var passeret.

Mantshursk Familie venter paa Toget.

Den 15. Oktober.

...... I Middags skulde vi have været i Harbin. Toget er allerede 8 Timer forsinket. Vi naar vel dertil i Løbet af Natten ......

Jeg glæder mig til at gøre et Par Dages Ophold i dette Knudepunkt for den mantshurske Jærnbane. Mine Medrejsende giver

mig haarrejsende Skildringer af det tøjlesløse Liv, som leves i denne By. Alle er de dog imponerede af den Fart og Voldsomhed, hvormed Byen er vokset op.

ØSTENS SAN FRANCISKO.

Harbin, den 16. Oktober.

Der, hvor Jærnbanen fra Mantshuriet til Vladivostok skærer den mægtige Flod Sungari, laa der en lille Kineserby, som hed *Hulan*. Paa Kineserbyens Ruiner er der nu vokset en By op, som har alle mulige Betingelser for at blive Mantshuriets Hovedstad. Den ligger ved en meget stor og sejlbar Flod, ved Tværbanen igennem Mantshuriet og paa det Sted, hvorfra Jærnbanen Syd paa til Port Arthur udgaar. Grunden til Stadens Storhed blev lagt i 1898, da man begyndte at bygge Jærnbanen.

De første Nybyggere var Ingeniører og Officerer. Ingeniørerne kom for at anlægge Jærnbanen ud til tre Sider fra dette Knudepunkt, og Officererne kom for at forsvare Ingeniørerne til alle mulige Sider, hvorfra Hungusere og Boksere og andre Røvere forsøgte at plyndre de hvide Ofre, som de sandsynligvis allerede paa Forhaand havde delt imellem sig.

Røverne kom imidlertid frygtelig tilkort. De havde sikkert aldrig hørt, at der, hvor en Kosak træder, gror der ikke Græs mere. I Stedet for, at de kom til at dele de hvide Mænds Guld, var det dem selv, der blev delte paa langs eller tværs, eftersom det henholdsvis var Kosakkernes Sabler eller Bødlernes Sværd, der foretog Partering.

Interessant er det at høre Folk, som har fulgt Udviklingen fra den første Dag, fortælle om, hvorledes Harbin voksede: »Naar vi vaagnede om Morgenen, fandt vi et Hus, hvor der om Aftenen stod et Træ«, paastod en Fribytter af en Ingeniør. — »Folk kom dalende ned fra Himlen,« sagde en Officer. Ved Floden voksede der Jærnbanemateriel op fra den ene Dag til den anden. Lokomotiver fra Belgien og Skinner fra Odessa havnede her midt inde i Hjærtet af Mantshuriet. Skibene, som slæbte Materiellet fra Evropa til Østen, lossede det nemlig i Vladivostok, hvorfra det

blev transporteret pr. Jærnbane til Khabarovsk og dernæst ad Amur og Sungari pr. Floddamper her til.

Harbin blev Knudepunktet for Bygningen af den mantshurske Jærnbane. Dens Storhed var givet fra første Øjeblik. Overingeniøren, den berømte *Jugovitsh* — som jeg forøvrigt har Introduktion til — opslog sin Bolig her, omgivet af en Hær af Ingeniører, og den russisk-kinesiske Bank anlagde en Filial i dette »Østens San Francisko«, ikke just for Ingeniørernes Skyld, thi de brugte deres Penge saa hurtig, de tjente dem — somme Tider ogsaa forinden — men af Hensyn til de store Handelshuse, som grundlagdes. Hoteller voksede op, baade store og smaa, baade med og uden Utøj havde jeg nær sagt, men uden denne Tilgift tror jeg dog ikke, man finder dem i Harbin, lige saa lidt som man finder noget Hotel uden en Flok uanstændige Damer til Gæsternes Fornøjelse. Gader anlagdes, Pladser blev jævnede, Klipper blev sprængte bort, og da Østens San Francisko, lige saa lidt som i sin Tid Vestens, i Længden kunde undvære Kvinder, har en entreprenant Mand oprettet en »Cafe Chantant , hvor Ingeniørerne, der tjener mange Penge, og Officererne, der tjener færre, og Æventyrerne, der tjener mere end baade Ingeniørerne og Officererne

Russisk Officer forlader sin Garnison i Mantshuriet.

tilsammen, kan faa Rynkerne glattede ud og blive af med alt det Mammon, som i Virkeligheden ikke har nogen Værdi for en rigtig Fribytter uden i Selskab med glade Kvinder . . . . . .

I Aaret 1900 havde Harbin 12,000 Indbyggere; nu har Staden vel 30—40,000. Af disse er flere Hundreder Japanere og 2—300 Tyskere, Resten er Russere. Af Englændere og Amerikanere er der slet ingen. Udenfor den evropæiske By ligger Kineserbyen paa det gamle Hulans Plads med ca. 40,000 Indbyggere.

Nytaarsløjer i Kineserbyen.

Den 17. Oktober.

. . . . . . Et Liv saa gudsforgaaende som det, der leves i Harbin, har jeg aldrig set. Sidestykket hertil findes kun i San Franciskos aller vildeste Guldgraverperiode og i 1ste Mosebogs 19. Kapitel . . . . . .

Aldrig har jeg set Mage til »Leben«. Sodoma maa have været fæl, siden der ikke fandtes ti retfærdige i Staden, men Harbin er værre, thi i Sodoma var dog Loth og hans Hustru, som undgik Ødelæggelse, men i Harbin er der sikkert ikke én, som vil gaa Ram forbi, hvis det pludselig skulde begynde at regne Ild og

Svovl ned fra Himlen. Hunguserne og Bokserne og de andre Røvere har Kosakkerne vel faaet drevet en Snes Verst bort fra Jærnbanelinien og Harbin, men Ro og Orden i selve Byen har Kosakkerne ikke formaaet at opretholde, saa lidt som det i sin Tid lykkedes at indføre denne kostelige Vare i Kaliforniens Guldgraverbyer. Muligvis gør Kosakkerne sig heller ikke synderlig Ulejlighed for at opretholde Ordenen, da de jo er selvbestaltet Politi, og det i Virkeligheden tilkommer Kineserne. Maaske er det ogsaa, fordi de indser det umulige i at bringe Orden i denne Suppedas, at de foreløbig lader Tøjlesløsheden tumle sig og Gudsforgaaenheden slaa til Skaglerne.

Og Guderne skal vide, man benytter sig af Friheden. Hvis jeg skildrede Livet paa det Hotel, hvor jeg bor, vilde min Dagbog rødme. Det er et eneste dampende Bakkanal Døgnet rundt.

Der findes ikke mange Mennesker, som ikke gaar med Revolver i Lommen, enten det saa er Damer eller Herrer eller purunge Drenge, og her paa Byens bedste Hotel har jeg — efter velmenende Folks Raad — min Revolver liggende paa Sengebordet om Natten. Man gaar ikke ud efter Mørkets Frembrud uden mindst to i Følge, helst er man flere, og man færdes nødig udenfor de største og mest oplyste Gader.

Overingeniør *Jugovitsh* har stillet to Kosakker til min Disposition, saafremt jeg vil færdes i Byen eller Omegnen ved Nattetid, og *Kunst & Albers*, som fornylig har oprettet Filial her, og til hvilket jeg ogsaa er anbefalet, har givet mig en af sine bedste Mænd til Ledsager, naar som helst jeg ønsker det.

Hver Uge foregaar der 4—5 Mord paa aaben Gade, og for nogle Dage siden blev to Mænd ved højlys Dag skudte ned i deres egen Butik, hvorefter Morderne stak af med Pengekassen.

Cafe Chantant'en er Samlingssted for Harbins Fribyttere, og Fribyttere er alle her, Oldinge er der ingen af og af Børn kun faa — endnu da . . . . . .

. . . . . . Selvfølgelig maatte ogsaa jeg ind paa den grufulde Variété i Aftes. Størsteparten af Publikum bestod af Officerer og Ingeniører, som efter en Maaneds Tjeneste ude i Landet, hvor der saa sandelig ikke maa være muntert at leve, var kommen trækkende som Fluer efter et Lys ind til Hovedstaden i nogle Dages

Permission. Sammen med Kammerater eller tilfældige Bekendte havde de turet rundt fra Hotel til Hotel, fra Kippe til Kippe, hvor der var blevet spillet og drukket og tumlet og brølt, af og til vel ogsaa sendt en Revolverkugle efter en næsvis, og i Opløsningstilstand var Selskabet nu naaet til Variétéen, blandt hvis kalkede Yndigheder fra al Verdens gemytlige Lande de nu satte de sidste Kræfter til i Svir og Skraal. Det summede om Ørene

Mantshursk Køretøj.

med mange Tungemaal paa en Gang, det knaldede med Eder af en Kaliber, som vilde faa Gæsterne i Antwerpens Sømandskipper til at synke i Knæ, og Guldet svømmede i Champagne, som drev fra de smaa Borde ned i Skødet paa de silkeraslende Variétédamer.

En ung Mand morede sig kongeligt ved at smøre »Damerne« Champagne i Ansigtet med Rubelsedler og derefter belønne de skønne for at have forskaffet ham denne uhørte Glæde ved at stikke Sedlerne i deres Strømper.

Det er langt fra noget ukendt i Harbins Analer, at unge Æventyrere har sat flere Tusind Rubler til paa én Aften paa Variétéen.

— —

Det kunde være interessant at faa at vide, hvad Kineserne og Landets indfødte tænker om de ny Herrer, som er kommen til Landet. Uden Tvivl betragter de de hvide som nogle Fandens Karle. Saa meget Guld har Kineserne aldrig før set flyde, og at de faar Lyst til ogsaa at faa lidt med, kan man ikke fortænke dem i . . . . . . naa, de kan for saa vidt jo være lige saa berettigede til at profitere af Fribytternes Tøjlesløshed som Variétédamerne. Og saa skyder eller stikker de en Aftenstund en omtaaget Herre ned og render med hans Penge.

Saaledes har Sodomas Aand bredt sig fra de hvide til de gule. Opium og Hirsebrændevin, det saakaldte *Chanchin*, har paa Forhaand nedbrudt Mantshuriets Befolkning. Nu kommer Degenerationen fra de hvide til. Kineserne kan spise nok saa meget Ginseng — som de tilskriver foryngende og manddomsstyrkende Egenskaber —, de vil dog ubehjælpelig glide ned ad Bakke. Og endskønt man ikke kan drage Sammenligning hverken aandelig eller legemlig mellem Mantshurerne og Indianerne, er der vel næppe Tvivl om, at ligesom Amerikas oprindelige Befolkning ved Brændevin og Krudt er blevet arm og svag, vil Mantshuriets indfødte blive ødelagt ved de fremmedes Indtrængen, navnlig naar man ser hen til, hvilket Sodoma Landets fremtidige Hovedstad allerede er omdannet til.

Den 19. Oktober.

. . . . . . I Morgen forlader jeg »Østens San Francisko« . . . . . .

Det er besynderligt nok, men jeg føler mig virkelig tiltrukken af denne Røverrede. Der er i dette Steds Brydning imellem Kultur og Naturtilstand, i denne Hensætten til Civilisationens Overdrev, noget besnærende, som et fuldstændig ordnet borgerligt Samfund slet ikke kender. Hertil kommer, at jeg er bleven mødt med den største Venlighed fra saavel Autoriteter som Privatpersoner, og at Harbin har Skønheder, som er saa sjældne og ejendommelige, at ogsaa de lokker og drager den, der en Gang er bleven fortrolig med denne Fribytterby og det Liv, som leves deri.

Naar jeg om Aftenen gaar en Tur op over den høje Jærnbanebro over Sungari, der er mindst dobbelt saa bred som Themsen

ved London Bridge, og kaster et Blik ud over det som af en gylden Ørkentaage overhvælvede Land, eller ser den gule Flod som en kæmpemæssig Guldorm sno sig bort i Landskabet, ser Kineserdjunkerne med deres maleriske Sejl i hele Flaader glide langsomt ned ad Strømmen og ser den fremtryllede By tænde Lys, da bliver jeg stærkt grebet af dette Landskabs flade Uendelighed, af dets vidunderlige Ro og besynderlige Farvepragt.

Vadested ved Sungari.

Og naar jeg da fra denne ophøjede Ro begiver mig ind i Byen, hvor Husene skyder op som Paddehatte, hvor Revolverne knalder i Sidegaderne, hvor Mandfolk ligger døddrukne midt paa Hovedgaden, og andre brølende Individer anstrænger sig for at naa til samme Standpunkt, hvor den mest Fanden-i-voldske Løssluppethed er sat til Højbords, og hvor unge Mænd visker Variétédamer med Rubelsedler i Ansigtet — saa glæder jeg mig over, hvor henrivende forskelligt Livet dog former sig.

Det vilde ellers heller ikke være værd at leve . . . . . .

HUNGUSERNE.

Zizikar, den 21. Oktober.

Det er næsten imod min Vilje, at jeg har tilbragt et Døgn i denne gamle Kineserby, vistnok Mantshuriets største. Der siges i hvert Fald, at den skal have over 70.000 Indbyggere.

Kaptajn, Baron H., en fintdannet, meget intelligent og nobel russisk Officer, som jeg allerede i Harbin har gjort Bekendtskab

Gamle Templer i Zizikar.

med, var i Gaar med samme Tog som jeg fra Harbin og hertil. Han skulde inspicere Garnisonen, der ligger ved Jærnbanen. Den kinesiske By ligger 5—6 Kilometer fra Banen.

Ved den fjerde—femte Station fra Harbin blev jeg atter Vidne til en af de sædvanlige Begivenheder, at en Kosakafdeling kom slæbende med nogle fangne Hungusere, hvorved jeg kom i Snak med Baronen om disse Røverbander og den ikke ubetydelige Rolle, de har spillet under Ruslands Fremtrængen i Mantshuriet.

Det viste sig snart, at jeg ikke kunde være kommet til nogen bedre Mand, thi Baron H. er en af de første Officerer, som blev sendt til Mantshuriet, og med særlig Interesse har han netop fulgt Røveruvæsenet. Fra ham har jeg altsaa de Oplysninger, som jeg

her flygtigt noterer ned. Ham var det ogsaa, der forledte mig til at tilbringe et Par Dage her i Zizikar, ja, han næsten korporlig holdt mig tilbage, da han nok kunde mærke, jeg havde meget mere Lyst til at komme hjemefter end til endnu en Gang at gøre Ophold i en gammel Kineserrede.

— — —

Hunguserne har huseret i Mantshuriet lige saa længe, Kineserne har været Herrer her, og disse fuldstændig organiserede Røverbander havde vel faaet Lov til at brede sig yderligere, saafremt Russerne ikke nu forsøgte at skaffe en lille Smule Orden og navnlig af Hensyn til deres Jærnbane forsøgte at sætte en Stopper for Hungusernes Røverier og Overfald.

At Verden ikke tidligere har hørt noget om Hunguserne, ligger altsaa kun deri, at den kinesiske Regering har ladet dem husere, som de havde Lyst til, og at ingen Mennesker, forinden Russerne trængte ind i Landet, har interesseret sig for Mantshuriet. Ja, selv jeg har været af den samme Anskuelse som de fleste andre, at de hungusiske Røvere, som Russerne stak ud ved alle mulige og umulige Lejligheder, var fabrikerede til at stikke Stormagterne Blaar i Øjnene. Hver Gang Spørgsmaalet om Russernes Rømning af Mantshuriet kom paa Dagsordenen, havde den russiske Regering nemlig altid Svaret paa rede Haand: »Ja, Godtfolk! Naar vi kan være sikre paa at have vor Bane i Fred for Hunguserne, skal vi med Glæde trække os tilbage.«

Og rundt om i Verden sagde man og trak paa Smilebaandet: »Fandens Karle, de Russere! Laver de nu ikke der paa staaende Fod hele Flokke af imaginære Røvere til at stikke Stormagternes Diplomater i Øjnene blot for at trække Tiden ud og sætte sig saa fast i Mantshuriet, at ingen tilsidst gider spørge mere og Landet ganske lempelig, som saa mange andre Landsdele i det russiske Kæmperiges Yderkanter, glider over i Rusland uden Sværdslag, uden Blodsudgydelse blot ved fine Næsers og stærke Hænders Hjælp.«

De Telegrammer, som med korte Mellemrum underrettede Verden om, at nu var den By bleven overfaldet af Hungusere, nu var saa og saa mange fredelige Mennesker bleven plyndrede og dræbt, og nu var Jærnbanen paa det og det Sted bleven ødelagt

af Røverne, ansaa man som stammende fra samme Fabrik som de imaginære Røvere.

Men efter at jeg nu har set Mantshuriet, maa jeg indrømme, at der baade er Hungusere og Røvere og Mordbrændere og Voldtægt og Jærnbaneødelæggelse og alt det andet, som følger med, og at Russerne lige saa gærne straks kunde sprænge Jærnbanen i Luften med Dynamit som at forlade Mantshuriet.

Justitsen i Mantshuriet staar forøvrigt paa et aparte Standpunkt i Øjeblikket. Da Russerne nemlig overfor Verden kun er Gæster her, er Kineserne endnu Herrer i Landet, og Domstolene er kinesiske, Fængslerne er kinesiske, og de russiske Kosakker har intet andet at gøre end at beskytte Jærnbanen og fange Røverne, som derefter afleveres til Kineserne. Disse besørger saa Resten. Og villige Redskaber som Kineserne er i Russernes Hænder, udfylder de deres Del af Arbejdet til fuld Tilfredshed, d. v. s. de lader de mindre Forbrydere langsomt pine ihjæl i Fængslerne og kapper Hovederne af de større.

Baron H. fortæller mig bl. a. følgende om den Maade, hvorpaa det kinesiske Politi fanger Tyve:

Naar en Russer anmelder et Tyveri til det kinesiske Politi, er det selvfølgelig en Æressag for dette at skaffe Forbryderen til Veje. Da Politiet imidlertid hverken er saa energisk eller saa kløgtigt, at det kan faa fat i den rigtige Tyv, slaar de en Aftenstund en Klo i den første bedste Landsmand, helst én, som de har lidt udestaaende med, og meddeler næste Morgen triumferende til Russerne: »Nu har vi Tyven!« I Løbet af fjorten Dage er den ulykkelige uskyldige enten pint ihjæl i Fængslet her i Zizikar eller over alle Bjærge, hvis han har haft Penge nok til først at betale det bestjaalne Beløb med og dernæst til Bestikkelse af en halv Snes piskebærende Retfærdighedsvogtere.

Fængslet i Zizikar er berygtet over hele Mantshuriet. Hvilke Nederdrægtigheder og Skændselsgærninger der er foregaaet indenfor dets graa, skumle Mure, kan intet Menneske forestille sig.

Til dette Fængsel bliver Hunguserne fortrinsvis sendte, og efter at Røverne i nogen Tid har siddet og vansmægtet i Fængslet, hvor de baade sulter og tørster og mishandles paa en fuldkommen umenneskelig Maade, bliver de en skønne Dag henrettede i Over-

værelse af russiske Officerer, som skal være Vidne til, at Retfærdigheden sker Fyldest, og af enhver som helst anden, der har Lyst til at være med til det blodige Skuespil.

I Begyndelsen, da Russerne var kommen til Mantshuriet, var Besøget ved disse Masseslagtninger meget stort, men Interessen er stærkt dalende, thi Henrettelser er snart saa dagligdags Begivenheder, at ingen længere gider løbe efter dem.

Hvis jeg vilde blive en Uge her i Zizikar, har Baronen lovet mig en Henrettelse. Den kinesiske Øvrighed har nemlig meddelt ham, at der ikke er Plads til flere Hungusere i Fængslet, og at man hurtigst maa have kappet Hovedet af en Snes Stykker. Desværre maa jeg renoncere paa Henrettelsen, thi jeg skal være i København om en Maaned. Men den Skildring, Baronen har givet mig af det blodige Skuespil, er saa malende, at den næppe kunde blive bedre, om jeg havde set en Henrettelse med egne Øjne.

Lige udenfor Byen, paa den aabne Slette foregaar Eksekutionen. Fangerne føres til Henrettelsesstedet lænkede eller i Træbøjler, som slutter nøjagtig til Hænder og Fødder, og som kun lige tillader dem at flytte Benene. De er halvfulde af Hirsebrændevin, og inden de gaar ind i Evigheden, naa'r de at blive omtrent døddrukne, da de endnu faar stukket et Par Snapse ud af Bødlen og hans Haandlanger, der gærne vil staa sig godt med Delinkventerne, for at disse ikke i Himlen eller Helvede, eller hvor nu en Hungus ender, skal gøre dem Skade.

Bødlen er en fæl Herre. Jeg har haft den Ære at hilse paa denne berømte Mand i Fængslet. Hans højpandede Ansigt var stærkt markeret og havde den samme brunliggrønne Patina som en gammel kinesisk Bronce. Han var iført en lang, blaa Kappe og viste mig med Stolthed det lange, tunge, barberknivskarpe, afstumpede Sværd, hvormed han i Tidernes Løb havde kappet Hovedet af adskillige Hundrede Landsmænd.

Midt paa Pladsen anbringes Fangerne paa Knæ, den ene en halv Snes Fod bag ved den anden. Af Hensyn til de russiske Officerer og Ingeniører, som er Amatørfotografer, tages der ved Placeringen Hensyn til, om der falder den rette Belysning over Ensemblet. Rundt om Delinkventerne, saa nær, at Næserne lige kan gaa fri, naar Bødlen svinger sit Sværd bagud, samler Tilskuerne sig.

Afhugningen af Hovederne begynder med den bageste af de knælende. Uden nogen som helst Formaliteter smøger Bødlens Medhjælper Frakken til Side fra Delinkventens Nakke, Bødlen sætter en Kridtstreg for at markere Stedet imellem to Halshvirvler, Medhjælperen griber fat i Fangens Haarpisk og haler med denne Hovedet fremefter, og en—to—tre—tju! suser Bødlens Hakkekniv med en ved utallige tidligere Henrettelser tilegnet Øvelse tværs igennem Halsen. Der høres en Lyd, som naar en Slagterøkse

En Henrettelse.

gaar igennem en Oksesteg, og i næste Sekund triller der et piskeprydet Hoved hen i Græsset, medens en hovedløs Krop synker sammen. Det hele er et Øjebliks Sag. Her, hvor man altid henretter *en masse*, kan man ikke gøre et stort Nummer af en saa simpel Sag som at gøre en Hungus et Hoved kortere.

Saa kommer Turen til den næste! En Kridtstreg, et Ryk i Pisken, et Sus og en Knagen som af en Slagterøkse, og Hoved Nr. 2 triller hen ad Græsset.

De fulde Røvere, til hvem Turen skal komme, betragter med sløve Miner deres Lidelsesfællers Henrettelse. Der er ikke det ringeste Spor af Frygt, Anger eller Lidelse at se i deres Mongol-

fjæs. Naar Bødlen gør et ekstra flot Hug, kan det godt falde en af dem ind at udbryde: »Det gjorde du s'gu godt, min Far!«

Naar Hovedet er kappet af Halvdelen af Forbryderne, er det meget almindeligt, at et Par af de russiske Officerer indstiller Henrettelsen et Øjeblik for at tage et Par »snapshots«. En yndig Gruppe — hvoraf man kan se et Eksemplar paa Billedet — bliver saa stillet op ligesom Kongresmedlemmer efter en Festmiddag,

En »yndig« Gruppe.

Bødlen danner Midtpunktet med et afhugget Hoved i den ene Haand og Sværdet, dryppende af Blod, i den anden, i Forgrunden anbringes saa malerisk som muligt Kroppene og Hovederne af de allerede henrettede, og i Baggrunden ser man de knælende, som venter paa at blive ekspederede. Billedet indrammes af Tilskuere, der ser lige saa glade ud som Skovgæster en Søndag Eftermiddag.

Naar Officererne saa har faaet forsynet et Par Plader med disse Søndag-Eftermiddags-Fornøjelser i Mantshuriet, fortsættes Retfærdigheden, indtil Sletten svømmer i Blod, hvori Hoveder med fortrukne Miner og Kroppe med forvredne Lemmer stikker op som Øer i det røde Hav.

Domstolene i Mantshuriet kender ingen Grænser for, hvor haardt en Hungus bør straffes. Ikke blot i Livet, men ogsaa efter Døden forfølges han.

Efter en Henrettelse i selve Kina overleveres det parterede Legeme til Slægtningene, som faar Lov til at sy Stumperne sammen, for at den ulykkelige ikke i det andet Liv skal være evig fordømt til at gaa rundt og lede efter sit Hoved. Kun forlanger den kinesiske Øvrighed, at Hovedet paa en henrettet skal sys fast med Næsen den forkerte Vej — sandsynligvis for at man heller ikke i det andet Liv skal kunne tage Fejl af en Røver og et ærligt Menneske.

Hunguserhoveder ophængte i et Træ.

Men i Mantshuriet tillader Øvrigheden ikke en Hungus at tage sit Hoved med i Evigheden, end ikke naar Næsen vender den gale Vej. Hunguserhovederne hænges nemlig efter Henrettelsen op i Bure i Træerne, medens de hovedløse Legemer puttes i Jorden. Og naar man ved, hvilken frygtelig Forsmædelse det er for en Kineser ikke at faa sit Hoved med i Graven, kan man forstaa den Gysen, der gaar igennem Folket ved Synet af Hunguserhovederne, som overalt ses hænge og dingle i Træerne.

Paa mig gør disse Hoveder et modbydeligt Indtryk, og jeg maa sige, det er hverken Glæde eller Stolthed, som fylder mig, hver Gang jeg mindes om, at den Vej, Civilisation og Kultur har taget ind igennem Mantshuriet, markeres af Menneskehoveder, som hænger og dingler i Træerne . . . . . .

Den 23. Oktober.

. . . . . . Det kinesiske Kronland Mantshuriet er allerede omskabt til en russisk Provins! Russerne er Herrer her! De forlader aldrig Landet! . . . . . .

HJEMAD.

SELV i Japan, hvor Farvepragt og Stemningsrigdom, Jordens mest lovpriste Natur og største Solskinssjæle omgav mig, selv i Japan længtes jeg imod Sibirien.

De, til hvem jeg sagde det, forstod mig ikke, og da jeg meget hurtig opgav at lægge Vejen hjem over Amerika, faldt Folk i Forbavselse over, at jeg kunde lade en saa god Lejlighed til at gøre Rejsen »Jorden rundt« slippe mig ud af Hænderne.

Af mange Grunde længtes jeg efter at gense Sibirien, dette uendelige, alvorlige, frie, stolte Land, som havde taget min Kærlighed. Jeg glædede mig til at se det i Vinterens gnistrende hvide Dragt, som jeg havde set det i Foraarets farverige Blomsterflor og i Sommerens berusende Frodighed; jeg vilde for ingen Pris undlade at se det igen, fordi de mange forskelligartede Indtryk, jeg havde modtaget under et kort Ophold i Japan og Korea, havde draget som et Slør for mine Øjne, og endelig behøver jeg ikke at skjule, at det morede mig at være den første, som gjorde Turen Peking—København i et Aandedrag.

Nu, da jeg sidder velbeholden hjemme og ser tilbage paa denne 24 Dages Jærnbanerejse, forekommer den mig saa mærkelig som en Drøm, med sine stadig skiftende Indtryk, sine mange smaa Oplevelser, sine ejendommelige Mennesker og sine Ubehageligheder, og selv denne sidste Hjemtur igennem Sibirien staar derfor nu for mig i Erindringens gyldne Skær, endskønt den første Del af Rejsen, fra Peking til Grænsestationen Manshuria, var saa rig paa Besværligheder som en vild Rose paa Torne. Men de kendte Steder, jeg saa igen, de gamle Venner, som modtog mig, hvor jeg kom frem, og den sibiriske Vinters vidunderlige Skønhed kastede Glans derover.

Og saa at det bar hjemefter!

— — — En sollys Efteraarsmorgen forlod jeg *Peking*.

Langsomt gled den mishandlede Kejserstads graa Mure ud i Horisonten. Staden, som paa Frastand ligner en Kæmpesarkofag, svandt ind, saa den tilsidst ikke var større end en Barnekiste, og et Øjeblik efter følte jeg mig godt paa Vej til København.

Godt paa Vej! Ja, det vil sige, endnu kørte jeg ganske vist mellem Kinesere, og jeg havde vel omkring 2000 danske Mil og 20—30 Dages Jærnbanerejse tilbage — men jeg vidste, at hver Dags Rejse vilde bringe mig ca. 100 Mil nærmere Hjemmet.

Rig paa Erfaring fra min første Rejse i Mantshuriet havde jeg forsynet mig med en Ladning Konserves, Pelse, Puder etc., jeg havde trukket i Taalmodighedens Harnisk og var fattet paa alle Ubehageligheder. Og dog blev den første Del af Hjemrejsen en Tortur. De første 8 Dage var en Række af Tilskikkelser, der synes skabte alene med den Hensigt at ødelægge Humøret for de rejsende, som havde Mod til allerede i Efteraaret 1902 at benytte Banen fra Peking Nord paa igennem den af Bokserne hjemsøgte Landstrækning.

Der fandtes en Togplan, men ingen rettede sig derefter, og ingen Mennesker vidste Besked — Togpersonalet allermindst. Timevise Forsinkelser hørte til Dagens Orden, og af og til, naar Lokomotivføreren trængte til en Dram, eller Togføreren havde faaet Kig paa et Par Fasaner, stoppede vi midt paa den vide Slette, hvor ingen andre end Vorherre kunde kontrollere, hvoraf Forsinkelserne kom.

Den første Dag naaede Toget til *Shanhaikvan*. Saa gik det ikke videre før næste Morgen.

Jeg havde allerede belavet mig paa at blive Natten over i Jærnbanekupéen, da jeg fik opspurgt, at der i Byen var et Gæstgiversted, som tilhørte to Grækere. »Hotellet«, som de to sortsmudsede Herrer tillod sig at kalde det, var imidlertid ikke hyggeligere end en siciliansk Kro, Maden var kun spiselig for en meget sulten, og Sengen var fyldt med Utøj og Halm og stod i Køkkenet. Men Maden gled ned, og Mokkaen, som de to sortsmudsede opvartede med bagefter, mindede mig om Grækenland og nogle af de lykkeligste Perioder i mit Rejseliv; Kong Georg med hele

sin Familie, som hang i Olietryk paa Væggen, smilede saa hyggelig hjemligt til mig, og da jeg samlede alt det Nygræske sammen, som jeg kunde, og begyndte at snakke med Værterne paa deres Modersmaal, omfavnede de mig og kaldte mig deres Ven og raabte »Zito!« for Hellas og for Kongen og for Danmark og for meget mere.

Alle Folk kom ind fra Gaden — hver eneste af dem lignede en siciliansk Røver — og Grækerne gjorde mægtige Forretninger. Al Verdens Tungemaal summede i det lave, tilrøgede Rum, og langt hen paa Natten blev jeg i Guldstol baaret ud i min Halmseng i Køkkenet.

Næste Morgen, da jeg skulde videre, saa jeg, hvilket honnet Selskab jeg havde været i om Aftenen. Man havde nemlig kun stjaalet en Plaid og en lille Haandtaske fra mig.

Andendagens Aften naaede jeg *Niutshvang*, hvor jeg modtog den opbyggelige Meddelelse, at det var umuligt at komme videre før næste Formiddag, men hvornaar Toget gik, syntes ingen at vide. Jeg spurgte en Kineserboy paa Hotellet, og han var meget klogere end alle de andre, jeg havde spurgt.

»Hvis Herren vil holde Øje med de lange Støvler, som Soldaten pudser derhenne, kan De aldrig komme for sent. Støvlerne tilhører nemlig en russisk General, som skal med Toget.«

En Køreplan i Form af et Par lange Støvler havde jeg endnu ikke set, men den var fuldkommen paalidelig, thi da Soldaten gik for at aflevere de blankpudsede langskaftede, forlod jeg Hotellet, og kom ogsaa i god Tid til Toget, endskønt det havde holdt tre Kvarter færdig til Afgang, da Generalen ankom til Stationen.

Fra *Inkoi* gik det saa endelig videre — en hel Time i Træk — saa var der 5 Timers Ophold, og 3 Døgn efter Afrejsen fra Peking befandt jeg mig paa den mantshurske Hovedlinie i en anden Klasses Kupé, som lignede et Laanekontor, stank som en Svinetønde og var fyldt som en Sardindaase. Paa en Hylde oppe under Loftet redte jeg mit Natteleje, og jeg tager hellere 3 Dages Vand og Brød end jeg genoplever de 3 Døgn, inden vi naaede *Harbin*, hvor jeg atter maatte skifte Tog. Her blev Forholdene allerede noget bedre, jeg fik en nogenlunde ordenlig Plads og Rejseselskabet steg nogle Procent i Værdi, men først da jeg

naaede Sibiriens Grænse, følte jeg mig halvvejs paa civiliseret Grund, og for mig laa nu den Verden, som jeg glædede mig til at gense.

Fire Døgn varer Rejsen fra Mantshuriets Grænse til Baikalsøen, i alle disse fire Døgn behøver man ikke at skifte Tog. Vagonerne er gode, og paa Stationerne er der gode Buffeter. Til alle disse Behageligheder, som jeg i Mantshuriet ganske havde maattet give Afkald paa, kom nu Glæden over Landet, jeg fo'r igennem.

En halv Times Ophold i Mantshuriet.

Transbaikalien er en af Jordens skønneste Egne. Stort skaaret er Landet ikke, og vilde Skønheder ser man sjældent; men det er ubetraadt af Mennesker, uberørt af Civilisationen og jomfrueligt yndefuldt og friskt. Blødt tegnede Bjærge klædte med Skov som et Broderi med Sting, blødt glidende Floder under stejle Bredder, Bjørn og Ulv og Hjort og Vildsvin i de uendelige Cederskoves store Stilhed og enkelte spredte, halvvilde Nomader med deres Faareflokke — saaledes er Landet.

En ophøjet Ro og Fred hviler over det, griber den fremmede, som fra sit Kupévindue Dag efter Dag stirrer, uden at trættes, ud over Bjærgene, Skovene og den uberørte Natur. Paa mig gjorde Gensynet det dybeste Indtryk. Alle de mange Minder, som knyt-

tede sig til mit Ophold i disse Egne, dukkede frem, afklarede og forskønnede, jeg hilste Landet som en gammel, sten-alvorlig Ven, og Vennen var blevet endnu skønnere end sidst og havde faaet hvidt Skæg, thi Rim og Sne laa blødt og gnistrende i det skære Solskin over alle Bjærge.

Den natlige Sejlads over *Baikalsøen*, der rejste sig som en kogende og sydende Jættegryde, pisket op af *Sorma*, har jeg allerede skildret i Slutningen af Afsnittet om mit tre Ugers Ophold ved Søen paa Udturen, og da jeg om Morgenen ankom til *Irkutsk*, for hvilken den indianske Sommer endnu havde en Solskinsdag tilovers, var ethvert Spor af Nattens Strabadser forsvundet, og Glæden over at se de gamle Venner holdt mig i Aande, indtil jeg Kl. 3 samme Nat gik videre med Exprestoget til Moskva.

For 8 Dage indlogerede jeg mig i det samme Tog. Jeg havde været saa heldig at faa en Kupé for mig selv og gjorde mig det hyggeligt, ligesom Passagerer i en Amerikapaket.

Vi var kun 16 Passagerer, tilhørende 6 forskellige Nationer. 3 var Damer, af hvilke én var Ruslands bedste Billedhuggerinde. Og naar vi allesammen, paa nær en gammel Gnavpotte af en Englænder og en svagelig Dame, samledes i Restavranten, i Ryge- og Udsigtskupéen bag i Toget, eller i en af de smaa, hyggelige Saloner for at musicere, spille Skak eller konversere, følte vi os som én stor Familie, endskønt det af og til kneb med at finde et Sprog, der kunde være Generalnævner. Kom vi til en større Station, pakkede vi os i Pelsværk og legede »Tag-fat« op og ned ad Perronen.

Den sibiriske Vinter bredte sig i sin ubeskrivelige Skønhed og Friskhed rundt om os. Det frøs en Snes Grader udenfor, men vort Tog var lunt og hyggeligt som en gammel Bedstemoderstue.

Hvor jeg kom frem, mødte jeg gamle Venner, som modtog mig paa Banegaarden for at aflevere Fotografiplader og Bagage, som de havde været saa venlige at opbevare for mig, og for at faa en Hilsen med til Hjemmet.

Sjettedagen efter Afgangen fra Irkutsk passerede Toget Grænsestøtten mellem Asien og Evropa, og to Dage senere dukkede Ruslands gamle Kroningsstads gyldne Kupler frem for ude. Ikke med et »Farvel!« men med et »Paa Gensyn!« skiltes vi 16 Passagerer som gode Venner.

Den sidste Del af Hjemrejsen lagde jeg over *St. Petersborg—Berlin,* og endnu med Kinesere og Russere, Sibiriens endeløse Snemarker og Kremls Kupler i Øjnene vaagner jeg en Morgen i *Gedser.*

Det er altid med en ejendommelig højtidsstemt Følelse, jeg betræder Danmarks Jord efter flere Maaneders Fraværelse. De fleste, der rejser, kender sikkert denne Følelse. Aldrig kan jeg lade være med at beundre dette Land, altid slaar det mig i Møde, hvor højt kultiveret det er, hvor stærk og sund dets Befolkning og hvor godt her er at være, trods megen Smaatskaarenhed, meget Snæversyn og meget unyttigt Kævl.

Moskvas Kreml.

I den tidlige Morgenstund kommer en kæmpestor, ung Landmand med sin Hund og sit Egespir ned til Toget for at lægge et Brev i Postkassen. Saadan en Skikkelse og saadan en Sundhed, ikke en Gang saadan en jævn Mand, som kan skrive sine Breve selv, har jeg set i syv Maaneder.

Det morer mig at sidde i Kupéen og høre paa, hvad Folk snakker om. Én har været i Berlin, en anden i Paris, én har revet sig løs fra sin Forretning i fem Dage, og en anden har forladt sin Familie i fjorten. Glæden over den lille Forfriskning er almindelig, men nu glæder de sig over at skulle hjem. Nogle taler om Døgnets Hændelser, som jeg slet intet kender til.

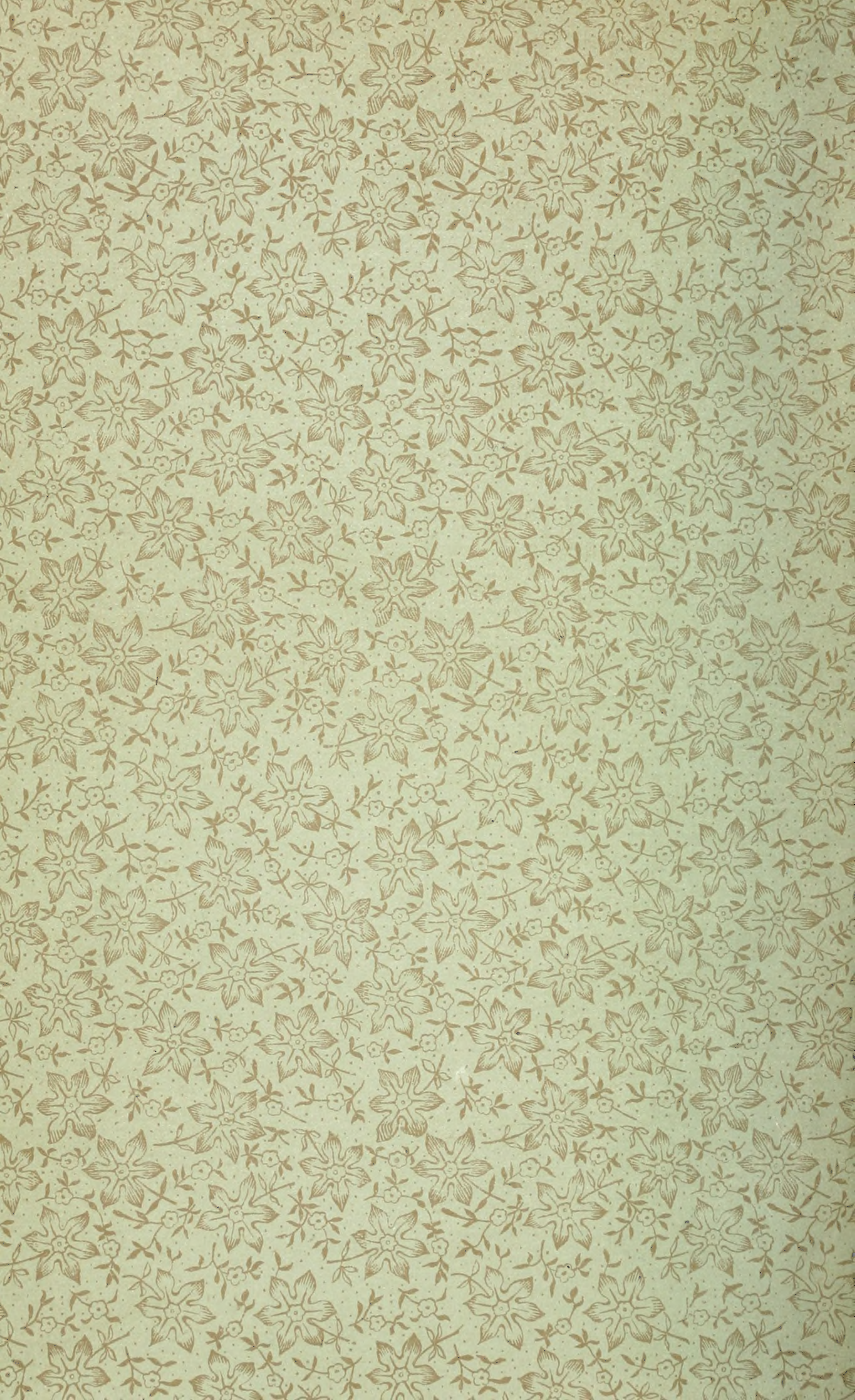
Saa henvender en af de medrejsende pludselig Ordet til mig paa denne indladende, hyggelige Maade, som er saa god dansk Skik:

— »Hvor kommer De fra?«

Og i næste Sekund har jeg fem Par af Forbavselse store Øjne rettede imod mig, da jeg svarer:

— »Fra Peking!«

NAVNE-REGISTER.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 03 07 05 015 5

